De Noordstar. Jaargang 2

bron
De Noordstar. Jaargang 2. Z.n., Antwerpen 1841

Zie voor verantwoording: https://www.dbnl.org/tekst/_noo007184101_01/colofon.php

Let op: boeken en tijdschriftjaargangen die korter dan 140 jaar geleden verschenen zijn, kunnen auteursrechtelijk beschermd zijn. Welke vormen van gebruik zijn toegestaan voor dit werk of delen ervan, lees je in de gebruiksvoorwaarden.

dbnl digitale bibliotheek voor de Nederlandse letteren

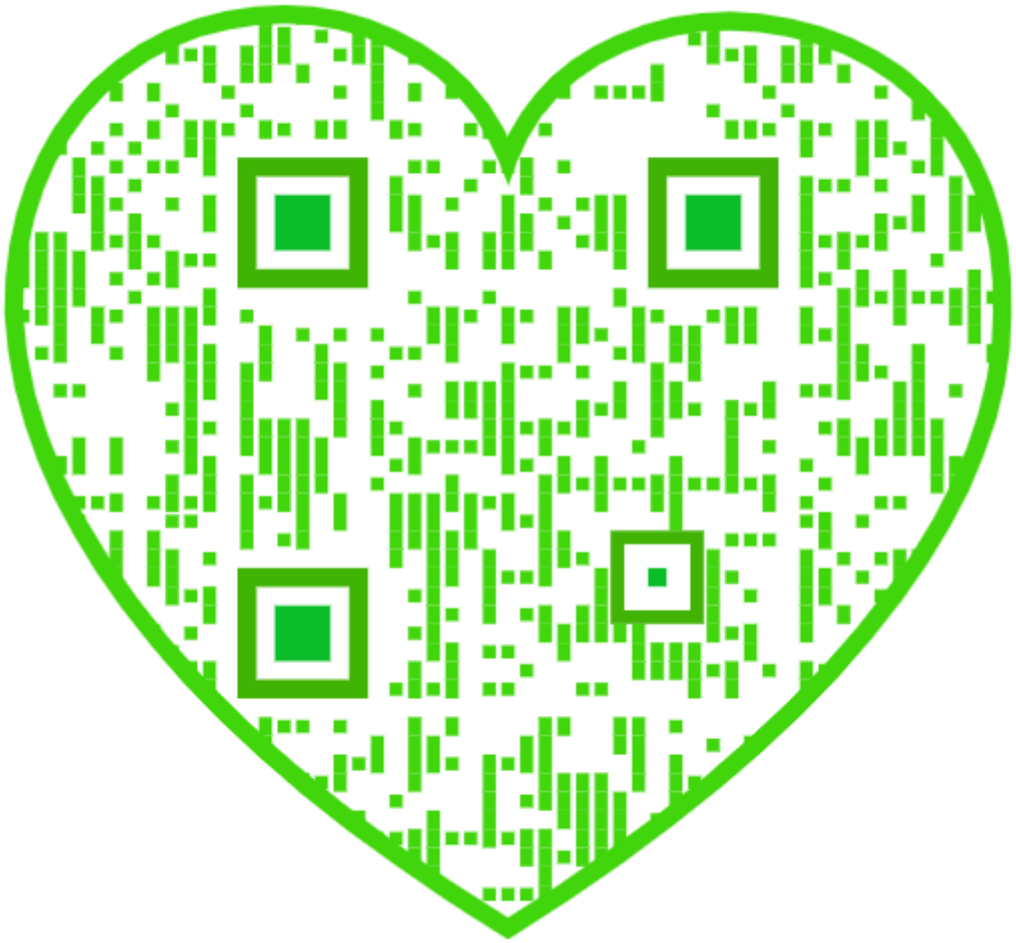

[1841/I]

[Redactioneel]

Het is nu een jaer dat de Noordstar het licht ziet, en in andere vlaemsche steden onzes ryks, zoo wel als in Antwerpen eenen gunstigen byval heeft genoten. Die goedwilligheid van het vlaemsche publiek is ons al te vleyend, om niet onzen yver te vergrooten en ons aentesporen om alle onze krachten intespannen teneinde ons derzelver altyd meer en meer weerdig te maken. Nogtans moeten wy bekennen dat eenige persoonen, te nauw aen een stelsel verbonden, en niet dan volgens dit stelsel

oordeelende, ons gelaekt hebben om den keus van eenige letterkundige stukken welke geenszins met *hunne manier van zien* overeenkwamen; doch deze persoonen weten niet wat een tydschrift is. Zy weten niet dat hetzelve voor alle standen, voor alle lezers moet geschikt zyn; dat het zoo wel in handen van den eenvoudigen burger en werkman moet kunnen gegeven worden als in die eens geleerde of uitsluitelyken letterkundige. Zy verstaen niet of willen niet verstaen dat de eerste pligt, welken de opstelleren eens tydschrifts, jegens het publiek te vervullen hebben, is van zoo veel mogelyk verscheidenheden opteleveren, welke bekwaem zyn aen alle eischen en aen elken verschillenden smaek te voldoen, Ware het, byvoorbeeld, geene dwaesheid, niets dan oudheidskundige beschryvingen te geven, of wel hoogdravende, zedelyke bespiegelingen of filosofische verhandelingen of drooge kunstryke navorschingen? Voorzeker; want dit zoude de gemeene lezer niet verstaen, en de hooggevorderde heeft liever dit zelf gaen optezoeken in werken welke deze stoffen nauwkeuriglyk en in den grond naspeuren en behandelen. Dit zou dan, volgens ons, niets zyn als van het doelwit afwyken welk wy ons hebben voorgesteld, en slechts maken dat het tydschrift niet meer in de handen van iedereen mogt komen en met genoegen van het publiek gelezen worden.

Het is ook om deze kortzigtige bepaeldheid te voorkomen, dat wy getracht hebben zoo veel verscheidenheid mogelyk in onze uitgaef te brengen. En den leeslust in ons volk optewekken, is hier in ons grootste inzigt geweest.

Volgen wy in eenige woorden den aert en den vorm der stukken welke wy gedurende den eersten jaergang hebben afgeleverd.

Wie de wysbegeerte eenigen smaek oplevert, zal niet zonder genoegen gelezen hebben het zinnebeeldige verhael: *De Pelgrim in het oosten,* van onzen verdienstelyken romanschryver, den Heere H. CONSCIENCE. Onder den lachenden en engelachtigen

vorm, waermede dit verhael omkleed is, zal de denker ligt ontdekt hebben, de diepe, wysgerige gedachten welke er zich overvloediglyk in bevinden. Wien de dramatische vorm behaegt, zal ook ligt in andere stukken, zoo als van den H. CONSCIENCE en van den H. BLEREAU, eenige schoonheid ontdekt hebben. Hy zal ook wel bemerkt hebben dat wy in eenigen getracht hebben het geschiedkundige met het aengename te mengen, om zoo tegelyker tyd aen den geest en aen het hart te spreken. - Wat de kunsten en wetenschappen betreft, hebben wy reeds nu en dan eenige artikelen derzelve toegewyd en wy stellen ons voor in het vervolg met meerdere uitgestrektheid nog over dezelve te handelen. - Wat de letterkundige kritiek aengaet, deze hebben wy getracht op eenen hoogeren toon te brengen, zoo als eene letterkunde welke geschikt is om reuzenstappen te maken, het vereischt. - Stukjes van verschillenden aert van Poezy hebben wy onzen lezeren medegedeeld; onder deze kunnen wy doen opmerken het gedicht van den heer DE LAET: *De Kruisvaerder.* Jammer is het dat gedicht slechts in verscheidene fragmenten is kunnen afgeleverd worden. - Dit is den vorm der Tydschriften te wyten. Echter hopen wy dat onze inschryveren ligtelyk zich de moeite zullen gegeven hebben, dit *poëma* in eenen trek te lezen en alsdan de schoonheden deszelfs ongetwyfeld beter zullen hebben kunnen vatten. De vorm welke de H. DE LAET er in aengenomen heeft, kan van geen kleinen dichter gebezigd worden. En het is ook slechts die vorm alleen welke tot afschildering en ontlediging der driften en gemoedsbeweging voldoende kan gebruikt worden, en welke het beste, zoo niet alleen, tot epische gedichten geschikt is.

- Wat eigenlyk het historische vak betreft, hebben wy ons tot hier toe alleenlyk met aenwakkeringen onledig gehouden. Het genoegen welke er ons meer dan een lezer over getoond heeft, moet den schryver tot eene vleyende aenmoediging verstrekken en hem aenwakkeren om aen het voortzetten der vaderlandsche geschiedenis niet onwerkzaem te blyven.

Het zal mogelyk aen eenigen vreemd schynen dat wy zoo over de voortbrengselen onzer medewerkers durven spreken. Aen dezen zullen wy zeggen, dat wy dit liever doen, dan wel bedektelyk te werken en middelen te gebruiken welke niets minder dan den stempel van opregtheid zouden dragen; dat wy gelukkiglyk geene booveerdige zedigheid bezitten en haer zelfs de waerheid durven voorstellen, dat wy een gedacht over ons eigen durven uiten, en ons eene maet toepassen welke, wel is waer, niet altyd ten onzen genoegen uitwyst; maer toch van geene vervalschtheid kan verdacht worden. Onze gang zal altyd regt zyn en vry van alle kuipery blyven. Een grondstelsel zoo als het vlaemsche, kan zyne werken in den klaren dag toonen en hoeft voor niets te vreezen. Zyn voortgang en goede uitval zyn verzekerd; want, wy hebben het nogmaels gezegd, het volk is zyn steun, het heil des vaderlands zyn eenig doelwit.

DE BESTIERDER, **P.F. VAN KERCKHOVEN.**

Alençon te Antwerpen.

I.
Inhuldiging.
1582.

De Nederlanders hadden hunne onafhankelykheid den wreeden Spanjaerden byna gansch ontrukt. Evenwel, de pynende hand der dwingelandy drukte nog op den vaderlandschen bodem; de woede des oorlogs gaf soms nog overvloediglyk en vreemdeling en landaerd den dood ten prooi; en hield nog niet op de rykste steden en de aenzienelykste vlekken van allen handel en nyverheid te berooven, en in dezelve tot het bewustzyn toe der voormalige rust en grootheid te vernietigen. Edoch, de woeldrift, door overmaet van rampen afgemat, was eenigzins bedaerd; de burgertwist was meestendeels gedempt; en wat er nog geworsteld werd, kon men als eenen stryd tusschen twee verschillende volken, twee op zich bestaende mogendheden beschouwen. Gelukkig, ja duizendmael gelukkig deze gewesten, hadden zy met eenparigheid den gemeenen vyand blyven wederstaen; maer de tweespalt, die er als eene ver-

giftigende slang tusschensloop, belette nogmaels derzelver aenstaende welvaert; en de zuidelyke deelen des lands hervielen later in de hatelyke, doch tamelyk verzachte kluisters der Spaensche heerschappy.

Zulkdanig was de toestand der zaken in Nederland, wanneer Frans, hertog van Alençon en van Anjou,(*) ten jare 1580, door de Algemeene Staten gekozen werd tot hertog van Lothryk, van Braband, van Limburg en van Gelder; grave van Vlaenderen, van Holland, van Zeeland en van Zutfen; Markgraef des Heiligen Roomschen Ryks, en heere van Friesland en van Mechelen; - by uitsluiting van Filips II, koning van Spanje.

Deze nieuwe Landsheer, van wie men de vleyendste hoop koesterde, en die, als opvolger der oude hertogen van Bourgonje, het zegel aen 's lands verworvene vryheid moest gaen hechten, deed zich lang verwachten. De Antwerpenaren, in hun ongeduld, noemden hem den hertog van *Allanxom,* dat is *allangzaem*, zinspelende tevens op zynen naem en op zyn lang vertoef. Eenige maenden na zyne kiezing, had hy zich, aen het hoofd van een talryk leger, naer de Nederlanden begeven, en zyne regering aengevangen, met het beleg van Kameryk, door den hertog van Parma ondernomen, te doen opbreken; deze luisterryke daed had

(*) Hy was de vierde zoon van Hendrik II en Catharina de Medici, en de jongste broeder der drie laetste koningen des geslachts van Valesie, Frans II, Karel IX en Hendrik III. Men noemde hem steeds hertog van Alençon, wanneer zyn broeder den tytel van hertog van Anjou droeg; maer deze, koning van Polen geworden zynde, viel dit hertogdom aen Frans ten deele, welke zich de twee namen aenmatigde. Uit dien hoofde vindt men hem nu als Anjou, dan als Alençon te boek. Onder deze laetste benaming echter was hy in ons land vry algemeen bekend.

reeds den Spanjaerden schrik in 't hart gejaegd, en hem de gemoederen van den landzaet aengewonnen; maer, daer hy zyne krygsbenden geene bezoldiging kon verschaffen, verbraken deze hunne banden, en liepen uit een. Alsdan vertrok Alençon naer Engeland, alwaer hy meer dan drie maenden in vermakelykheden doorbragt; hy dacht wel eens de koninginne Elisabeth voor echtgenoot te verkrygen, met haer, voor huwelyksgift, de heerschappy der Nederlanden op te dragen; doch deze aenbieding, hoe voordeelig ook in 's hertogs oogen, werd met den gewenschten uitslag niet bekroond. Heuschelyk te leur gesteld, kwam hy eindelyk, den 19 February 1582, te Antwerpen aengeland, en deed aldaer ten zelfden dage zyne plegtige intrede.

Wanneer men de beschryvingen der vreugdebedryven, welke onze voorvaders telkens by het inhuldigen van een nieuw opperhoofd pleegden, slechts met een nauwoplettend oog doorloopt, kan men niet nalaten hun eene opregte hulde van erkentenis te bewyzen, verrukt als men is over den diepen eerbied en de onbewimpelde genegenheid die zy hunnen landbestuerderen toedroegen. Wat kostbaerheden zag men niet op alle plaetsen pryken! wat blydschap in aller harten! wat opgetogenheid op elks gelaet! welk een gejuich, welk een geschal van herhaelde vreugdekreten hoorde men niet ten allen kanten wedergalmen!

Het was op deze treffelyke wyze dat Alençon in Antwerpen werd onthaeld; slechts zes dagen te voren had men de echte tyding zyner komst ontvangen, en weldra waren er menigvuldige versieringen allerprachtiglykst uitgevoerd: praelbogen, zinnebeelden, opschriften, ter

zyner eer gemaekt, verschenen in overvloed; geen geld werd er gespaerd, alles werd op het kostelykst aengelegd.

Op maendag 19 February, tusschen 10 en 11 ure 's morgens, onder 't bulderen van 't geschut en het bly geschreeuw der menigte, ontscheepte Alençon met zynen schitterenden stoet van Fransche en Engelsche edellieden, op het Kiel, aen de zuidzyde van de stad. Hier werd hy ontvangen door den prins van Oranje, en door de Wethouderen van Antwerpen, allen te paerd gezeten, en met groote sierlykheid in nieuwe kleeding uitgedost. Deze leidden hem naer een schoon gebouw, niet verre van daer, ter gelegenheid opgerigt: de leden der staten van Braband wachtten hem daer af. Na de eerste groetingen en pligtplegingen, die gewoonelyk in zulke omstandigheden plaets grypen, sprak Andreas Hessels, geregtsschryver der Algemeene Staten, den hertog in dezer voegen aen: -

'Gedank zy God almagtig, die geweerdigd heeft ons uwe Hoogheid in veiligheid te zenden. Hoogedel vorst, ontvang hier uit myn' mond, in name der edelen en der gemagtigden der steden van Braband, de openhartige betuiging onzer gehoorzaemheid en trouw: nooit hebben wy dezelve gelogenstraft, nooit zyn wy noch onze voorouders aen de pligten, ons jegens Vaderland en Vorst opgelegd, te kort gebleven: eerst hadden de beheerschers hunnen plegtiglyk gezworen eed verbroken; eerst hadden zy ons vermetelyk en willekeurig onderdrukt, eer wy hun tegenstonden en hunne euveldaden trachtten te beletten. Wy die nooit te voren straffeloos gehoond noch vernederd zyn geweest, wer-

den door wraekzuchtige vreemdelingen gehoond en vernederd: stroomen bloeds vloeiden in deze landen, en de grond draegt nog de schrikkelyke teekens hunner moorddadige wanbedryven. Eene yzeren hand hield onzen ingeboren moed gekneld, en wy konden hygen noch verroeren onder hare drukkingen! Nogtans was onze standvastigheid in het lyden grooter dan hunne halsstarrigheid in het pynigen. Wy zyn opgestaen, en hebben eenparig dit schandelyk juk afgeworpen, wy hebben die wreedaerds uit ons land verjaegd en ons een Opperheer gekozen, die uitstekende blyken van moed en menschlievendheid gegeven heeft. Ja, Gy, Hoogedel Vorst, broeder des magtigen konings van Frankryk, gesproten uit den doorluchtigsten stamhuize van Europa, waer uit Bourgonje's hertogen ook hunnen oorsprong namen, zult een ware opvolger dezer vorsten zyn; gy zult hunne verdiensten niet slechts evenaren, maer zelfs nog te boven gaen. Wy zullen dan wel eens, onder uw beleid, onzen ouden roem herkrygen, en dan zullen wy den Hemel dankzeggen, en hem bidden voor het welzyn en behoud van onzen vromen en goedertieren Vorst, den hertog van Braband!'

Deze aenspraek werd met eene algemeene toejuiching begroet, en luid geroep van 'leve de hertog van Braband' weergalmde onder de talryke scharen die deze plegtigheid bywoonden. De hertog antwoordde met welvoegendheid, beloofde s' lands wetten, gewoonten en voorregten in alles te handhaven, en bedankte de staten over hunnen keus.

De *Blyde-Inkomst* werd alsdan voorgelezen, en de hertog zwoer gulhartig alle de punten derzelve. Daer-

na hing de prins van Oranje hem den roodfluweelen mantel om, en zettede hem den hertoglyken hoed op het hoofd. Terwyl hy met den mantel bekleed werd, fluisterde de prins hem zachtjes deze geheimvolle woorden in het oor: ‘Mynheer, gy hoeft dien knop vast toe te trekken, op dat men u dit plegtig en vermogend gewaed niet afrukke;’ en wanneer Alençon den hoed op het hoofd had, zegde Oranje hem nogmaels, als of hy met hem den gek wilde scheeren: ‘Mynheer, ik bid God dat uwe Hoogheid dit kleedsel zeer lang moge bewaren, want nu zyt gy voorzeker hertog van Braband!’

Alsdan kwamen de Staten en de Edelen beurtelings hunnen eed van getrouwheid doen. Na de wederzydsche aflegging der eeden, kwam de Raedpensionnaris Jan Van der Werck, in name der stad Antwerpen en des Markgraefschaps van het heilig Ryk den hertog insgelyks met eene redevoering begroeten, waerop Alençon wederom beleefdelyk antwoordde; hy legde dan ook den eed af als Markgraef des Heiligen Roomschen Ryks.

Ten vier ure namiddag hadden alle deze plegtigheden een einde genomen; de hertog beschreed een wit Napelsch paerd, en begaf zich naer de stad, onder het geschal der bazuinen en het gejoel der juichende scharen; hy was vergezelschapt van een ontzaglyken stoet Fransche, Engelsche en inlandsche edellieden, van de wethouderen, de Gilden en alle de andere ambtenaren en ambachtslieden der stad, alsmede van de Staten en gemagtigden der steden van Braband, en ten laetste van zyne lyfwacht, van die des prinsen van Oranje, en twintig burgervendelen.

Zoodra hy de Keizers (thans genaemd St.-Joris)

poort genaekt had, kwamen zes antwerpsche edellieden hem ontvangen met eenen hemel van gekruld gouden laken, welke zy, de geheele stad door, boven zyn hoofd verheven hielden.

Op zynen togt werden er door zyne schildknapen gouden, zilveren en koperen penningen onder het volk gestrooid; deze stukken waren tweederlei: eenigen droegen op de voorzyde 's hertogs borstbeeld, en rond hetzelve deze woorden: FRANciscus, Filius, FRANciae, FRAter UNICus REGis, Dei Gratiâ DUX BRAbantiae; anderen waren kleiner en vertoonden op dezelfde zyde de twee wapens, van Frankryk en van Braband, nevens elkander vastgehecht; op den boord dezer laetsten stond te lezen: '*François de France, duc de Brabant.*' Allen hadden op de keerzyde eene ryzende zon, die het aerdryk *verkwikt* en de duistere wolken *verdryft,* met des hertogs zinspreuk: '*fovet et discutit.*'(*)

De straten, waer de nieuwe hertog voorbyreed, waren met eene buitengewoone pracht versierd, elk genootschap, elke gild, elk ambacht, iedereen had om stryd de hand aen het werk geslaen, en geld en middels toegebragt, om boven alle anderen uit te munten; overal zag men kolommen, obelisken, zuilen, boom- en groengewas, fakkels en toortsen, met smaek en orde geschikt. Binnen aen de stadspoort, bespeurde men een overkostelyken wagen waerop de maegd van Antwerpen benevens andere zinnebeeldige vrouwen zich vertoonden. - Op den hoek van de Lange- Gasthuisstraet, tegenover de St.-Joris kerk was een praeltafe-

(*) VAN LOON. - Nederl: historipenn: D.I. blz: 309.

reel door de Rederykers van de Goudbloem opgerigt. - Een ander praeltafereel, hetwelk de Rederykers, met name de Violieren, bezorgd hadden, stond aen den Driehoek, op het ander einde van de Lange- Gasthuisstraet. - Op de Meirebrug zag men een wanstaltigen Olifant, beladen met een steenen kasteel, waerop oorlogstuig en gewapende mannen waren. - De gansche Meir was met krygsvolk opgepropt. - Een derde praeltafereel, door de Rederykers van den Olyftak bekostigd trof men aen op de Meir, by de Clara-straet. - Op den hoek der Cathelyne vest en der Lange-nieuwstraet, was eene schoone poort van witten steen te zien. - Op de Groote-markt ontmoette men den wydberoemden reus, Druon Antigoon, te midden der burgery: wanneer de hertog hem voorbykwam, liet Druon, door zeker bedekt middel, het wapen van Spanje nedervallen, en hief dat van Anjou op. - Vóór het Raedhuis stond een overschoon *anphitheatrum* met scharlaken behangen. - Aen den ingang van de Hoogstraet was de Walvisch geplaetst: op deze zat Neptuen met den drieland in de hand; vóór den Walvisch zag men nog eenen Zeegod met twee zinnebeelden, den Handel en de Scheepvaert. - Aen den anderen kant der Hoogstraet, op de plaets waer weleer St.-Janspoort stond, (welke destyds slechts één jaer was afgebroken,) ging men door een allerfraeisten praelboog. - Op den Oever, by de Munt, prykte een schrikinboezemend zeepaerd, 20 voet hoog. - De St.-Michiels, nu Kloosterstraet, en de voorplaets der schoone en groote St.-Michiels abtdy, waer het hertoglyk paleis in was, schitterden van kostbaerheden. Alle deze luisterlyke vertooningen waren daer-

enboven met tallooze latynsche verzen opgehelderd. Verders was de stad verrykt met nog andere ongeziene kunstvoorwerpen, welke wy, kortheidshalve, ons hier onthouden te vermelden.(*)

Alençon was verstomd; en bekende dat hy nergens iets zoo wonderbaers gezien had; daer hy zyn gezigt niet kon verzadigen, en een zeer langen weg te betreden had, was sints lang de zon gedaeld wanneer hy aen zyn paleis aenkwam. Evenwel ontbrak de dag niet; vermits overal fakkels, toortsen en pektonnen blaekten; en de verschillige en kunstige verlichting der straten, de vuerwerken op de torens nog tot den luister dier feestviering bybragten. Eindelyk ten twaelf ure 's nachts, hoorde men op eens een twintig duizendtal handbussen te gelyk losbranden!..... Dit was het sein dat de hertog van Braband over den drempel van St.-Michielsklooster was getreden.

Twee dagen later, op 22 February, legde de hertog zynen eed aen Antwerpen af, en de Wethouders zwoeren hem op hunne beurt gehoorzaemheid en trouw. Na deze plegtigheid hield men op het Raedhuis in het openbaer eene kostelyke maeltyd, welke Alençon met zyne aenwezenheid vereerde. De vreugdebedryven duerden eene geheele week; het volk gaf onophoudelyk de uitdrukkelykste blyken zyner opgetogenheid, daer de toekomst zich nu lachend opdeed, en Neerlands

(*) Alwie wydloopigere inlichtingen over deze glansryke feestviering verlangt, raedplege het voortreffelyk en zeer zeldzaem werk: '*La Joyeuse et magnifique Entrée de Mon Seigneur Françoys, fils de France etc. etc. dans sa très-renommée ville d'Anvers. Anvers. Christophe Plantin.* 1582. *infol*' in het welk men de beschryving als ook de afbeelding der praelbogen aentreft. - Een exemplaer dezes berust ter Stadsbibliotheek.

eigenbestaen als verzekerd scheen. Hy, die het voorwerp der algemeene blydschap was, werd als een verlosser aenzien en geëerd, zyne voeten werden met tranen van dankbaerheid besproeid, en men zoude hem schier als een God aenbeden hebben. ô Ja, een volk dat alzoo zynen Heer en Meester mint, verdient eene ongemeene wederliefde: deszelfs welvaert en tevredenheid moet hy met de grootste vlyt naspeuren en betrachten; en in alles behoort het ook met dezelfde rondborstigheid, die het voornaemste zyner kenmerken uitmaekt, behandeld te worden!

II.
Aenval en verjaging.
1583.

Één jaer was nog niet voorbygegaen en reeds waren de gemoederen teenemael veranderd: de overtollige liefde die men hier te lande voor den nieuwen hertog van Braband had opgevat, was allengs uitgedoofd, en wantrouw en haet hadden derzelver plaets vervangen; nergens waren nog eenige overblyfselen van gulle vrolykheid te vinden; eene morrende droefgeestigheid was onder 't volk opgestaen, en stond op elks gelaet met ontwyfelbare trekken uitgedrukt; de welvaertsdroomen waren andermael verydeld; geen geluk was meer voor handen, geene strael van beternis kon de duisterbewolkte lucht der oneenigheden doorboren.

Neerland was het worstelperk van geheel Europa, de algemeene verzamelplaets van allen slach van zwervers en gelukzoekers, die zich schaerden onder de banier van dengene die best betalen kon; van Spanjaerds, Italianen, Zwitsers en Duitschen, Franschen, Engelschen en Schotten was Neerland opgepropt. Met deze zoo verschillende hoofdstoffen had de hertog van Parma een nieuw leger uitgerust, hetwelk uit meer dan zestig-duizend man bestond; Alençon kon er nauwlyks dertig-duizend te velde brengen. Meermalen had hy

openbarelyk beloofd (en het was ook zyne pligt) de Algemeene Staten uit al zyn vermogen by te staen en nieuwe krygsmagt te vergaderen, om de Spanjaerds te verjagen, en den binnenlandschen oproer gansch te stillen. Engeland en Frankryk zouden hem krachtdadiglyk ondersteund, en hem geld en manschap in overvloed toegezonden hebben. Maer deze zoo schoone beloften werden niet behoorlyk ten uitvoer gebragt. De listige Elisabeth, die het oorlogsvuer tusschen Frankryk en Spanje meer en meer had weten aen te steken, en, door de verdeeldheid der naburige landen, hare eige natie zocht te verheffen, zou zich wel gewacht hebben Alençon opregtelyk ter hulpe te komen, en hem met iets anders dan met streelende woorden te payen. De koning Hendrik III, was zynen broeder ook niet toegedaen: hy vreesde dat, indien deze in zyne onderneming slaegde, en de Spanjaerden gelukkiglyk verjoeg, de hertog, door de heerschzucht overwonnen, hem zelven zou aentasten en de kroon van Frankryk trachten af te nemen; ten andere zag hy met leed de onteering des franschen naems, en zond derhalve by tyds eenige middelen zynen broeder over, om den kryg te kunnen staende houden. - Diensvolgens behaelde de Landvoogd slechts weinige of geene zegepralen: Aelst, Helmont en Eindhoven getuigen schier alleen van de dapperheid zyner krygsbenden; terwyl menigvuldige nederlagen, en wel inzonderheid het verlies van Audenaerde en van Lier, den ingezetenen dezer landen grootelyks hadden mishaegd. Welligt zouden de Franschen meer gevorderd hebben, had Alençon zichzelven aen het hoofd zyns legers gesteld en den zynen moed in 't hart

gestort; maer in stede van aen deze pligten te voldoen, bleef hy zich aen goeden sier, aen spelen en vermaken overgeven, en liet het schip des staets op Gods genade voortdobberen. Geen wonder dan dat hy door de rondborstigheid der inboorlingen veracht en versmaed werd. De Franschen zelve, zyne landgenoten, ondanks hunne wispelturigheid, mistrouwden zyn geveinsd karakter en konden zyne ongebonden levenswyze niet dulden. Van zyne eerste jongheid af kwol hem eene inwendige ziekte, die hy zyner overdaden moest dankwyten. Zyn aengezigt zelf werd er door besmet, en zyn neus was dusdanig opgezwollen dat hy byna dubbel scheen; de fransche spitsvinnigheid vond hier op te schertsen, zeggende dat men over 's hertogs *dubbelgeneusdheid* geenszins moest verwonderd staen, dewyl hy twee aenzigten had, hetwelk tevens eene zinspeling op zyne wankelbaerheid was. - Deze, en andere voorvallen bragten zeer veel toe om Alençon hatelyk te maken by de Nederlanders. De misnoeging was weldra ten top gestegen, en men begon zich weinig over het gezag des hertogs te bekreunen, en zich, als te voren, op de overlang beproefde omzigtigheid des prinsen van Oranje te verlaten. Evenwel verdroot het Alençon op zulke wyze behandeld te worden; hy wilde niet, zoo als zyn voorzaet Matthias, met eenen schyn van opperhoogheid zich te vreden houden, en uitte, over de bekrompenheid zyns gezags en het mistrouwen zyner onderdanen, een bitter beklag aen de Staten van Braband. Ziende alsdan dat deze niet geneigd waren zyn gebied uittebreiden, gaf, hy het ontwerp, waer toe men hem reeds overlang had aengepraemd, den lossen toom. Opgehitst

door eenige jongere en warmere hoofden zyns gevolgs, als waren de Graven van Rochepot, St. Aignan en Fervacques, besloot hy de vereenigde Landschappen op eens met geweld te overmeesteren. Aen zyne vertegenwoordigers in verscheiden steden liet hy een geheim bevel geworden, dat zy op den zelfden dag ten uitvoer moesten brengen. Het was als of hy hier te lande, in navolging zyns broeders wylen Karel IX, den afschuwelyken St. Bartholomeusdag vernieuwen wilde. Hy nam voor zelf den aenslag op Antwerpen te besturen, en bestemde daer toe den 16^{en} January 1583.

Een groot aental Franschen, Zwitsers en Engelschen legerden te Berchem, Borgerhout en in de andere omstreken der stad; Alençon had, zoo het scheen, dezelve byeengeschaerd om den zegeprael, tot Eindhoven behaeld, door hen te doen vervolgen; maer de burgers hadden reeds van zulke ongemeene samenrotting onder de stadsmuren kwaed vermoeden opgevat. Zy vreesden dat deze vreemde gieren by nachte de stad zouden inrukken, gelyk het inderdaed voorgenomen was. Men hield derhalve de poorten vastgesloten, men spande de kettingen in de straten en 's nachts hong men de lantarens uit; tusschen negen en tien ure 's avonds echter kwam eene bende Zwitsers en Franschen tot by de Roode poort levensmiddelen vragen, en de hertog begeerde dat men hen van wyn en brood zoude voorzien. Doch de Gildebroeders, die aen gemelde poort de wacht hielden, gedoogden niet, uit vreeze van gevaer, dat ze geopend wierde; - deze voorzigtigheid deed de eerste pooging mislukken.

Des anderendaegs, 17 January, liet men de kettin-

gen gespannen en de poorten gesloten. De hertog, om allen argwaen wegteruimen, en des te beter zyn oogmerk te bereiken, liet aenkondigen dat hy dadelyk een' wapenschouw over zyne, buiten de stad gelegerde, krygsbenden ging nemen, en ze onmiddelyk naer Noordbraband zoude doen vertrekken. Hy verzocht tot tweemael toe den prinse van Oranje hem te willen vergezellen, doch deze verschoonde zich hier over, uit hoofde van onpasselykheid en van 't onstuimig weder. Deze tyding bedaerde eenigermate de bevreesdheid der Antwerpenaren.

Op de torenklok van St. Michielsklooster sloeg het twaelf ure, het etensuer der burgery, wanneer de hertog gevolgd door ongeveer twee honderd edellieden en veldoversten, te paerd gezeten en door zyne lyfwachten omringd, trotschelyk zyn paleis uitreed. Eenige zyner dienaren liepen op de wegen die naer de Kipdorp en de Roodepoort geleiden, om de straetkettingen los te maken, onder voorwendsel dat zy niet wisten langs waer de hertog uitryden wilde. De oversten der burgerwacht, Jacob Dellafaille en Adriaen Vierendeel, werden insgelyks gezonden om gemelde poorten te openen.

Twee reyen burgeren stonden met ongedekten hoofde op de straten waer de stoet voorbykwam, en werden door den hertog allervriendelykst gegroet. Alzoo kwam hy langs de Hoogstraet, de Groote-markt, de Wyngaerdstraet en het Kipdorp, tot buiten de Kipdorppoort, op de tweede valbrug, alwaer de leuze des aenslags werd gegeven.

Een der edelieden veinst zyn been gebroken te hebben, en eensklaps galmen de woorden *jambe rom-*

pue van mond tot mond door geheel het leger. Op dit gerucht loopt een wachtmeester, De Keyser genaemd, by den edelman, die hem op staenden voet doorsteekt. Adriaen Vierendeel, met de gansche wacht, werd overrompeld. Alsdan storten alle de Franschen, behalven eenigen die buiten by den hertog blyven, met een woedend gedruisch de stad in, onder het geschreeuw van '*tue, tue, Ville gaignée*, *Vive la Messe.*' Zy steken van stonden aen, digt by de poort, een huis in brand; sommigen loopen het Kipdorp door, tot by de Wyngaerdbrug; anderen, de Lange-nieuwstraet in, tot by de Beurs; anderen ylen de wallen over, maken zich meester van 't geschut dat op de vesten staet en keeren hetzelve stedewaerts. Zy vermoorden onbarmhartiglyk alwie op de straten durft blyven; zy rukken ook de huizen in, beginnen te plunderen en te branden en de vrouwen te schaken, met een woord, alle de afgrysselyke euveldaden te plegen, welke by eene stadverwoesting gewoonelyk plaets grypen.

Maer de burgers, die de Spaensche woede, in 1576 voorgevallen, in verre na nog niet vergeten hadden, alhoewel op de verraderlykste wyze aengetast, geven den moed niet op: zy scharen zich te saem, en ylen tegelyk naer de slagtingsplaets. Op de torens luidt men de klokken, men slaegt de trommels, men roept ten allen kanten de burgery te wapen. Jong en oud, man en vrouw, ryk en arm, Roomsch, Geus, Calvinist en Lutheraen, het komt al te been en valt op eens den Franschman op het lyf. - Balthasar Tasse, een heldhaftig man, biedt een der eersten wederstand en betaelt het met den dood. - De buiten-burgermeester Filips

Van Schoonhove had den hertog uitgeleide gedaen; doch met de razende ruiters ingevallen zynde, ontsnapt hy gelukkiglyk, en gebiedt aenstonds de kettingen overal te spannen. - Gaspar De Hoedemaeker, zyn opperwachtmeester, die met spoed deszelfs bevelen ten uitvoer helpt brengen, wordt nevens hem doorschoten. - Een bakker, de borst en de armen naekt, hebbende slechts een voorschoot aen, komt trotschelyk zyn' kelder uit, gewapend met een' ovenpael; hiermede slaet hy een' edelman den zadel uit, en daer hy ziet dat er op hem wordt toegerend, springt hy op het paerd des doodgevallen ruiters en vliegt eensklaps uit het oog. - Ieder burger is een held: langs de straten, uit de huizen wordt op de ruitery geschoten; sommigen, by gebrek aen lood, bedienen zich van geld en van de knoppen hunner kleederen Een slagregen van steenen en allerlei huisgerief ploft uit de vensters onophoudelyk op de verbaesde Franschen neder!.....

Eene bende Zwitsers, die alsdan de poort wil binnentreden, komt de verwarring nog vergrooten. Zy belemmeren den uitgang der vlugtelingen, en allen worden ten plaetse door der burgeren werptuigen neêrgeveld. Man en paerd tuimelen overhoop: het gebriesch der paerden, het gehuil der mannen, die nog levend in een wemelenden berg van lyken, anderhalf mans lente hoog, de hoofden uitesteken en naer adem snakken, maekt een akelig gedruisch en levert een afschuwelyk schouwspel op. De overige krygers zyn genoodzaekt van boven af de wallen het water intespringen; doch weinigen mogen den overkant genaken: eenigen worden nog van verre door 't geschut gedood; anderen,

door belemmering of door de zwaerte van hun wapentuig, moeten in dien schrikkelyken poel versmachten.

Daer nu de hertog niemand zag de poort uitloopen, en velen over de stadsmuren vallen, dacht hy eerst dat de burgery de neêrlaeg onderstond, en hy verheugde zich bereids met losse woorden, zeggende: ‘ha! ha! het spel is gewonnen; ziet hoe het gespuis over de muren wipt!’ Doch, wanneer hy het geschut naer hem zag wenden, koos hy in allerhaest het hazenpad, en mogt zich gelukkig achten een zoo dringende gevaer te ontkomen.

De prins van Oranje, die op het gerucht des gevechts insgelyks was toegeloopen, wilde eerst als bemiddelaer optreden; maer het was te laet.

Na den slag zag men menschen van allen stand en ouderdom zich tederlyk omhelzen, de handen naer den Hemel heffen, en God eenparig danken over eene zoo wonderbare behoudenis.

Des anderen daegs begon men op stadswallen de dooden te begraven; in het water vond men er vier honderd; twee honderd lagen op de straten en in de huizen uitgestrekt; vóór de poort was een negen honderdtal ruiters, verpletterd en verminkt, opeengestapeld, en met paerden verward.(*) Antwerpen, in deze slagting, had slechts honderd zyner burgeren verloren.

De Bisschop van Constance, 's hertogs grootaelmoessenier, de graef van Fervacques met nog andere voorname edellieden en vyftien honderd krygsknechten,

(*) De hoogte die deze laetsten bereikten wordt nog tot heden toe ter plaetse aengeduid. -

werden gevangen genomen, en later naer Frankryk ongehinderd weêrgezonden.....

Tot geheugenis van dien, voor Antwerpen zoo roemvollen, slag, naderhand de fransche furie geheeten, plaetste men boven de Kipdorppoort het volgende jaerschrift, dat men er ten huidigen dage nog ziet pryken:

AUXILIUM SUIS DEUS.

DE BOM.

Overzigten van verschenen werken.

Eppenstein - *eene berymde legende - door* Th. Van Ryswyck. (*schryver der eigenaerdige verhalen*) - *Antwerpen, ter drukkery van de gebroeders Dewever, Engelsche borze.* 1840. -

Het is onder dien tytel dat onze verdienstelyke medewerker, de Heer Th. Van Ryswyck, een tamelyk lang gedicht onlangs heeft uitgegeven. De schryver, na ons in de *Eigenaerdige verhalen,* zyn talent in het boertige getoond te hebben, heeft ons ook eene proeve in een statiger, een meer verhevener vak der letterkunde willen geven. Voorbarig zou het zyn nu reeds te beslissen of hy daer in gelukkig geslagen heeft; het kritisch onderzoek zyns gewrochts zal ons hetzelve later doen kennen.

Er bestaet in het gedicht van den heer Ryswyck eene zekere soort van verwardheid welke den lezer pynlyk valt, en zynen geest ongetwyfeld moet belemmeren, wanneer hy het gedicht als in een enkele schets zich wil voor oogen brengen. Dit toont ons mangeling aen logische gang, en onvolledige opmerkzaemheid in het daerstellen van het bestek des werks. Om het best uit de verwardheid te geraken, gaen wy het gedicht in zyne verschillende paragrafen volgen.

Paragraf I. - Twee baronnen, doen zich elkaer den oorlog aen. De overwinnaer, fier en trotsch over den zege welken hy behaeld heeft, trekt verder tegen zyne naburen op en wil het al onder zyne magt brengen;

‘Maer prins en graef, vassael en heer,
En ridders grepen naer 't geweer,
En wilden met vereende magten
De naderende vlam verkrachten
Die in het hart van 't vaderland
Zoo lang *meêdoogloos* had gebrand;’

Het bestier des legers werd aen den ouden graef Herman gegeven. Deze heeft eene eenige dochter *Bertha,* welke hy, voor dat hy naer den stryd trekt, eenen zyner vrienden ter zorge toevertrouwt. Aen wien hy zegt:

De kryg rukt my met roode handen
Weg, van myn kroost, naer *vreemde landen.*

Men merke op dat het alles op Duitschlands grond plaets heeft, en zelfs in de onstreken, mits de vyand een der naburen van Herman is. De vriend dan neemt den hem toevertrouwden pand en nu graef Herman:

Even als de october buijen,
Die langs hooge bergen kruijen,
In een kring van mist en smook
En den veldling onheil spellen;
Zag men Herman nedersnellen,
In een wolk van stof en rook.
Of als groote watervallen,
Die met oorverdoovend knallen
En met dreunende geknots
Uit een hooge, steile rots,
In de laegte nederschieten;
En het water van de vlieten,
Over dyk en dammen slaên;
Komt *zyn leger* nederstooten,
Om dat van de bondgenooten
Honderd mannen te vergrooten.

Men moet bekennen dat graef Herman wel dappere soldaten moest bezitten; om met slechts *honderd* mannen zoo veel gedruisch te kunnen maken. Doet deze rymelary den *ridiculusmus* niet in het geheugen komen?

- Terwyl het leger der bondgenooten doortrekt, en dat de hoofden deszelfs byeen geschaerd zyn, worden de volgende vragen aen Herman toegeworpen.

‘Kom Herman mael ons eens een togt
Of felle storming af:
.....
Wat is een turksche karavaen?
Waer zaegt gy de eerste halve maen? -
Wie was die Godfried van Bouillon,
Die daer den boel zoo klaren kon? -
Hangt Mahomet nog aen 't *plaffon?* -
Drinkt men te Mekka nog geen wyn? -
Is 't waerheid, neemt de Sarazyn,
Zoe vele wyven als 't hem lust?....
Laet me er de kristnen thans met rust?’

Er kwam geen woord uit Herman's mond;
Hy schudde met het hoofd;

En waerlyk geen wonder wanneer hy zulke plompe onbeschoftheden hooren moest. - Onze lezer, hopen wy, zal ook ligt beseffen, tot hoe verre zulke *dingen* met het ridderleven overeenkomen.

II paragraf. - Het is nacht. De mymerende Herman en ridder Eppo, zyn in het byliggende woud gestapt. Deze laetste vraegt Herman:

‘... Verhael my toch eens gryze held,
Wat ramp, wat smart uw mannenboezem kwelt?
.....
Ik ly niet dat een *afgeleefde* man
Als gy, niet ruim zyn adem halen kan! -’

Dit mael is Herman al te goed, want hy antwoordt:

‘Ach! jongeling.....
Uw blik dringt door myn *dubblen* wapenrok’

Verder verhaelt Herman hoe en op welke manier, hy ten stryd is gekomen. Hy zegt hem hoe dat een jonge ridder hem is komen uitnoodigen en welke woorden zy onderling gewisseld heb-

ben. Nu, de ridder welke hem is komen uitnoodigen, is niets minder geweest als Eppo zelf, welken de ouderling nu niet erkent, en die langs zynen kant ook niet denkt om zich bekend te maken. Dit alles, zeggen wy het in het voorbygaen, is niet zeer natuerlyk. Zonde is het dat zulke schoone fragmenten, als dit welk wy hier onzen lezeren gaen overschryven, zich in eenen zoo weinig logischen stand opdoen. - Herman spreekt:

‘... - Maer toen, toen onderbrak ik hem.
Neen! riep ik uit met eene luide stem
Die wis hem dringen kon door marg en been:
Neen, ridder, lafaerd was ik nimmer.... neen!
Die lastring duld ik niet, nooit zag de zon
Op een van ons geslacht, die lafaerd kon
Geheeten worden....! neen myn bloed is rein!
De wapenschilden myner vaedren zyn
Nooit door dien vlek onteerd; het oorlogslot
Heeft myne zonen in hun bloei geknot.
Zy stierven ja! op 't bloedig veld van eer;
Het slagzwaerd sloeg hen beide strydend neêr.
Myn broeder ligt begraven in het oost,
Waer de Semoen zyn beendren blaekt en roost.
Ga! stoute ridder zeg het leger, dat
Der vaedren bloed nog door myn aenzyn spat;
Dat ik hen volg *in* 't bloedig oorlogsplein;
En hoor my, ridder! Zoo wy daer het sein
Des aenvals hooren, kunt gy aen myn zy
Doen zien, wie onzer laf is, ik of gy!.....

Eppo troost zoo goed hy kan den ouden graef, en beide keeren naer de plaets terug waer het leger neêrgeslagen is. Daer gekomen, ontmoeten zy een Gitanos, die bezat.

‘De kunst om in de starren *slechts by nacht,*
En over dag in 't rimplen van de *vacht*
Der handen, 's menschen lot te lezen....

Eppo vraegt hem:

..... ‘Oude zingaris,
Kom als er iets in myne toekomst is,

Zoo leg haer uit. Zeg my wanneer de trouw
My binden zal; wat meisjen ik tot vrouw
Zal nemen, zwart of wit, of blond of ros:
Hoe vele sloten, schatting, land en bosch,
Heur vader haer zal geven; of het wicht
Dat zy zal baren zoo 'n verbrand gezigt
Als gy zal hebben?'

De Gitanos antwoordt op deze beleefde vraeg:

'Wat droomt gy van huis en paleis, en van slot,
   En van grond en gebied.
ô Ridder u wacht een vernederend lot
   In 't verschiet....
.....
Eens drukt gy den liefdezoen op het gelaet
   Van een meisjen *zoo naekt als de straet.*'

De ridder:

'Hoor, als gy den dag van myn bruiloftfeest kent
En zyt gy dan somtyds hier ergens ontrent;
Kom by dan, ik nood u te gast aen myn disch;
Er mangelt een hond waer te knabbelen is:
Dan krygt gy het vas en de huid van het spek,
Er blyft voor u onder de tafel een plek.'

De Gitanos herneemt:

'Neen, hooger verheven, en ruimer als gy,
Zit ik op uw trouwdag uw bruiloftfeest by....
Myn woonst is de hemel die tintelt en glimt,
Laeg daelt hy die 't licht en de waerheid beschimpt'

Wanneer de goede schryvers zulke middelen van voorzegging gebruikt hebben, dan is het slechts geweest om iets geheimzinnig in hun verhael te brengen, dat ook ter zelfder tyd medewerkte om het voorwerp te ontknoopen, en dat meestal, hoe onwaerschynlyk ook, in alle punten bewaerheid werd. By onzen schryver echter gaet het geheel anders: Het meisje *zoo naekt als de straet* brengt, adel, paleizen, sloten en rykdom aen ridder Eppo, hetgeen in het geheel geen *vernederend lot* is. De verhevenheid van den Gitanos bestaet hier in, dat hy op den dag der

bruiloftfeest aen het *plafon* der (*gotische?*) zael zit waer het feest gebeurt: dus *verhevener* als Eppo. Dit is voor ons slechts eene flauwe spotterny.

Paragraf III. - Dit paragraf bevat het gevecht: alvorens doet ons de schryver kennen dat ridder Eppo verliefd was geworden op de dochter van Herman.

> .... Hy zag haer..... en zyn ingewand
> Vloog als een houtmyt in een lichtelaien brand.

In den stryd wordt de ridder van eene menigte overvallen en gaet den dood ten buit blyven; doch Herman valt in het midden der vyanden en verlost Eppo. De ouderling wordt ongelukkig het slagoffer zyner edelmoedigheid en is door een' vyandlyken ridder het hoofd gekloven.

> Eppo nam de vederbossen,
> Nog doorweekt van rookend bloed;
> Van des graven *koopren* hoed;
> En de gouden sluiertrossen,
> Die hem hingen om het lyf,
> Thans als 't harnas koud en styf;
> En met rood bekreten oogen,
> Hielt hy beiden, aengedaen,
> Plegtig opwaerts naer den hoogen
> En hy staerde 't leger aen
> En begon in drift te spreken: enz:

Paragraf IV. - De zege is behaeld en

> Het oorlog lag met dolk en speer,
> Mishandeld vastgebonden;
> Gemuilband als een beer.

Nauwlyks heeft Eppo op zyn kasteel den voet gezet, of hy begeeft zich ter rust. Gedurende zynen slaep heeft hy een droom waer in de Zingaris en Bertha en Herman eene groote rol spelen. Dit alles nogtans zonder de gang des verhaels voorttezetten en opteklaren. Eppo door dien droom afgemat, maekt zyne knapen en knechten wakker, en gaet alleen in het veld ronddwalen; waer hy den winden gebiedt zyne wenschen en zuchten tot by Bertha overtevoeren.

Zoo doorkruist hy veld en dalen;
Tot de gloed der avondstralen
In het westen nederzinkt,
En de maen aen 't luchtruim blinkt.
Dan van scheemring overvallen,
Keert hy weder naer zyn hallen,
Doolt daer heele nachten rond,
Want de slaep ontweek zyn spond.

De ridder moet wel hevig verliefd zyn om zoo lang slapeloos te kunnen blyven. Te vergeefs heeft hy zyne knapen en knechten overal rondgezonden om te zien of zy niets van Bertha kunnen ontdekken; alles is vruchteloos. Om zich den geest een weinig te verzetten,

Riep hy driest en onbezonnen,
Ridder, heerschap en beronnen
Naer zyn slot van wyd en zyd;
Om den roem te zaem gewonnen,
In den afgeloopen stryd,
En de ridderlyke deugden,
Door het schaetren van de vreugden,
Te vereeren op zyn tyd.

In het midden van het feest komt de menestreel en zingt de geschiedenis van Bertha. Met genoegen zal de lezer met ons de volgende schoone verzen lezen.

‘Een meisje zoo schoon en zoo bleek als de maen,
Trad weenend door 't bosch op en neêr;
Heur vader was mede naer 't slagveld gegaen
En kwam na den stryd niet meer weêr.
Een voogd die haer bybleef, beminde haer teer,
En was in heur lyden gedaen;
En toch trad zy weenend het bosch op en neêr,
Zoo droef en zoo schoon als de maen,
.....
Op eens was zy weg, en men wist niet waer heen
Noch hoe zy den omstreek ontkwam
Men zegt dat heur vader des nachts haer verscheen
En haer naer het graf met zich nam.

Nog zoekt haer de gryzaerd, met haestige schreên,
Hoe oud ook en magtloos en stram;
En echter het meisjen is weg en blyft heen,
Geen mensch die van haer meer vernam.'

Nauwlyks had de bard deze woorden opgezongen, of hy was als de wind uit de zael verdwenen.

Geen paedjes vonden hem weêrom
Geen knecht *die op den toren klom*
Kon iets van hem ontdekken.

Het geen niet te verwonderen is nogtans, vermits het vollen nacht was. -

Tot een staeltje der zeden uit de middeleeuwen gaen wy het volgende overschryven. Men bemerke dat ridder Eppo weder in mymering gevallen is. Men poogt hem uit dezelve optebeuren.

'Kom ridder!' Sprak der juffren hoop
(Die ook tot by den mymraer sloop,)
'En zwier met ons de zael eens rond! -
"Kom" sprak een meisje teêr en blond,
'Heer Eppo, en verheug u wat!
Gy vlugt het kostlyk druivenat
En haet het wildbraed, is het dat
De drank uw harsens heeft gevat?....'
De ridder schudde spraekloos neen;
En aen de rilling van zyn leên,
Bemerkte de een en de ander ras,
Dat zyne ziel gekwollen was.

Wel nu, goedgunstige lezer, hoe vindt gy de juffertjes der middeleeuwen? Hoe vindt gy de zeden dier zedige, styve edelvrouwen van vorige tyden? En die *rilling* en schudding van *de leden* van Eppo; zoo als de kinderen doen, is dit ook niet overheerlyk?.....

Een vryheer drong zich in den kring;
Een hupsch, blygeestig jongeling,
En sprak: 'ô ja, die gryze bard,
'Dit lied, dit meisje klemt zyn hart.

Het was gewis zyn lieveling,
Die sinter hy ten stryde ging,
Hem is ontnomen of geroofd.
Kom ridder! stel dit uit uw hoofd;
Er zyn er immer zoo nog meer,
Och! suf maer niet, gy ziet haer weer;
Die *popjes* hebben trouw noch woord
En springen met een ieder voort. -

Die gezegden moesten zeer vleyend voor het omstaende jufferschap zyn. - En zulke slemppartyen zouden ten voorbeeld aen onze hedendaegsche drinkebroers kunnen dienen:

Tot by 't blozend morgenrood
Draeide en dreef men, zwymeldronken;
Tot de lichten niet meer blonken
En de pypen niet meer klonken,
Zwaer door slaep en drank gelaên,
Lagen knaep en knecht te ronken
En Aurora opgestaen,
Blonk door bontbemaelde glazen
Op aen stuk gestooten vazen,
Tafeltooi en feest bokael
En door 't ledig ruim der zael.

Het V. paragraf bevat eene jagt welke zeer wel afgeschetst en vol leven en beweging is. Terwyl Eppo alleen een wild dier in het bosch najaegt, verdoolt hy en door vermoedheid afgemat, legt hy zich op het gras neder en slaept in. Intusschen rydt de jagtstoet terug naer het slot.

Paragraf VI. - Eppo wordt ontwaekt door eene weenende stem. Het is de stem van Bertha. De ridder ylt eensklaps tot haer en

‘Vrouw’ ving hy fier en krachtig aen:
‘Wat zendt gy hier alleen
Uw zuchten op naer zon en maen?
Waerom dit bang geween.....?’

Die vrouw, welke Eppo zoo beleefdelyk toespreekt, was Bertha op wie hy verliefd is en welke hy, ô wonder! niet erkent.

En de vrouw:

Zy vlugtte niet, zy week geen enkel voet
Van heure plaets; doch zoo zy d'eersten schrik
Te boven was, had zy een *teedren blik*
Vol liefde naer den ridder toegezonden.

Nu hoorde men in eens een groot gerucht in het bosch en de ridder wilde het meisje opnemen en er mede heen vlugten; doch deze was aen een boom met eenen reep vastgehecht. (En Eppo denkt niet eens om dezen met zyn jagtmes te doorklieven.) Hy verliet het meisje en ging zich in het loover schuil houden. Zulke ongerymtheden komt men ongelukkig op alle stonden te gemoet, en de schoone verzen welke men overvloedig aentreft, verliezen er veel van hunne waerde door.

Het VII paragraf bevat de geschiedenis van Bertha, en legt uit op welke wyze zy in de handen van den boschreus geraekt is. De wildeman is zeer goed afgeschetst. Alleenlyk zullen wy hier aenmerken dat wy iets onnatuerlyks ontdekt hebben in het meisje, wanneer het tusschen de afschuwlyke armen des boschgedrochts geklemd ligt, en nogtans de tegenwoordigheid van geest bezit, om op dit hachlyk oogenblik, een smeekgebed te zeggen:

‘ô Dochter des hemels! verhoor ons gebed,
‘En help ons van rampen en smarten en smet:
‘De kwaden belagen
‘Ons met *hunne* plagen,
‘En lokken ons zieltjen in 't zondige net. enz:

Paragraf VIII. - De boschreus is gaen slapen. Bertha komt by den ridder en zegt hem samen te vlugten; doch Eppo schynt nu den moed herwonnen te hebben en gaet met den reus vechten. Deze stryd is heel schilderachtig afgemaeld. Alleenlyk kunnen wy de vergelyking des reus met eene *spin* niet goed keuren:

‘Daer hing hy als een *spin* op 's afgronds muil te wapperen;

Treffend is de verdere afschildering:

..... en 's monsters lichaem schoor
Den scherpen bergrug langs, en gruizelde op de bonken,
Der laegre rotsen, dat de splinters van zyn schonken,
En wervelbeendren naer zyn daverenden val.
Den grond bezaeiden van het omgelegen dal;

Wyl zwart en stollend bloed, langs de uitgesteken tanden
Der rotsen, nederleek uit lillende ingewanden.

Paragraf IX. - Terwyl dit alles gebeurt, is men om de afwezigheid van Eppo in de grootste onrust. Men gelooft dat hy betooverd is, en de prooi des duivels is geworden. Intusschen de Gitanos, waervan wy reeds melding gemaekt hebben, is in de omstreken van het slot gekomen: en wordt als tooveraer door de landlieden aengehouden en beschuldigd van Eppo *meê van kant geholpen* te hebben, en tot zyne straffe wordt hy in een der torens van het kasteel opgesloten. Die volkscenen zyn redelyk wel afgeschilderd.

Op den middag komt er een landman boodschappen dat ridder Eppo aen komt:

‘Op!’ riep hy, ‘op! vooruit te wapen!
.....
De ridder is den dood ontsprongen
En heeft het wild gedrocht gedwongen,
Hy leidt het herwaerts aen zyn hand.
.....
Hy heeft zyn sluyer om het dier
Gestrekt en voert het levend hier.
Het is van bladeren omgeven,
..... het moet
Al kruipend's ridders schreden volgen.

Nu dit wild gedrocht, was Bertha, de geliefde van Eppo, die in bladeren gewonden was en welke de ridder met zyn sluyer (zoo als een hond) naest zich voerde. Men moet bekennen dat zulke zotte onnatuerlykheden onverdraegzaem worden, en te veel tegen het gezond oordeel zondigen om ze niet krachtdadig te schandvlekken. Onze schryver moet wel een laeg gedacht van het begryp zyner lezers hebben; of wel zelfs weinig gezond oordeel bezitten, om ons zulke ongerymtheden te durven verkoopen.

De ridder doet met zyn hand teeken om het volk te verwyderen wanneer hy het kasteel binnentreedt. Eenige oogenblikken later brengt Eppo het meisje te voorschyn; en hier nu hebben wy weder eenige schoone verzen welke als tusschen de spotregels verloren loopen:

En bragt een jonkvrouw voor hunne oogen,
Zoo teder als een madelief
Die, door den storm te neer geslagen,
Zich zelve nauwlyks meer kan dragen,
En moeilyk 't hoofdjen opwaerts *hief.*
Gelyk een luchtbeeld rank en teder,
Dat in de wolkpaleizen huist;
En vlottend op de zoele veder
Der winden, door den hemel kruist.
Heur blik was waetrig, en heur wangen,
Nog van het tranen beekje nat,
Dat langs heur wang was leeg gespat.
..... De ridder sprak
De menigte ernstig toe, en stak
Zyn hand uit boven heuren schedel:
'Veldling, dienaer en trouwant!
Deze jonkvrouw schoon en edel,
Wordt mees tresse van myn land;
Morgen schenk ik haer myn hand.'
.....
En de drom van drift aen 't koken
Met de mutsen opgestoken,
Schaterde met luide stem:
'Haer zy vrede! heil zy hem!'

De X en laetste paragraf bevat de bruiloft. In het midder der feest steekt de zingaris zyn bovenlyf door eene *koepelraem die boven 't gothisch dak den heldren dag ontving en 't ruime slot verlichtte.* En hy roept Eppo de spotwoorden toe waervan wy reeds melding gemaekt hebben.

....,..... 'Verhevener dan gy
Zit ik uw bruiloftfeest en huwlyks plegten by!
De hemel is myn woonst, met tintlend vuer doorweven
Wie licht en waerheid hoont, zal in de laegte zweven:

En Eppo zag de zingaris
En sprak geen enkel woord;
Toen riep een oude knecht op eens:
Mynheeren, *pakt u voort!*

Twee ridderen liepen nu in aller yl naerboven om den zingaris gaen optesporen; doch vonden niets dan zyn tinnen beker, zyn kaertspel en zyn tooverstaf,

En daegs daerna wanneer de zon
Heur stralen flikkren liet;
Dreef *er* een bontversierde hoed,
Om 't zwalpend vyverriet.

Zie daer nu, lieve lezer, het geschidkundige van het werk van den H. Van Ryswyck. Wanneer men nu een aendachtig oog slaet op het zoogenaemd gedicht van den schryver der *Eigenaerdige verhalen,* dan vraegt men zich wat of deze toch voor inzigt gehad heeft? Welk doel hy zich voorgesteld heeft? De eenige antwoord welke ter oplossing dezer vraeg te vinden is, is: *rymen* enkelyk *rymen.* Inderdaed, indien de schryver iets anders bedoeld had, zou hy voorzeker getracht hebben eenen logischen gang aen zyn stuk te geven, en die menigvuldige herhalingen en tegensprekingen uit hetzelve te verbannen, en iets meer als eene *rudis indigestaque moles* te maken. Hy zou getracht hebben ons de karakters der persoonen levendig afteschilderen en te doen kennen, en sommige platte, lage tafereelen welke zyn werk bezoedelen, wegtelaten. Wy hebben het reeds gezegd hier en daer treft men schoone verzen en overheerlyke afschilderingen aen, welke wy in menigte zouden kunnen aenhalen, indien de plaets ons zulks toeliet; doch wat doet dit, wanneer de geest een stond daer na door plompe ongerymtheden pynelyk moet getroffen worden?

Wy hopen dat de heer Van Ryswyck het ons ten goeden zal duiden zoo wy mogelyk wat al te vry over zyn voortbrengsel gesproken hebben: doch de waerheid voor alles; en wy hebben maer eene maet, welke voor allen dezelfde moet blyven. Indien wy nu nog eenen raed aen den heer Van Ryswyck te geven hebben, dit zoude zyn, van of wel ons *eigenaerdige verhalen* te geven, waerin hy zoo wel uitmunt; of wel indien hy ons groote stukken wil geven, dezelve een weinig meer te betrachten, met meer geweten te bewerken, en ons geene *berymde* legenden meer voortebrengen. -

DE BESTIERDER, **P.F. VAN KERCKHOVEN.**

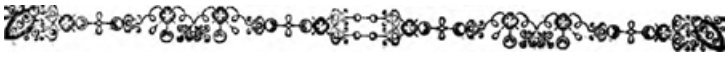

Haer zoen.
Lied.

ô! Hemelzalig is de stond,
Wanneer gy op uws liefjes mond
Een' liefdezoen moogt plukken;
Doch zaliger nog duizend keer,
Wanneer dan ook haer' lipjes teêr
Uw' wangen zachtjes drukken!

Nooit gaet die stond uit myn gedacht,
Waerop dit heil, zoo lang verwacht,
My als op nieuw deed leven;
Nog brandt verzengend op myn koon
Die zoen, die myner liefd' tot loon,
Van haer my werd gegeven.

ô! Blyv' haer steeds 't gedacht ook by,
Van 't oogenblik, waerop zy my
Dit kusje heeft geschonken;
En moog' het als een onderpand
Van eenen eeuw'gen liefdeband,
Ons steeds in 't harte vonken!

EUG. ED. STROOBANT.

28 November 1840.

Toonkunde.

Het is slechts drie jaren geleden dat een jong toonkundig liefhebber onzer stad het gedacht opvattede eene maetschappy te vormen, welke in navolging van die des beroemden STRAUSS, het antwerpsch publiek met de voortbrengsels der duitsche school zou hebben bekend gemaekt. Dit is de oorsprong der *Antwerpsche Maetschappy Orfeus;* en die yverige muzykoefenaer is de heer B. ISENBAERT.

Het is genoeg bekend met welken buitengewoonen byval de eerste pooging dezer Maetschappy werd bekroond; doch nimmer zou men hebben durven verhopen dat zy op zoo korten tyd, eenen voortgang zou gemaekt hebben, als dien waervan zy proeve gegeven heeft by haer Concert van den 12 December laestleden. De *Ouvertures* van *Reisiger* en van *Weber* zyn uitgevoerd geworden met eene gelykheid en eene juistheid die wy nog nergens aengetroffen hebben: dit laetste stuk byzonder waerin de Componist alle moeyelykheden schynt te hebben verzameld om des te beter den breeden en statigen zang van het engelsch volklied: *God save the king,* te doen vooruitkomen, is met verukking en vervoering afgelegd. De toejuichingen hebben dan ook niet ontbroken en het handgeklap der aenhoorders heeft genoeg hunne tevredenheid te kennen gegeven. Dezelfde goede uitvoering is alnog gebleken in de *Walzer* van STRAUSS, LANNER en van den bestierder der maetschappy, den heere B. ISENBAERT. In het stuk van dien laetste, ter gelegenheid der feesten van Rubens geschreven en uit dien hoofde den tytel van: *hulde aen Rubens* dragende, heeft de heer ISENBAERT ons eene nieuwe proeve zyner ryke inbeelding gegeven. De zang is steeds aengenaem en vol harmony en de aeneenschakeling der onderscheidene deelen laet niets te wenschen.

Wanneer wy dus den buitengewoonen voortgang van het orkest gezien hebben, heeft zich een gedacht aen onzen geest opgedaen, en wy hebben aen ons zelven gevraegd, waerom de

Maetschappy *Orfeus,* die zoo vele uitstekende toonkundige liefhebberen bezit, zoo als de heeren J. SERVAIS, (1ste fluit) de heer ANGELLE, (1ste clarinet) de heer HOUBEN en meer anderen, ook geene muzykstukken geeft waerin solo's zouden voorkomen voor een dier heeren geschikt. Dit zou voorzeker een buitengewoon goed kunnen te wege brengen en mogelyk kunstenaers doen kennen welkers talent alsnu in het midden des orkests, om zoo te zeggen, begraven blyft? Wy hopen dat het bestuer daer eens zal aen denken.

Nu blyft er ons nog over de zangers te spreken: edoch wat kunnen wy er van zeggen? een woord, een enkelwoord, en dit is: goed, voortreffelyk!.. Zeggen dat de heer VAN BREDAEL eene schoone bas-stem bezit, en dat hy zich met eer uit eene moeilyke stap heeft gered, - dat de heer FR. KENIS de *aria* van *Gemma di Vergy* met smaek en gevoel gezongen heeft, dat de heeren LORIERS, DELAHAYE, LAMBRECHTS den lof van alle ware kenners verdiend hebben; dat de *Kooren,* die sints een jaer, in getal verdubbeld zyn, den algemeenen gang der maetschappy gevolgd hebben. - Dit alles is het oordeel herhalen dat reeds door alle de toehoorders uitgesproken is en aen hetwelk wy ons volgaerne vereenigen.

Dit Concert welk door het puik der hooge standen onzer stad bygewoond werd, was ook met de tegenwoordigheid van eenige leden van het stedelyk bestuer vereerd. Wy zullen zoo stoutmoedig zyn aen die heeren te doen herinneren dat in den jare 1830 eene zilveren lier aen het genootschap der *groote Harmony,* van stads wege is geschonken geweest. Zou de maetschappy van *Orfeus,* welke op hare banier heeft geschreven; 'Kunst en Menschlievenheid.' Ook geene aenmoediging of belooning verdienen? Voorzeker, en wy zyn ook in het volle vertrouwen dat het stedelyk bestuer niet zal nalaten eene openbare blyk van hare toegenegenheid te geven. Intusschen raden wy onze yverige liefhebbers met moed en vertrouwen voorttegaen; want dan zelfs, wanneer hun geene belooning werd toegekend, zullen nogtans de toejuichingen van het publiek hun nooit ontbreken.

DE REDACTIE.

Schilderkunst.

MUSEUM VAN ERTBORN. - De nieuwsgierigheid van het publiek was ten hoogste aengehitst door alles wat men gezegd had over het ryke kabinet van oude kunststukken, welke de heer oud-burgemeester *Van Ertborn,* by testament aen zyne geboorte stad gemaekt had. Ook was de toeloop groot gedurende de acht dagen dat dit kabinet is ten toon gesteld, en, haesten wy ons het te zeggen, noch de verwachting van het volk, noch die der kunstkenners zyn bedrogen geworden. Niets is er voor de geschiedenis der schilderkunst belangryker dan deze zoo volledige verzameling die, onafgebroken, opklimt van de bizantynsche school tot Van Eyck, Durer en Quinten Metsys, doch niet alleen in betrekking met de geschiedkunde is ze belangvol, ook als studie-middel voor kunstenaers heeft dezelve eene onschatbare weerde, en onmogelyk zou het ons zyn de echte meesterstukken, welke er in bevat zyn, optetellen. Nergens beter dan hier kan dit kabinet van nut zyn, mits onze school, om de volmaektheid te bereiken niets anders noodig heeft, dan in den mensch iets meer dan een stoffelyk schepsel te beschouwen. Dit hebben onze oude meesters gedaen en daerom zyn zy het die tot heden, in Duitschland als het ideael der volmaektheid aenzien worden. Wy hebben dit wat al te lang vergeten; het is tyd dat wy van onze dwaling teruggekeeren.

Men heeft ons stellig verzekerd dat het testament van den heer Van Ertborn van regtswege uit hoofde van nulliteiten verbroken is, doch dat de erfgenamen niet te min beslist hebben dat het nagelaten kabinet aen de stad zou blyven. Indien deze daedzaek waer is, verdienen zy die zulk eenen blyk van edelmoed en onbaetzuchtigheid gegeven hebben de onbegrensde erkentenis der belgische natie. Wy hopen voor een volgend n^{o} verdere inlichtingen over deze zaek intezamelen.

DE REDACTIE.

Bestendige pronkzael voor beeldende kunsten.

De bestendige pronkzael voor beeldende kunsten welke er, sints een jaer pas, in Antwerpen is ingerigt, is eene dier instellingen welkers nut zoo veelvoudig en tevens zoo onbetwistbaer is, dat dezelve van haer begin af de algemeene goedkeuring en byval verwerven. Vooral bestemd om de aenkomende kunstoefenaers aentemoedigen en denzelven het bekomen des tytels van kunstenaer te vergemakkelyken, heeft zy te gelyk de hoogere bestemming het publiek met de voortbrengsels der byzondersten onder deze laetsten bekend te houden. Ook bezit de bestendige pronkzael menig tafereeltje dat zelfs in eene algemeene tentoonstelling de aendacht aller kunstkenners zou binden. Op geen enkel tydstip van het verloopen jaer is dezelve echter zoo belangryk nog geweest als heden en het spyt ons dat mangel aen plaets ons belet er onzen lezeren een volledig verslag van medetedeelen. By gebrek aen dit, vergenoege men zich met eene ter loops gedane melding van wat er ons in dezelve als het merkweerdigste is voorgekomen.

Het vak der zeeschildering biedt ons weinig stof; een enkel maer een goed tafereel hebben wy opteteekenen: *Een grieksch vaertuig in de Dardanellen,* door den H. JACOB JACOBS. Ook is er eenigzins mangel aen landschappen; maer twee derzelver zyn zoo goed dat ze ons ligt hiervan kunnen getroosten. *Een*

winterzigt, door den H. VAN DER EYCKEN, te Leuven, doet ons hopen dat de belgische kunstenaers weldra in dit vak met de hollandschen zullen kampen. Het is lachend van samenstel, ligt getoetst en toovrend van doorzigt. - De H. ROBBE, van Kortryk, heeft ons met een tafereeltje begunstigd, waerin, zoo als in alles wat wy tot heden van hem gezien hebben, zyn verheven talent, doorstraelt. Wy hopen dat hy meer nog onze stad gedenken zal.

Eene *binnenkerk*, van den H. GENISSON, is een aengenaem tafereel, wel behandeld en gekleurd. De H. RUYTEN, heeft de vischraarkt van Antwerpen, die eerlang van stadswege staet hernieuwd te worden, in een fraei tafereel hervoortgebragt. Dit schildery zal voor onze nazaten eene dubbele weerde hebben, die der historische beduidenis en die der kunst. Echter geven wy den voorkeur aen het *strand,* (n° 259) van denzelfden schilder. Niets kan er tooverachtiger in voorstelling, aengenamer van kleur gedroomd worden. De H. Ruyten is een dier schilders welke in de eenzaemheid voortwerken en zich door onvermoeiden arbeid eene plaets in de toekomst verzekeren.

De zoogezegde genre-schildering is in groote meerderheid in de pronkzael. De H. SEVRIN, heeft den vlaemschen liedjeszanger, de overbekende *Peêr de kruk,* met lust en blygeestigheid voorgesteld. Veel hoedanigheden kenschetsen dit tafereeltje, in het welk wy enkel de al te groote klaerheid des achtergronds als gebrek hebben opgemerkt. Een aengenamer stuk van denzelfden kunstenaer is het nummer 253, *Rubens en zyne vrouw een voorbygaende stoet gadeslaende.* Kleur en samenstelling zyn om even aengenaem en de teekening is waerlyk goed. De H. Sevrin heeft sedert een paer jaren een onmeetbaren voortgang in de kunst gedaen; wy hopen dat hy op zoo goed eenen weg niet ten achter zal blyven. De H. VERHEYDEN is ongetwyfeld een onzer geestigste schilders en bezit een vinnig en waernemend oog. Dit getuige zyn *rustende visscher.* - Welligt zullen onze lezers niet vergeten hebben dat wy den H. JOHAN JANSSENS, ter gelegenheid der driejarige pronkzael, als schilder geprezen hebben, doch zyn alsdan gekozen onderwerp hebben gelaekt, dit mael

kunnen wy hem eenen volledigeren lof toezwayen, zyne *vischmarkt op het strande* is zoo zedig als aengenaem en wel uitgevoerd. - Het *garnaetwyf,* van den H. SPILLEMAECKERS, kweekeling des vorigen schilders, is reeds aen de lezers der *Noordstar* bekend, mits wy er vroeger ons gunstig gevoelen hebben over bekend gemaekt. - De *oude grappenmaker,* door den H. VERTOMMEN is een geestig tafereeltje, mogelyk iets te zwart van kleur. In deszelfs nabyheid hangt een schildery van den H. VAN ROOY, dat eenigzins naer de kleur der italjaensche meesters overhelt. - In de *twee gezellen,* door den H. CAROLUS, is om zoo te zeggen al den geest en de stelwyze van Teniers op onze hedendaegsche zeden toegepast. Dit tafereeltje, klein in omvang, is groot in verdienste en komt ons, als een der beste van de pronkzael voor. - Met genoegen hebben wy een gentsch tafereel als een der goede in de pronkzael opgeteekend. *Adriaen De Brouwer in het werkhuis van Frans Hals,* door den H. CANNEEL, is zeer wel als samenstel en uitdrukking, en deszelfs kleur, schoon wat zwak, is gemollig en voldoende.

De H. PEZ, staet sints lang by allen als een goed schilder te boek. Lust en natuer kenmerken zyne tafereeltjes. Het nummer 263, *de slapende vader,* is allezins geschikt om zynen verworven naem staende te houden. Zonder vergezochte effekten, kalm in kleur en in uitdrukking, onberispelyk als teekening, is dit schildery eene ware wederkaetsing der natuer.

Eene eigenaerdige wys van samenstellen kenmerkt het eerste tafereel dat wy van den heer *Gustaf Buschmann* gezien hebben. *De samenkomst der geuzen* is kleurvol en dichterlyk. Wy hopen dat die schilder ons eerstdaegs met een ander zyner werken aengenaem verrassen zal.

Van Dyck te Londen, (n° 261,) door den h^{r}. COOMANS, is een tafereel in hetwelk wy veel prysweerdig hebben gevonden; doch dat wat al te veel voor het effekt geschilderd is. Wy gelooven den heer Coomans jong en met eene ryke en weelige inbeelding begaefd. Zoo het hem gelukt dezelve te breedelen en te beheerschen, mogen wy ongetwyfeld in hem een goed kunstenaer afwachten.

Een tafereeltje van den heer MEYNNE, *de weezen op het strand,* is een dier onderwerpen welke de ziel tot weemoed bedwingen. Dit stukje is goed van samenstel en van eene aengename kleur. Het pronkstuk der tentoonstelling is buiten tegenspraek, de *vertrouwelingen,* door den H. DE BLOCK. Hier in vereenen zich lust, geest, samenstel en teekening met eenen uitstekenden rykdom van kleur, en die schier onvatbare zilvertint, welke in ons land de lucht zoo lachend en zoo doorschynend maekt. Ieder, gelooven wy, zal in ons gevoelen mededeelen dat de H. DE BLOCK een der grootste kunstenaers van België is, en, zelfs in verschillende vakken, weinig mededingers zal aentreffen. Ook is reeds zyn roem onze grenzen overgestapt; die kunstenaer heeft veel tafereelen vour uitlanders te schilderen, en er is ons stellig verzekerd dat de Graef Le Hon, afgezant van België in Frankryk hem om twee groote schilderyen verzocht heeft. Op zulk een man mogen wy met regt als Belgen en als Vlamingen hoogmoedig zyn.

J.T.

De stervende kunstenaer.

Alleen, verlaten op de baen
En doodelyk gewond,
Viel hy. - Zyn blik was zonder traen
En doodbleek was zyn mond.

‘Daer zyn ze, zoo sprak hy, die riddren zoo fier;
Hun dravers doortrappen de heide,
De juffers zyn schoon en zoo prachtig versierd'
Met kleed'ren van goud en van zyde;
De vorstlyke standerd zwaait heen en zwaait weer,
Nu klinken de blyde geschallen;
t'Is heden de dag en van roem en van eer,
Men wacht my op 's kapitools wallen!...’

Neen neen 't was geene ridder-stoet,
Die kwam langs beemd en boom;

't Was slechts verbeelding die't gemoed
Beknelde met een droom.

‘Wat toeven, wat toeven zy lang, en waerom
Wordt alles zoo stil en zoo treurig?
Waerom deze stem, nu zoo dof en zoo stom?
De velden zyn toch nog zoo geurig.
Maer wat! ô myn geest! Ach waerheen dwaelt gy thans,
Wat spreekt gy van roem en van lusten?
'k Behoef geene kroon, geene roemryke krans
Om myn voorhoofd zoo koud, op te rusten.’

En traeg en trager sloeg hem 't hart
En flauwer werd zyn stem;
En niemand deelde in zyne smart,
En niemand kwam tot hem.

‘Geen kroon, geene prael, neen die vraeg ik niet meer,
Geen droom zal my langer verblinden.
ô Kunst - my zoo schoon en zoo lief en zoo teer,
De dood zal welhaest ons ontbinden;
Maer weg van myn oog met die beeldsels zoo wreed,
Mag ik dan geen heil meer verwachten;
Geen moeder, geen zuster vernemen myn leed,
Geen vriend zal de scheiding verzachten.

Hy zweeg een stond terwyl zyn blik
Staerde op een schilderwerk,
Zyn harte scheen vol angst en schrik
En klopte zwaer en sterk.

‘Nogtans’ sprak hy weêr, ‘in myn brein was iets groots
En daer in myn borst voel ik 't blaken,
Het heilige vuer van de kunstryke schaer;
En nu ik het doel ging genaken,
Nu val ik hier plotslings, nu val ik en sneef!
ô Doemnis, 't is alles verloren.....
Ach! hemel! vergeef my. - 'k Heb koude en ik beef;
Geen mensch zal myn klagt langer hooren!....’

En 't hoofd des kunstnaers zonk ter neer,
De nacht werd kil en koud:
De Carravaggio was niet meer,
Hy stierf in t'eenzaem woud.

B.B.

December 1840.

Kunst- en letternieuws.
- Lauwmaend. -

- *Rekenkundige oefeningen*, *ten gebruike der vlaemsche scholen, door J.B. Courtmans.* - Te Gent by de W^e^. Van der Schelden.

- *Aenleiding tot de nederduitsche spraekkunst, voor eerstbeginnenden, ingerigt ten gebruike der vlaemsche scholen, door* J.B. COURTMANS. - te Gent by Annoot-Braeckman.

- Onder de pers. - *Albrecht Durer in de Nederlanden, uitgegeven door* FREDERIC VERACHTER, *stads Archivarius. - Antwerpen L.P. De la Croix* 1840, *in* 8°.

Men weet dat de vermaerde hoogduitsche kunstschilder Albrecht Durer, in 1520 de Nederlanden bezoekende, in Antwerpen het langst vertoefde, en, wat meer is, deze reize met de aenlokkelykste eenvoudigheid, in zyne moedertael, dag voor dag beschreven heeft. - Eene vlaemsche vertaling van Durer's nederlandsche reize, voorgegaen door het levensverhael van den grooten schilder en met platen versierd, wordt nu in het licht gegeven. De talryke aenteekeningen die het boek vervullen, schynen inzonderheid voor den opbouw der nog altoos onvoltooide geschiedenis van Antwerpen, hoogstbelangryk.

- *Gozewyn, graef van Stryen. Een dichtkundig verhael uit de middeleeuwen, door* P.F. VAN KERCKHOVEN, *bestierder van het tydschrift de Noordstar.* - Het werk zal in den loop der maend January 1841, afgeleverd worden. De inschryvings prys is: voor Antwerpen fr: 1»00, voor de buitensteden fr: 1»25. - Men schryft in: te Antwerpen by de gebroeders Dewever en by alle byzondere boekhandelaren des ryks.

- *Nederduitsch letterkundig jaerboekje*, *voor* 1841 - achtste jaergang. - Gent, drukkery der gebroeders Michiels, onderbergen. N° 2 bis: Met genoegen hebben wy gezien dat de nummer der vlaemsche schyvers al wederom met eenige nieuwe verdienstelyke namen vergroot is. Dit is de beste proeve van den voortgang der vaderlandsche letterkunde.

Reisherrinneringen.[*]
I.

Stockholm.

Wanneer men van het zuiderlyk gedeelte van Zweden naer Stockholm, hetzy door het inlandsch kanael, hetzy langs de groote baen reist, wordt men als by betoovering de verschilligheid van *breedte*[**] gewaer; de bergen vermeerderen in getal, verdubbelen in hoogte en worden hoe langer hoe meer naekt; de bosschen zyn nog onregelmatiger, zy schynen nog ouder te wezen en worden door meer wild bewoond; alles tot de eekhoornen toe, die alhier sneeuwwit zyn, duidt den reiziger aen dat hy tot den noorder-poolkring nadert.

(*) Deze en de achtervolgende opstellen welke men onder denzelfden tytel lezen zal, zyn getrokken uit het dagboek van den heer Karel Van Geert, die, om wetenschappelyke belangen, in de laetste helft van 1840 eene reize in Zweden, Noorwegen, Denemarken en het noorderlyke deel van Duitschland, gedaen heeft. Wy bedanken hier den jeugdigen en vernuftigen opmerker, om de welwillendheid met welke hy ons de belangrykste en de bezonderste zyner aenteekeningen, heeft medegedeeld.
nota der redactie.

(**) Breedte, is in aerdryks-kunde de afstand in graden van eene plaets tot de linie der zon, of evennachtslyn.

Het was in de maend September 1840, en wy vaerden door het beroemd Gotha-Kanael, waerin de waters van uit het Meer-Wiken tot aen de Baltische-zee 308 voeten dalen, en de vaertuigen van middelbare grootte, by middel van sluizen, eenen gemakkelyken doorgang bekomen. De zon rees iederen dag klaer en heerlyk uit het oosten, en ofschoon haer loopkring laeg en kort was, verheugde zy evenwel de gansche natuer, des te meer, daer zy gedurende vele dagen door ongenadige wolken aen het gezigt dezes lands verdoken had geweest. - Alles was stil, de reizigers zelfs waren roerloos op het dek gezeten, doch deels door het gewoonlyk zien der wilde schoonheden der natuer, deels door ontevredenheid over de langdurigheid der reize, was hunne stilte eene onaendachtige diepzinnigheid. Het schoon weder en de bekwaemheid onzer stuerluiden, vergemakkelykten evenwel onzen togt en weldra bevonden wy ons in de Baltische-zee.

Op deze plaets verheugde zich het gansche gezelschap want men was nu uit den engen doorgang des kanaels gekomen, de landschappen namen eenen anderen toon aen, en de wiegende beweging die ons vaertuig op het zeewater bekwam, werkte sterk mede om alle de reizigers uit hunne sluimerigheid te trekken.

De ingang der Baltische-zee aen *Slotbacken* is ver van aen onze eigene zeekusten te gelyken; de ontelbare menigte met groenbewassene eilanden die het uitzigt op de vlakte beletten, nemen allerhande vormen aen; soms komen zy de verbeelding als punten van bergen voor, die voor eeuwig in den afgrond bedolven liggen, soms als korven met groen die op de oppervlakte des

waters dryven; dan weder zyn het geene eilanden meer, het zyn naekte klippen die hare gryze hoofden het water uitsteken, aen gedrochten gelyken, of aen de fabelhaftige Scylla en Carybde doen denken.

Deze poëtische uitzigten, betooveren den reiziger eene ruime dagreis, tot dat zyne aendacht op eens door het voorkomen van geschied- en natuerkundige merkweerdigheden, herlevendigd wordt.

Aen de regte zyde des vaertuigs, dáér waer de Baltische-zee eenen harer armen het land inschiet, bevindt zich op een eiland een half-vervallen slot, van verbazende sterkte en uit *graniten*(*) gebouwd die nu door oudheid gansch grys geworden zyn. Dit slot heet *Stegeborg* en was voorheen een der sleutels van Zweden, het wierd na zyne verwoesting, in 1318 door de nazaten van Erik weder opgebouwd en later omtrent het midden der 16de eeuw door den grooten Waza(**) voor de laetste mael hersticht. De dikke stomptoren dezes ouden gebouws is nog niet gansch uit het oog verdwenen, wanneer zich een natuerkundig verschynsel aen de op-

(*) Graniten. - Het graniet is eene soort van marmer, dat uit kleine steenachtige korlen bestaet, die samengehecht zyn door eene soort van zachteren steen. Deze korlen, kunnen nogtans niet als het marmer, door het vuer tot kalk gebragt worden, ook niet tot glas gesmolten als het kwartz

(**) Gustaf Waza. - Wanneer Zweden door de wapens der Denen en de opperheerschappy der katholyke bischoppen onder het harde juk van Christian II gebragt was, vormde de zweedsche edelman Waza het voornemen zyn vaderland te wreken en te verlossen. Gustaf Waza, verraderlyk door Christian II gevangen, wist zich aen zyne gevangenschap te ontrekken, en door de hulp der Dälicarliaensche boeren, den byval eeniger edellieden en den onderstand der vrye stad Lubeck, zyn vaderland van de uitheemsche dwingelanden te zuiveren, en de geestelyke magt, door het invoeren des lutheraenschen eeredienst, te vernietigen.

merkzaemheid des reizende opdoet. Op het einde des zeearms, alwaer het kanael Slotbacken het stockholmsche meer met de Baltische-zee vereenigd, bevindt zich de tesamenkomst van twee verschillige waters. Het eene dat uit het inlandsche meer vloeit is zoet en van eene geelachtige kleur, het andere uit de zee komende, is zoet en donkergroen; by stil weder wordt deze tesamenkomst door eene regte lyn gekenmerkt, die dwars over het kanael liggende, als tot hinderpael aen den doortogt der vaertuigen schynt te strekken, en die tusschen de twee waters zoo symetrisch geteekend is, als eene lyn ciment die twee zuilen van verschillend marmer van elkander scheidt. Deze lyn voorbygevaren, wordt het kanael smal en smaller tot dat men zich weder nauw tusschen hooge en style rotsen bevindt.

Doch nauwlyks is men de kleine stad Södertelje voorby gevaren, of men bevindt zich weder tusschen nieuwe landschappen, nog schooner, nog aengenamer dan die der Baltische-zee. Dit is het uitgestrekte Meer-Malaren met deszelfs dertien-honderd eilanden, welke alle zoo verschillig van grootte, van hoogte, van gedaente en van afstand zyn; alle zoo lieflyk en zoo verscheiden door de natuer met boomen beplant, dat het aen de verbeelding voorkomt als een onbeperkte hof, waervan het zoete water de voetpaden zyn, en de eilanden zoo vele perken met groene looveren bedekt, schooner dan tropische bloemen.

Onze ziel is nog gansch met de schoonheden dezes landschaps vervuld, wanneer eensklaps het geschut onzer kannonen aenduidt, dat de hoofdstad van Zweden in het gezigt is gekomen. Alle oogen vestigen zich om

't eerst naer de aengewezene plaets; het vaertuig zelfs schynt de aentrekkelykheid der koninglyke verblyfplaets te gevoelen, het verdubbelt zyne dampkracht, en reeds komen de stadsgebouwen gezamentlyk en in alle hunne breedte ons in het oog.

De verbaesdheid aller tegenwoordige vreemdelingen is onuitsprekelyk, want, het voorgevoel van ouderwetschheid en van onregelmatigheid dat ons door het wilde land en door de zeden der inwooners was ingeboezemd, bevond zich in eens bedrogen en verydeld. Wy bevonden ons in eenen uitgestrekten waterplas, eene verlenging des Meers-Malaren welker waters in eene grondelooze diepte zelfs doorschynend en spiegelend blyven en waervan de beide boorden met donker groene pyramiedswyze masten begroeid zyn. Op het einde des waters, dat daer nog eene breedte van vele honderde voeten heeft, en op eenen afstand van een vierde myls van ons, verhief zich Stockholm heerlyk en glansryk boven den gezigteinder. Het was als of een tweede Orpheus deze stad eensklaps voor onze oogen getooverd had. Het koninglyke slot, hoog boven de andere gebouwen verheven, van eene verbazende grootte en in een hedendaegsche styl gebouwd, gafbewys harer heerschappy, terwyl zeven hoogverheven torens van verschillige gedaenten hare godvrucht bewezen. Duizende schoone huizen tusschen de kerken en de paleizen, en trapsgewys op de beide hellende kanten des waters geplaetst, deden ons met eens Stockholm als de schoonste stad Europa's beoordeelen.

Daerenboven hoe meer wy de stad naderden, hoe schooner wy alle de gebouwen in het vlakke en klare

water als in eenen spiegel wedergekaetst zagen. By nauwkeuriger bemerking ontwaerden wy ook dat eene der byzonderste en meestverhevene torens, die der *Riddarholm'skerk,* gansch van gegoten yzer was en als meesterstuk van zweedschen arbeid mag aengeteekend worden. Dezelve is in eenen verfynden gotischen styl gebouwd en heeft eene spitsachtige, langworpige gedaente, hy is daer en boven gansch hol en van beneden tot boven met grieksche doorzigtbare versiersels uitgesneden.

Terwyl wy deze bemerking maekten had ons dampschip reeds de stockholmsche kade geraekt en het was omtrent den middag by een hel en klaer Septemberweder dat wy aen land stapten.

Stockholm is op de 59 ⅓ graed breedte gelegen, dat is 8 2/15 graden verder van de linie der zon dan Antwerpen. Haer naem schynt van het oude Kimbrische, waer de Scandinavische talen van afgestamd zyn, voorts te komen; *Stock,* timmerhout en *holm,* klein eiland, duiden genoeg aen dat deze stad zich allereerst op een klein eiland bevond. Inderdaed, het eiland bestaet nog en bevat het oudste deel der stad, zoo als men in Parys *la cité* en in Londen *the city* bevindt.

Dit eiland gelegen in het midden des waters dat het Meer-Malaren met de Baltische-zee te samen brengt, is sedert lang aen de beide oevers door bruggen gehecht en deze oevers, voorheen twee afhellende naekte rotsen, zyn met gebouwen bedekt geworden die op eene amphitheatralische wyze achter elkanderen staen en de byzonderste gedeelten der stad uitmaken. Het eene wordt het zuiderlyke en het andere het noorderlyke genoemd.

Stockholm bezat voorheen den byzondersten koophandel van Zweden. Nu echter telt men in hare haven welke van een zeer gevaerlyken inkoom is, zoo veel schepen niet meer als in die van Gotheborg, deze laetste stad zynde van voordeeligere aenkomst. De vaertuigen hoeven hier noch het stormachtige *Kattegat,* noch de stroomende *Sund* door te varen, en sedert eenige jaren dat het Gotha-Kanael deze twee steden midden door het land in verband heeft gebragt, wordt eene groote menigte waren langs dien weg naer Stockholm gevoerd.

Over ongeveer eene halve eeuw was het grootste deel der huizen te Stockholm in hout getimmerd; ook ontstond 'er onophoudelyk brand, doch heden is men dit onheil door steenen gebouwen byna gansch ontkomen. Het was ook naer eenen brand dat de yzeren *Riddarholm's toren* eenen houten, van dezelfde gedaente, vervangen heeft.

Ofschoon men, door eene vroege toelegging op bouwkunde, gelukt is, huizen te bouwen welkers regelmatigheid en grootschheid van styl die der beschaefdste natien Europa's evenaren, bemerkt men evenwel by het inkomen en het doorgaen der stad, dat de kunst van goede steenwegen te maken er niet veel voortgang heeft gedaen, wyl de straten alle ongelyk van steenen, en bygevolg onzuiver, zyn. Deze zwarigheid zoude 's reiziger's enthusiasmus grootelyks verkoelen, indien denzelven niet by elken tred door de menigvuldige gebouwen opgewekt wierd.

De eerste stap die men in de stad doet, brengt den reiziger voor het bronzen standbeeld des grooten Gustaf

Waza's. Met eens komen zyne heldendaden, zoo nauw door de pen van Vertot geschreven, aen de verbeelding voor, en men herkent in des standbeeld's trekken, den grooten man die alleen zyn gansche vaderland van het juk der overheerschers en de dwinglandy der geestlykheid heeft verlost. Achter dit gedenkbeeld, bevindt zich het Ridder'shuis, *Riddarhuset* genaemd van eenen grootaertigen bouwtrant, voorheen de vergaderplaets der hooge àristocratie en nu de zitplaets des volkssenaets.

Aen de andere zyde bevindt zich de *Riddarholmenkerk* eene der byzonderste tempels van Stockholm, aen den lutheraenschen eeredienst toegewyd en merkweerdig om hare kostelyke versierselen en haren yzeren toren, waervan wy hier voren gesproken hebben.

By het dieper intreden der stad ontwaert men aen de linker zyde twee gebouwen niet min merkweerdig door hunne grootte en hunnen bouwstyl, het *Borgerskapet-eukhus* en de koninglyke munt; dit laetste gebouw is evenwel niet zoo aentrekkelyk voor het oog omdat het op eene onregelmatige vierkante vlakte gebouwd is.

Van het plein dat zich voor de munt bevindt, kan men het koninglyke slot ontwaren en ofschoon op eenen tamelyken afstand, kan het oog dit uitgestrekt gebouw niet in eens omvatten; want hoog is het boven de rest der stad verheven, en deszelfs breedte mag omtrent op vier honderd voet gerekend worden. Het middendeel, hooger verheven en van vier verdiepingen, telt 83 vensteren, en heeft boven eene platte vlakte (*plate-forme*) op de italiaensche wyze ingerigt, en rondom met eene

balustrade omvangen; de kolommen dezer balustrade, dienen terzelfder tyd voor schouwen, zoo dat aen dit trotsche gebouw niets onbetamelyk te vinden is. Gedurende den tyd van inwendigen vrede, mag dit Paleis door het volk tot eenen doorgang gebruikt worden; evenwel bemerkt men in de opene plaets die zich midden in 't gebouw bevindt, dat deze toestemming niet met volkomen trouw door Karel Johan XIV, de voormalige Bernadotte, gegeven is. Drie stukken kanon, regt voor de poort geplaetst, bevinden zich daer immer in gereedheid, sedert den oproer die voor weinige jaren in Stockholm ontstond en waerin Karl Johan het fransche gezegde '*fusillez la canaille*' uitsprak, welke woorden hem den haet van menig warmen vaderlander op zich hebben doen halen.

Regt voor het hof des konings, dat op het eiland is gelegen, ligt eene schoone brugge in steen gebouwd, naer het noordelyke deel der stad. Verscheidene openbare tempels en standbeelden versieren dit gedeelte; het Operahuis, door Gustaf III gebouwd, met een tegenovergestelde gebouw van dezelfde gedaente doen zich by het inkomen dezer wyk voornamelyk bemerken. Schoone, lange straten hier en daer door openbare gestichten verheerlykt, maken dit gedeelte tot het vrolykste der stad.

P. KAREL VAN GEERT.

(*Het vervolg hier na.*)

Eene zeden schets.

I.
De bloem in de heide.

Wanneer men de lachende boorden der Schelde verlaet om zich naer de noorder grenzen van Belgiën te begeven, kan men zich moeyelyk verbeelden hoe het mogelyk zy dat de natuer zoo verschillig in hare werkingen is, en hoe gewillig zy den eenen grond hare weldaden schenkt, terwyl zy den anderen allen bystand schynt te weigeren. Hier heeft zy alles verleend wat het gezigt, den reuk en den smaek kan voldoen; daer heeft zy, ondanks de pogingen des yverigen landmans, alle hulp ontzegd. En dit kan men byzonder op de groote baen van Antwerpen naer Turnhout aentreffen. Nauwlyks heeft men de welige omstreken onzer stad verlaten of reeds schynt de natuer een geheel ander kleedsel aentetrekken. De bloeyende velden, de mollige grasbeemden zyn verdwenen, en het oog ontwaert niets meer dan eene reeks van eeuwig groene mastbosschen of eene uitgestrekte vlakte van heidegrond. Edoch, hoe eenzaem deze baen ook zy, is zy nog niet te verge-

lyken by degene van Turnhout op Gheel en wel voornamelyk wanneer men het dorp Casterlee is uitgetrokken. Dan ontmoet men niets meer dan een onmeetbaer plein, waerop men, te vergeefs, eene hut, een boschje, iets wat de eentoonigheid des tafereels zou onderbreken, zoekt te ontdekken. Langs alle zyden omringt u een onvruchtbare heigrond; uwe stappen vestigen zich als op eene zee van zand, die de wind u soms met geheele wolken in het aengezigt zendt, en zoo gy niet wist in Belgiën te zyn, zoudt gy ligt kunnen gelooven op eens in de woestenyen van Arabiën of in de wildernissen der nieuwe wereld vervoerd te wezen.

Het was op deze eenzame baen dat zich een jong reiziger, gedurende een namiddag der maend Maert 1828 bevond. Drie ure sloeg op de torenklok van Casterlee, wanneer hy dit dorp uittrok; en, ofschoon een ligte mist de lucht min of meer verduisterde, deed hem niets verhoeden dat hy zyne reize zoude hebben moeten staken. Nogtans had de mist spoedig toegenomen, en de duisternis over de aerde verspreidt vroeger dan men het in dit jaergety had mogen verwachten. Hoe onaengenaem en hoe onvoorzigtig het ook ware in dien toestand den weg te vervorderen, kon onze reiziger het besluit niet nemen op zyne stappen terug te keeren; daerenboven bezat hy genoeg verwaendheid om op zyne gelukstar te betrouwen, doch ditmael werd zyne verwachting te leur gesteld. Ofschoon hy den gang een weinig vertraegd hadde en met meer omzigtigheid voortging, was het hem niet gelukt het spoor te behouden, en reeds had hy meer dan eene halve myl afgelegd voor dat hy zulks gewaer wierd.

‘By den duivel, - sprak hy, eensklaps stilhoudende, - dat ziet er net uit! Verdoold loopen in het midden der heide.... en geen sterveling die zich opdoet om my op den weg te helpen.... Zulke ongevallen komen niemand als my voor! Hoe dwaes was ik ook niet in het midden der maend Maert, alleen en te voet, eene reize in deze streken te gaen doen.... en uit welk inzigt, nog al?.... Om een hoop gekken of zinneloozen te gaen zien! Nu, deze zyn dan toch gelukkiger dan ik, want, ten minsten, zullen zy een bed vinden om op te rusten, en een dak dat hen van het slecht weder zal bevryden, terwyl ik de kans loop van onder den wyden hemel te moeten vernachten, en van koude te verstyven. En wat zouden myne vrienden zeggen zoo zy eens in de nieuwsbladeren konden lezen dat het doode lichaem van hunnen getrouwen August van Aelst in eene afschuwelyke heide gevonden was?.....

Doch neen! deze pyn wil ik hun nog niet aendoen: trachten wy liever uit de verlegenheid te geraken, en verheffen wy eens de stem; zoo er eene levende ziel in de omstreken is, zal zy my welligt antwoorden, en dan worden wy verlost.’

Zoo haest August dezen heerlyken inval gekregen had, bragt hy beide zyne handen aen den mond, en schreeuwdde dan uit geheel zyne kracht; maer niets antwoordde aen zyne stem dan alleen de echo die zyne woorden deed weêrgalmen. Mistroostig, maer niet wanhopig over den slechten uitval zyner poging, stapte hy moedig voort, en herhaelde, by poozen, zyn geschreeuw.

Eensklaps hield hy stil. Het scheen hem dat hy in de

verte, het geblaf eens honds had gehoord. Met meerder aendacht luisterde hy dan, en erkende welhaest dat hy zich niet bedrogen had. Nu wist hy dat hy niet meer alleen in deze eenzaemheid was; zelf verbeelde hy zich in de nabyheid eener wooning te zyn, en dit gedacht deed een weinig blydschap in zyn hart herboren worden.

Hy ging dan, meer gerust, den weg voort, en hield niet op zyne stem te doen hooren, waerop de hond, telkens antwoordende, hem de rigting aenduidde welke hy houden moest. Na nog gedurende eenige oogenblikken rondgedwaeld te hebben, was onze reiziger eindelyk op eenen heuvel geraekt, van waer hy, slechts op weinigen afstand, eene wooning ontdekte waervan verscheidene vensters verlicht waren.

'God zy geloofd, - riep hy in vervoering uit; - nu zal myn lyden een einde gaen nemen!' en waerlyk hy had zulks van noode, want de koude die hem bevangen had en de hinderpalen die hy alle oogenblikken onder zyne voeten had ontmoet, hadden hem dermate afgemat dat, zoo de hoop van uit dien afgryselyken toestand te geraken hem niet ondersteund had, hy voorzeker zoude bezweken zyn. Het was dan met de zelfde vreugde die de drenkeling gevoeld wanneer hy van eenen wissen dood verlost wordt, dat August het dak dat hem dien nacht eene schuilplaets moest aenbieden, had ontdekt. Met een opgeruimd gemoed trad hy tot by de poort des gebouws, niet zonder, nogtans, de waekzaemheid des honds te beproeven, want deze had, by zyne aenkomst, dusdanig zyn geblaf verdubbeld dat zulks de oplettenheid der inwoonders had opge-

wekt. Een dienstbode was op het gerucht uitgekomen en ontwaerde den vreemdeling. Deze legde hem in weinige woorden zynen toestand uit, en vroeg de gunst om aldaer te mogen vernachten.

- 'Treed binnen, Mynheer, - was het antwoord, - ik zal u by myne meesters gaen aendienen en ik twyfel niet of zy zullen uw verzoek inwilligen. Kom, zet u intusschen by het vuer neder, want gy zult noodig hebben u te verwarmen.'

August deed wat hem gezegd wierd, en gevoelde welhaest hoe heilzaem deze raed was, want de warmte tot in het binnenst zyner verstramde lidmaten doordringende, deed hem geheel herleven en bragt de vrolykheid op zyn gelaet terug.

De knecht die tamelyk lang was weggebleven, kwam eindelyk terug, en melde den jongeling dat niet alleen zyn verzoek was toegestaen geworden, maer dat zelfs zyne meesters verlangden hem te zien.

August schikte zich, in allerhaest, een weinig op, en volgdde zyn' leidsman die hem in een ruim en wel verlicht vertrek bragt, in hetwelk de eigenaer des huizes en deszelfs gemalin zich bevonden. Onze jongeling begon met hun zynen dank te betuigen, en verschoonde zich over den last welken hy hun ging aendoen.

- 'Het is waer dat wy zelden een bezoek ontvangen, - antwoordde de heer, aen wie wy den naem van Van Heemskerke zullen geven, - nogtans zullen wy het ons altoos eenen pligt maken den verdwaelden reiziger eene plaets aen onze haerdstèe te verleenen. Echter spyt het my, Mynheer, zeer weinig te kunnen bybrengen om u het verblyf aengenaem te maken. Sedert lang

kwelt my eene pynlyke ziekte, en in deze gesteltenis van geest is men weinig geneigd zich aen eenige vermaken overteleveren. Verschoon my dan zoo.....'

- 'Ik ben al te gelukkig, Mynheer, uwe wooning ontmoet te hebben, anders zou ik myne vermetelheid duer hebben moeten betalen. Kon het toeval my niet in eene arme boeren hut brengen, waer ik niets zou gevonden hebben dan eene bussel stroo om den nacht op doortebrengen in het gezelschap van eenige plompe, onbeschaefde menschen?..... Neen! ik mag met regt het lot danken dat my de gunst verschaft uwe kennis te maken; ik hoop dat het my ook zal toelaten u een' dag, ten mynent te ontvangen, en u dan te doen zien hoe ik uw gul onthael weet te waerderen.'

De jongeling had tot alsdan byzonder het woord tot den heere Van Heemskerke gestuerd, meer zelfs dan het de hoffelykheid toeliet; maer nu begon de jonge vrouw aen het gesprek deel te nemen, en deze tusschenpozing liet aen August den tyd zich een weinig te herkennen en eenige opmerkingen te maken.

Van Heemskerke was een man van omstreeks 45 jaer. Zyn mager en bleek gelaet droeg de kenteekens der smartelyke ziekte waeraen hy onderworpen was. Hy was, digt hy het vuer, in eenen leuningstoel neêrgezeten, en zyne beenen rusteden op een dik zyden kussen. Integendeel scheen zyne gemalin nog geene 22 jaren bereikt te hebben, en wat al milde gaven de natuer aen eene vrouw kan uitreiken, waren haer ten deel gevallen. In Antwerpen, waer zoo menigvuldige schoone en beminnelyke vrouwen gevonden worden, had August er nooit eene kunnen aentreffen wier schoon-

heid by degene van Mevrouw Van Heemskerke kon vergeleken worden. Zy scheen hem eene maegd te zyn aen Rafaëls tafereelen ontstolen, en welke de Godheid met eenen aerdschen vorm had omkleed. Doch op het zien van zoo veel bevalligheid kon August zich niet onthouden eenige bedenkingen te maken, die de menschenkennis welke hy bezat, hem inboezemde. Op het aengezigt van de jonge vrouw had de jeugd reeds hare levendige kleuren afgevaegd, en er eene tint van weemoedigheid en stille droefheid op gelaten, die men had kunnen uitleggen door het verdriet dat zy over het lyden hares echtgenoots moest gevoelen, maer aenwelke de jongeling eene andere oorzaek dierf toeschryven. Sabina, - zoo was haer naem; - Sabina beminde haren echtgenoot niet, - dit durfde hy zich voorstellen; en hoe kon het anders zyn? Was het verschil van ouderdom niet te groot tusschen hen beide; moest zy geen walg gevoelen voor den man die niet dan met klagten aen hare liefkozingen kon antwoorden; was het misschien niet uit minnenyd dat hy zich met haer in eene woesteny was komen begraven, om haer aen het gezigt van eenieder te onttrekken, en moest hare fierheid daer door niet geschokt zyn; zy die het sieraed van alle feesten, de godin van alle gezelschappen kon zyn?.....

Alle deze gedachten hadden zich aen des jongelings geest opgedaen in minder tyd dan wy noodig gehad hebben dezelve te beschryven, ook had hy niet opgehouden aen het gesprek deel te nemen: doch telkens dat hy Sabina aenschouwde, voelde hy zyn hart door mededoogen bewogen, en kon hy niet nalaten de arme vrouw te beklagen. In zyne oogen scheen zy eene

roos van haren stengel ontrukt of eene kostbare bloem uit eene vruchtbare aerde in eenen dorren grond verplant, waer zy, door gebrek aen zorg, moest kwynen en vergaen. - Intusschen was het avondmael opgediend geworden, en August, die door den weg welken hy afgelegd had, zyn eetlust had voelen ontsteken, bleef niet nalatig aen het geregt eer te doen: nogtans werd zyn voorbeeld niet gevolgd, en daer het gesprek allengs verzwakt was, deed hy alle moeite om hetzelve staende te houden:

'Ik had dikwyls van Gheel hooren spreken, en van het groot getal zinneloozen die aldaer, zoo niet de gezondheid ten minste een gerust verblyf komen zoeken; - zegde hy, - en daer het my niet aen tyd mangelt om eenige uitstappen te doen, had ik nog zoohaest dit gedacht niet opgevat of reeds bevond ik my op weg. Dewyl ik als een opmerker daerheen wilde gaen, besloot ik een omweg te maken, en een gedeelte des wegs te voet afteleggen, doch voor het eerste mael myns levens dat my zulks overkomt, ben ik ongelukkig genoeg geweest van het spoor te dwalen, en ben misschien in eene heele andere rigting dan degene die ik volgen moet.'

- 'Het is waer dat gy tamelyk verre van den regten weg afgeweken zyt, echter kunt gy gemakkelyk op anderhalf uer u van hier naer Gheel begeven, antwoordde de heer Van Heemskerke; doch vergeef my, Mynheer, zoo ik u doe opmerken dat het ten minste eene onbezonnenheid was, gedurende den winter eene dergelyke reize te ondernemen.'

- 'Ik beken het, Mynheer; maer wat wilt gy? Wanneer men niets te verrigten heeft, en dat een zekere

woelgeest u dryft, dan is het moeilyk te wederstaen. Daerenboven was myne nieuwsgierigheid ten hoogsten opgewekt om die ongelukkigen te gaen zien.....'

- 'Noem ze niet aldus, Mynheer, - viel Sabina in, - want zy die hun ongeluk niet kunnen beseffen, mogen geene aenspraek op dien naem maken: aen hen alleen komt hem toe, aen hen die den onheilskelk tot op den grond moeten ledigen zonder dat iets hunne pynen komt lenigen.'

De jonge vrouw had deze woorden met zulke droefgeestigheid uitgesproken dat August het niet dorst ondernemen haer te antwoorden. Haer gemael wierp een straffen blik op haer en scheen haer de klagt, die zy haren mond had laten ontglippen, te verwyten.

De jongeling voelde zich een traen in de oogen komen, en, om zyne aendoening te verbergen, stond hy op, en na afscheid genomen te hebben, deed hy zich de kamer aenwyzen die voor hem bestemd was. Doch lang bleef hy nog in gedachten het vertrek doorwandelen, en wanneer de slaep hem kwam dwingen zich ter rust te begeven, had hy het besluit gevormd de geheimen dezes huisgezins zoeken te doorgronden, en, zoo het mogelyk ware, het lyden van Sabina te doen ophouden.

II.
August en Sabina.

Des anderendaegs was de lucht helder en zuiver, en sedert lang schitterde de zon aen den blauwen hemel wanneer August ontwaekte. Zyn eerste gedacht bragt hem het gesprek van den vorigen avond te binnen, en hoe meer hy de woorden van Sabina overwoog, hoe grooter ook zyne overtuiging werd dat hare ziel sterk moest gefolterd wezen, en dat zy in het huwelyk geene der vreugden had mogen rapen die het aen andere vrouwen gegeven is te genieten. Hoe groot zyne begeerte ook was dit geheim te doorgronden, kon hy zich echter niet verbergen dat de tyd hem te kort zou geweest zyn om tot zyn doelwit te geraken. Trouwens, de welvoeglykheid liet hem niet toe zyn vertrek langer uittestellen, en, hoezeer het hem kostte, was hy gedwongen aen deze eerste wet der samenleving te voldoen. Nogtans trachtte hy den middel te vinden, haer die zyn medelyden en tevens zyne nieuwsgierigheid had opgewekt, later te kunnen wederzien; en vol van deze gedachten trad hy naer beneden alwaer hy reeds Sabina bezig vond met hare bevelen aen de twee eenige dienstboden die met hen het huis bewoonden, uittedeelen. August naderde haer, en vroeg op een' heuschen

toon of zy dien nacht eene goede rust had kunnen genieten.

- ‘Zulks is my onmogelyk geweest, Mynheer; - antwoordde zy, - myn man heeft bitter moeten lyden en dit heeft my belet de oogen te sluiten; echter durf ik verhopen dat gy gelukkiger geweest zyt?’

- ‘Volkomen, Mevrouw.’

- ‘Thans - ging zy voort, - is het aen myn gemael gelukt een weinig in te sluimeren, en deze slaep zal hem denkelyk voordeelig zyn.

- Dan zal het my niet geöorlofd zyn van hem afscheid te nemen?’

- ‘Hoe, Mynheer, - sprak Sabina, - denkt gy reeds te vertrekken? Het gebeurt ons zoo zelden iemand tenonzent te ontvangen, daerom had ik my gevleid u hier eenige dagen te zien vertoeven.’

Hoe zeer dit verlangen met hetgene van den jongeling overeenstemde, geloofde hy echter daeraen niet te mogen voldoen; doch daer hy zich den middel wilde verschaffen een vryen toegang in den huize te verkrygen, antwoordde hy dat het hem niet toegelaten was een langer verblyf te maken; doch daer hy voornemens was gedurende eenigen tyd de omstreken te doorloopen, verzocht hy de gunst soms een bezoek te mogen afleggen.

Sabina kon dit niet weigeren: ‘oh! ja; kom, Mynheer, kom, - zegde zy; - uwe tegenwoordigheid zal onze eenzaemheid een weinig komen verlevendigen, en dit is een vermaek dat ik zoo schaers geniete.’

- ‘Ontvangt gy dan nooit geene vrienden, geene verwanten,’ vroeg August.

- ‘Sedert ons huwelyk, - en dit is nu byna drie jaren, zyn wy slechts eens door de moeder mynes echtsgenoots bezocht geworden, en, behalve de oude doktor van een naburig dorp, ontvangen wy nooit iemand.’

- ‘Oh! dit leven moet ondraeglyk zyn!..... Doch waerom is uw echtgenoot zich in dezen afgelegen streek gaen opsluiten? Zou hy in de stad geene geschiktere middelen vinden om zyne ziekte te bestryden? Waerom heeft hy u aen de vermaken die de stad oplevert, onttrokken, wanneer uw jongheid u regt geeft aen dezelve deel te nemen, en dat uwe bekoorlykheid u het schoonste sieraed dier feesten zou maken?.....’

Sabina zuchtte, doch antwoordde aen geene dezer vragen.

- ‘Gy antwoordt niet, Mevrouw, - ging August voort, - ô ja; ik begryp u! Ik heb het regt niet u uwe geheimen te vragen; doch eens zult gy my misschien beter kennen, en dan zult gy oordeelen of ik uw vertrouwen waerdig ben.’

Oh! wat was Sabina ontroerd en hoe zeer voelde zy baer harte kloppen! Voor het eerste mael van haer leven hoorde zy eene vriendenstem; voor het eerste mael ontmoette zy een mensch die in hare ziel kon lezen en die medelyden met haer had; - zy was dan niet van eenieder verlaten; zy vond dan een vriend by wien zy troost kon vinden wanneer haer lyden te groot zou geworden zyn; - oh! deze overtuiging deed haer goed! Sints lang was dit de gelukkigste stond die zy beleefd had, en haer hart werd met eene warme erkentenis ontsteken voor hem die haer zulke troostende woorden had doen hooren. Hare zeedbaerheid deed haer nogtans

gevoelen dat het onbetamelyk ware geweest haer te vertrouwen aen een persoon die zy pas kende; en, hoe zeer zy aen zyne opregtheid geloofde, had zy noodig sterkere bewyzen zyner verknochtheid te hebben.

August zag den stryd die er in haer omging, en denkelyk begreep hy er de oorzaek van, want eensklaps stond hy op, en na Sabina over haer gul onthael bedankt te hebben, nam hy van haer afscheid.

- 'Hoe! gy vertrekt reeds, Mynheer? - vroeg zy, - vergeet dan toch de belofte niet welke gy my gedaen hebt.'

- 'Het zal my eene aengename pligt zyn daeraen te voldoen. Vaerwel, Mevrouw, vaerwel! en dat God u het geluk verleene dat ik u toewensche.'

- 'Vaerwel, - of liever tot wederziens,' lispelde zy zachtjes; doch reeds had August het vertrek verlaten en konden deze woorden niet meer tot by hem doordringen.

August die zich door een der dienstboden den weg had doen aenwyzen, had zich op nieuw op reis begeven, en stapte langzaem over de eenzame baen. In zyn' geest overwoog hy tot de minste woorden welke hy Sabina had hooren uitspreken; hare beeldtenis zweefde gedurig voor zyne oogen, en hoe meer hy zich hare schoonheid, hare beminnelyke hoedanigheden herrinnerde, hoe grooter ook het medelyden werd dat hy in zyn hart voor haer gevoelde. Wist hy dan niet dat er tusschen deze gewaerwording en de liefde slechts één stap is en dat deze stap zoo ligt kan overtreden worden? Wist hy zelf wat liefde was en had hy ooit dit gevoel gekend? Op deze vraeg zouden wy niet aerzelen eene ontken-

nende antwoord te geven; en hoe kon dit anders zyn?.. Op zyn 18e jaer had de dood zyner ouders hem meester van een groot vermogen gelaten, en sints dit oogenblik had hy niet eens den tyd gehad aen liefde te denken, ten minst aen die liefde welke in 's menschen harte met ongestuimigheid woedt en hem het lot der hemellingen kan doen smaken. Daeraen had de jongeling nooit gedacht: eene losse vryheid te genieten, zonder zich met iets te bekreunen, was altoos zyn grootst geluk geweest; gedurig heen en weêrwaerts reizen was voor hem byna eene noodzakelykheid, en dit kon hy doen zonder aen iemand over zyn gedrag rekening te moeten geven. Maer nu dat hy Sabina had leeren kennen, scheen er zich een geheel andere kring voor hem te openen; hy begreep dat het huwelyk eene reeks van gelukkige dagen kon opleveren, wanneer het karakter, de denkwyze en de ouderdom van de gehuwden overeenstemden; en wanneer hy aen dit alles dacht, begon hy zich de zoetste droomen voortehouden en liet hy zyne inbeelding in het oneindige ronddwalen.

In deze geestgesteltenis kwam hy op zyne bestemming aen. Doch thans had hy den wil niet meer aen het oogmerk zyner reize te denken, noch eenige opmerkingen te maken; neen! inlichtingen bekomen over het gezin van Van Heemskerke, was zyne eenigste begeerte, zyn eenigst verlangen, - want had hy niet aen Sabina beloofd dat hy haer een beschermer, een vertrooster zou worden? Op welke wyze, dit wist hy nog niet, echter scheen het hem dat daertoe geene middelen moesten onbreken, en geene moeyelykheden waren in staet hem van zyn voornemen te doen afwyken. Hy

ondervroeg dan zorgvuldiglyk de weerdinne bywelke hy zyn intrek genomen had, en vond zich gelukkig dit gedacht gekregen te hebben, want niet alleen kende zy Sabina en haren gemael, maer zelfs was het by haer dat hunne dienstboden zich van kruidenieryen en andere waren kwamen voorzien. ‘Oh! welk eene brave vrouw is Mevrouw Van Heemskerke, - sprak de weerdin; - met regt mag zy een engel van verduldigheid genoemd worden! Zoo al twee jaren met een' zieken man op den hals zitten!.... En zoo gy wist, Mynheer, wat zy in den winter gedaen heeft..... gedurende de strengste koude doorliep zy de armste hutten der omstreken om hare aelmoessen uittedeelen of wel om de behoeftige van kleederen en deksel te voorzien; ook is er geen enkel huisje waer men niet haren lof hoort uitspraken en haer' naem met dankbaerheid noemen.’

- ‘Oh! welk een engel!’ riep August, in verrukking uit.

- ‘Ja, Mynheer; dit is zy; en nogtans is zy in het geheel niet fier. Oh! gy moet haer des zondags zien wanneer zy naer de kerk komt. Dan, wanneer zy my ziet, spreekt zy my altoos aen. “- Dag, moeder Michiels, - zegt zy dan: - hoe gaet het met de gezondheid? Hoe is het met de kinderen” en nog zoo veel andere dingen dat, wanneer ik er aen denk, ik een traen in myne oogen voel komen.....’

Nog lang zou de praetzieke vrouw voortgegaen zyn zoo de jongeling haer had willen aenhooren, maer reeds wist hy genoeg, en verrukt, ging hy zich in zyn vertrek opsluiten, om aldaer, in de eenzaemheid aen *haer* te kunnen denken.

De volgende morgen was August zoo zeer gepraemd by Sabina een bezoek te gaen afleggen dat hy niet langer aen deze begeerte kon weêrstaen. Hy deed zich een paerd zadelen en nam, met drift, den weg die naer hare wooning leidde; doch hoe digter hy by dezelve genaekte, hoe trager hy zyn ros liet voortstappen.

Een dag was het slechts geleden dat hy, als vreemdeling, dit huis was binnen getreden en reeds durfde hy er zich weder aenbieden; kon iets deze vryheid wettigen? Dit was eene vraeg welke hy zich voorhield en waeraen hy geene voordeelige oplossing durfde geven, doch vóór dat hy eene beslissing genomen had werd het hem onmogelyk achteruittetreden: Sabina had hem gezien en kwam het hek des hofs openen: ‘Hoe, Mynheer, - sprak zy, - gy hebt dan den weg onzer kluis nog niet vergeten? Gy hebt u den armen zieken herrinnerd?..’

- ‘Neen, Mevrouw, - antwoordde August die van zyn paerd gestegen was en het met den toom aen eenen stronk had vastgebonden, - neen! dien weg zal ik nimmer vergeten, want hy zal my altoost een der zaligste stonden myns levens doen herrinneren....’

- ‘Wat wilt gy zeggen, Mynheer;’ - vroeg de jonge vrouw.

- ‘Is het niet den weg die by u leidt?....’

Sabina voelde zich het rood op de wangen komen: De stem van August was zoo zacht en zoo zoetluidend, zy streelde zoo aengenaem hare ooren dat zy haer het harte voelde bewegen zonder zich eene rede te kunnen maken van hare gewaerwording. Zy luisterde, zy luisterde met gretigheid, en schoon geen woord des jongelings mond meer ontglipte, scheen zy er nog altoos den

klank van te hooren. August was in opgetogenheid verrukt. Met strakke blikken aenschouwde hy den engel die dáér voor hem stond, en met wellust genoot hy het geluk dier zalige oogenblikken.

Er is eene waerheid die alomme bekend is, dat de liefde in het aenzien en in den galm der stem is vóór dat zy in de spraek geuit wordt, en wanneer Sabina het hoofd opligtte, ontdekte zy deze kenteekens op des jongelings wezenstrekken. Nogtans begon deze toestand voor haer eene pyniging te worden waeraen zy zich wilde onttrekken. Nu eerst scheen zy gewaer te worden dat zy zich nog in den hof bevonden en dat zy niet eens aen August aengeboden had in huis te komen. ‘Waer staen myne gedachten, - zegde zy, - dat ik u hier in de koude late.....’

- ‘Oh! vertoef nog een oogenblik, laet my nog een oogenblik by u?.....’

- Sabina deed of zy niet gehoord had en begon den weg des huizes inteslaen.

- ‘Vaerwel, dan, Mevrouw; vaerwel!’ riep August, en ylings sprong hy te paerd en vlood weg; doch wanneer hy op eenigen afstand was, keerde hy het hoofd nog eens om, en dan zag hy de jonge vrouw nog altoos op dezelfde plaets staen waer hy haer verlaten had. Een oogenblik kreeg hy lust van weêromtegaen, doch hy bedwong dit gedacht, en keerde, over zichzelf te vreden, naer zyne woonst terug.

Eene groote verandering had zich in den geest van August opgedaen. Hy zelf kon zich niet ontveinzen dat de vriendschap welke hy Sabina toegezegd had in een ander gevoel verkeerd was, en daer hy nooit opregt

bemind had, moest deze drift des te sterker in hem woelen, en met hevige kracht in zyne borst gloeyen. Gedurig kwam hem de naem der welbeminde op de lippen zweven en zoo hy nu, by toeval, een vriend ontmoet hadde, zou hy hem zeker tot vertrouweling genomen hebben; want als het harte vol is, kan de tong niet stilzwygen. Soms echter kwam de rede hem van zinneloosheid overtuigen, en dan vroeg hy zich welk gevolg zyne dwaze liefde zou gehad hebben en of hy misschien niet eene reeks ongelukken op het hoofd van Sabina zou verzameld hebben, hy die voor haer een beschermer wilde zyn. Oh! wanneer hy daer aen dacht, kon hy niet nalaten zich by die gekken te vergelyken die de maetschappy als ballingen uit haren schoot werpt, en die hy alle oogenblikken voorby zyne vensters zag gaen.

Deze gepeinzen konden echter niet lang zynen geest overmeesteren, weldra nam de liefde de overhand, en dan besloot hy zich blindelings aen het lot overtegeven en de gebeurtenissen die zich zouden hebben kunnen opdoen, met gerustheid aftewachten.

Intusschen hield hy niet op zyne bezoeken voorttezetten en dagelyks zich naer Sabina's wooning te begeven. Gedurende de eerste dagen had hy slechts eenige oogenblikken by haer willen vertoeven, doch allengs had hy middel gevonden deze te verlengen, en eindelyk was hy zoo verre gekomen dat hy geheele uren aen de zyde zyner beminde doorbragt. Sedert den dag op welken August voor het eerste mael in den huize getreden was, had de heer Van Heemskerke zyn vertrek niet verlaten: een nieuwe aenval zyner ziekte was hem

komen kwellen, en deze omstandigheid liet zyne gemalin toe eenige gelukkige stonden te smaken. Zoo zy in de wereld geleefd had, en zoo zy harer wetten, haren gebruiken niet onkundig geweest ware, zou zy misschien gevoeld hebben dat zy deze lange gesprekken niet mogt dulden, maer van eenieder was zy afgescheiden en hare dienstboden alleen zouden haer gedrag hebben kunnen laken, zoo zy niet te zeer aen hunne meesteresse waren verknocht geweest, om over haer een slecht gedacht optevatten.

Ook, - hoe vreemd dit moge voorkomen, - was nooit het woord liefde hun uit den mond gevallen; en ofschoon Sabina zoowel als August dezen drift in het hart gevoelden, en dat zy van elkanders wederliefde overtuigd waren, scheen het dat zy onderling het besluit genomen hadden daer over nooit te spreken.

Deze toestand kon echter niet lang duren. Beide zaten zy als op een' vuerberg waeraen slechts een genster behoorde te raken om hen te doen uitborsten, en deze ontploffing moest door de komst van een derde persoon verhaest worden.

III.
Eene moeder.

De persoon welkers komst wy in het voorgaende kapittel gemeld hebben, was anders niet dan de moeder van Van Heemskerke. Ofschoon zy hare kinderen gansch scheen vergeten te hebben, had Sabina, wanneer de ziekte hares echtgenoots toegenomen had, niet kunnen nalaten zyne moeder daervan te onderrigten, doch deze die eene reize in Vlaenderen was gaen doen, vond slechts by hare terugkomst den brief die haer deze droevige tyding meldde, en vol angst en vrees was zy spoedig toegeloopen. De jonge vrouw die haer niet meer verwachtte, vond zich jammerlyk te leur gesteld, want haer lang vertoeven had Sabina doen hopen dat zy, zoo als te voren, zich weinig over hen zou bekreund hebben; maer nu, nu dat zy dáér was, vreesde Sabina dat hare tegenwoordigheid een hinderpael aen hare byeenkomsten met August zou geweest zyn. Het onthael dat zy dan aen hare schoonmoeder deed, moest zeker hare achterdocht veraden, nogtans scheen deze er geene acht op te geven en betoonde zy haer de hartelykste vriendschap.

De toestand waerin Mevrouw Van Heemskerke haren zoon bevond, hoewel zy denzelven niet zeer gevaerlyk

oordeelde, prikkelde haer nogtans aen eenigen tyd by hem te vertoeven. Zy hoopte dat hare tegenwoordigheid, en nog meer hare zorgen, eenen voordeeligen invloed op zyne gezondheid zouden gehad hebben; en daer het haer om het even was op welke plaets zy verbleef, kon zy zich ligt van dezen pligt kwyten. Wanneer zy dit besluit aen Sabina mededeelde, kon deze moeilyk hare ontevredenheid verbergen. Zy had zich eene gewoonte gemaekt dagelyks het bezoek van August te ontvangen; gedurende de oogenblikken die zy te samen doorbragten, had zy in zyne ziel leeren lezen, zyne goede hoedanigheden kunnen waerderen, en wanneer zy zyne handelwyze by degene van haren gemael opwoog dan bleef zeker het voordeel aen Augustes zyde; - zyne tegenwoordigheid alleen had haer opgebeurd en haer drie rampvolle jaren doen vergeten, en nu zou dit geluk een einde moeten nemen! Oh! daervoor was zy bevreesd, en haer voorgevoel bedroog haer niet; want als August den volgenden dag, als naer gewoonte zyn bezoek kwam afleggen, verliet de oude vrouw niet eens het vertrek.

De dwang die voor hun daer uit ontsproot, is ligt te beseffen en kon niet dan eenen onvoordeeligen invloed op het gesprek hebben. De oude vrouw gevoelde zulks, en daer zy gedurig August en Sabina de oogen naer elkander zag wenden, begreep zy dat een tederer gevoel dan enkele vriendschap hun moest bezielen. Zy kon zich ook niet wel de tegenwoordigheid uitleggen van een persoon die door zyne kleeding, zyne uitdrukking en zyne hoofsche manieren aen eene geheele andere wereld scheen toetehooren dan wel degene welke

men te midden der heide kan aentreffen, en dit verdubbelde hare achterdocht. Zy verstond dat, zoo zy zich niet bedrogen had, het bezoek van zulk een mensch gevaerlyk voor de eer van haren zoon kon worden en besloot een wakend oog op het jonge paer te houden ten einde dit ongeluk te voorkomen, zoo het niet reeds te laet was.

De oude vrouwen hebben doorgaens eene doorzigtigheid en eene menschenkennis die zy dikwyls ten koste van hun geluk verkregen hebben, maer die haer dan toelaet der jongere vrouwen behulpzaem te zyn en haer voor een misstap te behoeden. Zoo was het met Mevrouw Van Heemskerke. Het gesprek was niet geëindigd of reeds was zy overtuigd dat August's tegenwoordigheid hoogst gevaerlyk was en dat hy ten allen koste moest verwyderd worden. Zy vreesde echter dat zy zulks niet zou verkregen hebben zoo zy openlyk hare meening te kennen gaf, en wilde derhalven met list te werk gaen, daerom begon zy, zoo haest de jongeling vertrokken was, als met onverschilligheid Sabina over hem te onderhouden. De jonge vrouw liet zich nogtans door deze geveinsdheid niet bedriegen en begreep terstond waer hare schoonmoeder heen wilde. Het gedacht van steeds onder hare bewaking, onder hare voogdy te staen, stoorde Sabina zoodanig dat zy hare gramschap niet langer kon verbergen en met barschheid antwoordde. Deze bejegening waeraen de oude vrouw zich niet verwachtte, deed haer de omzigtigheid die zy zich voorgeschreven had, vergeten; regtstreeks dan tot haer doel gaende, sprak zy: ‘Sabina, gy bemint dien vreemdeling, en deze min is eene misdaed!’

Ontsteld van het geheim dat zy zoo wel in haer hart verborgen geloofde, ontdekt te zien, stond Sabina daer voor hare moeder ten prooi aen duizend folteringen. Ja, ja; zy minde August, zy minde hem uit alle hare krachten, en nogtans zy die zich niets anders dan deze liefde te verwyten had, die aen geene andere pligten, haer door het huwelyk opgelegd, was te kort gebleven, stond daer onder den last van deze beschuldiging zonder een woord tot haer verdediging te vinden.

- 'Gy antwoordt niet, Sabina; - ging de oude vrouw voort; - oh! kind, laet de stem der rede tot in uw hart doorgaen; gedenk dat gy voor het altaer aen uw' echtgenoot liefde en getrouwheid gezworen hebt en dat gy uwe eer, zynen naem niet moogt bezoedelen, dat gy aen uwe eeden niet moogt ontrouw zyn. Geloof, ô meisje, geloof de woorden uwer oude moeder: wanneer eene vrouw hare pligten met de voeten stoot, opent zich voor haer een' afgrond, waerin zy al het geluk laet vallen dat zy gedroomd had. Oh! begeef u op dezen weg niet, houd op eer gy in den afgrond valt; sluit voortaen uwe wooning aen hem die er de onrust ingebragt heeft; keer tot uwen gemael terug: uwe zorgen zullen hem de gezondheid wedergeven; verberg u op zyne borst, dáér zult gy eene schuilplaets tegen de verleidingen vinden, want daer alleen is het dat gy stille vreugde en ongestoorde rust kunt genieten!.....'

Sabina had sprakeloos hare schoonmoeder aenhoord en derzelver woorden hadden niet nagelaten op haer gemoed indruk te maken; nogtans wanneer zy van haren gemael hoorde spreken, kwam haer de herrinnering van al haer lyden te binnen, en vond zy tevens

de spraek weder. ‘By uw' zoon, by.... myn gemael, zal ik rust en vreugde vinden, - zegt gy, Mevrouw; oh! ja, gy hebt gelyk! Steeds, zoo als te voren, aen zyne sponde zitten, hem als ziekedienster oppassen, alle zyne luimen met geduld uitstaen, dit zal het geluk zyn dat my zal ten deele vallen, want dit is het eenigst dat ik sedert drie jaren genoten hebbe. En is het niet aen u dat ik dit heil te danken heb, Mevrouw?... Zyt gy het niet die gebruik gemaekt hebt van den invloed die de vriendschap u op het hart myner moeder gaf, om dit huwelyk te vormen welk nu voor my een juk geworden is?... Jong en onkundig als ik was, aenvaerde ik den man dien men my aenbood. Ofschoon onze jaren zoo zeer verschilden, hoopte ik by hem het geluk te vinden waertoe ik meende regt te hebben. Onnoozele als ik was! Nauwlyks waren wy vereend of ik werd van myne moeder gescheiden, en wanneer zy den geest gaf, wanneer zy stierf, was ik niet daer om haer de oogen te sluiten, om haer laetst vaerwel te ontvangen. De plaets waer ik geboren werd, waer myne jeugd zoo zoet en zoo kommerloos was voorbygegaen, die door alle de persoonen die ik liefhad, bewoond werd, moest ik verlaten om mynen echtgenoot te volgen te midden dezer woesteny waer alles een afschrik inboezemt. Oh! zoo my het geluk had verleend geweest van moeder te worden, zoude ik my niet beklaegd hebben; in de liefkozingen myner kinderen zou ik de vergeting myner smarten gevonden hebben.... maer neen! dit heil mogt ik niet genieten!.. en nu, dat ik in August een vriend, een waren vriend gevonden heb, die my al het uitgestane leed heeft doen vergeten, nu wilt gy dat ik hem ver-

stoote, dat ik my zyne tegenwoordigheid ontzegge; - oh neen! deze eisch is te groot, Mevrouw, daerin kan ik niet toestemmen.'

- 'Het moet nogtans zoo, Sabina; uwe eer, het geluk van mynen zoon eischen zyn vertrek.'

- 'Nooit, nooit, - riep Sabina met nadruk uit, - nooit, - want ik bemin hem!.....'

- 'Het is te laet!' zuchtte de oude vrouw, welke het hoofd bukte onder het gewigt harer gewaerwordingen. Wanneer zy eenige oogenblikken later uit hare gepeinzen ontwaekte, was Sabina verdwenen. Myne eerste pooging is mislukt, - zegde de goede moeder, - zien wy of het hart van August voor verhevene gevoelens vatbaer is, en sparen wy geene moeite om tot ons doelwit te geraken. Om de rust hares zoons te verzorgen, mag eene moeder geene middelen verzuimen, en wanneer zy voor de zaek der goede zeden strydt, is de hemel haer den zege verschuldigd.'

Des anderendaegs, reeds vroeg in den morgen had de oude moeder de paerden aen het rytuig doen spannen en zich naer Gheel doen voeren, om, zonder vertoef, haer ontwerp ten uit voer te brengen. Eene zaek van zulk een aenbelang mogt geen uitstel lyden, - dacht zy, - en des jongelings aftogt kon niet spoedig genoeg verhaest worden.

Groot was Sabina's verwondering wanneer zy by hare ontwaking deze tyding vernam, maer nog grooter was degene van August wanneer hy Mevrouw Van Heemskerke by hem zag binnentreden. 'Wat gelukkig toeval verschaft my de eer u ten mynent te ontvangen, Mevrouw?' - sprak hy, haer een stoel aenbiedende.

- ‘Ter zake, Mynheer, - antwoordde zy, - en laten wy de pligtplegingen daer. Myne tegenwoordigheid op deze plaets moet u genoeg overtuigen dat eene gewigtige rede my by u roept: laet ons dan den tyd niet onnoodig verkwisten.’

- ‘Spreek Mevrouw; ik ben bereid u te aenhooren.’

- ‘Daer ik overtuigd ben aen een man van eer te spreken, zal ik u, ongeveinsd, myne gedachten bekend maken: gy mint myne schoondochter.....’

- ‘Mevrouw!’ - viel haer August in de rede, terwyl de verlegenheid hem het rood op de wangen bragt.

- ‘Ontken het niet, Mynheer,’ - ging de oude vrouw voort; - ik heb slechts eenige oogenblikken de eer gehad u te zien, en het is u niet mogelyk geweest deze liefde aen myne oogen te verbergen.’

De jongeling kon zich niet genoeg over de scherpzienigheid van Sabina's schoonmoeder verwonderen. Zy moest wel eene groote kennis van 's menschen harte hebben om er zoo ras in te kunnen lezen, - en daer hy een vyand van het veinzen was, besloot hy met dezelfde opregtheid te werk te gaen als degene welke Mevrouw Van Heemskerke hem betoond had. ‘Gy hebt myne openhartigheid ingeroepen, Mevrouw; - sprak hy, - ik wil aen dit vertrouwen niet te kort blyven. Ik zal u dan niet ontkennen dat de schoonheid, de beminnelyke hoedanigheden, en misschien nog meer de innerlyke smarten die Sabina moet lyden, eenen diepen indruk op myn hart gemaekt hebben. Het toeval leerde my haer kennen en deed my haer beminnen.’

- ‘En hebt gy nooit gedacht dat de liefde welke zy

voor u voedde aen een ander moest onttrokken worden, dat zy u niet kon beminnen zonder aen hare godheiligste pligten te ontbreken?.... Oh! neen, dit hebt gy nooit overwogen, want dan zoudt gy medelyden met haren armen echtgenoot gehad hebben, dan zoudt gy u verwyderd hebben, - en nu, nu dat zyne oude moeder u deze gunst komt afsmeeken, zult gy aen hare bede niet weêrstaen.....'

- 'Wat eischt gy, Mevrouw! dat ik vertrekke, dat ik dit oord verlate waer ik de ware liefde leerde kennen, dat ik my van Sabina scheide op het oogenblik dat ik uit uwen mond verneem dat zy in myne liefde deelt! oh! neen, dit is onmogelyk! God is my getuige dat zoo zy vry was, geene andere dan zy myne echtgenote zou worden; en nu dat ik haer eenigst geluk, haer eenigsten troost uitmaek, wilt gy dat ik my verwydere, dat ik al dit heil verzake!..... Oh! neen, neen, dit kan ik niet, daervoor is myne liefde te groot!!'

- 'En het is uit naem dezer liefde dat ik deze verwydering vrage, - hernam de oude vrouw; - tot nu is uwe min zuiver en onbevlekt gebleven, - daeraen twyfel ik geenszins; doch zullen uwe gevoelens altoos even rein zyn; zullen uwe hartstogten u nooit zoo verre brengen dat gy aen dezelve niet meer zult kunnen wederstaen; en wanneer Sabina zal gevallen zyn, zult gy haer dan niet verachten? - houdt de liefde niet op wanneer men de vrouw die ze inboezemde niet meer kan eerbiedigen?..... Oh! luister naer myne stemme, Mynheer, en laet my toe uw hart te bewegen! Spaer u eene wroeging en blyft uwer en harer waerdig, dan zal het u, misschien, eens vergund zyn haer als echt-

genote te bezitten; want ik kan het my niet ontveinzen: sedert lang is de gezondheid myns zoons zeer verzwakt en alles doet my vreezen dat hem geen langen levensloop zal vergund zyn. Wacht tot daer, Mynheer, en hoop, - maer geef hem nu de rust, het geluk weder, - dat is het wat eene moeder voor hem aen uwe knien komt afsmeeken en dat gy aen hare tranen niet zult weigeren!.....'

Gedurende deze aenspraek hadden de gewaerwordingen van August zich zienlyk op zyn gelaet afgeschetst. Hy bezat eene dier gevoelige zielen welke voor grootsche en verhevene denkbeelden vatbaer zyn, en by wien de gedachten soms tot de overdrevenheid kunnen opklimmen. Zyn hart was door de dringende bede der oude vrouw bewogen geworden; en wanneer hy ze voor zyne knien zag zitten, wanneer hy zyne handen door hare tranen voelde besproeyen, dan kon hy zich niet langer bedwingen. 'Sta op, sta op, Mevrouw, - zegde hy, - langer kan ik niet weêrstaen! wat het my ook koste, - ik zal vertrekken!'

- 'Oh! dank, dank zy u, Mynheer, - riep de goede moeder in verrukking uit; - ik ken de uitgestrektheid uwer opoffering en kan geene woorden genoeg vinden om er u myne erkentenis over te betuigen.'

- 'Zal het my vergund zyn; Mevrouw, - vroeg de jongeling met eene bevende stem, - zal het my vergund zyn.... van haer te komen afscheid nemen?....'

- 'Dit is eene gunst welke ik u niet mag toestaen, - antwoordde de oude vrouw; - ik wil u beide een hartscheurend oogenblik sparen.'

- 'Gy hebt gelyk, - zuchtte hy; - bied haer dan

alleenlyk myne verschooningen en myn vaerwel aen; en, zoo als gy het gezegd hebt, Mevrouw, zal ik - aen haer denkend, - hopen en wachten!.....’

Nog denzelfden dag keerde August naer Antwerpen terug; doch voor zyn vertrek had hy zyne weerdin, moeder Michiels, met een briefje belast welk zy in het geheim aen Sabina moest bestellen. Deszelfs inhoud luidde aldus:

Sabina,

‘Ik bemin u, - en ik ga vertrekken. Beschuldig my niet, ô engel, want dit vertrek was voor uwe rust noodzakelyk, en alles, zelf het geluk van by u te zyn, moet ik aen uwe rust opofferen... Heb hoop en moed, myne beminde; - want de hoop ondersteunt de liefde, en de moed zal ons kracht geven om den gelukkigen dag aftewachten op welken wy op nieuw vereend zullen zyn om nimmer te scheiden. Vaerwel, Sabina, vaerwel! Vergeet my niet, - nooit zal ik ophouden aen u te denken!

August.

Byna dertien jaren zyn er voorbygeloopen sedert dat de gebeurtenis, welke wy verhaeld hebben, is voorgevallen en sedert ongeveer tien jaren is August de gelukkige echtgenoot van Sabina.

Nog twee jaren was de jonge vrouw aen Van Heemskerke's zyde gekettend geweest, nogtans was haer lot

tamelyk verzacht geworden. De oude moeder, die by hen haren intrek had genomen, had niets gespaerd om haer het leven min zwaer te maken; en wanneer de dood eenen band was komen breken die voor Sabina niets dan een last geweest was, aerzelde hare schoonmoeder niet eens haer het gedrag van August te leeren kennen. Aen dezen verheven blyk van eerbied en ware liefde kon zy niet weêrstaen, en zoo haest haren rouw geëindigd was, reikte zy hare hand aen hem die ze zoo wel had weten te verdienen.

Sedert dit oogenblik heeft de hemel hun huwelyk gezegend, en twee lieve kinderen, die reeds de bevalligheid en de goede hoedanigheden hunner ouders bezitten, zyn hen komen beloonen over al het leed dat de liefde hun had veroorzaekt.

- 'En al dit geluk zoude ik nooit gevonden hebben, - zegde ons onlangs August, wanneer hy ons zyne lotgevallen verhaelde, - zoo Mevrouw Van Heemskerke my niet overtuigd hadde dat de liefde ophoudt, wanneer men de vrouw die ze inboezemt, niet meer kan eerbiedigen.'

S. BLEREAU.

Teregtwyzing.

> Que l'on me donne trois lignes de l'écriture d'un homme et je me charge de le faire pendre.
> FOUQUIER TINVILLE.

Reeds meermael heeft men ons beschuldigd de letterkundige werken al te streng te beoordeelen. Aen al wie ons deze optyging gedaen heeft, hebben wy de vraeg voorgesteld: ‘is onze kritiek onregtveerdig?’ En allen, die door geene dwarsdryvery of bedekte inzigten aengepraemd waren, hebben ons geantwoord: ‘neen! maer zy is wat streng.’ - ‘Dit is ons genoeg’ hebben wy dan hernomen. ‘Streng moeten wy zyn, omdat onze letterkunde geen kinderspel, geene *liefhebbery* is; omdat de halve letterkundigen niet moeten ontzien worden, vermits zy toch niets doen als den voortgang der litteratuer tegenhouden en te veel aen hunne bekrompene gedachten vastklevende, aen anderen, zoo niet den moed benemen, ten minste op den algemeenen voortgang min of meer slecht uitwerksel maken; omdat nog de kritiek zoo lang zy regtveerdig blyft op de goede schryvers geen slechten indruk kan maken. Wy blyven dus den weg volgen welken wy ingeslagen zyn en geene tegenkantingen of kleinzigtige wraek zal ons van denzelven doen afwyken. Dit is *ons* stelsel. Allen handelen op deze wyze niet.’

Wanneer wy het laetste nummer van het *Kunst-en-Letterblad* van Gent, in handen kregen, hebben wy gezien dat andere recensenten, zonder *te streng* te zyn, wel is waer, een middel uitge-

vonden hebben om kwaedwillige kritiek ten borde te brengen. Die slimheid bestaet hierin, van eenige verzen, by voorbeeld, overteschryven, dan eene breuk te laten en een stuk vers, veel hooger in het gedicht geplaetst, onder de eerste verzen te zetten en dan te zeggen dat de zin niets beteekent en *verward* is. Dit is eene fyne trek, waerlyk; doch nog niet fyn genoeg om de geregtigheid te verblinden en te beletten dat eene getrouwe pen de zaken op den goeden voet terugbrenge, en de recensent van meer als verwardheid beschuldige. - Laten wy in ons onderzoek regelmatig voortstappen. Wy nemen slechts de volgende regels uit de kritiek van het *Kunst-en-Letterblad* over het *Jaerboekje van Gent voor* 1841:

'*Aen een meisje dat zich ter beoefening der poëzy begeven wilde,* door DE LAET, bevat veel goeds ten opzigte van de dichterlyke uitdrukking; doch de denkbeelden zyn somtyds wat *verward* voorgedragen. Wat is een dichter

> Die alles proeft
> Wat eenig zoet kan medebrengen,
> Of rimplen diep in 't voorhoofd groeft,
> Maer nooyt geniet?'

Wy antwoorden aen den heer Recensent dat dit zot en verward is; maer wy zeggen te gelykertyd dat dit zich *zoo* niet bevindt in het dichtstuk en dat de dichter dit *niet* gezegd heeft. En om dit te bewyzen, gaen wy slechts de verzen van den heer DE LAET letterlyk overschryven; zoo als ze waerlyk gedrukt staen:

> 'Wat is een dichter op deze aerde?
> Een ongluksзoon, een offerlam,
> Die in zyn hart een sprank bewaerde
> Van Godes heilge scheppingsvlam;
> Een die in zich een geest hoort woelen,
> Een geest aen enklen pas bekend;
> Die meerder voelt dan de aerd mag voelen,
> En 't zoekend oog ten hemel wendt;
>
> Een die in hooger sferen wandelt,
> Op de aerde met bedroefdheid ziet,

In haren dampkring leeft en handelt
En denkt en lydt, *maer nooyt geniet;*
Een die zyn slapen laet verzengen
Aen 't kunstenvuer; - *die alles proeft*
Wat eenig zoet kan medebrengen,
Of rimplen diep in 't voorhoofd groeft;

Een die als Adam heeft gezondigd;
Wien by den boom van Goed en Kwaed,
Als eene vloekstraf werd verkondigd
't Geheim van elke menschendaed;
Een die in 't meir der aerdsche snoodheid
Zyn blik liet dalen tot den grond;
By 't zicht van elke wereldgrootheid
Een gryns voelt zweven om zyn mond;' enz.

Wanneer de verzen aldus in hunnen natuerlyken stand zyn, dan vragen wy waer of de *verwardheid* nu in bestaet? '*Wat is een dichter?*' - Vraegt de schryver en hy antwoordt: '*Een ongelukszoon, een offerlam* enz: '*Een die in zich een geest hoort woelen* enz: *Een die in hooger sferen wandelt.* enz. *Een die zyn slapen laet verzengen aen 't kunstenvuer; -*' *een die alles proeft wat eenig zoet.* enz: *Een die als Adam heeft gezondigd.* enz.

Indien onze criticus deze vraeg en antwoord verstaen had, zou hy zeker het woord *verwardheid* niet in den kop gekregen hebben: doch wy misgrypen ons. De onbekende Recensent heeft dit zeer wel verstaen en wy zouden ongelyk aen zyn verstand en oordeel doen, met anders te gelooven. Wat is dan de oorzaek van de verminking welke hy begaen heeft?..... Wy zullen er het toepasselyk woord aen anderen laten byvoegen..... Niettemin zullen wy tot opheldering nog zeggen dat onze Recensent reeds in het *Kunst-en-Letterblad.* (bladz. 57) op de zelfde wyze met den schryver gehandeld heeft. Toen dachten wy slechts dat het eene vergetelheid was, schoon een zonderlinge vergetelheid; maer wanneer wy er nu de herhaling van gezien hebben, moeten wy bekennen dat ons hetzelve als een genomen stelsel is voorgekomen. Zie hier eenige verzen uit den *Kruisvaerder* waerin de Recensent eene blykbare tegenstrydigheid vindt.

‘En Diederik van Gallifort
Gaf steeds van beider grootheid blyk:
Met vreugd had hy zyn bloed gestort
Doch't leven droeg hy moediglyk

‘Blykbaer in tegenstrydigheid met de woorden van Diederik zelve:’ zegt hy,

‘ô Mogt de naderende nacht
Myn doodsuer medebrengen.’

By zulk eene verplaetsing en achterlating van verzen als hier de criticus begaet, stemmen wy gaerne zyn gezegde toe; doch laet ons de verminking herstellen, en zien waer dan de tegenstrydigheid te vinden is:

‘ô Mogt de naderende nacht
Myn doodsuer medebrengen.
.....

lager.

‘En Diederik van Gallifort
Gaf steeds van beider grootheid blyk:
Met vreugd had hy zyn bloed gestort
Doch 't leven droeg hy moediglyk.

En nauwlyks vlood de roep om dood op zyne stem
Of weder loofd' hy God en weder bad hy hem.

Nu overwege en oordeele het publiek.

DE BESTIERDER, **P.F. VAN KERCKHOVEN.**

Het gebed in 't bosch.

Het weder was zoo schoon en zoet
   En koestrend was de zon,
De zefirs suisden zachtjes rond
   En rimpelden de bron

Die stil haer zilvren golfjes dreef
   Langs zavelgrond en kei,
Of kuste 't zuiver, groenend mosch
   En dartlend liep, en vry.

Het vooglenkoor, op blyden toon,
   Met gorgel zacht en puer,
Verhief de stem, verhief het lied
   Der heilige Natuer.

En alles juichte en alles zong
   Dien schoonen zomerdag;
Dien gullen stond, en alles scheen
   Omgeven met een lach.

Maer hoe schoon, hoe zoet, hoe lachend,
   Ook Natura's kleedsel zy,
Hoe betoovrend 't koor der vooglen
   Zingt in hemelsch' harmony:

Echter blyft de tael der droefheid
Nog op hoogren toon gestemd,
Toch nog spreekt de treurnis harder
En het harte blyft geklemd.

Ziet gy naest die oude stammen,
Voor dit grove, steenen kruis,
Geen bedroefden nederknielen?
Hoort gy geen gezucht, geruisch,

Geen gemommel van een' stemme,
Die den Heere vurig bidt?
Ziet gy niet dit teedre meisje
Dat daer treurend nederzit?

Ziet gy niet dien ouden grysaerd,
Door de jaren neêrgebeurd,
't Weenend oog ten hemel wenden,
Wyl hem 't hart in weedom scheurt?

Weet gy wat dit kruis beteekent,
Wat er op te lezen staet,
En waerom het daer gesteld is?
Weet gy? - ô een gruweldaed,

Eene moord werd hier bedreven
En dit kruis getuigt er van;
En die grysaerd was de vader
Van 't onschuldig offer, van

d'Ongelukkigen die laflyk
Door eens moorders hand gevat,
Voor een handvol goud zyn leven
Alles, ja, verloren had.

Nimmer treedt de gryze vader
Door het bosch en naest den steen
Of hy blyft een stond verbeiden,
Bidt een stond in diep geween.

Nimmer komt het meisje nader,
By het kruis, of hare stem
Heft zich vurig tot den Hemel
En zy spreekt met treurge klem:

‘Vader, God, die van de heemlen
Op onze aerdsche beden ziet,
Gy voor wien de serafs knielen
ô Verwerp ons zuchten niet!

Geef der ziele van myn broeder
Uwen vrede; laet hem, Heer,
In uw hemelzalen woonen
En daer zingen u ter eer!’

Zoo sprak 't kind, zoo bad de vader
En dan scheen hun hart verligt;
En wanneer ze ook 't bosch doortraden,
Nooit vergaten zy dien pligt.

P.F.V.K.

Antwerpen 20 *January* 1841.

Kunst- en letternieuws.
Sprokkelmaend.

- *Louis Van Wyneghem, of den student te wege, zedelyk blyspel in vyf bedryven door C. Duvillers, pastor van Middelburg in Vlaenderen.* - Gent by Van Ryckegem.

- *Oefening in het lezen door B. Willequet, J.B. Courtmans en P.J.F. Van Nerum; middelste klasse* 4, 2de *druk.* - Te Gent by Annoot-Braeckman.

- *Willem Wenemaer, of de gentsche held, offer zyner vaderlandsliefde; historisch tafereel* - 1325 - *door* A. D'HUYGELAERE. - Gent, drukkery van D.J. Van der Haegen-Hulin, onderstraet. no 18. -

- De maetschappy van schoone kunsten te Rotterdam heeft tot eereleden benoemd, de heeren: *Wappers, Eug. Verboeckhoven* en *Bossuet,* belgische kunstschilders.

- Om eerstdags te verschynen: *Ambiorix, gedicht in vyf zangen*, door den weledelen heer NOLET DE BRAUWERE VAN STEELANT, te Leuven.

- Wy hebben over eenige dagen het genoegen gehad een model of om beter te zeggen een afgewerkte brok van het gothische gestoelte welke in onze Kathedrale gaet worden opgerigt, te bezigtigen. Wanneer wy onze goedkeuring en bewondering aen het plan en de teekening gegeven hebben, waren wy nog wyd van er alle de schoonheid van te kunnen bevatten. Nu slechts ziet en kent men de ryke inbeelding van onzen antwerpschen kunstenaer, den heere FR. DURLET; nu eerst kent men de uitgestrekte kennis welke die meester in het gothische bezit, en men is verwonderd om de juistheid met welke hy het karakter, den aerd, den styl der bouwkunde onzer Kathedrale heeft kunnen behouden, zonder nogthans zyn gewrocht massief of zwaer te

maken. Dit stuk kunnen wy reeds zeggen, is een meesterstuk en zal ongetwyfeld onzen stadgenoot eenen grooten roem verwerven.

- Wy lezen in het *Kunst-en-Letterblad:* De heer Frans De Conink, muziekmeester binnen deze stad, (Gent) heeft een werk voor 't orgel uitgegeven, onder den titel van *studien en modulatien.* Het is gemakkelyker ter uitvoering dan zyn voorgaende stuk voor hetzelfde instrument. Beide uitgaven zyn des te belangryker, dat er tot dus verre geene studien voor 't orgel in Belgie verschenen waren.

- Onder de pers te Gent by Annoot-Braeckman: leerwyze om de kinderen het lezen te leeren, door P.J.F. VAN NERUM. -

- By L. Hebbelynck: *Kronyk van Vlaenderen door twee naemlooze schryvers der XV eeuw, gevolgd van het dagboek der Gentsche Collatie, van de jaren* 1446 *tot* 1515. *Uitgegeven door* A.G.B. SCHAYES, *eerste beambte aen 's ryks archief te Brussel.*

- Over eenige dagen hebben ons de fransche dagbladen vermeld dat de heer Daguerre eene belangvolle verbetering aen zyn *Daguerrotype* heeft toegebragt; bestaende in de bewegende lichamen met nauwkeurigheid te vatten, by middel van verhaesting in de werking, welke op een enkele seconde plaets heeft.

- De kunsten in het algemeen en de vlaemsche letterkunde in het bezonder hebben dezer dagen een groot verlies ondergaen. De heer LAMBIN, archivarius te Yperen, is aldaer overleden in den ouderdom van 76 jaer. - De heer LAMBIN laet eene menigte eigene handschriften achter welke van het grootste nut voor de geschiedenis zyn; wy hopen dat dezelve eens het licht mogen zien en den naem van LAMBIN nog mogen vergrooten.

- Wy verzoeken vriendelyk de persoonen welke ons brieven, pakken of boekwerken te bestellen hebben, dezelve vrachtvry aen de Redactie te willen doen geworden. -

Don Rodrigo Calderon.
(1621.)

Nu en dan treft men in de Geschiedenis mannen aen welke de fortuin als het ware met alle gunsten en voorregten heeft willen overladen, en van den laegsten stand tot den hoogsten trap van eer heeft doen opklimmen. Dusdanig een voorbeeld vinden wy in *Don Rodrigo Calderon.* Wy weten niet of deze *Calderon* bloedverwant was van den grooten tooneelschryver *Pedro Calderon de la Barca;* welke in den zelfden tyd bloeide en aen het spaensch tooneel eene geheel nieuwe wending gaf.(*)

(*) *Calderon de la Barca* werd geboren in 1601, voor zyn veertiende jaer had hy reeds een tooneelstuk vervaerdigd. Weinig nogtans van zynen eersten litterarischen voortgang te vreden, begaf hy zich als enkel soldaet in Italiën en in de Nederlanden. Middeler tyd echter liet hy de studie der letteren niet achter, en zyne faem verspreidde zich intusschen in geheel Spanjen. In 1636 werd hy aen het hof van Filips IV geroepen, ridder van Sint Jaek gemaekt, en vestigde zich voor het overige zyns levens te Madrid. In zyn 52ste jaer wydde hy zich aen den Godsdienst toe, zonder nogtans, van zyne vorige bezigheden aftezien. Alleenlyk vervaerdigde hy alsdan slechts tooneelstukken van het H. Sacrament, genoemd *autos,* welke zeer hoog geschat wierden en wel voor de beste in dit vak van tooneelspelen gehouden worden. Hy stierf in 1687 in den ouderdom van 87 jaer. Men telt 127 tooneelstukken van Calderon; doch het is te gelooven dat niet allen die zynen naem dragen, aen hem kunnen toegeeigend worden.

Weinig ook is hier aen gelegen. Wy zullen ons slechts voor het oogenblik onledig houden met het leven van den eersten, van *Rodrigo,* optespeuren en in zyne verschillende tydstippen nategaen.

Rodrigo Calderon, dan, werd geboren te Antwerpen, gedurende de spaensche beheersching. Zyn vader was denkelyk een spaensch soldaet, en wel geen der overheden mits de geschiedenis ons zegt dat Calderon te Antwerpen een armoedig leven leidde. In een der plunderingen welke in die tyden van eeuwigen angst, onrust en oneenigheden op alle oogenblikken plaets grepen, werd Rodrigo van de hoogste der antwerpsche vestingen geworpen, doch ontsnapte echter aen den dood, schoon hy er eene gevaerlyke ziekte had om doortestaen. De fortuin had reeds hare beschermende vleugelen over hem uitgespreid en begunstigde hem reeds. Nog eenen tyd verbleef hy in de antwerpsche muren tot dat hy eindelyk met zynen vader de Nederlanden verliet en naer Spanjen vertrok. Te Valladolid aengekomen, werd hy als pagie by den markgraef van *Denia* aengenomen, welke zoo groot vertrouwen op hem vestigde dat naderhand, wanneer hy Hartog van *Lerma,* geworden was, hy hem als kamerling aenstelde, en later geheimschryver van staet maekte. Eens dat *Rodrigo* zich sterk voelde en dat hy dacht dat zyne fortuin ontwyfelbaer gevestigd was, liet hy aen zyn hoogmoedig en beheerschend karakter den vollen toom. Verwaend en onhandelbaer voor al wat minder als hy was, wist hy de magtigen evenwel te vleyen en geene laegheden waren hem te groot om zynen hoogmoed te voldoen en hooger op den eeretrap te klimmen. Zyn uitstekend

vernuft en, zyne bedrevenheid in de staetszaken maekten hem bekwaem zich met alles te bemoeyen, en vele zaken ten regte te wyzen, welke andere te vergeefs gepoogd hadden te doen gelukken. Ook was zyn naem weldra overal bekend, en schoon hy van velen om zyne hooveerdigheid, en handelwyze gelaekt en zelfs gehaet wierd, erkenden allen nogtans zyne buitengewoone begaeftheden en verstand. Hy werd alleen belast met het verzenden van genade- en gunstbrieven, van vergeldingen en regtszaken.

Het aengenaem voorkomen zyns persoons en de listige minzaemheid welke hy in de handelingen met de grooten wist ten nutte te stellen, deden hem een uitstekend goed huwelyk doen: hy trouwde in *Estramadura* met *Dona Agnes de Vargas,* vrouwe van *Oliva.* Hy werd alsdan gemaekt ridder van het orde van Sint Jaek en korts daer na kommandeur van *Ocagna* en grave van *Oliva,* welken laetsten tytel hy naderhand, wanneer hy Markgraef van *Las Siete Yglesias* gemaekt was, aen zynen oudsten zoon, *Don Francisco,* overgaf.

Van dag tot dag nu zag Calderon zyne magt vergrooten; want de hartog van Lerma welk het gansche bestuer des ryks op zich had, liet hetzelve byna geheel en gansch in de handen van den geheimschryver over; en deze handelde met alles naer zyn welgevallen. Door de zucht tot rykdommen verblind, liet Calderon zich zeer dikwyls omkoopen, en niet zelden deed hy het regt in voordeel van den meestbiedenden spreken. Dit maekte dat weldra van alle kanten zich stemmen opdeden, om hem te beschuldigen, en dat Calderon zich genoodzaekt vond van zyne majesteit den Koning een

bewys aftesmeeken, waerby deze uiterlyk verklaerde dat hy een getrouwe dienaer was en vry van alle betichtingen. Intusschen verliet de hartog van *Lerma,* zyn beschermer en voorstaender, het hof, en nu hernamen de aenklagingen heviger dan te voren, en men aerzelde geenszins Calderon van doodslagen, valsche en ongehoorloofde handelingen en zelfs van toovery te beschuldigen. Calderon zich nu van zynen voorstaender, den hartog van Lerma ontbloot ziende, begon wel degelyk het gevaer te vreezen, en vertrok zich te Valladolid. Hy verstak eene menigte zyner juweelen en eenige groote sommen gelds, by zyne beste vrienden, en wachtte ongeduldig den uitslag van zyn lot af. Niet lang echter bleef hy in de onzekerheid, want op het bevel van Don Fernando Ramirez Farina, auditeur des Konings, werd hy op eenen nacht gevangen genomen, en onder de bewaring van Francisco De Yrazabal, op het kasteel van Montanches in echtenis gezet. Onmiddelyk werd er van regtswege tot het geding overgegaen, en alle de goederen en rykdommen welke hy te Madrid bezat, werden aengeslagen en verbeurd. Eenigen tyd daer na werd hy van Montanches naer Santorras overgevoerd en van daer te Madrid in zyne eigene wooning waer men hem met de grootste zorgvuldigheid bewaerde. Naer dat hy kloekmoedig de pynbank had doorgestaen werden hem op den 9 July van 1621 twee vonnissen verkondigd, waer door hy, hy mangel aen genoegzame bewyzen, ontslagen werd van den dood der Koninginne, en van den dood van Don Alonzo de Carvajal, van Christoforus Suarez priester der Societeit Jesu, van Pedro Cavallero en van Pedro de Camino. Doch daer het

bewezen was dat hy Francisco de Yvara had doen vermoorden, en by zyne majesteit door ongeoorloofde middelen pardon had verworven, werd hy veroordeeld om op eenen muil gezet te worden en door de gewoonlyke straten van Madrid te worden gevoerd en eindelyk op de groote markt geregt te worden.

By het burgerlyke vonnis werd hy betigt met honderd-vier-en-veertig belastingen, en verwezen om te betalen een millioen 250,000 dukaten. Verders werd hy beroofd van alle bedieningen, tytels en vergeldingen, welke hem toebehoorden. Calderon droeg een smeekschrift voor, ten einde van het doodvonnis ontslagen te zyn; doch zyne bede werd van kant gewezen.(*)

Wanneer hy gehoord had dat zyne vraeg verworpen was, begon hy zich met de grootste ootmoedigheid aen den wil des heeren overtegeven en dacht niet meer dan om eene goede dood te sterven en over zyne voorgaende zonden te boeten. Hy onderhield zich gedurig met strenge boetplegingen; met vasten en bidden, droeg een hairen kleed en sliep op geen bedde meer. Zoo overdreven hy in zyne schelmstukken geweest was zoo overdreven ook was hy nu in zyne godvruchtigheid. Wanneer men hem kwam boodschappen dat hy binnen den derden dage moest sterven, omhelsde hy dengene welke hem dit doodvonnis bragt en bedankte hem zeggende; dat hy blyde was dat het einde zyner ellende zoo zeer naekte en dat hy hoopte dat God, zyn berouw naziende, hem barmhartigheid zou gedaen heb-

(*) Alle deze byzonderheden zyn uit den *Nederlandschen Mercurius* van Adriaen Van Meerbeeck getrokken.

ben. Terzelfder tyde deed hy eene verklaring by welke hy Juan Gusman, van den doodslag van Francisco de Yvara, ontlastede, en zich alleen schuldig aen deze moord erkende. Des avonds voor hy geregt wierd, kwamen een religieus en een ridder van St. Jakob in zyne gevangenis, en ontnamen hem daer het ridderkruis van Sint Jaeks orde. Dit was eene gevoelige slag voor het hoogmoedig hart van Calderon, en de innige droefheid welke hy er over betoonde, getuigde genoeg hoe diep hy door dien smaed in de ziel getroffen was; het gedacht echter van zyne aenstaende dood deed hem dit weldra verachten en met al wat aerdsch was achteruitstellen.

Des anderendaegs, ten elf ure des morgens, stonden de broederschappen en meer als zeventig dienaers te peerd, welke den veroordeelden naer het schavot moesten vergezellen, voor de poort van Rodrigo. Deze stapte uit zyne wooning vergezelschapt van vier Minderbroeders, vier Religieusen van de H. Drievuldigheid, vier Vrouwenbroeders en vier Diskalsters. De veroordeelde had een lang kleed aen en eenen mantel en kappe van fries. Het hair hing hem tot op de schouderen en zyn baerd kwam tot op de borst, want hy had zich niet laten scheren zoo lang hy in de gevangenis geweest was. Eer hy op den muil ging zitten, teekende hy zich tweemael met het teeken des heilig kruis en het kruisbeeld in de hand vattende, trad hy de poort uit zonder eenig blyk van kleinmoedigheid te geven. De beul leidde den muil by den toom, en zoodra zich de stoet in gang stelde, hoorde men een regtsbediende uitroepen: ‘Dit is het regt van den koning, welk hy beveelt gedaen te

worden met dezen man, om dat hy verraderlyk heeft doen vermoorden eenen anderen, vervallende alzoo in misdaed van moordery, en schuldig zynde alzoo aen de dood van eenen anderen, en omdat hy gedaen heeft andere misdaden, zoo als blykt by het proces. Waerom hy beveelt dat hem zal de kele afgesteken worden, opdat dit zy, hem tot eene kastydinge en een voorbeeld aen anderen. Die alzoo doet dat hy alzoo gestraft worde.'

Wanneer Don Rodrigo by het schavot gekomen was, gingen de religieusen eerst de trappen deszelfs op en hy volgde hen zonder de minste ontroering. Na zich nogmaels met God verzoend te hebben, nam hy afscheid van een iegelyk en ging zich kloekelyk in den stoel nederzetten. Hy gaf den beul oorlof om hem de handen en voeten vasttebinden, en zyne keel ontdekkende, offerde hy zich aen God op. Alsdan verbond de de beul hem de oogen en zyn hoofd op den kant des stoels trekkende, sneed hy hem de keel van voor af. Het lichaem beroerde zich niet het minste. Eenigen tyd daerna werd het lichaem ontbonden en op het schavot, op een zwart kleed nedergelegd, met het aenzigt ontbloot, en met een kruisbeeld op de borst. Vier flambauwen werden alsdan by het doode lichaem geplaetst, en een goede wacht bleef het schavot omringen; want niemand zonder oorlof van het geregtshof mogt het lichaem komen afnemen. Des avonds werd de begraving toegelaten; doch slechts zonder plegtigheid. Twee vrouwen welke gewoonlyk de laetste pligten aen de misdadigen bewezen, hebben hem alsdan op het schavot van zyne kleederen ontdaen en hem het habyt van

Sinte Franciscus aen getrokken, waerin hy gewenscht had begraven te worden. Hy werd alzoo zonder eenige plegtigheid vervoerd naer het klooster van de Diskalsters waer hy ter aerde besteld wierd.

Men deed de geldboeten ten uitvoer brengen. De juweelen en meubelen van het huis van Calderon, welke den Koning toegewezen waren, beliepen tot eene somme van honderd-vier-en-tachentig-duizend dukaten. Men bevond dat Rodrigo meer dan twee-honderd-duizend dukaten jaerlyks inkomende had, zoo overvloedig waren zyne rykdommen.

Zulkdanig nu was het einde van Calderon. Zyn eerste levensdagen waren ongelukkig geweest, zyne laetste moesten nog ongelukkiger wezen. Indien hy zyn hart had kunnen zuiver houden en den zucht tot rykdommen niet steeds had ingevolgd en hem zelfs eer en alles had opgeofferd, had hy ongetwyfeld een groot man geweest en de buitengewoone bekwaemheden zyns geests, welke nu slechts gediend hebben om hem in eer en rykdom voor een tyd groot te maken; hadden alsdan ten nutte van zyn vaderland besteed geweest en de naem van Calderon zou ongetwyfeld in de spaensche geschienis uitgeblonken hebben.

* * *

Napoleone Buonaparte.

Nog blaekte 't fransche plundernest
In dweepzucht en in moord;
Nog wapperde de roode vlag
Der slachting in het oord
Van 't fransch gebied, waer men geen stem
Van menschenliefd meer hoord'.

Het vollek was de klem ontgaen
Der wreede dwinglandy,
Het had de kluisters afgeschud
Van 's vorstens slaverny;
En nu, nu schreeuwde het om wraek,
Om moord en plundery.

Te lang had het geboeid geweest,
Beroofd van waer genot;
Men had het als een hond gevoed,
Met brokklig overschot;
En nu, nu hief 't den kop omhoog,
Nu rukte 't uit zyn kot.

Nu was het razend en verblind,
't Verstond de vryheid niet;
De woede werd zyn eenge gids,
En daer 't zyn tanden biedt,
Denkt het aen niets dan moordery,
Aen medelyden niet.

't Schavot werd nu zyn eenge troon,
De beul zyn eenge vorst;
De moordliefd was zyn eenge stem
En woelde door zyn borst;
En 't riep gedurig om met bloed
Te laven zynen dorst.

Maer op dit donker tafereel
Rees een itaelsche zon,
Die voor het vollek even was
Als een genade bron;
En uit het aeklig plundernest
Stond op Napoleon!

Hy spreekt - en gansch het moorderrot
Staet op zyn spreken stil;
Het kent zyn meester, en het knielt,
Het buigt zich voor zyn wil.
Hy wenkt - en gansch de burgerschaer
Verlaet haer bloedgeschil.

En allen schreeuwen met geweld:
'Kom! leid ons! Op uw stem
Ontwaken we allen! - Ga slechts voor!'
Riep het op forscher klem -
En hy, hy gaf het paerd de spoor
En zy, zy volgden Hem.

En zegepralend trok het voort
En bruischend als de zee
Die hare holle baren rolt
Al klotsende op de ree,
Zoo vlood het grynzend door; en op
De volken riep het: 'wee!'

En de aerde dreunt nu, wen die kreet
Zich galmend hooren doet;
De volken beven en de schroom
Verstyft hun stroomend bloed,
Zy zien het razend vyands heir,
Verliezen hunnen moed.

De Held vloog met verbazing op
Italie's gouden grond
En sloeg er met verdelging neêr
Al wat hem wederstond,
En, overwonnen, bukte 't al
Wat zich voor hem bevond.

Ontzettend vloog de winnaer door
Aen 't hoofd der legerschaer,
Die, door zyn' heldenmoed bestraeld,
Geen vrees kent voor gevaer,
Die overal in zege draegt
Den franschen adelaer.

Daer vlugtte 't oosteryksch gebied,
Zyn benden knielden neêr
Voor 't zegevierend fransche heir
En keerden niet meer weêr;
En de Italjaensche dwinglandy
Verging, en was niet meer.

Nu staefde de overwinning nog
Den moed der helden trein,
En vuerger voelde Buonapart
Den geestdrift in het brein;
En hy vloog op Egypten aen,
Europa was te klein!

Daer sloeg hy neêr aen Nylus boord,
Daer vloog zyn roem op d'aêm
Des winds. En galmend door heel de aerd
Verbreidde hem de faem -
Tot op der Pyramiden kruin
Schreef hy zyn' yzren naem!

Maer 't vaderland liet nu een gil,
De vryheid was in nood,
't Gemeenebest was ondermynd,
Bedregen met den dood;
Doch glinstrend rees het weêr omhoog,
Napoleon gebood!

Want als een bliksem liet hy nu
Egyptens vette land;
Hy kwam - en aen het fransch gebied
Stak hy een troostend' hand,
Verdoofde 't blakende geschil,
Sloeg 't ondier in den band.

En Frankryk was een tweede mael,
Gered, zyn jonge troon
Weêr onderschraegd, en zyn bestuer
Bevestigd, vry van hoon;
En 't vollek dankte Buonapart,
Schonk hem de keizerskroon;

Maer toch hy staekt zyn stryden niet,
Zyn geest kent geene rust.
Het slagveld is zyn schoonste troon,
Daer vindt hy zynen lust,
Daer ademt hy! - Zyn zwaerd is in
De scheede niet gerust.

Doch nu, nu spande Europa t' saem
En bragt zyn' magten aen,
Der vorsten stam vereende zich
By ééne legervaen;
Maer op de komst des heldengod
Vloog 't alles uit de baen.

En kruipend stoof des vyands heir
Voor 's franschen oorlogspits;
Het moordde zelf zyn eigen moed
In woede wreed en bits;
En schuimend viel 't verslagen neêr
Op 't veld van Austerlitz.

Want de engel van den zegeprael
Was g'hoorzaem op zyn stem,
Vernielde wat hem tegenstond,
Sloeg alles in de klem
Des winnaers - maer - in Spanjen en
In Rusland liet hy hem.....

Ja, dáér, dáér vloog de zege weg
En toonde zich niet meer,
Nu werd der helden god vermand,
Verslagen keer op keer. -
En Hy viel voor de Euroopsche magt
By Waterloo ter neêr.

Daer viel hy neer. Zyn heldenmoed
Verging niet in de smart:
Onwrikbaer stond hy. Voor zyn ziel
Was 't lot nog niet te hard.
Hy klaegde niet: geen enkle traen
Ontsprong zyn leeuwenhart.

Hy bukte: maer zyn eedle ziel
Bleef in het onheil stil.
Verachtend zag hy op het rot
Der vorsten, en zyn wil
Díé bleef hem; en hy liet de kroon,
Hy staekte het geschil.

Zyn leeuwenmoed is hem onnut,
Daer hy gebreideld zit.
Hy ziet het - en hy geeft zich trotsch
In handen van den Brit
En biedt zich aen den vyand aen
Het meest op hem verhit.

Ontzalig was hem 't oogenblik
Wen hy 't besloten had;
Doch eeuwig blyft der Britten naem
Met 't edel bloed bespad
Ja, eeuwig blyft het schandig feit
Geprent op 't storieblad.

Helena's ree is ooggetuig
Van 't martlen van den held;
Daer werd zyn trage dood bewerkt;
Zyn moed ten proef gesteld;
Daer hield hem de eerlooze Engelschman
In druk en rouw gekneld.

Maer toch zyn geest was niet getemd,
Zyn moed was niet verkracht,
En in zyn albeseffend brein
Gevoelde hy nog magt;
En toen schreef hy zyn daden op
En dacht aen 't nageslacht.

En zes jaer lang weêrstond hy nog
Aen 't noodlot hem zoo hard;
Hy droeg 't geduldig en met moed,
Bedekte staêg de smart
Die hem verscheurde, die hem steeds
Verbryzelde het hart.

Wanneer hy zag dat hem zyne uer
Zyn stervensuer verscheen,
Dan sloeg hy nog zyn laetsten blik
Eens om de wereld heen
Riep nog eens op zyn legerschaer
En staekte dan zyn beên.

‘'k Veracht u, wereld, sprak hy toen,
Nu ik my van den band
Van 't aeklig leven voel ontslâen
'k Veracht uw glorie stand;
Te lang heb ik uw wagglend lot
Gewogen in myn hand!’

En nu, nu was 't zyn laetste stond,
De held vond zich in nood;
De geest verliet het logge vleesch,
Napoleon was dood!.....
En de aerde beefde en de echo riep:
‘In alles was hy groot!!’

Daer ligt hy nu. - Zyn wydsche brein
Bevat geen wysheid meer,
Zyn tong is stom - Zyn vlammend hart
Hygt nu niet meer naer eer.
Daer ligt hy voor wiens schrikbre vuist
De volken knielden neêr.

De vorsten juichten onder een
En namen nieuwe hoop.
Hun zweeper was ter neêr geveld
En staekte zynen loop;
En England zag zyn offer aen
En juichte met den hoop.

Verachting aen het lage volk
Dat hem den doodsteek gaf:
Eene eeuwige veraders vlek
Verstrekke het tot straf!.. -
Gy! slaep gerust! Napoleon,
Rust vreedzaem in uw graf!....

Nog lang zal de aerde uw gouden naem
Doen galmen en uw lof
Verbreiden. - Wy, wy knielen neêr,
Eerbiedigen uw stof
En vloeken stâeg het nydig uer
Waerop u 't noodlot trof!

Dat andren zoeken of uw moed,
Uw schrandre dapperheid,
Door hoogmoed slechts was voortgezet;
Door heerschzucht aengeleid.
Dit stoort my niet! - Uw' grooten geest
Heb ik myn zang gewyd!

P.F.V.K.

Antwerpen 15 February 1839.

Reisherinneringen.
II.

Stockholm.
(*Vervolg.*)

Het ware te langdradig alle de gestichten op te noemen waermede de dynasty Waza's, het noorderlyke en zuiderlyke gedeelte der stad versierd, en hunne regering verheerlykt heeft. Ieder vorst uit dien edelen stam gesproten, heeft aen Stockholm eene gedachtenis willen nalaten; Carl Johan alleen, de vader der nieuwe dynasty, schynt in dit koninglyk vermaek geen genoegen te scheppen, want door hem is er tot heden geen gesticht noch gebouwd, noch veranderd. - Aen de linker zyde der brugge en regt voor het hof, is een slecht bebouwd eiland gelegen hetwelk de bouwmeesters der stad gaerne tot eenen wandeltuin hadden gemaekt; doch daer dit des konings imkomsten zou verminderd hebben is het ontwerp, niet mogen uitgevoerd worden. - Men verhaelt nog dat de koning, door af-

keer voor bouwen, voor zynen kleinzoon een burgershuis in de koninginne-straet, wilde aenkoopen, hetwelk onlangs door eenen duitschen bakker volgens een voortreflyk plan uitgevoerd was, en dat op de aenvraeg die Z.M. aen dien burger dede, deze hem antwoordde ‘dat hy dit voor zynen eigenen kleinzoon had gemaekt.’

Onder de gebouwen die men niet zonder aendacht mag voorbygaen, hooren de Adolph-Fredriks kerk, de Clara kerk, het gebouw der wetenschappelyke Akademie (wooning van Berzelius,) het koninglyke Gasthuis en het Observatorium, in het noorderlyke deel; de groote kerk op het eiland, en de Catharine kerk, in het zuiderlyke der stad gelegen. Deze en alle overige kerken zyn in den dorischen smaek gebouwd, en in geene van allen, uitgenomen in de Riddarholm's toren, kan men iets gotisch aentreffen.

De groote kerk, *Stora Kyrka,* wordt ook de duitsche kerk genoemd, omdat men in dezelve den lutheraenschen dienst in duitsche spraek oefent; vyf andere kerken zyn der zweedsche hervorming gansch toegewyd, ééne kleine, behoort den anglikaenschen eeredienst.

Het is te bemerken dat ofschoon de hervorming in Zweden door duitsche priesteren is ingevoerd geworden, dezelve evenwel eene, verschillende secte, van het oorsprongelyke Lutheranismus, uitmaekt. Dit verschil is in het kerk- en priestergewaed zeer merkbaer, en wel bezonderlyk in sommige ceremonien, als in het begraven der lyken, enz. - De leering is die van Luther, de oefening gelykt meer naer de Roomsche. Tot

den katholyken Godsdienst hoort eene kleine kapel, door den Koning ingerigt voor een der Princessen, welke, met nog drie inwooneren van het platte land, de eenigste residerende Roomschen zyn. Zy worden door een jongen geestelyken bestierd, die van Aken geboortig, in onze stad Leuven zyne studien gedaen heeft.

De Israëlieten hebben ook hunne Synagogen in Zweden, de eene in Gotheborg, de andere in Stockholm, doch de aenhangers van het oude testament zyn zoo weinig in tal, hunne voorregten zyn hier zoo bekrompen, dat hunne tempels niet aenzienlyk zyn en zy zelven uit alle openbare ambten, ja, tot uit den koophandel zyn gesloten.

Na de byzonderste stichtingen afzonderlyk bemerkt te hebben, kan men geene volledigere kennis van de stad in 't algemeen bekomen dan met het zuiderlyke deel derzelve te beklimmen en van de hoogte genaemd *Mosebacken* een uitzigt over de stad te nemen. Dáér heeft men een natuerlyk Panorama der volle grootte en der juiste ligging van Stockholm. Regt voor zich ligt *Saltsjöu,* een arm der Baltiek, welkers vlak en ongeroerd water door groote vaertuigen schynt als bewandeld te worden, en tegelyker tyd door de krielende speelschuitjens gerimpeld wordt. Buiten deze schuiten, die meestal aen bezondere inwooners van Stockholm toehooren en waeronder men eenige gansch kleine stoombootjens bemerkt, ziet er men nog een aental grootere door Wermelapdsche of Dälicarliaensche vrouwen gestuerd, die de voortbrengsels des omliggenden akkerbouws ter stede komen verkoopen. Deze vrouwen zyn van de natuer struis en lang, en de gedurige oefe-

ning in den arbeid, en hunne schaepsvelle kleederen geven haer een gansch mannelyk voorkomen. Zy zyn het ook meestdeels, welke die menigvuldige booten sturen, die men daer ter beide zyden de inwooners van den eenen oever tot den anderen ziet overvoeren. Beschouwt men dit tafereel met eene warme inbeelding, dan ontbreekt er niets dan het gezang eeniger Barcarollen om zich in het midden van Venetiën te gelooven.

Aen de overzyde komt het noordelyke deel der stad als eene tentoonstelling van huizen voor, die zoo natuerlyker wyze boven elkander gestapeld staen, dat er by dezelve noch eentoonigheid, noch wanorde wordt gevonden. Aen de linker zyde bemerkt men het eiland in zyne lengte; aen welkers voet men de zeevaerders hunne ryke ladingen ziet lossen, en hunne schepen weder met noordsche voortsbrengsels ziet vullen. Voor en achter het eiland zyn de noord- en zuidbruggen; de eene vast en uit steen gehouwen, de andere opdraeyende en met sluizen om den samenloop der zee met het Meer-Malaren te beletten of te vergemakkelyken. Verders is het gansche landschap met torenspillen en koepeltorens doorsneden en de horizont is met graniten bergen, die door het hooge observatorium beheerscht worden, afgebroken.

Op deze plaets is Stockholm voortreffelyk, en onder de betrekking harer ligging is zy buiten St. Petersburg, gewis de schoonste stad Europa's. Onder die der bevolking, des rykdoms der beweging en der vermaken, mag zy met de hoofdsteden der kleine koningryken kampen, doch ten opzigte der zuiverheid en der pracht is zy verre van met onze zuiderlyke steden te kunnen vergeleken worden.

Geene zuivere straten, geene gemakkelyke steenwegen, en gevolgentlyk ook geene fraeye benedenverdiepen. De beneden plaetsen worden door de lieden van rang, nog meer dan in Parys of London gevlugt; in trotsche gebouwen zyn dezelve of wel ledig of wel aen winkeliers overgelaten; in buizen van tweeden rang door schoenlappers of dergelyke stielen bewoond, zoo dat het niet ongemeen is een baron midden door een neurembergsch kraem of door den *atelier* eens kunstigen lêersnyders te moeten opzoeken.

Men ziet er ook geene kostelyke rytuigen, zelfs die der koninglyke familie, gelyken beter aen Engelsche *Hakney-koetsen,* dan aen de prachtige *berlines* onzer vlaemsche kooplieden. Geene *hotellen,* geene *koffy-huizen,* want burgershuizen die men in kwartieren verhuert, en konditoryen of gebakwinkels, waer men slechts warme dranken en eenige likeuren bekomen kan, verdienen deze namen niet. Van deze groote middelen van tydverdryf beroofd zynde, kan men gissen hoe verdrietend het leven voor luye reizigers in Stockholm zyn moet.

Het is te vermoeden dat deze mangel slechts als een gebrek voorkomt aen de Belgen, de Duitschen, de Franschen en andere natiën, welke uit geest van samenleving meer dan uit lust tot drank deze inrigtingen onontbeerlyk vinden. Want de Zweden, met nog meer koude rede dan de Englanders begaefd, zyn ook nog meer dan zy tot de goede cier gedreven, en om dien drift te bevredigen, hebben zy, zoo min als onze overzeesche geburen, noch de *Cafés* der Franschen, noch de *Estaminets* der Belgen, noch de *Pavillons* der

Duitschen van noode. - Het komt dan met de Zweedsche inborst niet overeen, gestichten te bezitten waer men zyne vrienden vergaderd kan vinden, waer men zyn geest kan ontspannen, met bekende en vreemde redenen, en die duizend kleine nietigheden hooren verhalen die een beuzelachtig karakter verlustigen. Neen, de Zweden zoo wel als alle de noorderlyke volken, zonderen zich meer door hunne diepdenkenheid af, zy bestaen meer op zichzelven, en doen hun genoegen niet gansch in den samenhandel met anderen bestaen. Door deze stemming worden de Kofy- en Bierhuizen in Zweden onnoodzakelyk. De weinige vreemde die dit land bezoeken, en de natuerlyke neiging der inboorlingen tot rust, maken regelmatige gasthoven (hotellen) nutteloos.

Eene omstandigheid die den vreemden reizende in 't algemeen lastig valt, is de moeilykheid der zweedsche tael en de noodzakelykheid gedurig met lieden omtegaen die geene andere dan hunne eigene spreken. Het is waer, de hovelingen en alle hooge ingezetenen des Ryks, spreken de tael hunnes konings, welke nooit zyne moederspraek heeft willen ruilen, en nooit gesprek noch geschrift in de landtael heeft willen houden;(*) het is waer dat de kooplieden die met Engeland, Amerika en Oost-Indien handelen, met de engelsche sprake zeer

(*) Dit zy eene proeve der heilige verkleefdheid met welke de Franschen de tael hunner vaderen in alle omstandigheden blyven eerbiedigen en die zelfs niets aen hunne hoogste persoonlyke belangen opofferen. BERNADOTTE van gemeen soldaet tot den rang van franschen veldheer opgeklommen, heeft aen de Zweden, toen dezen hem tot koning uitriepen den godsdienst zyner jeugd afgestaen, doch de tael zyner wieg willen bewaren. In dit laetste punt zy hy een voorbeld ter navolging aen de bastaerd-vlamingen die zoo bestendig de Franschen in alles wat zy slecht, gek en belachelyk hebben, naäpen.
NOTA DER REDACTIE.

bekend zyn, dat de schriften des kleinen handels en der kramery in Neurembergsche goederen, meestal in het duitsch gebeuren, en dat de menigte geleerden die men aentreft niet alleen de klassike talen grondelyk verstaen, maer ook verscheidene hedendaegsche spraken bezitten, doch dit belet niet dat de oneindige meerderheid der lieden waermede men te handelen heeft geene dezer *tongvallen* magtig is.

De Zweedsche tael, even als de Deensche en Yslandsche, koomt volgens den geleerden Johnson(*) van het Kimbrische voort, welke met de Vlaemsche, Duitsche en Engelsche spraken weder van het Teutonisch, afstamt. Van deze drie laetsten komt zy door haren woordenklank het meest met de vlaemsche overeen, edoch kunnen de Belgen zoo min als de Denen, Noorwegers of Yslanders dezelve niet dadelyk vertalen. Zy bezit een oneindig getal woorden die met de onzen geene gemeinschap schynen te hebben, als: *icke,* niet, *jag,* ik; *ni,* gy; *elden,* vuer; *flicka,* meisje; *sju,* zeven; enz. Dikwils ook verschilt haer zinbouw met den hoog- en nederduitschen, zoo wel als met dien der Engelsche tael, als in: *Har ni waret i Stocholm?* ‘Zyt gy in Stockholm geweest? *Jag har redan ätet mycket,* ‘*Yhave eaten envugh already,* enz; en het zyn deze onregelmatigheden, en sommige vreemdklinkende woorden, die de eerstbeginnenden tot strunkelsteenen dienen. Eene proef op dit myn gezegde, komt in het adres myner wooning in Stockholm voor, hetwelk in ‘*Store kyrka Brincken, huset po hornet stadssmedje gatan*(**) gele-

(*) *Preface to the dictionary of the english language, by Samuel Johnson.*
(**) Vertaeld: *Groote kerk's kelling, hoek der stads-smissen straet.* -

gen was, en welk huis voor een regt goed verblyf mag aenbevolen worden.

De Zweedsche tael, min ryk dan de overige Duitsche dialecten, heeft gevolgenlyk des te grooter getal gelykbeteekenende woorden, waeruit dikwils koddige *calembourgs,* voortspruiten. Zoo het zweedsche gezegde: *skall jag slaga in en änna kop!* '*zal ik u een tweede tassche schenken?*' luidt als ook, '*wil ik u den kop inslaen?*' als ook: *upholdswedare,* beduidt *schoon weder* en terzelfder tyd, *het weder wanneer de juffers door het opligten harer kleederen zich van het stockholmsche slyk hoeven te bevryden.*

Voor de dichtkunde schynt de zweedsche tael hoogst geschikt te zyn; dit hebben wy dikwerf aen den slag der zweedsche versen kunnen voelen. Eenige overzettingen, en wel byzonderlyk die van hunnen vermaerden dichter TEGNÉR, welke door den jongen en bekwamen *Oscar Baker* in het Engelsch zyn gebragt, zyn ons proeven der magtige geestvermogens van de zweedsche schryveren. - Deze TEGNÉR die de zweedsche VONDEL mag genaemd worden was eertyds aertsbiskop in de zweedsche kerk, doch is nu ongelukkiglyk voor de letterkundige wereld verloren. De poëtische vervoering heeft te sterk op zyne zwakke gesteltenis gewerkt en hem door overspanning in kindsheid doen vervallen.

P. KAREL VAN GEERT.

(*Het vervolg hier na.*)

Volkszeden.
Het Hanengevecht.

Dat men ook zegge wat men wil, ik hou staende dat de mensch van natuerwege wreed en bloeddorstig is, en niet moeilyk zou het wezen hetzelve zonneklaer te bewyzen. Zonder tot aen Adams tyd opteklimmen om het eerste broederpaer in oneenigheid te zien en de eerste moord te zien geschieden, zullen wy alleen onze gedachten in latere tyden overbrengen en trachten optespeuren welke kleedsels en vermommingen de wreedheid en de bloeddorst telkens hebben aengetrokken. De wilde menschen, zoo als men ze heet, welke het digtst by hunnen natuerlyken stand zyn, hebben meest alle de gewoonte, niet alleen van hunne vyanden en krygsgevangenen te verscheuren, maer zelfs de inboorlingen, hunne vrienden, hunne bloedverwanten aen hunne goden te slachtofferen. De Meksikanen, onder anderen, maekten hunne afgoden met het bloed der maegden en der kinderen welke geslacht waren geweest en waervan men het hart aen de godheid had opgeofferd. In hunne feesten vilden de priesters de gevangenen, en van

hun vel werden de outerbedienaers omkleed, welke in dit gewaed de stad dansend en zingend doorliepen. De *Antis* in *Peru* offerden aen hunne godheid die gene welke dezer eer weerdig gevonden waren: zy hakten de ongelukkige slachtoffers aen kleine stukken, en de vrouwen, de tedere vrouwen wierpen zich op dezelve en verscheurden ze met eenen ongeloofbaren wellust. De Kananëer, verbrandde menschen in zynen afgod Moloch en verheugde zich by dit aengenaem schouwspel. - Zoo ik niet vreesde in eene filosofische kyvery te treden, zou ik wel zeggen dat dit niet slechts door godsdienstige dweepery gebeurde; maer dat het wreede menschdom er zyn behagen in vond en zich verheugde dat het onder den schyn van godsdienst zynen bloeddorstigen drift mogt voldoen.

De Romeinen, welke een beschaefd volk uitmaekten en de wellevenheid op eenen hoogen trap gebragt hadden, waren echter nog zoo verre niet gekomen dat zy hunnen bloeddorst konden overwinnen. Het Collyseum getuigt er niet dan te wel van. De romeinsche vrouwen en dochters klapten in de handen en waren blyde by het zien der wilde dieren welke de kristenen verscheurden, of by het schouwspel van de dood eens worstelaers welke door verlies van bloed uitgeput, nog lachend den laetsten adem kon uitblazen. Was dit niet enkele wreedheid?.....

Wanneer de Spanjaerden in Amerika de ongeloovigen met duizenden verbrandden, omdat zy hunnen godsdienst niet wilden afstaen, was dit niet alleenlyk uit liefde voor de religie, maer wel zooveel om hunne bloedgierige inborst te voldoen. Wanneer Katarina de

Medici en haer weerde zoon de St. Barthelemy geboden, was het ook geene enkele liefde tot den godsdienst die hen aenporde; maer wel hun wreede aerd waer zy in meer dan eene omstandigheid reeds proeven van gegeven hadden; en die welke het vonnis ten uitvoer bragten, waren ook zeer verre van uit enkelen geestdrift voor den godsdienst te werk te gaen.

Welnu, lieve lezer, denkt gy dat onze zoo gezegde beschaefdheid dien drift heeft uitgeroeid? ô neen! hy bestaet nog. Alleenlyk heeft hy een ander kleedsel aengetrokken, alleenlyk is hy zoo poëtisch niet meer, alleenlyk heeft hy zich onherkenbaer vermomd. De oude slachtofferingen, de marteliën, de godsdienstige moorden, de pynbanken, de St. Barthelemy, het Collyseum, hebben zich op den schouwburg in de romans en in meer andere dingen vertrokken, en dáér werkt het alles nog, zoo niet lichamelyk, ten minsten in den geest en de beschaefde aenschouwer juicht nog en voelt zyn hart nog kloppen by het zien en het lezen der moorden en martelpynen. Doch niet slechts in vermomde nabootsingen hervindt men nog de uitspraek van den wreeden drift der menschen. Hoe dikwils niet hebben onze oogen getroffen geweest by het zien dier ysselyke gevechten tusschen huishoudelyke dieren. Ik herinner my zeer wel een gevecht welk ik bygewoond heb en welk plaets had tusschen een vyftal engelsche buldoggen en eenen ouden ezel..... My dunkt, lieve lezer dat ik u op dat woord ezel zie grimlachen: ezel. Welnu, ezel, ja! Dit beest is zoo verachtelyk niet als gy u mogelyk wel inbeelt, en de proeve is dat zeer vele beschaefde menschen zyn kleedsel..... - Doch, neen, laet het ons op

geenen schertsenden toon nemen. De zaek is niet als al te treurig wanneer men ze wel inziet en de grondstelsels welke zy bezat, wil navorschen. Ik zeg dan dat ik my zeer wel herinner een gevecht tusschen vyf buldoggen en eenen ouden ezel bygewoond te hebben. Ziet hier ter welker oorzaek dit schouwspel plaets had.

De ezel had sedert jaren lang zyn meester met de grootste nauwkeurigheid gediend. Geduldig had hy jaren lang van den morgen tot den avond gezwoegd en dan nog by stokslagen en slechten nooddruft zyn bestaen moeten houden. Nu was het beest versleten. Het kon niet meer zoo als te voren zware pakken dragen, wigtige lasten voorttrekken; en zyn gezigt zelfs was hem byna gansch ontgaen. Het diende dus voor niets meer. Zyn vel zelfs was weinig of niets weerd, dacht de goedhartige en dankbare meester; in een woord de ezel verdiende het eten niet dat men hem tot 's levens onderhoud moest beschikken. Lang had de bezitter des beestes gedacht wat hem te doen stond, wanneer hem in eens een allerschoonst gedacht in het brein viel. Hy roept zyne vrienden op eenen gestelden dag byeen met belofte hen iets fraei, iets vermaekelyk te doen zien. Ik was ongelukkig by die vrienden gerekend. Wanneer deze vrienden dan vergaderd waren, vonden zy een soort van strydperk, met ligte planken afgeslagen, bereid gemaekt, en welhaest verschenen de vyf honden grommelend in de strydbaen. Een weinig later deed de arme, blinde ezel zynen intrede. Een handgeklap begroette den ongelukkige en den meester werd toegejuichd. Het beest bleef eerst onbeweegbaer staen en het was slechts wanneer de opgehitste houden rond hetzelve

blaffend liepen en het in de beenen hapten dat het arme dier eenen kreet liet uitgaen welke zyne droefheid op het hoogste uitdrukte, en die nogtans eenen algemeenen schaterlach hy de omstaenders verwekte, omdat het een ezelsschreeuw was. Intusschen gingen de honden voort en het vel des ongelukkigen werd zoodanig verscheurd, dat de voorbeeldige verduldigheid van den ezel een einde vond en dat het beest zich dapper begon te verweren. Het is niet te gelooven met welke kracht het ongelukkige dier zich verdedigde. Zyne stramme lidmaten hadden, als het ware, hunne jonge levenskracht teruggekregen, en vervaerlyk stampte het den grond met zyne achterklauwen en sloeg toevallig in alle rigtingen. Ongelukkig de hond welk een dier slagen ontmoette; want hy rolde grynzend ter aerde en bleef eenige oogenblikken als verdwelmd en zieltogend liggen. Nu en dan greep een der doggen het beest voor by den hals en dan rolde deze zich met afgryslyke schreeuwen op den grond en trachtte zoo zyn vyand doen te lossen; doch deze hield goed en staekte niet zonder eene diepe wond te maken waer 's ezels bloed zypend uitleek. Die stryd duerde ruim een uer en zoo lang tot dat de ongelukkige ezel door verlies van bloed en de hevigheid der pyn afgemat, op den grond neêrstortte, zyne gebrokene oogen nog eens opentrok en den laetsten snik gaf. Dit schouwspel deed goed aen de harten der omstaenders. Voor my, de omstaenders boezemden my eenen walg in, en de meester scheen my een hatelyk mensch. Ik ontzegde hem myne vriendschap.

Die schouwspelen echter, bekennen wy het, zyn

zeer zeldzaem, doch een ander al zoo schoon vermaek is het hanengevecht, en dit is nog in grooten bloei.

Schoon ik om myn gezegde te staven geen aental oude schryvers heb geraedpleegd, durf ik nogtans zeggen dat ons Belgiën dit vermaek aen Albion ontleend heeft. - En myn gedacht steunt hierop dat de haen, zoo men weet, in het fransche wapen gevoerd wordt. Sommigen zeggen dat dit uit schimp gebeurd is, om de groote gelykenis welke tusschen den haen en den franschman te vinden is. Ik denk dat die gelykenis maer half bestaet; want schoon zy voor wat het schreeuwen aengaet, op denzelfden rang mogen gesteld worden, is de fransche moed nogtans nog verre van met dien van den haen te mogen vergeleken worden. - Wat er ook van zy, schynt het duidelyk dat het hanen gevecht eene bedekte wraek van den engelschman geweest is, om zoo het edel blazoen der franschen in *Caricatuer* te stellen. Dit gevoelen is nog te meer geloofweerdig, dat het in Engeland byna uitsluitend de hooge, de geleerde klasse is welke zich met dit tydverdryf bezig houdt. Wat deszelfs navolging in Belgiën betreft, die is niet moeilyk om uitleggen. Ieder weet genoeg hoe groot ons talent in de naäpery is, en hoe lieftallig wy ons met den neus laten leiden. Mogelyk zal de oorsprong welken ik gegeven heb wel eenige tegensprekers ontmoeten; doch hierom zal ik my ligt troosten, vermits ik verzekerd ben dat de schoonste en verstandigste zaken altyd het meeste opspraek en tegenkanting vinden. Want zoo het moeilyk is den oorsprong der dingen te vinden, is het ook niet min moeilyk dien oorsprong te doen verstaen. Eilaes! niet dan te dikwils wordt het genie miskend!....

Laten wy tot de hanen overstappen.

Wy hebben gezegd dat het in Engeland byna alleenlyk de hooge klasse is welke zich met dit vermaek bezig houdt. In Belgiën is het geheel anders. Slechts de middelmatige volksklasse heeft zich dit tydverdryf aengeschaft en vindt in hetzelve een zyner grootste vermaken. Het is de volksklasse die, na een geheele week lang gezwoegd en onder het bewind van anderen gestaen te hebben, na zeer dikwils gedurende dien tyd het slecht *humeur* en meer andere dingen van hun meester te hebben moeten verdragen, des zondags ook hun hart eens ophalen, zoo als men zegt, op hunne beurt meester spelen, en by gebrek aen menschen te kunnen plagen, zich op arme dieren wreken en daerin hun vermaek scheppen. De hanenliefhebber bezit een aental hinnen waeruit hy, ten minste volgens hy aen zyne vrouw verklaert, veel profyt trekt. Wanneer hy des middags aen tafel gezeten, eenige lekkere eyeren voor zich ziet opgedischt, laet hy nooit na aen zyne wederhelft te doen opmerken dat hun die eyers niets kosten. Somtyds is de vrouw ongeloovig en beroept zich op het geld dat er aen het aenkoopen van kiekenvoedsel besteed wordt. Die opmerking is geenszins in den zin des mans en hy antwoordt dat hy ook wel iets tot zyn verzet mag hebben. Tegen zulke redens heeft de vrouw niets intebrengen en moet gevolgenlyk zwygen.

De zondag waerop er een hanengevecht moet plaets hebben, is een ware feest voor onzen liefhebber. Van in de week reeds draegt hy veel meer zorg, als gewoonlyk, voor zynen haen: hy geeft hem veel krachtiger eten en heeft voor hem de grootste oplettenbeid. Des zon-

dags morgends, na dat hy zyne kristelyke pligten vervuld heeft, houdt hy zich bezig met de sporen zyns kampvechters te scherpen en zoo puntig als eene naeld te maken, opdat elke slag zynen tegenstrever tot op het vleesch moge kwetsen. Wanneer de sporen des haens te klein zyn en niet goed kunnen gescherpt worden, worden het beest stalen sporen aengegespt, welke nogtans zoo als men ligt kan beseffen nooit die vastheid en bygevolg die kracht kunnen bezitten welke de natuerlyke sporen opleveren. Dit is dus niets minder dan een voordeel.

Wanneer het uer des gevechts nadert, stapt onze liefhebber den huize uit, met den haen onder den arm en het genoegen, ja zelfs eene soort van laetdunkenheid en hoogmoed op het aenzigt. Met blydschap doorwandelt hy alsdan de straten, die van zyn huis naer de kroeg leiden, waer het gevecht gaet plaets hebben. Eindelyk doet hy zyn intrede, en; een *toreador* heeft niet meer verwaendheid, wanneer hy met zyn kleurig vaendel het worstelperk binnenstapt waer het stierengevecht gaet aenvang nemen, waer hy met zyne behendigheid het schrikkelyk dier gaet doorsteken en 's volks handgeklap mêedragen. Zoo haest niet is onze hanenliefhebber de herberg ingetrokken, of men omringt hem; hy moet zyn haen aen de andere liefhebbers ten schouw geven, en dan bewonderingen over de schoonheid en sterkte van het beest en de goede zorg zyns meesters. Deze voelt zich innig gevleid, dit oogenblik is hem alles waerd en hy benydt niemand. Intusschen komen de liefhebberen in volle getal en het schouwspel gaet aenvang nemen. Doch eerst moeten de *ceremo-*

niën in acht genomen worden. De voorzitter neemt beurtelings de hanen welke in gevecht moeten treden, en onderzoekt dezelve. De vleugelen worden uiteengerokken en geschud om te zien of er geen peper of tabak tusschen de pluimen verstoken ligt, welk een groot voordeel in het gevecht zou kunnen toebrengen, wanneer de tegenstrever zulke *ingredienten* in de oogen zou krygen. Dan nog trekt men den bek open en men riekt of men geene *medicamenten*(*) aen den haen heeft ingegeven, welke op de zenuwen werkende, bekwaem zouden zyn den medekamper te verflauwen en zelfs in onmagt doen te vallen. Eens dat die plegtigheden geeindigd zyn, zet men de twee hanen in het strydperk, welk, hetzy uit wissen, hetzy uit eenen lynwaden omtrek is samengesteld, en de aenschouwer met dezelfde gretigheid als die der romeinsche vrouwen, by het gevecht der worstelaers, en die der Spanjaerden by de stiergevechten, scharen zich rond het strydveld en geene enkele beweging der dieren kan meer ongemerkt doorgaen. Ieder slag, welken een der hanen ontvangt, valt op het hart zyns meesters; ieder bloeddrop welken het beest verliest, schynt als uit de aders des meesters geput te worden. Intusschen verheugen zich de omstanders en voelen eene onbekende vreugd in hunne borst rondwoelen; want die wreedheid spreekt aen hun hart en doet hunner inborst goed. De gepluimde dieren volharden nu met elkaer de bloedigste en nydigste slagen toetebrengen. De stryd duert zoo lang als beide vechters adem bezitten, hunne vleugelen kunnen ver-

(*) Wie iets van hanen kent, weet genoeg welke kracht de *assa-fetida,* byvoorbeeld, in zulke gevallen bezit.

heffen, hunne sporen kunnen doen hakken, hunne bekken kunnen doen in 's vyands vleesch dringen. Soms vallen beide door vermoeidheid uitgeput, op den grond neder en blyven eenige oogenblikken onberoerbaer. Denk echter niet dat daerom de stryd gedaen zy. Neen. Zy rusten slechts om dezen nog heviger dan voren te hervatten. Opdat de stryd geeindigd zy, moet eerst een der hanen dood zyn of wel geschreeuwd hebben, en dan is de schreeuwer verloren en zyn geluid wordt met de dood gestraft: men snydt hem onmidlyk den nek af. De overwinnaer is soms zoo krachteloos dat zyn leven nog zeer lang in gevaer is, en alle de zorgen van den meester vereischt. Deze, alsdan, geeft ook de beste proeve van eene, om zoo te zeggen vaderlyke liefde en spaert geene middelen om hem de gezondheid en krachten wederom te geven en hem bekwaem te maken om..... weder te vechten.

Ondertusschen vervolgen de gevechten en elke mael moet er een der kampers bezwyken. Den overwinnaer is gewoonlyk een zekere geldprys bestemd en hy draegt den roem van de bloedige vertooning mede. Wanneer het nu alles geeindigd is, voegen zich de liefhebbers by elkander en eene schaterende vreugde volgt op den onmenschelyken bloedstryd. De hanen welke den dood in de worsteling gevonden hebben, worden door den weerd des herbergs bereid gemaekt en moeten ter nooddruft aen hunne beulen verstrekken.

Wel nu, lieve lezer, even zoo als de Meksikanen voor de menschen deden, even zoo handelen de hanenliefhebbers met hunne slachtoffers. Zoo men ziet, heeft de natuer zich slechts vermomd en de draperyen waer-

mede zy zich omhangen heeft, laten nog zeer wel hare naekte vormen doorschynen. Het geslacht van Kaïn heeft nog altyd zyn ingeboren karakter bewaerd en de Meksikanen herleven nog in zekere liefhebberen van onzen tyd. Zoo zy niet als de priesteren waervan wy gesproken hebben, zich met het vel der slachtoffers omkleeden en woedend door de straten loopen, laten zy nogtans niet na hunne ongelukkige slachtoffers tot overdaed te doen dienen, en by middel van den drank, de straten zwymelend te doorkruissen, en, indien zy onderwege niet blyven liggen, hunne huizen strunkelend binnen te treden en niet dan te dikwils hunne ongelukkige vrouwen alsdan beschoftelyk te bejegenen. Dit is het gewoonlyk einde dier feesten. -

Welnu, lieve lezer, moet gy niet met my bekennen, dat de bloedige slachtofferingen der ouden nog heden bestaen, dat de romeinsche schouwspelen nog niet geheel van de aerde verdwenen zyn, en dat de beschaving, dit woord welk met zoo hooge laetdunkenheid uitgesproken wordt, slechts vermomming beteekent; vermits zy nog niet magtig genoeg is om de kwade driften uit het menschenhart uitteroeyen, en den mensch, niet alleen in schyn, maer in der waerheid gevoelig en deugdzaem te maken?..... ô Kaïns geslacht! *Usque tandem?*.....

X.

De drie kinderen.

I.

Zy waren drie meisjes en zustertjes. Niet eene had nog haer tiende jaer bereikt.

Zy schenen drie bloemen op eenen enkelen stam; doch de verslindende stormen des levens hadden haer de kleur ontnomen en treurend gemaekt.

Omdat zy aen het lage volk toehoorden en arm waren, was er geen blos op hare wangen en de zachte trekken harer lieftallige wezens boezemden geene liefde aen drooge harten in; want hare kleederen waren slodderig en zonder opschik.

Het levenslicht der kinderen ontbrak haer: zy hadden geene moeder meer.

En haer vader was krank en lag, door ziekte afgemat, te bedde en leed dubbel; - want hy kon zyn kroost geenen nooddruft verschaffen.

En toch leefden zy; want de honger is eene lange en pynlyke ziekte.

II.

Het was winter en de koude was verschriklyk.

Des avonds verlieten de drie meisjes hare arme wooning en gingen in de vergaderingen der lediggangers en beminnaers der overdaed.

En daer deed de oudste der drie zustertjes, met hare koude verstevene vingeren een snarenspel klinken en de twee anderen deden hare fyne, krachtelooze stemmen tusschen het razend gewoel der slempers opstygen.

En onmedoogend hoorde men het ongekunsteld lied der drie ongelukkigen en niemand vond zich tot medelyden bewogen.

En als aen een hond wierp men haer nu en dan met stuersch gelaet een stuk gelds, - om van den last ontslagen te zyn. En niemand verstond het knagende hartzeer en de armoede die op het gelaet der kinderen geprent stonden.

Niemand las in die zachtblauwe oogen der oudste zuster wat wee in haer jong hart reeds woonde; niemand zag met welk teder medelyden zy nu en dan eenen blik op hare jongere zusters wierp.

En troosteloos en van koude versteven, keerden de drie kinderen huiswaerts en vonden dan zelfs geen sprankel vuer in de haerdstede, om zich een weinig te verwarmen.

Dan drukte de vader de drie meisjes tegen zyne borst en warme tranen ontsprongen aen zyne kranke oogen.

Doch ook die tranen waren hulpeloos.

En bevend van koude spraken de kinderen hare avondbede en stram en versteven strekten zy hare leden op het killige stroo uit

Zy klaegden haren nood aen de Maegd des hemels en baden God om verligting.

De slaep ontweek hare sponde en de koude alleen bleef hare trouwe gezellin.

III.

Intusschen werd de koude van dag tot dag heviger en het ongelukkig lot der drie kinderen en des ongelukkigen vaders werd dagelyks onverdragelyker.

Te nauwer nood konden zy genoeg voor hunnen nooddruft bekomen, en geen sterveling toonde medelyden.

De arme wooning werd eindelyk den ongelukkigen vader ontzegd, en in het kort moest de wet der menschelyke regtveerdigheid ten uitvoer gebragt worden en de ongelukkigen gingen zich zonder schuilplaets bevinden.

Op een avond dat de drie meisjes weêr bevend van koude hare arme wooning binnen traden, werd haer aenzigt als op eens verlevendigd, want zy zagen heur vader aen een gloeyend vuer zitten en zich verwarmen.

Met blydschap voegden zy hare tengere handen by de gloende kolen, en blyde erkentenis straelde op hare zachte wezens.

‘Komt, kinderen,’ sprak de vader ‘en warmt u.’

En hy zoende ieder zyner dochters met eene ongemeene tederheid.

De meisjes warmden zich en waren blyde.

Des andrendaegs 's morgends had aller lyden een einde genomen.

December 1840.

P.F.V.K.

Een moedig Man.

A. - Wel, Klaes, hebt gy den hoon gewroken
Die u zoo zwaer op 't harte lag? -
G. - Ja, vriend, ik heb aen Frans, wanneer het niemand zag,
Een briefjen in den zak gestoken;
En daerin zeg ik voor gewis,
Dat hy een ezelskop en ook een lafaerd is.

R.V.R.

Tweede teregtwyzing.

Wanneer men eenen misstap begaen heeft, is het zeer natuerlyk dat men tracht denzelven zoo goed mogelyk te herstellen. Wanneer nogtans die herstelling onmogelyk is, moet men eene groote ziel bezitten om zyne dwaling openlyk te durven bekennen, anders voegt men de onbeschaemdheid by den misslag en men blyft *ja* of *neen* schreeuwen, zoo als men het eerste mael gezegd heeft.

Dit blykt ons by een antwoord op onze *teregtwyzing,* verledene maend aen het Kunst- en Letterblad toegezonden. Hier in hadden wy den recensent van het letterkundig jaerboekje van Gent voor 1841, beschuldigd, verzen van den heer DE LAET verdraeid te hebben. 'Recensent,' antwoordt het Kunst- en Letterblad 'ontkent dit stellig.' Tegen dien onbeschaemden *neen,* zullen wy niet *ja* schreeuwen; maer wy zullen den lezer tot hetzelven Kunst- en Letterblad verzenden (blad: 6) waer zich de aenhaling bevindt, en hem verzoeken dezelve zoo als wy reeds gezegd hebben, met de verzen van den heer DE LAET, in het jaerboekje te vergelyken en dan regter tusschen ons beiden te zyn. - 'De verzen van den Antwerpschen dichter' zegt onze tegenschryver 'staen daer geheel anders aengeteekend dan de heer VAN KERCKHOVEN ons zulks wil wysmaken.' Wy verzoeken den recensent ons te zeggen hoe dezelve zich daer dan bevinden: Wy zouden wel gaerne eene tweede verdraying zien. - 'Het spyt ons voor

den geachten schryver' zegt de recensent verder 'dat hy hier in anders denkt dan wy.' - Dat de heer recensent zich daer niet mede bekreune; het spyt ons in het minste niet de waerheid uit de verdraying te kunnen onderscheiden. - 'Wat de beleedigende uitdrukkingen aengaet waervan in de teregtwyzing wordt gebruik gemaekt' vervolgt het Kunst- en Letterblad, 'wy laten die onaengeroerd liggen' - Hier op antwoorden wy dat, zoo er uitdrukkingen zyn welke niet zeer vleyend voorkomen, dezelve toch waer zyn en toepasselyk gebruikt; en dat wy de kunst niet bezitten, om onder schoone en bedekte zinsneden de waerheid te maskeren.

Wat nu de persoonlyke kennis waerop de recensent zich beroept, aengaet, denken wy dat die in het geheel of ten deele geenen invloed op ons gedacht in schrywyze mag uitoefenen en dat wy hier slechts het publiek in 't zigt mogen hebben wien die persoonlyke kennis niet bekend is en die mogelyk, nu er gewag van gemaekt wordt, de bedrevene herdraying nog schuldiger zal vinden, vermits ze uit de pen eens vriends gevloeid is. Doch laet ons deze vraeg, welke onze tegenstrever niet had mogen aenraken, daerlaten; want persoonlyke oneenigheid mag er uit letterkundige kwestiën niet voortspruiten. Wanneer men in het letterkundig strydperk treedt, mag men niets als letterkundige wapenen gebruiken, en ook mogen de beschuldigingen niet anders als letterkundiglyk opgenomen worden.

Wy hopen dat onze tegenspreker dit zal verstaen en wy eindigen met te verklaren dat wy in het geheel en ongeschonden onze teregtwyzing staende houden, en slechts ter beoordeeling tusschen ons en onzen tegenschryver het onpartydig publiek inroepen.

DE BESTIERDER, **P.F. VAN KERCKHOVEN.**

De etsingen.

Door den hoogduitschen schilder, de beroemde *Aelbrecht Durer,* uitgevonden, zyn de etsingen of sterk waterplaten door onze oude nederlandsche meesters tot eenen verbazenden trap van volmaektheid gebragt. *Rembrant Van Ryn* inzonderheid, heeft in dit vak der kunst zoodanig uitgemunt en op alle zyne gewrochten eenen zoo meesterachtigen stempel weten te drukken, dat op den dag van heden zyne minstverspreide platen tot ongehoorde pryzen verhandeld worden. De etsing heeft boven de gewoone snykunst het voordeel dat zy, door den meester zelfs verveerdigd, meer oorspronklykheid, vuer, uitvinding, zwier en vryheid mag aenbieden en nimmer door den kluister van slaefsche navolging verstyfd wordt. Hierby komt nog de gemakkelykheid der bewerking, welke niet meer arbeid noch last dan eene gewoone teekening achter zich sleept.

De etskunst nogtans is tegelyk met onze groote schilderschool der XVII eeuw verdwenen, en natuerlyk; want zy is innig met het koloriet verkleefd en kan zonder hetzelve niet bestaen. Derzelver hoogste verdienste inderdaed ligt in het effekt, in de tegenstellingen van licht en schaduw, meer nog dan in de zuiverheid der lynen, in de uitvoerigheid van het geheel. Voor de kleurlooze school die op het einde der vorige eeuw en het begin der tegenwoordige ontstaen is, was de steendrukkunst eene gelukkige uitvinding, mits deze zich in de onmogelykheid bevindt het koloriet op eene voldoende wyze uittedrukken, en tusschen wit en zwart slechts een zeer beperkt getal middeltoonen kent. Doch daerom juist kan die ook voor onze hedendaegsche schilderschool, die steeds nader en nader tot de kleur onzer oude meesters terugkeert, niet berekend blyven, en is men om zoo te zeggen verpligt tot de etskunst terug te keeren, en in deze eenen magtigeren tolk voor een magtiger koloriet te zoeken.

Dit heeft de heer EUG. DE BLOCK, een onzer geest- en kleurrykste kunstenaers, gevoeld; en de hand aen het werk slaende, heeft hy, met de platen welke tot heden in de *Noordstar* verschenen zyn, aen zyne kunstgenoten een voorbeeld gegeven dat weldra algemeen zal gevolgd worden. Reeds zyn de heeren LE HON, HUARD, DUWÉE, te Brussel, de beide DILLENS, te Gent en ALEX. SMIDT te Antwerpen, aen het werk om ook hunne bydragen in ons Tydschrift te doen verschynen. De etskunst is herboren, hare voortgang is verzekerden slechts met den bloei onzer schilderschool zal de heure een einde nemen.

De kunstplaet welke wy heden onzen lezeren aenbieden is naer een tafereel van den H. DE BLOCK, door den schilder zelve, verveerdigd. Beter dan wy zal die plaet het onderwerp en de schakering van het schildery uitleggen, het breede binnenhuis en deszelfs geestige stoffering toonen. De warme en krachtvolle kleur van DE BLOCK is zoo algemeen gekend en geschat dat wy ook hierover zouden mogen heenstappen, indien het stuk onder deze betrekking niet een waerlyk meesterstuk was. Alle kunstenaers welke hetzelve in Antwerpen gezien hebben, getuigen er van als van iets buitengewoons en de beste meesters onzer oude school niet onweerdig. Deze regtveerdigheid van kunstgenoten is zeker wonderbaer; maer iets wonderlyker nog is dat de Franschen, die vitzieke verachters van alles wat niet binnen de muren van Parys gekiemd is, ook eenpariglyk de uitmuntenheid van het tafereel van onzen wakkeren landgenoot erkend hebben. Dit hebben wy vernomen uit een viertal brieven van den H. Graef LE HON, gezant van Belgiën in Frankryk, welke het tafereel bezit en het in zyne welbezochte zalen ten toon stelt aen alles wat er in Parys groot is door

kunst of door stand in de maetschappy. Wy hebben het voorregt genoten deze brieven, aen eenen van 's graven bloedverwanten geschreven, te Brussel te doorloopen en het zoude ons moeilyk vallen alle den lof te herhalen welke er in dezelven over onzen kunstryken landgenoot bevat is. Een woord dan zy genoeg. Volgens het oordeel der meerderheid der beroemdste fransche schilders, mag de H. DE BLOCK, zoo hy op zoo schoon eenen weg onverhinderd voortgaet, zich verwachten weldra zynen naem, als dien van een der grootste mannen in zyn vak, door gansch Europa te zien verspreiden. - Elk wie het vaderland liefheeft en deszelfs roem betracht, zal als wy by zulke voorzegging zyn hart van hoogmoed en geluk voelen kloppen.

Kunst- en letternieuws.
- Lentemaend. -

- Men heeft ons stellig vezekerd dat de voortreffelyke roman: *De leeuw van Vlaenderen,* van onzen medewerker, den heere H. CONSIENCE, in het engelsch vertaeld wordt. Die buitengewoone en welverdiende byval is voor onze vlaemsche letterkunde zeer vleyend en moet den schryver tot eene groote aenmoediging verstrekken.

- Van de pers gekomen: *Tooneelbundel door de heeren:* PR. VAN DUYSE, C. VAN BOEKEL, TH. VAN RYSWYCK en EM. ROSSEELS. *Antwerpen, by de gebroeders Dewever, engelsche* b*orze* 1840. - Reeds lang doet zich de noodwendigheid gevoelen tooneelstukken voor den vlaemschen schouwburg te bezitten. Eenige kunstminnaren hebben het op zich genomen hier in te voorzien en ons nationael tooneel met eenige voortbrensels, hetzy oorspronkelyke of wel vertaelde en vervlaemschte stukken, te verryken. De eerste bundel is reeds verschenen en de uitgever belooft ons weder een aental andere stukjes; doch ditmael zullen dezelve afzonderlyk uitgegeven worden. De nieuwe aengekondigde zyn:

Catharina Herman. - Treurspel in verzen door PR. VAN DUYSE.

De Beul. - Dirk de droomer. - Kuser. - De Dobbelaer. Oorspronkelyke tooneelen door EM. ROSSEELS.

Alfried en Karlina, oorspronkelyk Drama door denzelfden.

Graef Thesauro, oorspronkelyk tooneelspel door DE JAEGHER.

De twee Echtscheidingen, vervlaemscht blyspel door VAN PEENE.

Franciska van Rimini, treurspel in proza, naer het italiaensch door P.F. VAN KERCKHOVEN.

- Onder de pers: HET HUIS VAN WESENBEKE, *Een historische Roman uit de XVI eeuw, door* JOHAN-ALFRIED DE LAET. Dit werk zal een boekdeel van ongeveer 250 bladzyden uitmaken en met eene op koper geëtste tytelplaet, door EUG. DE BLOCK, versierd zyn. De prys van inschryving is Frs. 2»50. - Na de inschryving Frs. 3»00. - Men schryft in: te Antwerpen by J.E. Rysheuvels, boekdrukker, op de paddengracht, over de keizerstraet, en by de bezonderste boekhandelaren des Ryks.

De proza werken zyn tot heden redelyk schaers in onze letterkunde geweest. Dit is een groot gebrek. Wy denken dus dat de uitgaef van het werk van den heer DE LAET, eenen grooten byval zal vinden; te meer daer deze letterkundige reeds by het vlaemsche publiek als een onzer beste dichters bekend is. Het ware te wenschen dat eenige letterkundigen het voorbeeld van den heer DE LAET navolgden en instede van bundels poezy uittegeven, eenige proza werken vervaerdigden; het goed dat er voor de vlaemsche lezers zou uit ontstaen, is oneindig; want ieders geest toch is niet geschikt om de poezy van sommige onzer schryveren te verstaen welke hunne verzen, als het ware op een aenbeeld moeten aen een smeden en den zin dikwils zoo duister maken, dat de lezing hunner gewrochten meermael in eene ware studie verandert. -

Daer wy de lezing van 's heeren DE LAET 's handschrift hebben bygewoond, zyn wy in staet ons gedacht, met eenige zekerheid, over het werk te kunnen uiten. Zonder nog te spreken over den styl welke ryk, kleurvol en toch eenvoudig en voor allen vatbaer is, zyn wy bezonder getroffen geweest by de schoone afschilderingen; by de zielschokkende, dramatische stonden welke men er overal in aentreft, en by de ware herkaetsing van het tydstip der XVI eeuw welke uit alle de karakters en voorvallen uitstraelt. De heer DE LAET is een meester in de proza, zoo wel als in de dichtkunst en wy durven hem van nu af reeds verzekeren dat de uitgaef zyns werks een schitterende parel te meer aen zyne kunstkroon zal hechten.

- *Huishoudkunde en Nyverheid, naer het fransch, door R. Willequet en J.B. Courtmans.* Te Gent by Annoot-Braeckman. -

- Onze verdienstelyke dichter, de heer K. LEDEGANCK, houdt zich onledig met het vervaerdigen eener nederduitsche vertaling van het burgerlyk wetboek. Wy twyfelen niet of dit werk zal onzen letterkundige ten vollen weerdig zyn.

- Verschenen te Gent by Hoste boekhandelaer: *Nuttig en aengenaem leer- en leesboek voor beginnenden en meer gevorderden, door H. Somerhausen.* Het boek is in drie afdeelingen gesplitst en bevat spreuken, fabels, verhalen, uittreksels handelende over geschied- en aerdrykskunde, natuerlyke historie en natuerkunde, verder vertalingen uit de beste vreemde schryvers enz:

- *Albrecht Durer in de Nederlanden, uitgegeven door* TR. VERACHTER, *stadsarchivarius. - By De La Croix te Antwerpen.*

- Er is eene brochuer uitgekomen, voor tytel dragende: *De la Belgique en cas de guerre par J. Grandgagnage.* Bruxelles, librairie polytechnique, rue de la Madeleine N. 9. - 1840. De plaets onbreekt ons om den inhoud van dit schrift aen onze lezeren medetedeelen. Dit zy voor een volgend nummer. In alle geval kunnen wy reeds zeggen dat wy met genoegen hierin gezien hebben dat de schryver, welke een wael is, in vele onzer gevoelens deelt en dat de invloed der Franschen in onze waelsche provincien niet zoo groot is als men zich wel zou kunnen inbeelden.

- Er is nog eene brochuer uitgekomen: *Quelques refléxions sur le pétitionnement en faveur de la langue flamande par L. Goethals.* Die brochure bevat eenige goede bemerkingen, doch deszelfs schryver loopt meer als eens in zyne redeneringen verdwaeld. Wy zullen er op terugkomen.

- Er heeft op 20 dezer eene groote letterkundige *Soirée* by den Minister van openbare werken te Brussel plaets gehad. Onze vlaemsche letterkunde heeft er waerdiglyk vertegenwoordigd geweest en alles is in de vriendelykste overeenstemming geschied. Twee fransche en eene vlaemsche lezing hebben plaets gehad en zyn toegejuichd geweest. Slechts eene der fransche waerin niets minder als het verdelgen van den leeuw van Waterloo werd voorgesteld, heeft de goedkeuring niet mêegedragen, en het heeft ons eene innige blydschap veroorzaekt uit den mond van

een hoog personnaedge, welke zich nogtans in onze rangen niet bevindt, te hooren, dat er ‘zonder den leeuw van Waterloo geen Belgenland zou bestaen.’ In een woord deze vereeniging heeft een allerbest uitwerksel gehad, en het gedacht derzelver kan niets dan toejuiching verdienen.

- In de maend September naestvolgende, zal er een Congres te Brussel geopend worden waer alle de onderwyzers van Belgiën zullen toe uitgenoodigd worden. Het doel dezer vergadering zal wezen om het lagere onderwys te verbeteren en maetregelen aentenemen om eene zelfde rigting aen de poogingen tot het algemeene welzyn te geven. Het Congres zal geopend worden op 23 September en tot den 26 voortduren.

- Het is bekend dat onze historieschilder DE KEYSER door de paryscher kritiek al te streng en zelfs onbillyk beoordeeld is geweest. Te Keulen, waer zyn groot schildery, *de slag by Woeringen,* in Augustus laestleden is ten toon gesteld geweest, heeft hy integendeel eenen algemeenen by val verkregen. Het Berlinsche publiek, welk slechts de schets der schildery heeft kunnen aenschouwen, heeft zich insgelyks over onzen kunstenaer met grooten lof geuit. De volgende regels zyn uit een werkje getrokken dat onlangs in Berlin is verschenen, onder den titel: *Die Berliner kunst- austellung im jahre* 1840.

‘DE KEYSER. - *De slag by Woeringen.* - Slechts de schets is ons ten deel geworden. Vinding, schikking der groepen, verscheidenheid der figurenhouding, tegenoverstand der verwinnaers en der verwonnene, alles is bewonderensweerdig, onovertreffelyk. Trotsch en gerust, met de zekerheid eens stouten *vae victis!* zit Johan I, hartog van Braband, *de zegeryke* genoemd, te peerd. Voor hem staet het verslagen leger des aertsbiskops van Keulen en der graven van Gelder en Luxemburg. Deze laetsten hebben reeds ketenen medegebragt om de in gedacht overwonnen Brabanders te boeyen; doch de zege houdt het met de menigte niet; maer met den moed en de dapperheid. De Brabanders zyn verwinnaers en die welke ketenen hadden medegebragt, worden zelve er in vastgeklonken. Verbetene gramschap, verbaestheid en knarsende, hartscheurende gedachten,

doen hen voor de tegenwoordigheid des zegeryken beven. Heerlyke, schoone zaken zyn op dit schildery. De aertsbiskop en zyn bebloede, ter aerde blikkende strydgenoot staen voor den overwinnaer. De derde bondvorst ligt in het stof geworpen, en allen nog zyn grootmoedig, dapper en vol levendigheid. Even zoo schoon en waer is het heir der Brabanders gegroepeerd. De overste bevindt zich in eene bezonnene zegehouding. Hy is, als het ware, versteld over de onverhoopte verwinning. Vreugde en beweging bevinden zich in zyn gevolg. Treffend is de priester met den stervenden krygsman op het voorplan; aengenaem de jonge, blonde schildknaep die, met den armboog in de hand, teekens van blydschap om de overwinning doet zien. - Wie berispen wilde, konde welligt de verschillende *physionomie* slechts ééne verscheidenheid van denzelfden grondtypus noemen, en dit zou wel eenigzins gegrond zyn.'

Dit vleyend verslag der Berlinsche kritiek moet onzen stadgenoot tot een groot genoegen verstrekken en hem doen zien dat niet alle kritiek op denzelfden toon als die der Franschen gestemd is. -

> N.B. - Wy verheugen ons aen onze inschryveren stellig te kunnen aenkondigen dat wy ons in staet gesteld hebben om maendelyks eene geëtste teekening by de Noordstar te kunnen afleveren. Een groot getal onzer beste kunstenaers hebben ons reeds hunne medewerking beloofd. Onder deze zullen wy bezonder aenhalen de heeren: E. DE BLOCK, van wie onze lezers reeds uitstekende proeven gezien hebben; onze voortreffelyke zee-schilder, den heer LE HON en zyn kunstige medewerker, den heer HUARD, te Brussel; de heeren H. DILLENS en DILLENS, JUNIOR te Gent; den heer ALEX. SMIDT te Antwerpen. Wy hopen dat het publiek deze poogingen zal weten te waerderen en met eenen gunstigen byval zal trachten te beloonen.

Wat eene moeder lyden kan.
Eene ware geschiedenis.
Aen mynen vriend Eug. De Block, kunstschilder.

I.

Het was uitermate koud in de laetste dagen der maend January 1841. De straten der stad Antwerpen hadden het winterkleed aengenomen en glinsterden van zuivere witheid: de sneeuw viel echter niet by zachte vlokken, noch verheugde het oog met zyne duizend dooreenspelende pluimkens; integendeel hy viel kletterend en als hagel tegen de vensterglazen der geslotene huizen; en de bittere noorderwind joeg de meeste burgers, die zich op hunnen dorpel vertoonden, terug naer de gloeyende kachel.

Niettegenstaende de bitsigheid der koude en alhoewel het slechts negen ure in den morgen was zag men, mits het vrydag was, veel persoonen voor by gaen. De jonge lieden poogden zich door loopen te verwarmen,

de goede burgers bliezen grimmend in de vingeren en de werklieden sloegen zich met geweld de armen om het lichaem.

Op dit oogenblik ging er eene vrouw vry langzaem door de Winkel-straet, welkers inwooners zy wel moest kennen daer zy uit- en in de arme huizen ging en dezelve telkens met eene uitdrukking van genoegen verliet. Een satynen mantel, die gewis met ouate gevuld was, bedekte hare fyne leden; een fluweelen hoed drukte haer zwierig hoofd en hare wangen, die een weinig door de zure lucht verpurperd waren: een boa omslingerde haren hals, en hare handen verborgen zich in eene fraeye moffel. Deze juffer, die genoegzaem ryk scheen, stond op den dorpel van een huis in hetwelk zy gereed stond om binnen te treden, wanneer zy eensklaps in de verte eene andere juffer harer kennis zag aenkomen: zy bleef by de deur der arme wooning staen tot dat hare vriendin haer naby was: dan ging zy haer met eenen gullen lach te gemoet en sprak haer aldus aen:

‘Eenen goeden dag, Adela. Hoe gaet het?’

‘Tamelyk wel, en met u?’

‘God zy dank, ik ben gezond en zoo verheugd dat ik het u niet zeggen kan.’

‘Waerom dit, - het schynt my dat het weder zoo vermakelyk niet is?’

‘Ja, voor my wel, Adela. Ik ben nog maer eene uer uit het bed en reeds heb ik in twintig arme wooningen geweest. Maer ik heb armoede gezien, lieve Adela! armoede dat het hart er van breken zou. Honger, koude, ziekte, naektheid; - het is onbegrypelyk. Ho,

ik acht my gelukkig bemiddeld te zyn, want het is zoo verheugend goed te doen!'

'Men zou zeggen dat gy goesting hebt om te weenen, Annah: ik zie water in uwe oogen blinken - wees toch zoo gevoelig niet. De arme menschen zyn immers dezen winter zoo niet te beklagen; zie eens wat uitdeelingen er geschieden. Kolen, brood, aerdappelen, het wordt er alles in overvloed gegeven. Gister zelfs schreef ik nog in voor vyftig franken, en ik mag u wel zeggen dat ik liever myn geld laet uitdeelen dan zelf in alle die vuile wooningen te gaen.'

'Adela, gy kent geene arme menschen. Oordeel ze niet op die slordige bedelaers, die het rondhalen van aelmoessen als een goed ambacht aenzien, en hunne kleederen met inzigt vervuilen en scheuren om den afschrik of het medelyden in te boezemen. Kom met my, ik zal u werklieden toonen wier kleederen niet gescheurd zyn, wier huishouden niet vuil is en wier mond zich niet zal openen om te vragen, maer alleen om te danken en te zegenen. Gy zult den afgryselyken honger op hunne wezenstrekken geschilderd zien, - het zwarte brood bevrozen tusschen de verstevene vingeren der kinderen, de tranen der moeder, de sombre wanhoop des vaders..... Ho! sloegt gy uw oog op dit stomme tafereel van smart en lyden, wat engelenblydschap zoudt gy vinden in dit alles met een weinig gelds te veranderen. - Gy zoudt die arme kinderen zich dansend aen uwe kleederen zien hechten: de moeder met saemgevoegde handen u toelachen: de vader, in geestontheffing verdwaeld, uwe fyne hand in zyne beenige handen drukken en dezelve met brandende tranen be-

sprengen. - En dan, dan zoudt gy ook tranen van zaligheid storten, Adela, en gy zoudt uwe handen aen de hunnen, hoe ruw ook, niet onttrekken..... Zie, Adela, de gedachtenis van zulke stonden ontroert my te zeer!'

Terwyl Annah, met een diep gevoel en met eene treffende stem, dit tafereel schetste, had hare vriendin niet gesproken; zelfs niet van die korte woorden of klanken welke de deelneming van den aenhoorder aenduiden, als: ja, ja! Juist, juist! Ha, ha! och God! is 't toch? De aendoening harer vriendin was geheel in haer overgegaen, en wanneer Annah haer bezag was zy juist bezig met eenen zakdoek uit hare moffel te halen om twee tranen, die op hare lieve wangen gingen rollen, uit hare oogen te vagen.

'Annah,' sprak zy 'zie ik ga met u de arme menschen bezoeken. Ik heb geld genoeg in myne tesch. Laet ons dezen ganschen morgen besteden aen goede werken. Ho, wat ben ik blyde dat ik u ontmoet heb.'

De goede Annah bezag hare vriendin met aendoening en haer gelaet drukte genoeg uit hoe gelukkig zy zich achtte eene weldoenster meer aen hare arme medeburgers te hebben bezorgd. Door Adela gevolgd, ging zy eenige stappen verder in een huis waer zy wist dat ongelukkigen te vinden waren.

Het huis op welkers dorpel zy stond, wanneer zy hare vriendin zag aenkomen, werd vergeten. Dit was haer echter te vergeven, aengezien zy nog nooit binnen hetzelve geweest was, en alleenlyk er in meende te gaen om te zien of het misschien geene haer nog onbekende arme huisgezinnen ten woon verstrekte.

II.

In eene kamer van het huis by hetwelk de weldadige juffrouw was blyven staen, woonde een ongelukkig huisgezin. Vier naekte muren waren hier de stomme en eenige getuigen van pyn en lyden, en het gezigt van het smartlyk schouwspel dat zich dáér vertoonde, vervulde het hart niet alleen met droefheid maer ook met haet tegen de samenleving. De lucht was er zoo koud als op de straet en eene zekere vochtigheid drong er door de kleederen van hen die er zich bevonden: in den haerd brandde een klein vuer dat met stukken van gebroken meubelen gevoed werd, en, als met moeite, van tyd tot tyd eenige schaersche vlammen vertoonde. In een bed dat in het midden der kamer stond, lag een ziek kindje, dat niet boven één jaer kon oud zyn; zyn geel aenzichtje, zyne magere armkens en zyne ingetrokken oogskens deden met rede gissen dat eene plaets op Stuivenberg(*) het onnoozel wicht weldra zou ontvangen. Op eenen zwaren steen, nevens het kind, zat eene nog jonge vrouw met de handen voor de oogen. Hare kleeding, alhoewel samengesteld uit stoffen welker kleuren door den tyd vergaen waren, droeg het kenteeken niet dier armoede, welke de hulp in het openbaer afsmeekt; integendeel men kon bemerken aen derzelver netheid en aen de menigvuldige doch byna onzigtbare naden, met wat zorg zy gepoogd had hare noodwendigheid te verbergen.

(*) Begraefplaets by Antwerpen.

Van tyd tot tyd ging er een benepen zucht uit haren boezem op, en eenige druppelen waters lekten van de punten harer vingeren, waermede zy zich het aenzigt bedekt hield. Nogtans by de minste beweging van het kranke kind hief zy bevend het hoofd op, bezag snikkend en met afgryzen zyne verdorde wangen, duwde het deksel wat nader by zyne koude lidmaten, en viel dan weder wanhopig en weenend in een op den steen.

De diepste stilte heerschte in dit rampverblyf: alleen de hagelsneeuw kletterde tegen de vensterglazen, - de wind loeide in den schoorsteen.

Reeds was de vrouw eenigen tyd als slapend op den steen blyven zitten, het kranke kindje had zich niet bewogen en zy had het hoofd niet opgeheven; zelfs scheen zy niet meer te weenen, want er blonk geen water meer aen hare vingeren. - Het was er in de kamer als in een graf door dooden bewoond en dat zich nimmer ontsluiten moest.

Eensklaps ging er eene zwakke stem uit den haerd op:

‘Moeder! moeder lief, ik heb honger!’

Degene die deze klagt had voortgebragt was een jongen van vyf of zes jaer, die zich in den hoek van den haerd bevond, en zoodanig by het vuer in een gekropen was, dat men hem met moeite zou bespeurd hebben: hy beefde en trilde als of de koorts hem over het lichaem rees en, met meer aendacht, kon men hooien hoe zyne tanden van koude tegen elkaêr ratelden.

Hetzy de vrouw zyne klagt niet gehoord had, of zich in de onmogelykheid bevond aen zyne vraeg te voldoen, antwoordde zy hem niet en bleef zitten zonder

zich te verroeren. Er volgde dan weder een oogenblik van doode stilte, doch weldra verhief de jongen zyne stem en riep;

‘Moederken lief, ik heb honger. Och geef my een klein stuksken brood!’

De vrouw hief dit mael het hoofd op, want de stem van den jongen was doorsnydend en gewis was dezelve ook als een messteek door haer moederhart gegaen. Een somber vuer blonk in hare oogen: de vertwyfeling was er in te lezen. Zy antwoordde met eenen vloed van tranen:

‘Janneken lief, zwyg toch om Gods wil! Ik sterf zelf van honger, myn arm kind, - en daer is niets meer in huis’

‘Och, moeder, ik heb zoo eene pyn in mynen buik.. een stuksken brood, och toe!’

Het gelaet van het jongsken was op dit oogenblik zoo smeekend, de honger was er met zyne vale en gele kleur zoo diep op ingedrukt, dat de verdwaelde moeder opsprong als of zy eene wanhopige daed ging doen: zy stak met bevenden drift hare hand onder het deksel van het bed en trok er een klein halve stuivers brood uit, met hetwelk zy tot den jongen ging.

‘Daer Janneken, sprak zy, dat heb ik nog bewaerd om pap voor uw arm zusterken te koken; maer ik denk wel dat ze het toch niet meer zal noodig hebben, dat onnoozel schaepken.....’

Hare stem brak; want haer moederhart liep over van pyn. Zoodra Janneken het brood, als eene gelukstar, voor zyne oogen zag blinken, liep het speeksel van eetlust by draden van zyne lippen, de spieren zyner wan-

gen begonnen bevend zich te bewegen en hy sprong op, met de twee handen te gelyk voor uit, grypende het kleine brood als een wolf die eene prooi aenvat.

De vrouw keerde terug naer het zieke kind dat zy nog eens bestaerde en viel dan weder als magteloos op den steen.

Met gretigheid en eene onbegrypelyke blydschap zette het jongsken zyne tanden aen het brood en beet er eenige malen driftig in, tot dat hy een weinig meer dan de helft er van geëten had: dan hield hy eensklaps op, bezag het stuk brood meer dan eens met gulzigheid, bragt het meer dan eens aen zynen mond doch at er niet meer van. Eindelyk opstaende, ging hy langzaem tot de vrouw en, na haer by den arm geschud te hebben, om haer op te beuren uit den slaep waer in zy scheen verzonken te liggen, reikte hy het stuk brood tot haer en sprak met eene zoete stem:

'Moederken lief, dáér! ik heb een stuksken bewaerd voor ons Mieken. Ik heb nog wel grooten honger en pyn in mynen buik; maer als vader 't huis komt dan zal ik immers eenen boterham krygen, eh moeder?'

De ongelukkige vrouw sloeg hare beide armen om het goede kind en drukte het met liefde tegen hare borst; een oogenblik daer na liet zy het ongevoeliglyk van hare kniën ryzen en verviel in hare eerste neêrslagtigheid. Janneken ging heel zachtjes tot by zyn ziek zusterken, zoende het op zyne magere wang, zeggende: 'blyf gy maer slapen, Mieken lief' - en keerde terug by het vuer waer hy weder in een kroop en stilzwygend op den grond bleef zitten.

Het was dan dat de weldadige Juffer op den dorpel

der arme wooning stond en hare vriendin in de verte zag aenkomen.

Nog een gansche uer verliep er zonder dat de rampzalige moeder uit hare mymering opstond. Zy ook had honger, zy ook gevoelde de stem des roependen lichaems en pynen doorgriefden haer ingewand..... Maer, zy zat by het doodbed van haer kind: zy verwachtte met angst dien schriklyken stond op denwelken zy, moeder, de vrucht hares lichaems zou zien snakken en sterven. - Kon zy dan aen hare eigene pynen denken? Neen! eene moeder is altyd moeder, gelukkig of rampzalig, ryk of arm, er is geen dieper gevoel, geen wyder drift dan die welke eene vrouw aen haer kind hecht, en dit gevoel, die drift is inniger en grooter by haer die weten wat zorg, wat angst en hoe veel zweet hares aenschyns zy haren kinderen hebben toegewyd.

Dit weten de arme menschen boven al.

Om tien ure werden de vrouw en den jongen gezamentlyk als door eene geheime aenraking getroffen. Zy sprong op van den steen, hy uit den haerd, en heiden riepen te gelyk:

‘Ha, daer is vader, Janneken!’

‘Ha, moeder, daer is vader!’

En een grimlach van blydschap gaf eene nieuwe uitdrukking aen hun gelaet. Zy hadden het gerucht van een rytuig aen de deur gehoord, en wilden dengene die zy verwachtten te gemoet loopen, doch een man drong de kamer in eer zy de deur bereikt hadden. Terwyl hy den sneeuw van zyne schouders schudde, had Janneken zyne eene hand gevat en trok aen dezelve, als of hy zynen vader dieper in de kamer had willen

brengen. De man had de andere hand aen zyne vrouw gegeven en bezag haer met eene diepe droefheid. Eindelyk zuchtte hy:

‘Trees, wy zyn ongelukkig, vrouw! Nu staen ik al van dezen morgen af met mynen mosselbak aen den yzeren weg, en nog niets gewonnen! Wat gaen wy nu doen? Zie, Trees, geloof my of gy wilt of niet; maer ik wilde dat ik dood was!’

Hoe ontoereikend de woorden des mans ook waren om eene nypende smart uit te drukken, zyne pynen waren daerom toch niet minder. Zyn hoofd hing moedeloos op zyne schouder; zyne oogen vestigden zich met halstarrigheid op den grond en men zag aen het wringen zyner vuisten, men hoorde wel aen het kraken zyner vingeren dat de stuiptrekkingen der wanhoop zyn' zenuwstel ontroerden.

De vrouw die haer eigen wee vergat en begreep wat foltering hare man uitstond, sloeg haren arm om zynen hals en antwoordde snikkend:

‘Och Sus, zwyg maer, het zal toch altyd niet duren. Gy kunt er toch immers niet aen doen dat wy zoo ongelukkig zyn?’

‘Vader, vader’ riep het jongsken ‘ik heb honger, kryg ik nu eenen boterham?’

Deze woorden veroorzaekten in den man eene afgryselyke beweging: alle zyne leden trilden, zyne blikken vielen als met razerny op het klagende jongsken en hy bezag het eene poos zoodanig straf en wild, dat Janneken verschrikt en huilend in den hoek van den haerd vluchtte en van daer weenend tot zynen vader riep:

‘Och, vaderken lief, ik zal het niet meer doen!’

Zonder van zyne geest- en ledenspanning verlost te zyn, ging de man by het bed en bezag met nog scherper blikken het stervende wicht dat zyne weifelende oogskens nog eens tot zynen vader ophief.

'Trees,' riep hy 'zie, ik kan het niet meer uitstaen. Het is gedaen..... Het moet er dan toch van komen.'

'Wat is het? Och God, wat hebt gy?'

De man in wiens hart een groote stryd gebeurd was, bedaerde spoedig, en, gissende wat benauwdheid hy zyner goede vrouw door zyne uitroepingen had veroorzaekt, nam hy haer by de hand en sprak met neêrslagtigheid:

'Trees, gy weet het, vrouw, sedert dat wy getrouwd zyn, heb ik altyd gewerkt; nooit heb ik eenen dag laten voorbygaen zonder voor u en onze kinderen te zorgen. Zou ik dan na tien jaren zuren arbeid gaen bedelen? Zou ik het brood, dat ik door myn zweet altyd verdiend heb, nu van deur tot deur moeten gaen vragen. Trees, dat kan ik niet doen.. al stierven wy altemael van nood en gebrek. Bedelen? Neen, er blyft ons nog iets over dat ons voor eenigen tyd eten zal bezorgen. Het doet my pyn, vrouw, maer ik ga onzen mosselbak op de Vrydagsche markt doen verkoopen. Misschien zal ik werk hebben tegen den tyd dat dit weinig geld zal op zyn; en dan zullen wy sparen om eenen nieuwen bak te koopen. Wacht dan nog een half uerken en dan zal ik u altemael eten brengen.'

De mosselbak was het eenige werktuig waermede de brave arbeidsman zyn brood verdienen moest: geen wonder dan dat hy met zoo veel droefheid het besluit

nam denzelven te verkoopen. De vrouw werd niet min dan hy mistroostig by dien noodlottigen voorstel, doch, daer haer moederhart met dwingende stem voor hare kinderen om hulp riep, keurde zy het voornemen hares mans goed en antwoordde:

'Ja, ga maer naer de Vrydagsche markt en verkoop den mosselbak maer, want ons arm Janneken krimpt in een van den honger; ik kan zelf bykans op myn beenen niet meer staen; - en dat onnoozel bloêken dat daer ligt te snakken..... Och waert gy al een engeltje in den hemel, lief kind!'

Hier begonnen hare tranen weder uit hare oogen te rollen: eene beweging als die welke zy reeds gevoeld had, schokte het lichaem des mans en zyne vuisten nepen zich weder krakend toe. Evenwel hy bedwong zich en sprong wanhopig de deur uit.

Men hoorde weldra het gerucht van een rytuig dat met snelheid voortgedreven werd. Het gerucht verging oogenblikkelyk.

III.

Op de Vrydagmarkt, naer de zyde van het Valkenstraetje, stond tusschen eenige andere voorwerpen, een kleine wagen met twee wielen, in vorm gelyk aen die handrytuigen welke men te Antwerpen mosselbakken noemt, om dat zy meest dienen om mosselen te vervoeren. Niet verre van dáér bevond zich een man die er ongemeen neêrslagtig uitzag: met de armen op de borst gekruist, wendde hy gedurig zyne vochtige oogen van den mosselbak tot den roeper, welke een weinig verder bezig was met andere voorwerpen te verkoopen. Van tyd tot tyd stampte de mistroostige man met den voet tegen den grond, als of pynlyke gedachten hem bevochten, doch herviel telkens in eene sombere droefgeestigheid, wanneer hy het oog liet vallen op het voorwerp dat hem tot nu toe gediend had om, als een eerlyk werkman, zyn dagelyksch brood te verdienen.

Terwyl hy dus in wanhoop verzonken lag, kwamen twee Juffrouwen met haestige stappen over de Vrydagmarkt: eene van haer moest de pynlyke uitdrukking van het gelaet des werkmans bespeurd hebben, want zy hield hare gezellin by den hoek van het Valken-straetje staen, en vroeg haer:

‘Hebt gy niet gezien, Adela, wat droefheid er op het aengezigt van dien mensch te lezen staet?’

‘Van welken mensch, lieve?’

‘Dáér, zie hoe hy met den voet stampt; hoe hy

zyne ellebogen tegen zyn lichaem wringt. Zeker, Adela, het is een ongelukkige.'

'Misschien, Annah, God weet of dit niet uit enkele gramschap geschiedt.'

'Neen, Adela, ik ken dit al te wel. De uitdrukking van het waer ongeluk draegt eenen onmiskenbaren stempel. Zy trekt de gevoelige harten tot zich en geeft eene zoete ontroering van medelyden: de boosheid en de gramschap in tegendeel stooten den aenschouwer terug. Ik heb my niet bedrogen, lieve, die werkman is een slagoffer van den langen winter. Zie, zyne kleederen zyn niet slordig, niet gescheurd! Laet ons by hem gaen; ik durf hem wel de oorzaek zyner smart vragen.'

De twee Juffrouwen keerden terug naer den man, doch wanneer zy hem naderden, werd hy juist aengesproken door een ander persoon, die, als hy, tot de werkende klasse scheen te behooren, en hem eenen slag op de schouder gaf, zeggende:

'Sus, wat zegt gy van het weêrken? Koud eh? Kom, gaet gy mè; ik geef een' druppel.'

De droeve werkman rukte zyne schouder met geweld van onder de hand die hem geraekt had, maer antwoordde niet. De andere daer over verwonderd, bezag hem in het aenzigt en bemerkte hoe verwilderd hem de oogen in het hoofd stonden.

'Wel Sus, riep hy, wat hebt gy vriend?'

Het antwoord volgde nog niet onmiddelyk op de vraeg: de twee Juffrouwen hadden den tyd om wat nader by te komen en beter te hooren wat degene, die zy ongelukkig achtte, zou zeggen.

Eene doffe stem, die onderbroken was door lange

ademhalingen en eene diepe ontsteltenis te kennen gaf, zegde eindelyk:

'Zie, Jef, gy spreekt my van een druppel, eh? Maer ik barstte nog liever als genever te drinken! Jongen, dat gy wist wat een verdriet dat ik heb.....'

Die woorden waren met zulke diepe droefheid uitgesproken dat Jef zich gansch ontroerd bevond en zyne losse tael verliet om ernstiger woorden te spreken: hy vatte de hand van zynen ongelukkigen makker en vroeg byna met de tranen in de oogen:

'Sus, mynen vriend, wat is het jongen? Gy ziet er uit als of gy gingt sterven. Is Trees dood?'

'Neen, neen, dat is het niet Jef. Maer zie aen u zal ik het zeggen, want gy zyt toch onze vriend. Gy weet het, niet waer Jef! Ik heb nooit te lui geweest om myn brood te zoeken en ik heb het, God zy geloofd, tot hier toe kunnen verdienen, maer nu - nu is het gedaen..... Myn Trees, de goede vrouw, och armen! Zy heeft nog in geen twee dagen iets geëten, ons Janneken krimpt in een van den honger en myn klein kind, ons Mieken, dat zal misschien nu al dood zyn..... de borsten van haer moeder zyn uitgedroogd van koû en gebrek. Zie, Jef, als ik er aen denk, zou ik myn eigen kunnen verdoen. Zoudt gy kunnen gaen bedelen, Jef?'

'Bedelen? Neen zeker niet, ik heb nog handen aen myn lyf.'

'He wel, ik ook. Maer het is toch zoo ver gekomen dat wy alles verkocht en verzet hebben, behalven onzen mosselbak die dáér staet. Wy hadden zoo gespaerd, Jef, om hem te kunnen koopen, en zoo lang zuer brood er voor geëten. Maer als het God dan toch zoo wilt heb-

ben, - laet het dan zoo maer zyn. Dat de roeper nu maer gauw naer hier kwam, dat ik myn vrouwe en myn kinderen wat brood kon dragen.'

'Daer is hy! Zeg my eens, Sus, woont gy nog altyd in de Winkelstraet?'

'Ja.'

De roeper kwam op dit oogenblik met zynen stoel ter plaetse waer de ongelukkige werkman stond, en riep luidkeels:

'Koopliê komt by! Koopliê van mosselbakken komt by!'

Een grimlach rees over het gelaet van den werkman.

De twee juffrouwen spraken met stille stem over iets dat haer scheen te verblyden.

De roeper hernam:

'Dertig francs heb ik voor dien mosselbak! Dertig francs! - Vyf-en-twintig! Hy is zoo goed als nieuw, 't is voor niet. - Twintig francs!'

Eene der juffers deed een teeken met het hoofd en de roeper ging voort:

'Twintig francs, eenen koopman, twintig francs, niemand niet?'

Andere burgers dongen ook naer het rytuig, doch de juffer joeg den prys gedurig op. De roeper wendde zich van de eene zyde naer de andere om op de teekens der bieders te letten:

'Een-en-twintig francs!'

'Twee en-twint!'

'Dry-en-twint!'

'Vier-en-twint!'

'Vyf-en-twint!'

‘Zeven-en-twint'. - Zeven-en-twintig francs. - Niemand, niemand? Niemand niet? Geluk! Vaert er wel mê!’

De juffer iets aen den knecht van den roeper gezegd hebbende, wendde deze zich om naer zyne wooning en riep uit alle zyne kracht:

‘Het wordt betaeld!’

Reeds was de werkman in het huis van den roeper en meende met het geld, dat men hem gegeven had, naer zyne wooning te loopen, niet zonder nog eenen treurigen blik op den mosselbak te werpen, wanneer hy door eene der twee juffers aengesproken werd:

‘Goede man wilt gy wat verdienen?’

De werkman bedacht zich eenen oogenblik en vroeg:

‘Wat is er van uwe beliefte, juffrouw!’

‘Wy zouden dien mosselbak geern naer huis gevoerd hebben.’

‘Het spyt my, juffrouw, dat ik het niet doen kan. Ik moet eene haestige boodschap doen.’

Annah, die zeer menschlievend was en daer door ook beter dan hare vriendin de arme menschen verstond, zegde met haest tot den werkman, die gereed was om door te gaen:

‘Het is in de Winkelstraet dat wy zyn moeten.’

‘Dan zal ik het doen, juffrouw, want ik ga juist naer dien kant.’

Hy vatte dan den mosselbak, trok hem van tusschen alle de voorwerpen welke op den grond verspreid lagen, en volgde de twee juffers die zich met tamelyk snelle stappen voortspoedden. Een bitter hartzeer beklemde zynen boezem wanneer hy dacht dat hy nu zyn eigen

rytuig voor anderen moest voortstooten; maer de zekerheid dat hy nu ook welhaest, met het bekomen geld, de tranen zyner brave vrouw ging opdroogen, mengde eenen zoeten troost in zyne droefheid. Met spyt ontving hy van de twee juffrouwen het bevel om voor eenen winkel te blyven staen. Het duerde echter niet lang of hy mogt zich weder op weg begeven, want de juffrouwen waren slechts eenige oogenblikken in den winkel geweest of men wierp op het wagentjen eenen zak aerdappelen, twee of drie groote brooden, eenige stukken houts, en Annah zelve plaetste eenen steenen pot met zorg tegen den zak.

In de Winkelstraet gekomen zynde, vroeg de man waer de vrouwen den mosselbak hebben wilden. Annah antwoordde met inzigt:

'Ryd maer door, het is verder.'

Ondanks dit bevel bleef hy staen voor eene kleine deur, welke Annah erkende als zynde dezelfde waer zy des morgens meende in te gaen. De man nam zyrie klak van het hoofd en sprak beleefdelyk:

'Juffrouwen gy moest my, als het u belieft, hier eens laten ingaen?'

Dit oorlof hem gegeven zynde, stiet hy de deur open en ging binnen, maer de juffrouwen volgden hem op de hielen en drongen met hem in de kamer.

Eene koude siddering schokte Annah en hare vriendin. Het schouwspel dat zich daer voor hare oogen vertoonde was afgryselyk en doodsch. De jonge vrouw, die by het bed gezeten was, lag zonder gevoel op den steen, hare wangen bleek, hare oogen gesloten, hare lippen blauw en het hoofd hangende achter over op

den kant van het bed, als het gevoellooze deel van een lyk. Het jongsken had den slappen arm zyner moeder gevat en riep, op het oogenblik dat de twee juffrouwen met den vader binnen kwamen:

‘Moederken lief, ik heb honger - een stuksken brood!’

De man zonder op de tegenwoordigheid van Adela en hare vriendin te letten, sprong vooruit naer zyne vrouw, riep haer in zyne wanhoop, trok zich de hairen uit het hoofd en bragt niet dan afgebrokene woorden voort:

‘Trees!’ riep hy huilend, ‘Och Trees lief - ongelukkige vrouw! God, Heer, is 't mogelyk! Dood..... dood van honger en koû! - Hadden wy dat verdiend op de wereld?’

By deze uitroepingen sloeg hy zyne hand op de tafel en greep een mes, doch Annah, die deze beweging met eenen schreeuw van angst bemerkt had, sprong hem om den hals en rukte hem het moordadig werktuig uit de vuist.

‘Uwe goede vrouw is niet dood, riep zy. Dáér loop met haest en hael wyn in den eenen of anderen winkel.’

Zy gaf hem een stuk geld en wees hem de deur.

Hy vloog de kamer uit en verdween als een pyl.

Annah nam de rampzalige moeder in haren arm. Haer satynen mantel en fluweelen hoed verkrookten zich tegen de slechte kleederen der ongelukkige, maer de barmhartige juffer gaf daer op geen acht en handelde als of zy eene zuster bezorgde. En inderdaed, in hare menschlievenheid aenzag zy, volgens het gebod van

den goddelyken Jesus, deze zieltogende vrouw als eene echte zuster. Eene appelsien uit hare tesch gehaeld hebbende, drukte zy het zap er uit op de blauwe lippen der vrouw en vreef hare handen met vurigheid in de hare. Zy liet eenen schreeuw van blydschap, wanneer zy de oogen der moeder zich ontsluiten zag. Gedurende dien tyd had Adela zich niet vergenoegd met op dit tafereel van honger en armoede te staren; daer zy de uitroeping van den kleinen jongen gehoord had, was zy met haest by den mosselbak gegaen en had den steenen pot met een brood binnen gebragt, terwyl zy den jongen eenige stukken houts op het vuer had doen werpen. Zoodra Janneken het brood gezien had, waren zyne oogen niet meer van hetzelve gekeerd geweest, en hy had nog eens om eenen boterham gebeden. Adela, die 's morgens nog zoo veel afschrik voor arme menschen getoond had, bevond zich dermate ontroerd, op het gezigt van een zoo bitter lyden, dat zy zelve het mes van de tafel nam en het brood tegen hare borst en fraeye kleederen plaetste om den jongen den boterham, daer hy naer snakte, voor te snyden.

‘Dáér myn kind’ sprak zy ‘eet maer wel. Gy zult geenen honger meer lyden.’

Janneken vatte den boterham met blydschap, kuste zyne hand ten teeken van dankbaerheid en bezag Adela met zulke zoete blikken, dat zy zich omwenden moest om niet in tranen los te barsten. Terzelfder tyd had de moeder hare oogen geopend en als met zaligheid op haer etende kind gevestigd. Misschien ging zy met woorden hare weldoensters bedanken, maer de komst van haren man belette haer dit. Hy, ziende zyne vrouw,

tegen zyne verwachting, levend terug, plaetste met haest eene flesch op de tafel, sprong voor uit, vloog aen haren hals, met eenen vloed van blyde tranen, en zoende haer menigmael als verdwaeld; hy hield haer in zyne armen gesloten als of hy vreesde haer nog te kunnen verliezen en riep gedurig:

'Trees lief, leeft gy nog, myne goede vrouw!..... dan is het niets. Ik heb geld van onzen mosselbak; van daeg zullen wy eten. Zy maer gerust. Och God; zie, in alle myn ongeluk ben ik nog zoo bly als een engel... Ja, Trees lief, want ik dacht zeker dat ik u nooit op de wereld meer zou gezien hebben!'

Annah kwam by met eene kom wyn en hield dezelve voor de lippen der zwakke vrouw. Terwyl deze den versterkenden drank inzwolg, wierp de man blikken vol verwondering op Annah, en op hare vriendin, dewelke een weinig verder met Janneken by het vuer stond en zyne twee handjes vooruit hield, zeggende:

'Warm uwe pollekens maer, myn manneken, en eet uwen boterham al gauw op; ik zal er u nog eenen geven.'

De werkman scheen uit eenen droom te ontwaken: het was als of hy nu eerst de tegenwoordigheid der twee juffrouwen bemerkte.

'Juffrouwen,' sprak hy stamelend, 'vergeeft het my dat ik u nog niet bedankt heb, voor de hulp die gy aen myne arme vrouw gedaen hebt. Gy zyt toch wel goed van in een armmenschen-huis te willen komen, en ik bedank u wel duizendmael!'

'Goede lieden,' antwoordde Annah, hare stem verheffende, 'wy weten wat honger en wat koude gy

geleden hebt, en wat pyn het u zou aendoen indien gy uw brood moest gaen bedelen, vermits gy liever als eerlyke werklieden by het zweet uws aenschyns den kost wilt winnen. Zulke gevoelens verdienen eene belooning. Gy zult geen gebrek meer lyden!'

Zy smeet eene handvol gelds op de tafel en ging voort:

'Dáér is geld: aen uwe deur staen aerdappelen, houd en brood. Dit alles hoort u toe. Wat den mosselbak betreft, die is niet verkocht geweest; gebruikt hem tot het winnen van uw dagelyksch brood, leeft altyd deugdzaem, bedelt niet; maer indien de honger en de koude u nogmaels kwamen aenvallen, op dit briefje staen myn naem en wooning, en ik zal altyd uwe beschermster en vriendinne zyn.'

Terwyl Annah sprak, hoorde men geen zucht in de kamer; zoo stil was alles; maer een tranenvloed stroomde uit de oogen des werkmans en uit die zyner vrouw. Hy kon geen woord meer voortbrengen, alleenlyk bezag hy de juffrouwen beurtelings met eene verbaesdheid die genoeg deed zien dat hy niet gelooven kon wat hy hoorde. Wanneer Annah gedaen had met spreken, liet de geschokte moeder zich van den steen op den grond vallen, en, weenend op hare kniën voortkruipende, vatte zy de hand van Annah in de hare, en tranen op dezelve stortende, riep zy:

'Och, Juffrouwen, gy zult eene zalige dood sterven! God zal het u wel loonen dat gy in ons huis gekomen zyt, gelyk eenen engelbewaerder, en dat gy my van de dood verlost hebt?

'Zyt gy nu vergenoegd, moeder?' vroeg Annah.

‘Och, ja, goede juffrouw nu zyn wy gelukkig..... ziet ons Janneken daer eens dansen by het vuer, och armen! En als dat klein onnoozel schaepken, dat dáér op sterven ligt, kon spreken, juffrouw, het zou u misschien ook zegenen en bedanken.’

Annah liep op deze woorden by het zieke kind en, gissende dat hetzelve ook door gebrek zoo na by het graf was, deed zy een teeken aen Adela om te vertrekken: deze, die vermaek nam in de vreugd van het jongsken, hief het op, kuste het op de wang en kwam dan by hare vriendin. Annah zich naer de deur gewend hebbende, zegde in het uitgaen:

‘Zyt gerust goede lieden; binnen een halve uer zal er een geneesheer by het bed van uw kind staen; en ik twyfel niet, moeder, of gy zult het nog wel eene vrouw zien worden.’

Een ware grimlach van zaligheid blonk terzelfder tyd op de wezenstrekken der vrouw en des workmans. Zy liepen beide naer de deur en eene reeks van zegeningen en dankbare spreuken rolden van hunne lippen tot dat zy de twee weldoende juffers niet meer zagen.

Annah noch Adela had een woord gesproken vóór dat zy op de Ossenmarkt gekomen waren: haer gemoed was te vol, hare zielen te zeer geschokt om haer toe te laten hare aendoeningen door de tael uit te drukken.

‘Wel nu’ sprak Annah eindelyk ‘zeg my nu, Adela, vindt gy die arme menschen vuil en walgelyk zoo als wy ze gewoonlyk achten?’

‘ô Neen’ antwoordde Adela ‘ik ben zoo blyde Annah dat ik u ontmoet heb. Nu schynt het my dat iets heiligs my verheven heeft en ik voel eene zielsaendoe-

ning die my onbekend was. Ik schrik niet meer van noodwendigen; hebt gy niet gezien dat ik dit arm jongsken gekust heb. Nu wil ik alle dagen, gedurende den winter, met u uitgaen om arme menschen te bezoeken en in uwe goede werken deel te hebben, - want nu versta ik wat gy my zeggen wilde: ik ken nu een hemelsch vermaek en eene soort van zaligheid op de wereld. ô Heilige weldadigheid! ongelukkig zyn de ryken die u niet kennen. Wat blyde ontroering, wat zoet genot derven zy! Annah, myne lieve, ik bedank u.....

Op dit oogenblik draeiden zy de Hoboke-straet in en verdwenen achter den hoek.

H. CONSCIENCE.

Leer het basje.
In het album van mynen vriend Henry Gregoir, kunstschilder.

Wen schilder W..... te Amsterdam,
Voor jaren heen, verbleef
En daer, met spelen van muzyk,
Zyn leêgen tyd verdreef,

Gebeurd' het dat hy by een Jood
Den winkel binnen trad,
Waer m' oud en nieuw muzyk verkocht
En keus van alles had.

Hier zocht de schilder naer zyn wensch
Wat stukjes voor de fluit,
Legde alles saem en sprak: - ‘Zeg, vriend,
Wat geef ik voor den buit? -’

‘- Zes guldens. -’ Zei de slimme vos
‘- Zes guldens!.... dat 's te vet.....
Ik geef er drie; wat zeg je? -’ ‘Neen;
Voor zes neemt je het met. -’

‘- Dan ga ik op een ander zien;
Vaerwel....’ - ‘Vaerwel, Mynheer! -’
Maer nauwlyks was de schilder weg,
Of 't Joodje riep hem weêr;

‘- He! kom maer hier, ik laet het jy...’
Zei nu de looze Jood
En W..... gaf zyn geld, en nam
Den rol, dien 't smausje bood.

Wanneer nu W..... kwam te huis,
Ontrold' hy zynen schat
En vond op 't eerste blaedje staen:
Basso.... hy dacht wat 's dat?...

Op 't tweede stond: *Viola*.... - ‘nu!
Die vent heeft wis abuis -’
En *Organo* was 't derde.... - ‘Ja;
Maer 'k ga weêr naer zyn huis. -’

Hy overzag ze eens altemael.....
't Was alles voor den Bas,
En 't minste stuk niet voor de fluit,
Zoo als 't gekozen was.

Hy pakt zyn' stukken weêr by een
En gaet naer 's jodes huis,
En sprak hem lachend toe; - ‘Mynheer,
Voorzeker g' hebt abuis;

Van al wat ik zoo even kocht,
Vind ik het minst niet weêr:
't Is alles voor den bas.... -’ ‘Welnu,
Leer dan het basje, heer..... -’

EUG. ED. STROOBANT.

Turnhout 1840.

By het afsterven van mynen Vriend.
L. Terneu, toonkunstenaer.

Gy zyt dan dood, myn vriend; het vuer dat u bestraelde,
Dat vlammend door uw brein en door uw boezem liep,
Is met het stoflyk vuer, het logge vuer des levens,
Het vuer dat God voor 't lichaem schiep,

Dan uitgedoofd! ô ja, 't gevoel dat in u woonde
En dat uw geest aen ons in vuerge trekken bragt,
Is met uw spraek, is met uw adem weggevlogen,
Verdwenen met uw lichaemskracht!

Gy zyt dan dood, myn vriend; de plant van het vermogen
Des geestes, die nog slechts zyn' eersten wortel had
Geschoten, die nog pas, zyne eerste blâren toonde,
Ligt nêergebukt op 't aerdsche pad.

De ziel, de hooge ziel die in uw binnenst blaekte,
Was al te groot voor 't stof dat haer geklemd omsloot;
Zy heeft zich losgerukt, zy heeft haer band gebroken,
En vlugtend, liet ze uw lichaem dood.

Myn vriend, gy zyt dan dood!. Dit woord beklemt ons 't harte,
Dit woord nypt ons de ziel als met een yzren hand,

Dit woord zegt: eeuwig is zyn groote ziel verbroken,
Voor eeuwig breekt uw vriendenband.

Dit woord, ja, zegt ons: nooit zal zyne ziel uw harten
Meer boeyen aen den toon die uit het orgel stroomt,
Neen, nimmer zult ge uw ziel in hoogen geestdrift voelen
Door vreugd vervoerd, door angst beschroomd.

ô Nimmer zult ge in stilt naest het klavier gezeten,
Met d' adem in de borst, de ziel in heilgen gloed,
De hemelharmony die van zyn' vingren rolde,
Doordringen voelen geest en bloed.

Neen, nimmer zal uw ziel aen zyne ziele kleven
En vliegen wyd van de aerd tot voor den hemeltroon,
En zweven daer in drift door 't heir der englen henen,
Zich baden in 't oneindig schoon.

Neen, nimmer zal uw hart het hoog gevoel der driften
By 't menglen van een toon beseffen. Nimmermeer
Voelt gy een traen van vreugd uw brandend oog ontleken:
Uw zielgebieder is niet meer.....

Hy is niet meer, ô neen! De geest, de kunst, de deugden
Zyn niets, wanneer de dood haer yzren schepter regt,
Haer beenige armen toont, haer lange koude palmen
Op onze hoofden spreidt, en zegt:

‘Die stervling heeft geleefd. Zyn rol is afgeloopen,
Zyn lichaem is aen my; 't is lang genoeg gevraegd;
'k Heb hem genoeg getoefd. Zyn keten zy gebroken,
Hy zy van de aerde weggevaegd.’

Van de aerde weggevaegd! - ô Ja het aerdsche leven
Is broos, van korten duer en treurig is zyn baen;
Want op het aêm des doods stuift alles vlug ter neder
Als of het nimmer had bestaen.

Zal dit dan ook uw lot, myn vriend, op aerde wezen?
Zal ook uw naem met u verdwynen in het graf;
En zal de groote geest, het scheppend alvermogen,
Dat u weleer de Godheid gaf,

Niet langer dan uw stof by de aerdsche zonen woonen,
Verdwynen als uw vleesch tot wormenaes verkeerd?
Zeg, is vergetings vloek dan op uw hoofd gesproken:
Is alles dan in niet gekeerd?....

ô Neen, want de geest die op aerde u bestraelde,
Die koestrend u onder zyn' vleugelen nam,
Die u op de paden des werelds geleidde
En die in uw' boezem de heilige vlam

Der kunsten ontwaekt heeft, die geest zal niet doogen
Dat hy die den name van lieveling droeg
Van de aerd' zou verdwynen en eeuwig te niet gaen,
Wen hy is bezweken, zyn leven zoo vroeg

Is ten onder gegaen! - ô Neen, slechts op aerde
Begon uwe kunstbaen, - uw eerste gezucht,
Uw eerste gefluister, - om voorts in den Hemel
Te schenken uw boezem een vryere lucht.

Om daer tusschen de englen, in godlyke zangen,
De stem te verheffen, den eeuwigen lof
Des Heere te zingen en de aerd te vergeten
En alles wat zweemt naer het wereldsche stof.

Het al te vergeten! ô Neen, in uw glorie
Gedenkt gy, ô vriend, uwer vrienden toch ook;
Want liefde der aerde is een strael van den Hemel
En hemelsche liefde, is onz' liefde toch ook.

My dunkt, 'k zie in 't hoogste der hemelpaleizen,
In licht en gestarnte, by de engelen schaer
U nedergezeten: uw godlyke vingren
Beklemmen 't klavier, en de heilige snaer

Stort klanken en toonen in 't ruim van de heemlen,
En de englen, geboeid aen uw zuiveren toon,
Omringen uw geest, hunne zalige kreten
Weêrgalmen en stroomen tot Jehova's troon.

Nog soms in de vreugde beloopt een gedachte
Uw zalige trekken. Der engelen stoet
Gevoelt het en zegt dan: hy denkt aen zyn' vrienden
Der aerde en 't gedacht hunner liefd valt hem zoet.

‘De liefde vereenigt den hemel aen de aerde!!’
Zoo galmen de heilgen; en God slaet een blik
Op zaelgen en englen, en alle de geesten
Verheffen 't hosanna in heiligen schrik.

De Goddrift verspreidt zich - en grootschere zangen
Wier hooge verheffing, wier godlyke tael

Aen de aerde onbekend zyn, ontvouwen zich statig
En rollen door 't ruime der hemelsche zael.

Daer, daer leeft gy, vriend; uw ziele
Zweeft daer in den schoot van God;
Schuilend onder englen vleuglen,
Rust gy; en het zoetst genot
Is voor eeuwig u beschoren,
Eeuwig tusschen de uitverkoren
Leeft gy in den schoot van God.

Wy, wy blyven hier op aerde
Aen het logge vleesch geboeid,
Wachtend tot de bloem ons levens
Ook eens wreed worde uitgeroeid,
Voor zy nog op 's werelds paden
Haer vereeuwigende zaden
Heeft in weelgen grond gestroeid.

Neen, ô vriend, gy blyft niet eenzaem
In der zaelgen schimmen woon;
Want het leven duert een stond slechts;
En de hemel is de loon
Van de geesten die nooit sterven,
Die een poos den hemel derven: -
En hervliegen tot hun woon.

Ja, den lievling van de kunsten
Wordt geen lange reeks gevraegd
Van vergifte levensdagen;
Want de smart die hem doorknaegt,

Nypt hem harder - 's ongluks banden
Die hem om het voorhoofd branden,
Zyn veel eerder weggevaegd.

Nog een kleine poos vertoeven
Wy op aerde, lieve vriend;
En tot dat ons kranke lichaem
Zich van onze ziel ontbindt,
Blyven wy u tranen schenken,
Blyven wy uw geest gedenken
Dien de tyd toch nooit verslindt.

ô Het koude graf der aerde
Is uw rustplaets niet: ons hart
Is uw wooning, en daer rust gy,
En daer leeft gy, en daer tart
Gy de toekomst; want de gaven
Zyn met 't lichaem niet begraven,
Bukken nimmer voor de smart!

Eeuwig leeft gy. Uw gedachte
Blyft ons eeuwig in 't gedacht,
Uwe ziel blyft rond ons zweven,
En uws grooten geestes magt
Waer zich de englen in verblyden,
Blyft ons by, en in ons lyden
Voelen wy heur zalvingskracht!

P.F. VAN KERCKHOVEN.

Antwerpen 4 Meert 1841.

Over Belgiën in geval van Oorlog.

Belgiën alleen, onder alle de grondwettelyke staten, biedt het droevige en vernederende schouwspel aen eener drukpers die door vreemden bestuerd wordt en byna uitsluitelyk tot den dienst van vreemden is ingerigt. Vruchteloos zou men in een ander land naer zulk een onnatuerlyk verschynsel zoeken. Nergens dan by ons is het mooglyk dagbladen te vinden waervan de opstellers, vreemd aen de zeden, aen de belangen, aen de nationaliteit van het land in hetwelk zy schryven, op dit alles nogtans eenen werkdadigen en bestendigen invloed uitoefenen. Dat die invloed nu altoos nadeelig en veeltyds doodelyk is, zal ons niemand betwisten die, van vooroordeelen vry en met gezond oordeel begaefd, eenen navorschenden blik op onze staetszaken slaen wil. Wy willen hier niet gewagen van de diepe vernedering welke er voor ons, Belgen, uit dien invloed spruiten moet, niet gewagen van het weinig grond dat wy bezitten om op onze uitgebreide regten, op onze vrye instellingen te roemen, mits wy, tot vrywillige onmondigheid gedoemd, het hooge woord over onze belangrykste zaken, aen vreemden overlaten. Neen, hiervan zullen wy niet gewagen; want mogelyk zouden tranen van gefolterde eigenwaerde, van getergde liefde tot het vaderland, dit ons opstel besproeyen, mogelyk zouden de smart en de schaemte ons beletten voort te gaen, en wy hebben heden eene waerheid te verkondigen.

In den tyd dat Frankryk, door de duizend monden zyner drukpers, Europa met eenen alverdelgenden oorlog bedreigde,

is er door de Franschen, die onze dagbladen besturen, veel geschreven over den rol dien Belgiën betaemde te kiezen zoo de vrede een einde nam. Dat de belangen Belgiën's voor weinig of voor niets in overweging genomen werden, is zeker; althans dezelve dienden tot masker, en het was inderzelver naem dat men by ons voor belangen van Frankryk pleitte en dat men ten eenen kant besloot tot een bondgenootschap met Frankryk, ten anderen tot eene volslagen onzydigheid.

De belangen van ons vaderland eischsten eene andere beslissing. Doch hiervan werd niet gerept.

Gelukkig is het onmannelyk gedrag der Fransche staetslieden ons uit het dringend gevaer eens onmiddelyken oorlogs komen verlossen, en heeft het nog eens, door het lot aen Mehemet-Ali, pacha van Egypten, beschoren, aen de volkeren geleerd, hoe broos Frankryks bescherming is, hoe ydel zyn gezwets. Mehemet-Ali, Polen en Italiën betalen duer hun geloof aen Frankryks beloften, hun betrouwen op Frankryks moed en magt. En zou voor ons, Belgen, het laffe gedrag van Frankryk tydens het beslissen van het smartelykste vraegpunt dat er ooit voor ons vaderland is opgerezen, eene verlorene les zyn gebleven? Zyn wy reeds vergeten hoe bitter een haet Belgiën zich lang van wege de andere Mogendheden op den hals heeft gehaeld, om dat onze zoogezegde belgische drukpers ons bestendig den naem van *Frankryk's voorwacht,* toekende. Het zyn de Belgen niet, maer het is de voorwacht van het iedervyandige Frankryk, die men heeft willen vervolgen en vernederen; en Frankryk heeft met ons gedaen gelyk het met alle zyne vrienden doet. Op het uer des gevaers heeft het ons verlaten. Moeten wy nu in onze noodlottige verblindheid ten voordeele der Franschen voortvaren, of wel, in geval van oorlog, ons belang zoeken waer het inderdaed te vinden is?

Dit vraegpunt is, niet in een dagblad, want daerin mag men de waerheid niet bekend maken, maer in een klein werkje, door eenen der bekwaemste mannen van ons vaderland behandeld; en de oplossing welke hy daerstelt, is voor ons des te belangryker en van des te meer gewigt, dat dezelve met de bezondere

belangen der Vlamingen overeenkomt, ofschoon de schryver, de heer GRANDGAGNAGE, raedsheer by het Hof van Beroep te Luik, en door zyn woon en door zyne geboorte tot de waelsche gewesten behoore.

De achtbare schryver begint zyn schrift met het onderzoek der middelen die België zou kunnen te werk stellen om in geval van algemeenen oorlog zyne volksonafhanklykheid te redden. Men kan uit's mans woorden gissen dat volgens zyn gevoelen een algemeene oorlog vroeg of laet de uitslag van den tegenwoordigen stand van Europa zyn moet. Hy bewyst dat een verbond van Engeland met Frankryk nimmer van eenigen duer zyn kan, om dat Engelands belangen schier van dag tot dag veranderen en zich volgens de eischen van deszelfs uitgebreiden koophandel verplaetsen. Van de andere Mogendheden wordt Frankryk gevreesd om dat de bezadigde mannen, de wyze staetslieden de minderheid der Franschen uitmaken, en dat de groote meerderheid er uit woelgeesten en dolschryvers gevormd is. - Voorts de kwestie der onzydigheid onderzoekende, bewyst de schryver dat België niet kan onzydig blyven, dat het sinds lang het slagveld van Europa is. Eene gewapende onzydigheid is ook onmogelyk en nog onmogelyker is een bondgenootschap der mindere staten Europa's om zich wederzydsch de gemeene onzydigheid te verzekeren.

Dit alles door historische daedzaken en door hooge redenering bewezen, zoekt de schryver een zekerder middel om het belgische volksbestaen te beschermen en vindt het in den stelregel van rede en ondervinding die zegt dat de kleinere volken geene wezenlyke kracht bezitten dan voor zooveel zy met sterkeren een vast verbond hebben aengegaen.

> ‘Hier, gaet hy voort, hier moet België zich verscheidene kwestiën van een hoog aenbelang voorstellen: wil het onafhanklyk blyven? - Welk lot is er aen hetzelve voorbewaerd indien de Franschen in de worsteling verwinners blyven? - Welk lot integendeel kan het verwachten indien de zege aen de bondgenoten blyft? - In geval wy, door overmagt gedwongen, van onze onafhanklykheid moesten afzien, wat zou er voor ons verkieslyk zyn; eene vereeniging met Frankryk, eene herstelling der Nassouwen of een geheele of gedeeltelyke inlyving in het koningryk Pruissen?’

> ‘Zeker, deze kwestiën zyn ernstig, zeer ernstig; en nogtans komt er my maer één antwoord als mogelyk voor; indien Belgiën by zyne onafhanklykheid staen blyft, (en daerby zal het staen blyven,) moet het van het fransche verbond afzien, moet het zich rondborstiglyk met de vereenigde Mogendheden verbinden.’

Na betoond te hebben dat het in Frankryk een algemeen en ingeworteld gevoelen is, dat dit land slechts zyne volmaet van magt en van heerlykheid zal bezitten wanneer het zyne grenzen tot op den oever van den Rhyn zal hebben voortgeschoven, en dat wy op het hoogst gevaer loopen vroeg of laet met Frankryk te worden ingelyfd, vervolgt hy:

> ‘Men zal niet nalaten my te zeggen: wat gy voorstelt, zou van wege Belgiën eene oefening van ondankbaerheid zyn: het is zyn bestaen aen Frankryk verschuldigd, en gy wilt dat het heden voor Frankryk vyandig wordt; in vergoeding van den welwillenden onderstand welken de Franschen ons in de dagen des gevaers verleend hebben, zouden wy hun den oorlog aendoen, zouden wy den moed hebben ons met hunne vyanden te verbinden.’

En verder.

> ‘Langs eenen anderen kant mag men twyfelen of de rede van dankbaerheid stiptelyk in de praktische staetkunde kan worden aengenomen. De staetsbesturen haten niemand; maer zy beminnen niets dan hunne belangen, en, zonder gevoelens die altyd loffelyk zyn te willen kwetsen, bepael ik my met te vragen of het uit zuivere neiging tot Belgiën is dat Frankryk hetzelve heeft beschermd, verdedigd, ja, daergesteld; en of wy wel aen Frankryk alléén onze onafhanklykheid verschuldigd zyn? De vredelievende staetkunde van wylen den Koning van Pruissen, Frederik-Willem III, heeft, by de oplossing van het belgische vraegpunt, krachtdadiglyk tot het vermyden van den oorlog medegewerkt. Indien, sedert 1830, Frankryk veel langs zynen kant voor het vestigen onzes volksbestaens gedaen heeft, is dit waerschynelyk zoo geschied omdat het ons niet heeft kunnen of heeft durven voor zich nemen. Het heeft met zich zelve een verdrag aengegaen jegens de traktaten van 1815. Een Koningryk met verschansingen en sterkten doorzaeid, was er toen tegen Frankryk opgerigt, en, niet beter kunnende, heeft het de gelegenheid waergenomen om dit koningryk te ontlitten, om dit bareel welke het te verre van den Rhyn afsloot, gedeeltelyk te slissen, of ten minste eene bevriende natie aen deszelfs zyde te herplaetsen. Dezelfde inzigten waren Frankryk's dryfveêr wanneer het in 1831 den hollandschen inval terugstiet. Te meer, met de inneming van Antwerpen 's kasteel gaf het een bywys van kracht en magt voor het oog van Europa. In dit alles nam het zyn eigen

> belang tot leiddraed. Volgen wy op dit punt het voorbeeld Frankryk's na, en nemen wy, hier bezonder waer het het heil des vaderlands geldt, het belang des vaderlands voor eerste dryfveêr. Is het zelfs niet toegelaten de welwillendheid en de genegenheid van een land voor een ander eenigzins verdacht te houden, wanneer men aenziet hoe hardnekkig het sluiten van het verdrag geweigerd wordt dat tot uitwerksel zou hebben de wederhoorige voootbrengsels van beide volken eenen gemakkelykeren en breederen uitweg, te verschaffen. Buiten Engeland geloof ik niet dat er een land bestaet waer het handelstelsel van verbieding nauwer en enger is dan in Frankryk.'

Maer eene andere tegenwerping doet rich op. Zullen wy meer verzekerd zyn onze onafhanklykheid te bewaren met ons met de vereenigde Mogendheden te verbinden, met die Mogendheden die, als een bareel om den vyand tegen te houden, het koningryk der Nederlanden gesticht hadden, en die ons met zulk een tegenzin, in 1830 haer werk hebben zien verydelen; met ons te verbinden met die overmengde koningsheerschappyen welke wy zoo ruw gestooten hebben, vryheden uitroepende als welke er geene andere natie bezit?

En hierop antwoordt de schryver: 'Ja dit zullen wy, want Belgiën wordt om zyne vryheden niet gehaet om dat het dezelve niet misbruikt heeft, om dat het geene grondstelsels die de maetschappy kunnen omverresmyten, heeft aengepredikt. Belgiën heeft wel is waer voor een tyd het bareel verbroken welk de vereenigde Mogendheden tegen de inrukkingen van Frankryk hadden opgeworpen; maer indien Belgiën, zyne verwydering toonende voor Frankryk en voor den oproer en de regeringsloosheid waerin dit rampzalige land gedompeld ligt, zich regtzinnig met de Mogendheden verbond, zouden deze, in die daedzaek eene waerborg voor de toekomst vindende, Belgiën aenzien als een ware bareel tegen Frankryk en een zekerder mogelyk dan het koningryk in 1815 voor de vuist gevormd, en dat toch altoos van al te zeer verschillende deelen scheen saemgesteld. Het verstaet zich bovendien dat zulk een verbond, altoos het voorwerp zyn moet van een bezonder verdrag in hetwelk Belgiën een onderstand van honderd duizend soldaten, en eene reeks van geduchte verschansingen aenbiedende, de gunstige voorwaerden voor zyne toekomst verwerven zou.'

Dan onderzoekt, de achtbare vaderlander, of het verdrag van onzydigheid dat men aen België heeft opgedrongen, zelfs van wege Frankryk en de Mogendheden als ernstig beschouwd wordt, en hy antwoordt loochenend. Nogtans, zegt hy verder, zou men het verdrag met de Mogendheden kunnen onderwerpen aen de voorwaerde van eenen aenval langs de zyde van Frankryk; aenval die volgens hem, en wy deelen volkomen in dit gevoelen, altoos plaets moet hebben, omdat er van wege het huidige Frankryk geen oorlog te verwachten is dan die tegen de verdragen van 1815: 'ook, vervolgt hy:'

> 'Ook is het op dit oogenblik niet onbelangryk te lezen wat de fransche dagbladen over onze onzydigheid leggen. Men ziet ze, en zelfs menigen welke tot de verregaende *oppositie* behooren, of duidelyker welke behooren tot het gevoelen welk het sterkste op de traktaten van 1815 gebeten is, men ziet ze, zeg ik, ons op vaderlyken toon de onzydigheid aenpreken en aenbevelen. Maer achter deze schoone woorden valt het gemakkelyk de Rhyn te zien vloeyen; en ik bewonder onze goede dagbladen van België die dit alles met plegtigheid opteekenen. De Franschen hebben zeer duidelyk het eenig punt erkend waer het anker onzer welvaert vatten kan; en zy zoeken ons elders te verstrooyen, ons te bedodden met eene onzydigheid welke ons weerloos aen Frankryk overlevert.'

Dan, na gezegd te hebben hoe veel en hoe gewigtige redens zich verzetten tegen een verdrag van verbond tusschen België en Frankryk, brengt hy de bewyzen hervoor welke kracht en klem byzetten aen het gevoelen dergenen die denken dat in een algemeenen oorlog, Frankryk de nederlage zou ondergaen, en beweert hy dat een verbond met Frankryk van onze zyde zou zondigen tegen de twee volgende regels in den staetshandel aengenomen 1° dat men over het algemeen zich met de magtigsten verbinden moet, 2° dat men zich nooit mag verbinden met hen die, zoo zy de overheid behalen, het meest onze onafhanklykheid bedreigen. Daerenboven, zegt hy, staet het vast dat er uit een verbond van België met Frankryk voor ons het volgende spruiten moet: zoo Frankryk de overwinning behaelt, worden wy fransch, zoo het de nederlaeg ontmoet, is voor ons, van wege den verwinner, geene genade te verhopen.

Maer zoo genomen dat wy onze onafhanklykheid moesten verliezen, dat wy met Holland, Pruissen of Frankryk moesten worden ingelyfd, welk een van deze ongelukken zou voor ons het ligste zyn? Om dit vraegpunt optelossen, onderzoekt de schryver den staet der drie ryken, den volksgeest van Belgiën, de belangen der nyverheid en des koophandels, aen wie de staetkundige schokken altoos zoo nadeelig geweest zyn en immer zyn zullen.

> ‘En indien een groot gedeelte der Belgen de Franschen door de tael en sommige gewoonten, naby treedt, dan toch sluiten wy ons digter by het duitsche geslacht door de vastheid van geest en de bezadigdheid der gedachten, en meer dan de helft van de belgische bevolking behoort door oorsprong en tael tot den Saksischen volksstam.’

Nu keert hy weder tot Frankryk om te bewyzen hoe noodlottig onze inlyving met dien woeligen staet zyn zou. Zie hier 's mans woorden:

> ‘Nu is het tegen dank dat ik ga spreken van Frankryk, van dat groote en schoone Frankryk, dat zoo lang aen het spits der beschaving voortrad, maer dat nu stil staet en valt, hygende onder het juk der partyschappen en der kwade driften welke zy aenhitsen. Het is my niet noodig de edele hoedanigheden die het fransche volk kenschetsen, voortestellen. Maer met eene levendige inbeelding begaefd, altoos rap, altoos tot de uitersten geneigd, het goede en het kwade met denzelfden drift najagende, kloekmoedig tot de blindste waeghalzery, geestdriftig tot de gekheid toe, ydel, en tegelyk kinderlyk, ligtgeloovig voor alles wat de nationale ydelheid aenspreekt, en daerom ook altoos bereid om zich te laten wegslepen, verdwalen, gebruiken door huichelaars van alle slach, door de leugenachtige magtspreuken van de drukpers, woelt het fransche volk en verteert het zich in de koorts eener vryheid voor welke deszelfs driften het in der waerheid niet vatbaer maken. Het is slechts in Frankryk dat men wezens kan zien die zich met zede begaefd wanende, zich zoo blindelings aen de gevoelens van zulk of zulk een dagblad verslaven, en dat men twintig of dertig miljoenen menschen kan aentreffen die zich zoo slaefsch door twee- of dry honderd dagbladschryvers zullen laten geleiden. Wat valt er by te voegen wanneer men zelfs de waerdigste de verhevenste mannen laffelyk het hoofd ziet buigen voor den afgod van de val-

sche volksliefde welke een dagblad bieden kan? Reeds is de burgerwacht besmet: men poogt het leger te doen wankelen: waer zal het kwaed zich bepalen? Want in zulk een land is de drukpers noodwendiglyk tot het uiterste gedreven; schryvers en lezers, allen gaen voort van hetzelfde punt, en een driftvol publiek kan zich slechts tot eene driftvolle drukpers voorliefde gevoelen. By dien samenloop van driften altoos aenhitsend, aengehitst, en de eenen door de anderen overdreven, beseft men ligt hoe schrikkelyk de invloed der dagbladen in Frankryk zyn moet, hoe ligt de publieke rede verdolen kan en waerom daerentegen de raedgevingen van de wysheid en de bezadigdheid zoo moeyelyk zich begrypen doen. De drukpers, welke vooral eene loering is op geldelyke of staetkundige winst, trekt haer voordeel uit die noodlottige gestemdheid der geesten: zich op alle driften beroepen, de nationale ydelheid zonder ophouden prikkelen, en, om hierin te slagen, de daedzaken vervalschen, de loffelykste inzigten vergiftigen, zelfs veeltyds liegen met eene ongehoorde stoutheid, dit alles kost haer niets; want buiten hare belanghebbers, buiten hare lieden van roof en van buit, kan zy altoos nog rekenen op hare onnoozelen en dwazen. Maer nog verder gaet het kwaed; en daer het in de menschennatuer zoo geschapen is dat de driften geweldelyk aengestookt zich in daedzaken zoeken te vervormen, volgen de beroerten, de moorden, en die schakeling der Fieschi, Alibaud, Meunier, Darmès en wie nog, die op dit oogenblik de schandvlek zyn van den Franschen naem. Wil het huidige Frankryk met deszelfs voorwacht van slechte dagbladschryvers, oploopmakers, koningsmoorders, eindigen met Karel X en zyne laetste bevelbrieven te verregtveerdigen?'
'Neen het is dit Frankryk niet dat op de voorliefde der Belgen mag aenspraek maken.'

En na gezegd te hebben dat het waer is dat Belgiën en Frankryk eene wyl lang hetzelfde pad bewandeld hebben, vervolgt hy:

'Maer weldra volgden Frankryk en Belgiën een tegenovergestelde baen. Belgiën, zyne jonge vryheden met wysheid gebruikende, legde zich met vreedzaemheid toe om er de gelukkige vruchten van te plukken, om zyne bronnen van rykdom te ontwikkelen, om die yzeren wegen, waerover men nu in Frankryk nog maer begint te spreken, te scheppen en te verlengen. De Belgen weten zeer wel dat hunne staetkundige instellingen niet volmaekt zyn. Maer om die te verbeteren loopen zy niet opschuimend, met verwarde hairen en den dolk in de hand langs de straten. Wy betrouwen op den tyd, op de ondervinding, op een wys en kalm onderzoek om de gebreken onzer inrigtingen stilletjes aen te hervormen. Dit is het schouwspel niet dat ons Frankryk oplevert. Voor het tweede mael vergetende dat het geluk het doeleinde der volkeren, de vryheid een middel, niets dan een middel is, noodzakelyk, ja, maer welkers gebruik gematigd moet worden, springt Frankryk weder van eerst af de palen te buiten. Het geeft

> zich aen ydele bespiegelingen over, dit land voor welk het zoo noodzakelyk is dat het zyne zaken laet besturen door de weinige praktische mannen die het bezit. Het geeft zich ten prooi aen eenige staetkundige gelukzoekers; en ten hoogste ontbloot van den burgermoed welke de partyschappen durft tegenstaen, laet zy zich door allen betwisten en verscheuren. Geen wederstand, roept men ter aller zyde, de wederstand tergt ons! - Men wederstaet? Hoe kan het anders. Inderdaed hoe zou men niet moeten wederstaen aen lieden die, ombekwaem zelfs om eene gematigde vryheid te verdragen, zich met woede in den doodenden afgrond eener grenzelooze vryheid nederstorten.'

Alles herhalen wat de achtbare schryver over den huidigen stand der partyschappen in Frankryk zegt, ware ons onmooglyk, zelfs ware het ons onmogelyk al het merkweerdigst dat hy hierover meldt, aentestippen.

Zoo veel redens pleiten er tegen een verbond met Frankryk, zegt hy ergens dat:

> 'Ik zal niet afzonderlyk spreken van de belgische geestelykheid, die de vereeniging met Frankryk vyandig schynt, noch van de vlaemsche gewesten, welke meer dan de helft der bevolking van ons Koningryk uitmaken en over het algemeen zich altoos voor deze vereeniging verwyderd getoond hebben; want ik denke dat die zelfde geest van verwydering in al het overig onzer bevolking verspreid is.'

Zie hier de slotrede van dit allezins merkwaerdig schrift, dat een waer genoegen by alle opregte vaderlanders gebaerd heeft, en den innigen geest die de meerderheid der Belgen bezielt, onder een geheel ander oogpunt zal doen kennen, dan dit waeronder dezelve zoo lang, helaes! door onze fransch-belgische dagbladen beschouwd is:

> 'Dit zyn, in den tegenwoordigen tyd, de denkbeelden die my schynen de bezonderste vraegpunten te beheerschen, waer het vaderland in betrokken is. Zyne slechte driften en zyne wilde partyschappen inkortende, zal Frankryk mogelyk eens van zyne lange ontsteltenissen uitrusten; zal het in het midden der volken de plaets hernemen waertoe het zoo lang heeft regt gehad door zyne gevoorderde beschaving en zyne hoogteschatten ligging; zich zelve bedarende, zal het afzien van Europa te ontrusten en van altoos de toekomst met verwoestende grondstelsels te dreigen. Dan ook zullen de Mogendheden zich kunnen geruststellen. Velen zelfs ophoudende zich voor het gevaer der gedachten en voor derzelver besmet-

telykheid te behoeden, zullen weder op den stand van Europa eenen aendachtvollen blik kunnen slaen. Zullen dezen willen erkennen, - zoo als Frankryk er zich by wylen mede te vleyen schynt, - dat een nieuw stelsel van staetsvereffening niet onmogelyk is, en dat, zoo zy-zelven alle hare kracht, eene meer te samengetrokken kracht van noode hebben, het ook terzelfder tyd betaemt Frankryk meerder magt bytezetten, om zich gezamentlyk tegen groote overheerschingen en uitgebreide aenwinningen van grondgebied, te verzetten? Indien het mogelyk is die uitslag in de duisternis eener verre toekomst te zien doorstralen, dan zeker zal Belgiën ongetwyfeld veroordeeld worden om in die nieuwe herstichting der koningryken zyn bestaen in de weegschael te zien zetten; en, zoo het in deszelfs lotbeschikking is van zyne onafhanklykheid te moeten afzien, dan zal het, en dit nog niet zonder smart, zich met het groote en kalme Frankryk kunnen vereenigen, maer nooit, zoo wel onder de betrekking zyner belangen als onder die zyner genegenheden, zal het zich willen vereenigen met het land der regeringsloosheid, des oproers en der moordery.'

'Ik herhael en ik zeg:'

'De kleine staten hebben alles te vreezen van den oorlog tusschen de groote Mogendheden.'

'De onzydigheid zal hun meest altyd rampspoedig zyn.'

'Zy moeten verbond maken, niet alleen met de magtigsten, maer bezonder met diegenen welke het minst hun volksbestaen bedreigen.'

'Die dubbele voorwaerde bevindt zich voor ons in een voorwaerdelyk of onvoorwaerdelyk verdrag met de verbondene Mogendheden.'

'Frankryk alleen onder de groote staten, heeft belang om Belgiën te veroveren.'

'In geval van oorlog, welk een stand wy jegens Frankryk ook nemen mogen, vriend, vyand of onzydig, worden wy fransch zoo Frankryk de overhand behaelt.'

'In den tegenwoordigen toestand der zaken schynen de vereeniging met Holland en zelfs de vereeniging met Duitschland min ongunstig dan de vereeniging met Frankryk.'

'Maer de onafhanklykheid boven al.'

D.T.

Aen den avond.

Lieven avond, kom: dael neder,
Sprei uw bruine vlerken rond;
Geef natuer een kalme ruste,
En gun my een' zaelgen stond.

Laet me weêr eens zalig wezen,
Doof in my die wrange smart,
Dat ik droom' van heil en liefde;
Droomen is zoo zoet aen 't hart.

Laet uw zefirs myne zuchten
Voeren naer het vreedzaem oord,
Waer myn teêr verkwynend meisje
Door heur klacht de stilte stoort.

Voor gescheiden lievelingen
Zyt ge balsem in het ly. -
Lieven avond! wees weldadig;
Door u klopt de boezem vry.

Laet de maen uw zwart doordringen;
Want haer kuische, zachte schyn
Is den lyder hier een wellust
En verkwikkend voor de pyn.

Nachtegael, stort ook uw zieltjen
Uit in liefde en melody;
Uwe toonen zyn zoo kosend,
Breng myn ziel verrukking by.

Dael neêr, dael toch, lieven avond;
Sprei uw bruine vlerken rond;
Geef natuer een kalme ruste,
En gun my een' zaelgen stond.

14 July 1840.
EMM. ROSSEELS.

Maetschappy van Orpheus.

Den 22 dezer maend heeft de *Maetschappy van Orpheus* haer tweede winter-Concert gegeven. De voortgang harer leden in de Toonkunde is eene zaek welke wy van eerst af en by elk Concert hebben gewaer geworden. Nu hebben wy bezonder getroffen geweest door de juistheid en vastheid met welk de verschillende stukken zyn uitgevoerd geweest, zoo als: de *ouverture* van Lindpaintner, het eerst gedeelte der *Sinfonie* van Van Beethoven, de *Liebes-tandler* en de *Labyrinth-walzer* van J. Lanner, en de *ouverture* van JOZEF HASSELMANS, onzen jongen en veel belovenden stadgenoot welke thans te *Nantes,* in Frankryk orkest-bestuerder is.

Wat den zang betreft, deze heeft ook niets te wenschen overig gelaten. De heer FR. KENIS heeft ons nog altyd met zyne aengename stem verrukt; de heer LAMBRECHTS heeft ons dit mael ten vollen zyne krachtige en buigzame stem in den *Duo* van de *Puritani* getoond, en de Kooren hebben ten vollen aen de verwachting van het publiek voldaen. Buitengewoon vergenoegd was het pupliek over de jonge juffer welke zich in den *Duo* van *Anna Bolena* heeft laten hooren. Wy zouden niet verwonderd zyn dat er eene tweede Eliza Meert onder verborgen was. Hopen wy in de toekomst. Met al dat was het beklagensweerdig te zien hoe onsterk het publiek was. Wanneer toch zullen onze Antwerpenaren verstaen dat de aenmoediging der kunsten bestaet, niet in ydele woorden en geschreeuw; maer in openbaer en door werken te toonen dat men belang in hunnen voortgang stelt?...

Maria.

Maria! ach myne engelin,
Zoo teêr van hart, zoo rein van min,
Gevoelt gy ook des avonds niet
  Dat vreugdevol verdriet?

Des avonds, zeg, wanneer de maen
Van uit het oosten opgestaen,
Met zachten, stillen luister praelt
  En 't halve rond bestraelt.

Des avonds, zeg, wanneer het zwart
Den grond bedekt, het maenlicht tart;
En dat de treurige eenzaemheid
  Haer vale wieken spreidt.

Des avonds, ja, wen gy alleen,
Verlaten en van idereen
Vergeten, in uw wooning zit
  En denkt, maer zingt noch bidt.

Vergeten, hoe van iedereen?
Vergeten zeg ik; neen, ô neen;

Gy die zoo goed zyt en zoo rein,
Kunt nooit vergeten zyn.

Want hy, die alles, alles schiep
En met een woord te voorschyn riep,
En in een blik zyn werking ziet,
Vergeet u, meisje, niet.

Dit tuigt, dit tuigt uw eigen hart
Welligt, wanneer de lucht gestart,
Des avonds zacht uwe oogen treft,
Wen gy den wimper heft;

Wen gy de goddelyke pracht,
De stille voorboô van den nacht,
In al zyn' trekken gade slaet
En in de ziel verstaet.

En dat natuer met kracht en klem
Van tael u toeroept: denk aen hem,
Aen hem, ô meisje, aen zyne min,
En sluimer zachtjes in!.....

Ja, sluimer in; indien gy kunt;
Indien natuer die rust vergunt
Aen u, aen u die immer voelt
Wat in uw boezem woelt.

Want zoo gy in het avonduer,
ô Schoonste schepping der natuer,

De stemme nagaet die u zegt:
Natuer is heilig en opregt,

Dan voelt gy in uw kloppend hart,
Het worstelperk van vreugd of smart,
Dan voelt gy wat het oog niet ziet;
Dat vreugdevol verdriet.

Die vreugd die gy niet ruilen zoudt
Voor diamanten, paerlen, goud
Of alles wat de gierigheid,
Met woedend oog bestrydt.

ô Ja, gy kent den samenstel
Van dit verfynd gevoel te wel
En roept: ik ruil voor immer niet
Dat vreugdevol verdriet!

JAKOB KARSMAN.

Kunst- en letternieuws.
Grasmaend.

- Wy vernemen door eenen onzer medewerkers, die dezer dagen Gent bezocht heeft, dat de vrouwe van een tooneelschryver van wie wy reeds oorspronkelyke stukken hebben aengekondigd gezien, zich onledig houdt met een drama van eigene vinding te schryven. Mogt die onderneming eenen gelukkigen uitslag hebben en een pareltjen te meer aen de vlaemsche tooneelkroon hechten. -

- De Maetschappy van *Orpheus* te Gent heeft voorgenomen, voortaen geene andere stukken dan vlaemsche te zingen. Haer laetste Concert is reeds op dusdanige wyze ingerigt geweest en de goede uitval heeft hunne vaderlandsche kunstgevoelens ten vollen bekroond. Mogt hun edel voorbeeld anderen tot navolging aenporren, en aen de onkundigen ten vollen doen zien hoe verre onze moedertael zich boven de fransche in zangerigheid verheft.

- Met genoegen kondigen wy onzen lezeren aen, dat wy ons in staet gesteld hebben om maendelyks een hoofdinhoud der lessen van den hoogduitschen dichter KURANDA, *over den tegentvoordigen toestand der letterkunde in Duitschland,* medetedeelen. Deze lessen, zoo als men weet, worden door de aenzienlykste persoonen des hofs bygewoond en zyn des te belangryker dat de heer KURANDA onze moedertael ten hoogst genegen is en dat hy in meer dan een geval onze letterkunde zal aenraken, en mogelyk de vooroordeelen van hooge persoonaedjen zal kunnen te niet doen. -

Feestviering
Te Antwerpen,
1635.

Den 25 van Grasmaend des jaers 1635 was gansch Antwerpen als van vreugde uitgelaten: de prins-kardinael Ferdinand van Oostenryk, nieuw benoemde Gouverneur-generael der spaensche Nederlanden, kwam in die stad zyne openbare intrede te doen en was er met ongemeene pracht en toestel ontvangen geweest. Volgens een aloud gebruik was hem aen de St.-Joris-poort de Maegd van Antwerpen te gemoet gekomen, en had zyne Hoogheid de sleutels der stad, benevens eene lauwerkroon, op eene gouden schotel aengeboden. De burgemeesters, schepenen en raed van Antwerpen, aen hun hoofd hebbende de toenmalige markgraef Hendrik Van Varicq, burggraef van Brussel, vryheer van Boonendael, Bouwel en Olmen, hadden den vorst by deszelfs aenkomst zeer heuschelyk geluk gewenscht en na deze eerste pligtplegingen was de gansche stoet, begeleid door de zes gilden in vollen harnas, in optogt gegaen naer de oudvorstelyke verblyfplaets het *Prinsen hof,* in de St.-Michiels-abtdy, thans, helaes! niets meer dan puinen aschhoopen opleverende, sedert dat Mavors woeste

gezellin in dit aloude kloostergesticht hare brandfakkel heeft rondgezwaeyd.

Ter gelegenheid van deze intrede was de geheele stad als in feestgewaed gehuld, en ofschoon de Scheldevaert nu bereids eene halve eeuw werkelyk was gestremd geweest, men zou echter in waerheid hebben mogen zeggen dat het nog steeds hetzelfde Antwerpen was dat, ten jare 1549, honderd-dertig-duizend kroonen toelegde tot het bekostigen der inhuldiging van Philips den II; immers er was geene zoo nederige wooning of zy was uiterlyk min of meer zindelyk opgesierd; armen en ryken hadden gewedyverd en elk had het zyne ter verheerlyking van den nieuwen landvoogd willen bydragen.

Byzonder waren met buitengewoonen smaek en luister opgetooid, de straten langs welke de hertoglyke stoet zynen togt had genomen. Wel is waer dat het anders niet zyn kon; want de opsieringen van alle die straten waren geschied volgens de teekeningen en onder toeverzigt van den ridder Petrus Paulus Rubens, de glinsterendste star van het kunstminnend tydvak der infanten Albertus en Isabella.

Deze nooit volprezen vorst der vlaemsche schilderschool scheen in de plegtigheid der omstandigheid een nieuw kunstvuer geput te hebben, in welkers gloed, zyn penseel, als 't ware, zich hertemperd had. Verbazend, inderdaed, waren de kunstgewrochten welke zyn scheppend vernuft in korten tyd had voortgebragt, en men mogt veilig zeggen dat men nog nimmer zulke fraeye versieringen en leerzame zinnebeelden te Antwerpen gezien had.

Hier stond een eereboog Koning Philips den IV. toegewyd; daer zag men de verheerlyking der overledene infante Isabella-Clara-Eugenia; ginds bewonderde men den zegeboog van Nordlingen; elders de daden van Hercules en de gene van Bellerophon, terwyl men op de Melkmarkt een kunstige Janustempel aentrof, op de Grootemarkt de historische geslachtboom van het huis van Oostenryk, en dat men op de Meir bewonderde eene halfkringvormige opene gallery, onder wier bogen de steenen standbeelden der twaelf laetste duitsche Keizers geplaetst waren, zynde de twaelf oppergoden van het heidensche Olympus gerugsteund tegen de kolommen van dit ontzaglyk gevaerte dat niet min dan 110 voeten in de doorsnede, 80 in de hoogte en 60 in diepte had.

Hoe verrukkend en overheerlyk het gezigt was 't welk de straten met alle deze versieringen opleverden, is ligter te bedenken dan te beschryven. Intusschen zoude het feest onvolledig geweest zyn, ten minste voor het gemeen, had men aen dit laetste ook niet vertoond den bekenden antwerpschen Ommegang, waervan het uitryden op den volgenden dag, 26 van Grasmaend, was bepaeld geworden.

Destyds was de uittogt van dien trein van Reuzenbeelden en praelwagens eene gebeurtenis waer in de geheele burgery belang stelde en welke duizende vreemdelingen naer de stad lokte. Ook, daer de toovermare: *de Reus rydt te Antwerpen,* bereids eenige dagen te voren, de Kempen, klein Braband, het land van Waes en de Meyery van den Bosch was rondgeklonken, was het landvolk uit die streken met gansche benden her-

waerts komen gestroomd, en er zoude eene meer geoefende pen dan de onze vereischt worden om het woelig en wemelig tooneel af te malen dat de stad toen opleverde.

Reeds van in den vroegen morgend was jong en oud te been gekomen. Duizenden van kleine jongens omringden, belegerden, ja bestormden de oude bergplaets des Ommegangs, het Eeckhof. Herhaelde malen poogden de driftigste en stoutste bengels te klouteren over het houten omheningschutsel welk het voorplein afsloot, doch werden telkens door onbarmhartige stadswachters afgeweerd.

Eindelyk wordt het teeken tot den optogt gegeven: een gekraek van steenen pletterende wielen doet zich hooren; het vermolmde Eeckhofhek draeit krysschend op deszelfs beroeste hengsels, en de geheele Ommegang komt achtervolgens statig in beweging.

De Walvisch! de Walvisch! gilt met een het blyde kinderschaer, terwyl het zich spoedt om buiten bereik van het zeegedrogt te geraken. De duizenden van nieuwsgierigen kyken naer den kant van waer deze kreet is opgerezen, en reikhalzen om beter den vorst des Oceaens te kunnen zien voorby trekken. Zie hem daer vast naderen, omringd en gevolgd van zyne staffiers, de ventjagers, en van verscheide dartelende dolfynen en zeepaerden.

Om de waerheid te zeggen, een walsischvanger zoude in dezen vischvormigen romp bezwaerlyk hebben kunnen ontdekken het groot *cetaceum* op hetwelk hy te midden der ysbergen van Groenland en kaep-Hoorn jagt maekt; want van den kop tot den staert is in dien romp niets te vinden dat naer een walvisch zweemt. Doch

daer aen laet zich niemand gelegen; integendeel is er misschien geen stuk des Ommegangs dat het Janhagel meer verlustigt.

Want, terwyl de eenvoudige landlieden zich aen dezen wanstaltigen walvisch blind gapen, zie daer het monster welk, den muil openspalkende, plotselings door denzelven eene zoodanige waterhoos lost, dat velen dier onbedachte kinkels braef kop, hals en ooren worden gewasschen, en anderen door dezelfde geut over het gansche lyf een zoo frisch bad krygen, als welligt nergens dan by den keerkringsdoop gezien wordt. Doch daer by bepaelt zich het spel niet. Nauwlyks is deze eerste vlaeg voorby gedreven; nauwlyks hebben de boeren hunne gansch doorweekte vilten drietikkers droog en glad gestreken; nauwelyks hebben hunne vrouwen en dochters de wanorde geweerd welk in derzelver penters en kapsels veroorzaekt was geworden, of de Walvisch opent zyne luchtgaten; twee bronnen ontspringen uit dezelve, en een looze schalk van Kupido, die schrylings op den nek van het zeegedrogt gezeten is, rigt de waterstralen regts en links, op- en neêrwaerts, in de vensters en deuren, tegen de huizen en onder de volkshoopen, en dit met zulke hardnekkige aenhoudenheid dat de van water lekkende scharen voort moeten, waer door dan ook aen het overige des Ommegangs een vryen weg gebaend wordt.

Na den lyvigsten van de bewooners des Ocaens kwam deszelfs weerga onder de viervoetigen, de Olifant, aengestapt, en liet zich bewonderen door de hooge spitse zuil welke hy op den rug droeg en de vaerdigheid waer mede hy zynen snoft in alle bogten wrong en bewoog. Vervol-

gens verscheen Neptuin, gewapend met zynen drietandigen elger en omringd door zyne zoons, de Tritonen, blazende op krulvormige zeehorens. Verders zag men eenen Parnassusberg waer op zaten Apollo en de negen zanggodinnen. Deze laeste wagen was gegeven geweest door het S. Lukasgilde.

Middelerwyl waren de luidruchtige betooningen der menigte allengs verflauwd, maer toen vader Druon-Antigoon de Groote markt kwam opryden, hervatten het geschreeuw en gewoel heviger dan te voren: *De Reus! De Reus!* is de algemeene kreet by de nadering van Antwerpens oudsten burger; het gedrang wordt smachtend; gelukkig degene die geene hoeden, kappen of huiken verliezen. Zie hem daer, de man, die, volgens de overlevering, tydgenoot van Ambiorix en Cativulcus, de antwerpsche Burgt bouwde. Wat regt reuzen-opzien! Wat wreed en vreeslyk voorkomen! Wat fiere en manhafte houding! - Hy is in volle romeinsche wapenrusting: zyn pantser van zuiver gepolyst stael en zyn helm van gebronst koper, overschaduwd door eene dikke bos hanenvederen, glinsteren hevig by het zonnelicht; zyne linkerhand rust op een slagtzwaerd en in de regter houdt hy eenen bevelstok: zie, hoe statig hy het hoofd regts en links wendt, wat strenge en forssche blikken hy naer alle zyden werpt! Zou men niet zeggen een magtig vorst die zyne domeinen doorwandelt en bezigtigt om zich te verzekeren dat er alles in goede orde is.

Tot dus verre de Ommegang buiten welken er nog andere volksvermaken plaets hadden die wy, om kortheidswille, niet zullen ondernemen te beschryven. Om

dezelfde reden zullen wy ook niet spreken van de glansryke verlichting met vuerpannen, flambouwen en pektonnen, by dewelke byzonderlyk uitmuntten het Stadhuis, het Jesuiten-kollegie, het poortael van St. Jakobs, het bisschoppelyk paleis en de toren der Kathedrale kerk die tot in het opperste gelid behangen was met drie honderd brandende lantarens.

Deze luisterlyke feestviering werd den derden dag besloten door een groot vuerwerk 't welk van O.L. Vrouwentoren werd afgestoken en des te meer verrukking verwekte dat men zich niet herinnerde immer zulk een schouwspel te Antwerpen te hebben gezien. Ook achten wy het der moeyte waerdig er hier ten slotte eene schets van op te hangen.

Het was negen ure 's avonds en de nachtschaduwe had de gansche stad omtogen. Duizenden nieuwsgierigen hommelden van ongeduld zoo aen den voet des torens als in de derwaerts leidende straten. Nu en dan zag men in den toren wel als een stallicht omdwalen en hoorde men de steenuil krassen, maer verders ontwaerde men niets, en het gerucht begon onder de menigte te loopen dat alles tot nader bevel was uitgesteld geworden.

Eensklaps wordt het sein gegeven. Eene onafmeetbare licht- en vuerstrael schiet hemelwaerts, boort door het ondoorzienbaer duister en lost zich op in eenen glinsterenden starrenregen. Verscheide andere vuerstralen volgen deze eerste en bezaeyen het hemelgewelf met lichtsprankels. Allengs begint het geheele kerkgevaerte, als 't ware, te gloeyen en te glimmen, en weldra wordt de gansche toren een vuer en vlammenteelende volkaen,

wiens kruin als bekroond wordt met gestadig door elkander flitsende bliksems. Een wydgapende krater opent zich op de groote gallery en braekt eenen stroom van zwavelvlammen; springers en vuerpylen snorren in alle rigtingen; ontelbare staertstarren doorkruisen de hemelwydte; vurige slangen en draken ryzen sissende naer het zwerk; het gothische kerkgebouw zucht, dreunt, davert onder de tallooze uitbarstingen. Eindelyk doet eene laetste doch vervaerlyke ontploffing zich hooren; de toren schynt tot in deszelfs grondvesten te zyn geschokt; eene alleroogenverblindende klaerte spreidt zich over daken en torentinnen heen, en, te midden van eenen helrooden vuergloed, verschynt zegevierend de roomsch keizerlyke adelaer. - Grootsch en treffend was dit schouwspel; maer kort was deszelfs duer. Eenige poozen daerna verdween alles in eene zware rookkolom; dikke duisternissen omhuldden andermael het kerkgebouw; de nacht spreidde zyne loodgrauwe vlerken over Rubens stad, en de volksscharen spoedden al pratende huiswaerts.

J.H. DARINGS.

De gevangene van Chillon.(*)

I.

Myn hair is grys, maer niet van jaren,
Noch 't werd van git
Aldus niet wit
Op éénen nacht, door bang vervaren.

(*) Het slot Chillon ligt tusschen Clarens en Villeneuve, aen het lak Leman of meer van Geneve. Ter linkerhand zyn de monden der Rhone; aen de overzyde de hoogten van Meillerie en de alpische bergketen van Boveret, en St. Gingo. Digt by, op een' heuvel achter het slot, bevindt zich een waterval. Beneden de muren van het slot is het meer gepeild op eene diepte van 800 voeten. Binnen het slot zyn verscheide kerkers, waerin de staetsgevangenen werden opgesloten. In de cellen zyn zeven pylers of kolommen, waervan eenige met yzeren ringen zyn voorzien.
Lord Byron, die, volgens Moore, het volgend dichtstuk schreef binnen den tyd van twee dagen, in het dorpjen Ouchy, by Lausanna, alwaer hy in 1816, door stormweder was opgehouden, geeft hetzelve als een verdichtsel. *Finden's illustrations* bewyzen de getrouwheid van Byrons beschryving van Chillon's kerker.
Om het oorspronkelyke zoo nauwkeurig mogelyk weder te geven, is in de vertaling de vorm van Lord Byrons versmaet, tot zelfs in de invallende kortere versjes, behouden.
L.

Myn leên, gekromd, schoon niet door last,
Zyn gansch in vuige rust vermast,
Want lang was hun verblyf een kot,
En lang kende ik 't ellendig lot
Van die, voor wie de ruimte en lucht
Zyn afgeboomd - verboden vrucht.
't Was om myn' vader dat ik, vroeg
Met dood bedreigd, de kluisters droeg.
Die vader werd in 't vuer geblaekt
Om stelsels, nooyt door hem verzaekt;
En om dezelfde reden vond
Zyn kroost een wooning in den grond.
Wy waren zeven - nu nog één:
Zes in hun jeugd, en een in jaren
Geëind als zy begonnen waren,
Vervolgd, doch trotsch en vast als steen.
In vlammen een, en twee in velden,
Vergingen voor 't geloof als helden,
En stierven als hun vader deed,
Den God ter eer dien hy beleed.
Drie zyn geworpen in een kot,
En ik - 't onzalig overschot!

II.

In Chillons kerkers, diep en naer,
Zyn zeven pylers, oud en zwaer,
Zyn zeven pylers, grauw en digt,
Beschenen door een treurig licht,
Een droeve zonnestrael, die door
De spleten heen zyn' weg verloor,
En die dan op den killen grond
Gevallen, kruipt en beeft in 't rond.
En in elk' pyler is een ring,
En aen elk' ring hangt eene keten.

Dat yzer is een kaukrend ding!
Zyn tand heeft in myn vleesch gegeten,
Met groef op groef, die niet verdwynt,
Zoo lang dit nieuwe licht nog schynt,
Dat weêr mag op myne oogen glimmen,
Voor wie de zon niet op mogt klimmen
Sints jaren - ach, hun langen duer
Heb ik vergeten, na het uer
Dat ik den laetsten sterven zag,
Daer 'k levend aen zyn zyde lag.

III.

Zy klonken ieder aen een' steen.
Wy waren drie - doch elk alleen.
Wy konden geenen voetstap ligten,
Wy zagen nooyt elkaers gezichten,
Dan by een' glimp die ons bedroog
En vreemd maekte aen elkanders oog.
En dus te gader - doch verdoken,
De hand geketend, 't hart gebroken,
Was 't nog verzoeting in ons lot,
Beroofd van lucht en aerdsch genot,
Te luistren naer elkanders spraek,
En, onderling tot elks vermaek,
Wat hoop te voên door een verhael
Of heldenzang in stoute tael.
Doch ook die zangdrift hield niet vol:
Ons stemmen werden dof en hol,
Als echoos uit de donkre woon,
Gesmoorde klank - geen vrye toon
Aen ons te voren zoo gewoon.
't Is ligt verbeelding, maer my scheen
Zoo klonk er ooyt van de onze geen'.

IV.

Ik, de oudste van de drie, verzon
Al wat was streelend voor de rest;
En deed ik steeds daer toe myn best,
Elke andre deed zoo veel hy kon.
De jongste - wien myn vader minde,
Om dat myn moeders ziel hem in de
Klaer hemelsblauwende oogen stond -
Voor hem voelde ik my diep gewond:
En waerlyk, 't moest een hart verflauwen
Zoo 'n jong in zulk een nest te aenschouwen;
Want eer hy daer gekluisterd lag,
ô! Was hy schoon gelyk de dag,
(Toen nog de dag was schoon voor my,
Als voor jonge aedlaers, vlug en vry)
Een aspunt-dag, die niet verduistert
Zoo lang zyn zomer de aerd verluistert,
Zyn slapelooze zomer, bron
Van glans, en afkomst van de zon!
En zoo, zoo was hy rein en schoon,
En uit zyn' aert aen vreugd gewoon,
Met tranen slechts voor andrer kwalen;
Dan stroomende als de beek der dalen,
Tenzy hy 't leed kon hulpe biên
Hetwelk hy gruwde op aerd te zien.

V.

Ook de andre was zoo rein van aert,
Maer opgegroeyd voor lans en zwaerd.
Sterk van gestalte, en van een ziel
Gevormd om tegen de aerd te stryden;
Die gaerne in de eerste rangen viel,
Maer die geen kluisters ooyt kon lyden.

Die ziel nu, onder 't boeyen wigt,
Verkwynde in stilte en zonk en zwichtt'. -
Zoo deed allengs de myne ook ligt;
Doch dwong ik haer om niet te treuren,
En haer geliefden op te beuren -
Hy klom den berg op, door de wolk,
En wist de wolven te belagen;
De kerker was voor hem een kolk;
Geboeyde voeten de ergst' der plagen!

VI.

By Chillon's wal ligt Leman's lak;
En duizend voeten onder 't vlak
Des breeden vloeds, liet men weleer
Het diepte-metend peillood neêr,
Van Chillons sneeuwit breed gemuert',
't Welk, rondsom heen, de zeegolf schuert.
Uit steen en bron is daer gewrocht
Een levend graf, een dubble krocht.
Beneden 't golvend oppervlak
Lag 't donker hol, dat ons verstak.
Wy hoorden dag en nacht de waetren
Daer boven op de muren klaetren,
En 's winterdags heb ik gevoeld
Hoe 't golfschuim door de tralie spoelt,
Wanneer de storm het zwerk doorwoelt;
En dan heeft zelfs de rots gekraekt,
En 'k voeld' haer kraken, ongeraekt;
Want ik kon lachen op den dood
Die my en heul en redding bood.

VII.

Ik zei, myn naeste broeder kwynde,
Ik zei, zyn magtig hart verpynde.
Hy hongerde als van voedsel schuw;
Niet dat hy 't slecht vond of te ruw,
Want wy, met jagers kost gemeen,
Wy waren met zoo'n spys te vreên.
Alleen de melk der berggeit was
Verkeerd in water uit den plas.
Ons brood was 't geen m' in kerkers breekt,
Lange eeuwen met getraen doorweekt,
Sints eerst de mensch zyn broedren vong
En als gedierte in kluisters wrong.
Maer zulks was ons of hem geen smart,
En zulks verwoestte 't lyf noch 't hart.
Myns broeders ziel was van dat soort
Die een paleis niet had bekoord,
Wierd daer de vrye lucht gesmoord
Die ze op het steil gebergt verwierf:
Doch waerom 't niet gezegd? - hy stierf.
Ik zag zyn hoofd ten boezem bukken,
En 'k mogt zyn vege hand niet drukken,
Hoezeer ik, als in toorn verhit,
Myn boey wou scheuren door 't gebit!
Hy stierf - Men nam de boey hem af,
En dolf hem daer een aeklig graf,
In de aerd waer hy den geest op gaf.
Ik bad hun, als een gunst, zyn lyk
Te leggen in een eedler slyk,
Waerop de dag scheen - dwaes verzin!
En toch kwam my dan 't denkbeeld in
Dat, zelfs ontzield, in zulk een krocht
Zyn vrye borst nooyt rusten mogt.

'k Had best myn ydle bêe gespaerd:
Zy lachten koel - en dáér, in de aerd,
Daer legden dan de wraekgezinden
Een wezen dat wy zoo beminden.
Zyn leêge keten leunde op 't graf,
Gedenkstuk van een moord zoo laf!

VIII.

Maer hy, de bloem, de lieveling,
Aenbeden sints hy 't licht ontving,
Zyn moeders beeld in 't schoon gezicht,
En zyner broedren troetelwicht;
Zyns wreedgepynden vaders lust,
Myn laetste zorg, voor wien, gerust
Ik 't leven rekte, om 't zyn' misschien
Min droef nu, en eens vry te zien;
Hy ook, die nog van hart en geest
Steeds vlug en vreugdig was geweest,
Hy ook was nu geraekt, en 'k zag
Zyn bloos versterven, dag by dag.
ô God! het is een vreeslyk iet,
De menschelyke ziel, die vliedt,
In wat gedaente het ook geschied'!
Ik zag ze weggerukt in bloed;
Ik zag in opgezwollen gloed,
Haer worstlen met den watervloed;
Ik zag ze op 't zondig ziektebed
Door akelige vrees ontzet;
Maer dan was 't yzing - nu was 't leed,
Schoon traeg en zeker, minder wreed.
Hy welkte en kwynde, meer en meer,
En dat zoo kalm, zoo stil en teêr,
Zoo zacht vergaende, en droef alleen
Voor die hy naliet hier beneên.

Dan, midlerwyl een wang, wier rood
Was als een spot van graf en dood,
Wier gloed zoo lieflyk - flauw vervloog
Gelyk een smeltend regenboog;
Een oog, dat als de maen by nacht,
Den kerker soms in luister bragt;
En nooyt een morrend woord tot God,
Een zucht om zyn ontydig lot.
Alleen wat spraek van beter tyden,
Alleen wat hoop tot myn verblyden;
Want ik, in rouw verstomd, verloor
In hem nu meer dan ooyt te voor.
En dan de zuchten, die natuer
Hem lozen deed, schoon kort van duer,
Verflauwden steeds van uer tot uer.
Ik luisterde eens, doch kon niets hooren;
Ik schreeuwde, gansch in angst verloren....
't Was hooploos, 'k wist het, maer de schrik
Misleidt ellendigen als ik.
Ik riep, en 't scheen me ik hoorde een klagt;
Ik brak myn boey in wilde kracht
En vloog tot hem - ik vond hem niet,
Ik dwaelde alleen in 't zwart verschiet,
Ik leefde alleen nog. - *Ik* alleen'
Schiep nog de lucht der duisterheên.
De laetste schakel, waerdste ring,
Die tusschen my en 't eeuwig hing,
Die my aen myn geslacht nog bond,
Viel daer verbryzeld op den grond! -
Myn broeders lagen - een gedekt,
Een voor myn oog - daer beî gestrekt.
Ik nam die hand die lag gevouwd,
Helaes! de myn' was al zoo koud!
Tot denken onbekwaem of streven,
Gevoelde ik my toch steeds in 't leven,

En zulk gevoel maekt als ontzind,
Wanneer 't onbreekt aen 't geen men mint.

Hoe ik dien stond
Den dood niet vond,
Is me onbewust, - Gods heilig woord
Weêrhield me alleen van eigen moord.

IX.

Wat my dan over is gekomen,
Zulks weet - zulks heb ik nooyt vernomen.
Eerst voelde ik licht- en luchtgemis,
En echter 't was geen duisternis.
Ik had gevoel noch denkbeeld - geen.
By steenen stond ik als een steen.
En alles wat ik merkte of wist,
Was als gedaentelooze mist,
Gansch bleek en grauw en ongedacht.
Het was geen dag, het was geen nacht,
Maer ledig vak, dat ruimte bant,
En vastheid zonder plaets of stand.
Er was noch star, noch aerd, noch tyd,
Noch goed, noch kwaed, noch gunst, noch nyd,
Maer stilte en ongehoord gezucht,
Geen doods- en ook geen levensvrucht;
Een zee met vasten damp omtogen,
Zwart, grondloos, stom en onbewogen.

X.

Een licht brak ylings door tot my:
Het was eens vogels melody,

Die ophield en dan wederkwam,
De zoetste die ooyt oor vernam.
't Verraste en roerde my zoo diep
Dat my er 't oog van overliep,
En dat de hand der wreede ellend
Van my een' stond scheen afgewend.
Maer haest kwam, traegzaem, zwaer en stug,
Myn geest op 't wezendlyk terug,
En 'k zag des kerkers muer en grond
Rond my weêr sluiten als terstond;
Ik zag den bleeken zonnegloor
Daer weder kruipen als te voor.
Maer op de tralie, waer hy kwam,
Zat daer de vogel, lief en tam,
Als op een boomtak, even vry.
Zyn vlerk klonk van azuren gloed.
Zyn zang was wonder schoon en zoet,
En dat gezang was al voor my!
Zoo'n vogel had ik nooyt gezien
En 'k zag er zulken nooyt nadien.
Hy miste, als ik, een lotgezel,
Maer 't leed neep hem niet half zoo fel.
Zyn liefde bood hy my zoo teêr,
Toen niemand my kon minnen meer,
En zingend by myn jammerpoel,
Bragt hy myn' geest weêr tot gevoel.
'k Weet niet of hy steeds vry mogt zyn,
Of uit zyn kooy kwam tot de myn',
Maer wetend wat een kerker is,
Wenschte ik voor hem er geen', gewis!
Of was hy ligt, met vlerk en veêr,
Een zendeling uit hooger sfeer?
Want - hemel? ô Vergeef my dat -
Terwyl hy dus te kwelen zat,
Dan vroeg ik of myns broeders geest
My ligt verscheen in zulk een' leest?

Maer eindlyk vloog hy heen, zoo snel,
En dat hy aerdsch was, bleek dan wel,
Want zeker had hy tweemael niet
Me alleen gelaten aen 't verdriet.
Alleen - als 't lyk in zyne kist;
Alleen - gelyk een wolk van mist,
Eene enkle wolk, op 't middaguer,
Wen heel des hemels veld is puer,
Een rimpel op het rein azuer,
Die daer verschynt ter kwader tyd,
Als 't blauw des hemels, de aerd verblydt.

XI.

Myn lot veranderde onverwacht:
De beulen werden nu meer zacht.
Ik weet niet wat hen dus bewoog,
Zy zoo versteend van hart en oog;
Doch 't was zoo. De verbroken keten
Werd me om de leên niet meer gesmeten,
En 't heette vryheid langs den wand
Nu heen te gaen, van kant tot kant,
En, op en neêr den kerkergrond,
En, een voor een, de pylers rond
En om te stappen, wat ik kon,
Steeds keerend waer myn stap begon,
En mydend, in myn' slingerdraf,
Alleenlyk myner broedren graf.
Want door myn' achteloozen tred
De plaets te ontheilgen van hun bed,
Van zulk een denkbeeld huiverde ik
En stolde my het bloed van schrik.

XII.

Ik maekte een trapgroef in den wal,
Niet om myn vlugt dus te onderwinden,
Want ik had ze al begraven, al
Die my in menschenvorm ooyt minden,
En heel deze aerd zag ik voortaen
Slechts als een' ruimer kerker aen.
Ik had noch vader, gâ noch kroost,
En dus in myne ellend geen troost.
Zoo dacht ik, en het deed my goed,
Want anders had myn hart gebloed;
Maer ik verlangde soms wat aêm,
En klom dan tot myn yzren raem,
Alwaer ik naer 't gebergte omhoog
Den strael wierp van een minnend oog.

XIII.

Ik zag 't - en 't was nog als voorheen;
Niet zoo als ik verminkt van leên.
Ik zag zyn eeuwig sneeuwen dak
Omhoog - omlaeg het breede lak.
Ik hoorde 't gudsend stroomgeklots,
Door boomstruik en gespleten rots.
Van ver zag ik den stadswal glimmen,
En zeilen glyden aen de kimmen.
En digter lag een eiland, kleen,
Dat my als toetelachen scheen,
    Het eenigst in gezicht.
Een klein groen eiland; zoo my docht
Niet breeder als myn smalle krocht.
Drie groote boomen slechts er op,
Den bergwind wiegende in hun top;

En rondsom, blauwe waetren vloeyend,
En vol van jonge bloemen, bloeyend
Met lieve tint en licht.
De visch zwom by den kerkerwal
Verheugd en weinig in getal. -
Dan, de avond steeg in d'ethergloed:
My docht zoo snel was nooyt zyn spoed,
Ja, 't scheen me als nam hy dus de vlugt.
En nieuw getraen en nieuw gezucht
Brak my dan uit. Ik wenschte dat
Ik nooyt myn boey verlaten had;
En toen ik weêr beneden zat,
Viel 't duister van myn naer verblyf
My als een looden zwaerte op 't lyf.
't Was als het versche graven zand
Dat neêrploft op een' dierbren pand.
En echter myn vermoeyde blik
Behoefde een lucht zoo zwaer en dik.

XIV.

De maenden, jaren mogten vliên,
Ik telde niet, ik nam geen acht,
Gansch hooploos me ooyt weêr vry te zien
Droogde ik myne oogen zonder klagt.
Men kwam ten laetste en slaekte my.
Ik vroeg niet hoe of tot wat end,
Het maekte my noch droef, noch bly,
Geboeyd te zyn of los en vry,
En 'k was der wanhoop nu gewend.
Ja, toen men eindlyk mywaerts kwam,
En al de keetnen my ontnam,
Was my dit zwaer gemuerte een cel,
Een woonst geworden, stil en wel.

't Was even of het wreed gespuis
My weêr verdreef uit haerd en huis.
By spin en mier was ik in gunst
Geraekt, en 'k lette op hare kunst.
De muis speelde in den maneschyn,
En kon ik min verheugd dan zyn?
Wy waren samen dag en nacht,
En ik, de vorst van elk geslacht,
Kon dooden wat ik wou - doch neen,
Wy leefden kalm en wel te vreên,
Myn boey en ik zelfs werden maets.
Zoo kan gewoont van lot en plaets
Ons maken wat wy zyn. Ja, zeer
Bedrukt zag ik de vryheid weêr.

CH. LEDEGANCK.

Letterlyk naer Lord Byron.

Voorlezingen over de Hoogduitsche letterkunde door den heer Kuranda.

Alom bekend is de fabel die een grieksche schryver vertelt. Als Jupiter de menschen schiep, hing hy hun eenen knapzak over de schouders; in het deel dat op de borst hing, legde hy de fauten des naesten; in dat welk zich op den rug bevond de eigene fauten van den drager. Daeruit komt het dat de mensch de fauten zyns naesten steeds voor oogen heeft, doch zyne eigene niet wel zien kan.

Wat deze Griek van den enkelen mensch zegde dat laet zich ook op de volkeren in 't geheel toepassen. Er zyn volkeren die dertig millioenen oogen hebben voor de fauten der naburige natie, maer met zestig millioenen oogen blind zyn voor de fauten van haer eigen karakter en leven. De wereldgeschiedenis is onuitputbaer aen zulke voorbeelden, - doch de wereldgeschiedenis met hare strydigheden en politische twisten moet uit den vredelyken kring des gezelschaps dat hier verzameld is, verbannen blyven; wy bedoelen slechts ons met hare vriendelyke dochter bezig te houden, met de *Geschiedenis der Letterkunde.*

De letterkunde is eene vrouw; en zy heeft daerom ook alle deugden des vrouwelyken geslachts. Wanneer men tot de eer der vrouwen zegt dat zy de zeden verfynen, - zoo laet dit zich van de letterkunde met gelyken regte beweren. De menschelyke maetschappy heeft geene tederer moeder dan de litteratuer.

Sedert deze eerste schriften, welke wy met den naem *de heiligen* kenteekenen tot op onzen tyd is het de litteratuer, welke als vrouw Ammo het minderjarige geslacht gevoed heeft, welke met roerende vlytigheid dag voor dag heure moederlyke ervaringsleere ons in het oor fluistert en elken morgend heure zegenende handen op ons voorhoofd legt.

Wyl nu de letterkunde de hoogste deugden der vrouwen in zich vereenigt, moeten wy wel toegevendheid voor haer hebben, wen ze van eenige vrouwelyke zwakheden zich niet vry maken kan. Aen persoonen die ons beminnen, vergeven wy geerne de kleine zwakheid der yverzucht, en de yverzucht is juist de faut waeraen zich de litteraturen der verscheiden natiën zeer dikwyls schuldig maken.

Zoo zien wy namelyk de duitsche en fransche litteratuer, in stede van zich vriendelyk de hand te bieden en in eensgezindheid en trouwelyke nabuerschap met malkander te leven, in eenen hardnekkigen, yverzuchtigen rangstryd de een tegen de andere staen; en, gelyk Maria Stuart en Elisabeth in Schiller's drama, schreeuwt de eene: ‘Ik ben de konigin en do moets voor my knielen’ en de andere roept: ‘Do bist een bastaerd en *my* behoort de kroon.’

Waerlyk zoo ooit de gemelde grieksche fabel eene onwedersprekelyke toepassing gevonden heeft, dan is het hier het geval. De duitsche litteratuer is plomp, wydloopig, droomachtig, onpraktisch - schreeuwt men in Frankryk. De fransche litteratuer is eenzydig, oppervlakkig, zedenverdervend, naer oogenblikkelyk effekt zoekende, zakeloos, onpoëtisch - schreeuwt men in Duitschland.

Den zak die op den rug hangt, zien beide niet. Konde ieder eene dezer litteraturen buiten zich uittreden en zichzelve van achteren beschouwen, zoo zouden ze gewis regtveerdiger jegens de andere en minder ingetogen met zich zelve zyn. Maer waer deze stelling te vinden?

En toch moest dat bemiddelend element niet zoo verre gezocht worden. Ik ten minste, geloove een punt te kennen, waervan men beide zonder partydigheid en blindheid beschouwen en be-

oordeelen konde; en dit punt is België! - Hier in dezen onafhanglyken tusschenlande, waer een duitsche en een fransche volkstam zich vermengt, waer Duitschers en Franschen in gelyk aental het gastregt genieten, hier waer de allerroudste kiemen der duitsche poëzy: *de Reinaert de vos*, enz. ontstaen zyn, terwyl in nieuwer tyd de voortbrengsels der fransche pers juist van hier tot hare wereldreis uittreden, hier ware het oord, waer men beide litteraturen begrypen, heur innig doorschouwende, en dan nog vry van de vooroordeelen beider natiën, de voortbrengsels derzelven op 't regtigste aenmerken en schaduwen en lichten, en schoonheden en mangels op 't regtigste afwegen kon.

Edoch met smart moet men bekennen dat België de hooge en schoone zending, tot welke het geroepen is, niet genoegzaem erkent. Roerend is het te bemerken, hoe de edelste geesten en vaderlandsvrienden dezes lands zich bemoeyen om het nationael gevoel te verheffen en het zaed tot eene nationale litteratuer uit te spreiden, zonder deze verheugende uitslagen te bereiken, welke zoo welgemeende poogingen verdienen. Met wantrouwigen blik zien ze naer Frankryk, met kouden ooge naer Duitschland. En dan nog ligt de oplossing der opgave zoo na! Gelyk de menging van twee kleuren eene derde voortbrengt, zoo konde België uit twee litteraturen den fynsten geest zuigende eene derde baren, welke den bloei des germaenschen en des gallischen in zich zou vereenigen. Mag dan immer heen de landspraek verdeeld zyn, vlaemsche, waelsche, - de geest ware *één*. - Zy ware de zoon van beide nationaliteiten en vader en moeder zouden zich aen de wiege dezes zoons om des te warmer in 't oog blikken en in eene innige omarming hun verbond des te vaster vernieuwen.

Dat België dit geluk nog niet deelachtig wordt, is het gevolg eener groote schuld die op het land weegt, de schuld dat het zynen duitschen naburen tot hier toe zoo koud en onverschillig den rug heeft toegekeerd. De latere geschiedenis zal het eens ongelooflyk vinden, dat een land, welk, zoo yverig voor ontwikkeling, naer alle zyden omtast, de bronne niet zag, welke zoo

ryk in zyne nabyheid vlood; eene bronne vol stroomende poëzy, wetenschap en beleering, zoo na, (nauwlyks eene dagreis verre, binnen korten tyd door dampwagens en yzerenbanen tot eenige uren gebragt) en toch immers zoo onbekend! De behoefte is zoo algemeen en het getal dergenen welke dit hooger standpunt erkennen, is zoo klein!

Gy, myne vereerde toehoorders, geldt my als de vertegenwoordigers dezes kleinen maer uitgekozenen getals. Hoe verheven is het voor eenen jongen schryver, die de letterkunde zyns vaderlands als eene moeder bemint, die het zich tot opgave zyns levens gemaekt heeft haer te dienen, hoe verheven is het niet voor hem in eenen vriendenlande, de vrienden dezer letterkunde verzameld te zien. Ontvangt mynen dank daervoor. Het is heden het eerste mael in België dat een kring van edele door wetenschap, fyne beschaving en burgerlyke stelling zoo bevoorregte persoonen zich openlyk verzamelt om zyne opmerkzaemheid gelykmatig tot hoogduitsche geestwerken toetewenden. Er ligt hier in welligt een bevruchtend koren tot een toekomstig zaed; de beweging is van uwe zyde gegeven, de gevolgen blyven welligt niet weg.

Van dit gezigtpunt uitgaende, zal ik in myne voordragt my veroorloven in een verkorten lyst de geschiedenis der nieuwere hoogduitsche letterkunde, met menigen terugblik op de fransche, te schilderen, en namelyk de voortbrengsels der levende schryvers uwen oordeele voortevoeren en te onderwerpen.

Eer ik de schildery der litteratuer voor uwe oogen voere, zy het my vergunt uwe opmerkzaemheid vooreerst te trekken op het oor-element derzelve - op de tael.

De fransche en duitsche spraken, hoe verscheiden ook in hunne huidige vorming, hebben toch in hunne oorspronglyke geschiedenis eene zekere gelykenis, en menige wigtige betrekkingen vertoonen zich gelykmatig in hunnen aenvang.

Beginnen wy met het fransch.

Het is bekend dat tot in 't midden der dertiende eeuw toe, twee hoofddialekten zich het grondgebied van Frankryk verdeelden, het eene noemde men *la langue d'oc,* het andere *la langue*

d'oui of *la langue d'oil*.(*) De *langue d'oc* was de tael des zuiden, de *langue d'oui* of *d'oil* die des noorden. De zuidelyke oc-sprake droeg gansch het zoete karakter des bodems op welken zy bloeide, hare klanken waren even zoo week als de blauwe hemel van Provence. Sismondi verzekert ons dat deze oude provençale spraek veel zoetluidender en zachter geweest is dan de hedendaegsche italiaensche en spaensche talen. De *assonancen* vonden zich overal van zelfs, de rymen pronkten en klonken van zelfs in 't oor. Hoe zoude de poëzy daer lang zich wachten laten? Inderdaed reeds in de elfde en twaelfde eeuw, terwyl in gansch Europa, de poëzy nog in den diepsten slaep lag, weêrgalmde daer het lied in de *langue d'oc* gansch lustig en hel, klonken daer de lieders der Troubadours, ten morgengezang der romantische poëzy, deze vrolyke hanenroep, welke de sluimerige middeleeuwen tot eenen schoonen vreugdigen dag herwekte. Welk een toover ligt er over deze spraek als over dezen tyd uitgegoten, waerop dichtkunst, liefde, dapperheid en welluidendheid der woorden de opgave des levens waren!

De langue d'oui of *d'oil* had ook wel heure poëzy, doch die was veel ruwer, kouder en rotsachtiger. Het was de sprake dezer helden uit Normandiën, die meer van daden dan van gevoelens, meer van den klank der wapens dan van den klank der woorden hielden. Welk wonder dat de zachtvloeyende *langue d'oc* overal den voorkeur verwierf, en niet alleen in Frankryk? Wen men in onze tyden de fransche tael als hoftael schier in gansch Europa vindt, zoo is dat geenszins een nieuwere verschyning; reeds in de twaelfde en dertiende eeuw vinden wy dezelve by de meeste hoven, by 't hof des konings Richard

(*) Deze benaming, die op eene schilderachtige wyze de twee hoofddialekten Frankryks onderscheidde door de verschillende manier waerop een dikwils gebezigd woord (*oui*) uitgesproken werd, vindt in onzen lande een gelykslachtig gebruik. Men zegt namelyk in Braband: *het mich-land* of *mich-kwartier* om het oostelyke deel der provincie nevens het limburgsch aenteduiden waerin *mich* in stede van *my* of *mii* uitgesproken wordt. (*Aenmerking der Redactie.*)

Leeuwenhart in Engeland gelyk by 't hof des keizers Frederik met den Roodenbaerd. In Duitschland was het alleen het provençael dialekt, der *langue d'oc,* welk gesproken werd.

Alleen, met de schrikkelyke krygen der Albigenzen veranderde alles, zoo als men weet. Het schoone Provence werd verwoest, de glans des provençalen ridderschaps vernietigd, de Troubadours verstomden en als eindelyk Lodewyk VIII Provence veroverde en het zuiderlyke Frankryk voor altyd met het noorderlyke tot een eenig koningryk versmolt, dan begon allengskens de tael des overwonnene, voor die des overwinnaers te wyken; de wilde, zorgelooze woorden en gezangen des zuiden verdwenen meer en meer, en de harde, scherpe en meesterachtige uitdrukking des noorden nam de plaets in en bekwam de overhand.

Dit is geenszins eene bezondere verschyning in de geschiedenis. Noord en zuid staen byna in gelyke betrekkingen tot elkander als verstand en phantazy, als gedachte en gevoelen, als man en vrouw. Het zuid in zyne meer schoone, milde, weeldrige vrouwelyke natuer, is meer den gevoele, der inbeeldingskracht, het genot, der rust en weeklykheid overgegeven. In 't noord integendeel, waer de bewooners het leven met wyd meer kamping, nadenken en geweld aen den bodem moeten afdwingen, dáér is ook het vaderland der sterke spieren, der verharde lichamen, der koude en overlegde uitdrukking. En, gelyk in spyt van alle schoone reden over vrouwen-emancipatie, nogtans de man steeds de heerschap behoudt, en gelyk in spyt aller poëtische scheppingen der phantazy, nogtans het verstand de wereld regeert, zoo is 't ook voor 't meeste, daer waer zuid en noord aen een raken, het weekelyke zuiden door het ruwe mannelyke noorden overwonnen geworden.

Van daer ook, dat de Noordmannen zich een groot deel van Europa onderworpen; dat Italië door de duitsche Keizers zoo dikwils bedwongen werd; en is niet het beschaefdste ryk des zuiden, Rome, door het ruwe geweld der barbaren van het noorden nedergeworpen?

De zachte tael van *Oc* maekte geene uitzondering op den re-

gel. Hare verbinding met de ruwe mannelyke *langue d'oui* werd door geenen gelukkigen echt bekroond. De man rukte het huisregt tot zich; hy verbood heuren speelgenoten en jeugdvriendinnen zynen dorpel, en de kinderen werden uitsluitelyk in zynen Godsdienst opgevoed.

Dit overwigt der *langue d'oui* heeft het noodlot der fransche uitdrukkingswyze voor alle toekomst beslist. Uit deze omstandigheid kwam deze tael herop, die wy heden wegens heure klaerheid, wegens heure bestemdheid, wegens heure fyn begrenzende vindigheid algemeen bewonderen, die echter voor de uitdrukking des gevoels en des gemoedslevens maer eene zeer karige en enge ruimte bezit. Het verstand en slechts het verstand is de Godheid dezer spraek; en toch verlangt ook het gevoel zyne regten, het wil gelyk het verstand, door denzelfden afgeveerdigde, door de tong, zich vertegenwoordigen zien. Alleen - *tout ce qui n'est par clair n'est pas français* - zegt Voltaire. Nu heeft het gemoed zeer dikwils aendoeningen die niet altyd klaer zyn; zulke gevoelens erkent de fransche tael niet. Welligt komt het daeruit, myne toehoorders, dat men in de fransche woordenboeken naer eene overzetting des duitschen woords *gemüth* (*gemoed*) vergevens omziet.

Rigten wy nu den blik op de hoogduitsche spraek. Ook hier ontmoeten wy twee hoofddialekten, en weder is het een zuiderlyk en een noorderlyk, welke zich tegenoverstaen. Wat voor de fransche tael de *langue d'oc* is, dat is voor ons het allemanische of zwabische dialekt; wat voor frankryk de *langue d'oui,* dat is voor ons het saksisch waeruit het hedendagsch hoogduitsch zich gevormd heeft.

Ook voor Duitschland was het de zuiderlyke spraek in welke de troubadours of de *Minnesänger,* gelyk ze by ons heeten, hunne lieders dichtteden. Als namelyk de *chevalerie* en *die vrolike kunste* (*le gai savoir*) der provençale ridders over gansch Europa zich begon te verbreiden, toen was het by het glansende hof des zwabischen Keizers Frederik Barbarossa en in Weenen by het vrolyke hof der oostenryksche hartogen, waer de nieuwe zeden en gedichten de vroegste opnamen en navolgers vonden. Eene

ontelbare ry van ridderen en edelen wedyverden in de kunst om het schoonste lied ter eere der vrouwen en der liefde te dichten, en de keizer zelf stond aen hunne spitse. Het zuiderduitsche dialekt wierd alzoo het middelpunt dezer nieuw oplevende *cultuer*. Wie nu in Duitschland aen dezen nieuwen beschavingstand wilde deel nemen, moest zich van het zwabisch dialekt bedienen. Zelfs Belgiën, de oorstam des noordschen tongval heeft den zuiderlyken dialekt tribuit betaeld: hartog Johan van Braband is een der beroemste *minnesänger* geweest.

De gene onder U, myne vriendelyke toehoorderen, welke de pracht van 't zuiderlyk Duitschland met eigene oogen hebben gezien, zullen begrypen hoe deze door Gods adem bewasemde gewesten, het vaderland van zoo vele dichters, en dicht, en dichtstukken, zyn geworden. In deze gezegende, met wyngaerden, zaeilanden en wouden bekroonde gewesten, door welke zich de groene Rhyn, de geele Mein en de blauwe Donauw, gelyk levensverbreidende polsaderen, slingeren; waer een trouwe en openhartige volksstam in gelukkige eenvoudigheid de hutten, huizen en landstraten bezit. Daer leeft voor den dichter eene wereld van immer nieuwe aendoeningen. Het duitsche zuiden was het, die ons Schiller en Göthe, Schelling en Schlegel, Glück en Mozart, gegeven heeft, en hetzelfde zuiden was het ook die de oudste wortelen onzer poëzy heeft voortgebragt. Daer waer de nieuwe poëtische Messias der Duitschers in *Don Carlos* en *Wilhelm Meister* is opgestegen; indenzelfden geliefden lande had de duitsche poëzy reeds voor zes honderd jaren heure openbaring verkregen door de profeten Hendrik von Ofterdingen, Walter von der Vogelweide, Wolfram von Esschenbach.

En moeste ik het onderscheid geven tusschen deze oudduitsche en onze hedendaegsche poëzy, zoo mogte ik zeggen: deze oudduitsche dichtstukken onder welken het *Niebelungen-lied* het beroemdste is, staen in betrekking met onze modernen ongeveer gelyk het oude testament met het nieuwe. Onze nieuwere poëzy is eene oneindige verwydering der vroegere, maer deze is altyd hare grondlage. Onze nieuwere poëzy is algemeener, meer wereldburgersch, op een vryer standpunt zich stellende,

daer de oudduitsche zich slechts met haren eigenen volke bezig houdt. De nieuwere poëzy der Duitschers is eene wereldpoëzy, de oudduitsche is eene volkspoëzy.

Maer de hoofdzaek is desvolgende. De huidige hoogduitsche schriftsprake is gansch verschillend van de tael die zich in den mond des volks bevindt. Als Malherbe by de Franschen de hedendaegsche gestalte hunner tael vaststelde, was het het paryzer dialekt welk hy haer ten grondlage gaf. 'De paryzer sprake is het voorbeeld voor gansch Frankryk.' Zoo luidde de wet. Anders is het in Duitschland gelegen. De vreemdeling die ons vraegt: in welken geweste spreekt men dan de tael die men in uwe boeken vindt, - dien kunnen wy niet antwoorden.(*) Noch in Berlyn, noch in Weenen, noch in Hamburg, alzoo in geene der drie hoofdsteden Duitschland's is ze de volkstael. Hetgeen wy hoogduitsch noemen, heeft by ons geene vaste zitstede of bodem. De poëet, het boek, het tooneel hebben eene gansch andere uitdrukkingswyze als de burger. In deze middeleeuwsche poëzy echter schepte de dichter onmiddelyk uit den monde des volks; hy behoefde maer de gewoonlyke woorden rythmisch te verordenen, met eenen *rymuniforme* te bekleeden, en een gansch heir van poëzyen kwam op zyn bevel hervoor. En hiertoe was het weeke en klinkende zwabisch dialekt, met zyne trouwhartigheid en naïveteit, gansch bezonder geeigend. Wie van u, myne vriendelyke toehoorders, gelegenheid gehad heeft eenen Tyroler, Zwitser of Oostenrykschen landman te hooren spreken, zal gewis toestaen dat deze dialekten eenen zekeren toon hebben, die het gemoed op eene aengename wyze beroert, waervan men zich geene rekenschap kan geven, maer die eenen weldadigen indruk maekt.

Om ook dengenen wien het zuiderduitsche dialekt vreemd is eene lichte karakterschets van hetzelve te geven, veroorlove ik

(*) En dit diene ons ten antwoord aen hen die beweeren dat de vlaemsche letterkunde onmogelyk is, omdat men in geene streek van vlaemsch-België, de geschrevene vlaemsche tael zuiver gesproken vindt.
AENMERKING DER REDACTIE.

my eenige strofen van oude minneliederen aentehalen die door eenen bekenden levenden dichter in het oosterryksche dialekt zyn overgedragen geweest.

Opperduitsch of Oostenryksch.(*)

K͡oan vögerl is traia
Sein'n nesterl au'm Bâm,
Âls i dir, liab's D͡earndl,
Wân i wâch bin, wân i tram'!

In da Wainnâcht, in da Mett'n
Hâb i di zunerscht g'seg'n,
Wia's d' schlafri mi 'n Naserl
Au'm Betbuach bist g'leg'n.

Unsa L͡iab' dé is haili,
Unsa L͡iab' hâb an B'stând:
In da kirch'n hâb' i's H͡earz Kriagt,
In da kirch'n kriach' i d'Hând!

(*) Voor degenen onder onze lezers die het hoogduitsch niet geleerd hebben, gelooven wy hier te moeten aenmerken dat in deze tael *u* als *oe, ö* als *eu, z* als *ts* luidt. Wat het oostenryksche dialekt in 't bezondere betreft, wordt er de korte *å* byna als *o* uitgesproken, gelyk by ons in het dialekt van Brugge; *o͡a*, *i͡a*, *e͡a* wordt diphtongerwyze uitgesproken, dat is dat de klemtoon op de eerste letters moet rusten en de tweeden zeer kort moeten uitgesproken worden. Niettegenstaende de verklaring des heeren Kuranda, zal het oostenryksch dialekt nooit in een nederduitsch oor aengenaem klinken. Terwyl onze vlaemsche tongvallen zekere medeklinkers dikwils verzwygen, eet de Oostenryker eene menigte klinkers op, en de overblyvende consonnanten baren natuerlyk geenen zoeten, noch welluidenden klank. De hier aengehaelde verzen zyn er een treffend voorbeeld van. Edoch daer moet een onderscheid gemaekt worden tusschen de oost-zuidsche en west-zuidsche dialekten van Duitschland. Het laetste, dat is het zwabisch, is aengenaem en zoet, en heeft vele betrekkingen met ons oudnederduitsch; het eerste, of het oppersaksisch en het oostenryksch schynt aen de naburige slavsche spraken hunnen al te vermenigvuldigden sisklank, nevens hunne voorliefde voor de medeklinkers, ontleend te hebben.
Overigens is het te bemerken dat het oostenryksch eenige betrekking aenbiedt met onze tael: *is* in plaets van *ist, da* en *de* voor *de; unsa* is meer naby van *onze* als van het hoogduitsch *unsere.*

In 't Hoogduitsch.

Kein Vögelchen ist treuer
Seinem Nestlein auf dem Baum,
Als ich dir, liebes Dirnlein,
Wann ich wach bin, wann ich träam'!

In der Weinacht, in der Mette
Habe ich dich zuerst gesehen,
Wie du schläfrig mit dem Näslein
Auf'm Betbuch bist gelegen.

Unsre Lieb' die ist heilig,
Unsre Liebe hat Beistand:
In der Kirche habe ich 's Herz gekriegt,
In der Kirche krieg' ich die Hand!

In 't Nederduitsch.

Geen vogeltjen is trouwer
Zyn nestjen op den boom
Als ik dij (u) lieve deerne,
Wen ik wake, wen ik droom!

In de wynacht, (*kerstnacht*) in de metten
Heb ik dij (u) voor eerst gezien
Hoe do (gy) slaeprig met het neusjen
Op het kerkboek bist gelegen.

Onze liefde die is heilig
Onze liefde heeft een bystand
In de kerk heb ik 't hart gekregen
In de kerk kryg ik de hand.

Het hedendaegsch oostenryksche dialekt is wel van het zwabische gansch verschillend, doch beide zyn één in oorsprong. Ook waren het namelyk de Habsburgsche keizers door welke de zuiderduitsche sprake, gansch de middeleeuwen door, haer over-

wigt verkreeg. Het eerste belangryke gedicht, der middeleeuwen, de beroemde *Theuerdanck* is uit geene andere pen gevloten als uit die des keizers zelfs. Deze is dezelfde keizer Maximiliaen, die in Brugge gevangen zat, en terwyl de onrustige Bruggelingen zich van buiten bemoeiden om hunnen heer allerlei boosheden te spelen, zat van binnen de jonge duitsche keizers zoon, en dacht misschien de verzen uit, die hy later in zyne beroemde gedichten, *der weisse Kunig* en *der Theuerdanck* onder vreemde namen uitgaf.

De heethoofdige Brugsche burgers hebben naderhand een tamelyk duer *honoraire* voor deze verzen moeten betalen. Brugge is de eenige stad in België aen welke men het vergeven moet, dat zy geene voorliefde voor de hoogduitsche litteratuer laet blyken.

Doch laet ons tot het hoofdthema terug keeren. Eene menigte omstandigheden liepen te samen om het zuiderduitsche dialekt tot schriftspraek der middeleeuwen te maken. Wat zegde het duitsche noorden hiervan? Liet het zich deze heerschappy des zuidens geduldig gevallen? Niets minder! Het duitsche noorden staet in vryheidsmoed, strydbare dapperheid en mannelyke kracht, geenen anderen noordschen volke ten achter. - En de roem zyner wapenen wordt niet eerst sedert den zevenjarigen oorlog of sedert de jaren 1812 en 13 gedagteekend; zyne helden heetten niet altyd Blücher, Schwerin en Frederik II. Nog geheel andere veroveraers zyn uit het noorderlyk Duitschland uitgegaen: Kant, Fichte, Leibnitz, Lessing. - Met deze leidsmannen aen de spits heeft het duitsche noorden dikwyls het zuiden aengevallen en het zynen wapenen onderworpen.

Edoch, de zege over de zuiderdialekten heeft het duitsche noorden door eenen van zyn bekendste leidsmannen behaeld, door Marten Luther. Het verstaet zich van zelfs dat Luther de godsdienst hervormer gansch uit den kring dezer bemerkingen blyven moet. Of Luther eene verstoorende brandfakkel is geweest, gelyk men van de eene zyde verzekert, of hy een zegenryke weldoener was, gelyk men van de andere zyde hem noemt: wy hebben het slechts met Luther den spraekhervormer te doen.

Ik heb reeds bemerkt dat in de middeleeuwen het zwabisch dialekt als schriftsprake de overhand bad, en zelfs den noorderduitschen, welke dit dialekt niet kenden, zyne wetten *gewissermate*(*) met geweld opdrong. De noordduitschen zochten zich aen deze last, zoo veel mogelyk te onttrekken en vlochten eene gansche ry van noordsche woorden in de zuider-duitsche schryfwyze in. Deze waren natuerlyker wyze weder voor zuid-duitschland onverstaenbaer; - en zoo ontstond tusschen sprake en schrift eene immer wyder gapende scheuring.

Met de bybelvertaling welke Luther uitgaf, treedt eene nieuwe tydrekening voor onze tael op.

Men moet geenszins gelooven dat Luther de eerste was, die zich aen dat groote werk waegde. Men had reeds vroeger meermael zich bemoeid, met het heilige schrift te vertalen, alleen in zuider dialekt, voor de voortbrengsels der *poëzy* zoo gunstig, doch zeer ongeschikt voor de uitdrukking der *proza.* De bybel bleef daerom den leken met regt onttrokken. Luther in Eisleben(**) geboren, bediende zich nu plotselyk van de noorderduitsche uitdrukkingwyze,(***) en verkreeg daerdoor voor eerst de eene helft Duitschlands voor lezers, die zich ook later als zyne aenhangers getoond hebben.

Het heilige schrift, die nu tot kampplaets der meeningen werd, ging plotselyk in millioenen handen. Hoe heviger de stryd

(*) Daer wy in onze tael geen woord bezitten om den zin - *op zekere wyze* - uittedrukken, hebben wy het germanismus *gewissermate* (*gewissermasje*) den geëerden schryver niet willen ontzeggen.
AENM: DER REDACTIE.

(**) Een stad in het pruisische Saksen van ongeveer 6000 inwooners, eenige uren van Halle gelegen.
AENM: DER REDACTIE.

(***) Wy gelooven dat het gedacht des heeren Kuranda hier op eene te algemeene wyze uitgedrukt en, derhalve, niet gansch juist is. Het *oppersaksisch,* dat in Eisleben en in het huidige Saksen gesproken wordt, is geheel verschillend van het *nedersaksisch* of *nederduitsch* dat in het noorden van Duitschland heerscht. Dit laetste is werkelyk dezelfde tael als ons nederduitsch, gelyk de heer Willems het bewezen heeft; het andere integendeel behoort tot het opperduitsche of zuider-duitsche dialekt. Het huidige hoogduitsch behoort voor zeven achsten tot zuid- en slechts voor één achtste tot noorder-duitschland.
AENM: DER REDACTIE.

werd, hoe hongeriger viel men daerover. Godsdienstig gevoel, nieuwsgierigheid en twistzucht bragten het eerweerdige boek in de laegste hutten; iedereen geloofde zich zelven de inzage er van te moeten verschaffen zelfs het zuiderlyke Duitschland greep daernaer. Men las en herlas het, en wat men in het vreemde dialekt niet verstaen konde, dat zocht men te raden en natevorschen. Op deze wyze erlangde de noorder-duitsche uitdrukkingswyze in korten tyd eene zeer groote verbreiding. De geestelyke heeren die de roomsche leerstellingen tegen Luther verdedigden, waren genoodzaekt zich van zyne tael te bedienen, en begunstigden zoo onwilliglyk zyne zake. Van eene andere zyde doorzag Luther wel welk een spitsig wapen de bybelvertaling voor hem was geworden en legde zich hoofd zakelyk toe, om zich van den middelweg der beide dialekten in zyne uitdrukkingen niet te verre te houden. In dit ondernemen wierd hy voornamelyk door die omstandigheid begunstigd, dat zyn gezel en medewerker Melanchton een zuiderduitscher was. Het is bekend dat Melanchton veel geleerder en letterkundig, beschaefder was dan Luther; ook was zyn gemoed zachter en zyn karakter minder hard, min snydend. Het tesamenwerken dezer beide heeft voornamelyk voor uitslag gehad dat in deze bybelvertaling de middelweg werkelyk gevonden is geweest. De gevolgen bleven niet weg. Alle deze noorderduitsche *volkerschappen* die tot daer toe van de letterkunde uitgesloten waren, wyl hun de uitdrukking ontbrak, stortten er nu in. De sprake wordt nu omgeploegd, omgewroet en in gansch nieuwe velden verdeeld. Eene geheele ry van schryvers beginnen op de nieuwe strydbaen zich om te dryven en alle waren van noorderduitschen oorsprong. De poëzy in 't zuiden verstomt allengskens; de zwabische uitdrukking verdwynt uit woord en schrift en verzinkt tot een *patois,* tot een provinciedialekt neder. En als Schiller en Göthe eindelyk opstaen, vinden zy, gelyk Corneille en Racine, niets meer van de oude poëtische spraken des zuidens en bevestigen door hunne genie de nu reeds ingevoerde uittrukkingswyze nog meer in hare heerschappy.

De gelykheid tusschen den gang der Fransche en Duitsche ta-

len ligt alzoo klaer voor oogen; dáér gelyk als hier was het een godsdienstige stryd, die de omverrestooting heeft aengevoerd; daer de Albigenzen, hier de hervorming.

Nog eene gansche ry van gelykheden zoude kunnen aengemerkt worden, - tusschen Ronsard en Opitz, tusschen Malherbe en Gottschet, tusschen Diderot en Lessing. - Doch ik moet maer schetsen, niet afschilderen.

Eene betrekking edoch moet ik nog voorleggen, want ze betreft België.

Het huidige hoogduitsch, welke de algemeene schrift en litteratuersprake is, heeft zyne oorsprong in het saksische dialekt waervan het vlaemsch een der hoofdwortels is. Het vlaemsch, welk wy in België hooren spreken, verschilt van het hoogduitsch daerin, dat het staen gebleven is, waer het voor drie eeuwen stond en waer het zweerd Alva's hetzelve de voeten afgehouwen heeft. De hoogduitsche tael is ondertusschen met aenhoudenheid voorwaerts geschreden, tot dat zy die hoogte bereikt had, op welke zy heden staet; terwyl het vlaemsch, gelyk een oud moederken op den weg is blyven zitten. Maer het is toch immers heur kleine, een spruiteling die uit haren schoot is uitgegaen die nu in Duitschland op den troon zit.

In Frankryk is het *de langue d'oui* of *d'oil,* welke de heerschappy heeft behouden. De benaming *langue d'oil* beteekent, naer de overeenstemming veler etymologen, niet anders als *la langue des Gaules, d'Oil, des Wallons.* Zoo zien wy dan in Duitschland een kind des vlaemsche, in Frankryk een kind des waelsche, de schepter houden. Waerlyk de oude moeder, België, kan tevreden zyn.

Wy hebben ons tot hiertoe bezig gehouden met de gelykheid in het noodlot beider spraken; het is nu tyd dat wy onze opmerkzaemheid op de verscheidenheid derzelven rigten. Wy hebben in 't algemeen aengenomen dat de noorderlyke uitdrukkingswyze meer tot de uitingen des verstands dan tot die des gevoels gunstig is. Te gelyk zegden wy dat de fransche tael gevolgendlyk ook eene tael is, die meer van den geest dan van de gevoeligheid doorstroomd wordt. Hoe komt het dan, konde men

vragen, dat men der duitsche sprake niet hetzelve verwyt kan maken?

Deze vraeg geloove ik niet beter te kunnen beantwoorden, dan met op eene vroeger gebruikte gelykenis terug te komen. Ik heb het zuiderlyk dialekt eene vrouw genoemd en het noorderlyk eenen man. Nu dan, in Frankryk heeft zich het zuiderlyk dialekt reeds in de dertiende eeuw met het noorderlyk verhuwelykt. De tael des zuidens was nog een jong meisjen onervaren en zonder kennis harer weerde; toen werd het den manne gemakkelyk zynen wille geldend te maken, en zich als een alleenheerscher uit te roepen. In Duitschland daerentegen verhuwelykte zich de zuiderlyke sprake met de noorderlyke eerst in de zestiende eeuw, deze dan was ryper, beschaefder, had meer zelfsbewustzyn; hare stelling in den volke was zekerer, hare vrienden magtig en talryk en als de man zich met heur verbond, dan moest hy haer meer dan iets toegeven. Met haren geheelen bruidschat mogt hy niet willekeurig handelen, een goed deel moest gebruikt worden, gelyk zy het verlangde en gelyk het vroeger in heuren vaderlyken huize de gewoonte was. Daeruit komt het dat in de hoogduitsche tael nog immer een ryke schat van oude goudwoorden onberoerd en onversmolten bewaerd liggen. Hier en daer heeft zich wel de vorm van enkele munten een wienig gedrukt en krom gebogen, maer de stempel is behouden geweest. Aen het zuiderlyke dialekt heeft onze tael voor alles te danken den buitengewoonen rykdom aen zinnelyk verwezendlykende woorden. Jean Paul vertelt dat hy zich eens een wortelregister der duitsche werkwoorden heeft gemaekt: voor de begrippen der beweging naer een oord, heeft de Duitscher niet minder als 150 woorden: *gehen*, *schreiten, wandeln, rennen, laufen, treten,* enz. (*gaen, schryden, wandelen, rennen, stappen, loopen, treden,* enz.) Verbeeldt men zich nu deze honderd-vyftig woorden door de voorzetsels *be, an, ein, auf, vor,* enz. enz. vermeerderd, zoo wast het getal in 't oneindige. Als kortste proeve kunnen ons de werkwoorden welke eene sidderende beweging uitdrukken, dienen.... Wy hebben namelyk, *zittern,* (*sidderen*) *wallen,* (*wellen of wandelen*) *wanken,*

(*wanken en wankelen*) *schwancken*, (*zwanken*) *nicken*, (*nikken*) *zappeln,* (*spartelen*) *flattern,* (*fladderen*) *zucken,* (*oudtyds, tokken,*)(*) (*zich roeren*, *kloppen*) *taumeln,* (*tuimelen, wankelen*) *paukeln,* (*met de vingeren slagen gelyk op eenen* pauk) *schaukeln,* (*schoppen*) *schweppern,* (*met eene zweep slingeren*) *schlottern, baumeln,* (*schongelen, wapperen.*) - En nog in engeren kreits: *runzeln,* (*rempelen*) *kräuseln*, (*krollen, kroezen*) *fluthen,* (*vloeyen, vloeden*) *gähren,* (*gesten*) *wirbeln,* (*wervelen, warlen*) *sprudeln, strudeln,* (*opwellen, opborrelen*) *sieden*, (*zieden*) *perlen,* (*pétiller, en parlant du vin*) *flackern,* (*flikkeren.*)

Met eene wydere aenhaling der duitsche woordvermogen wil ik my niet inlaten. Om die onafmetelyke rykdommen met een enkel voorbeeld daertestellen, voer ik u maer de volgende daedzaken voor. De ryke grieksche tael heeft in 't geheel 265 eensylbige stamwoorden, de latynsche heeft er slechts 163. - De duitsche echter heeft 2170; - 2170 eensylbige stamwoorden! En nu verbeelde men zich de twee, drie, vier, of vyfsylbigen, en nu de byvoegelyke sylben *ge, be, ver, auf, vor,* die gelyk de aenzetstukken by eenen waldhoorn immer eenen nieuwen toonaert, eene nieuwe beduidenis voortbrengen. Denke men hier nog by de duizende van tesamengezette woorden en men zal een begrip van de oneindigheid dezer sprake verkrygen. Men roemt en pryst den duitschen geleerden als grondelyk en volstandig; maer wen ook alle duitsche boeken volstandig waren, een hoogduitsch woordenboek kan men niet volstandig maken, indien men er niet ieder half-jaer een *supplement* byvoegen wil. Het schynt fabelachtig, wen men hoort dat op 't einde der vorige eeuw, toen onze tael toch reeds meerderjarig was en alle hare tanden had, dat toen ter tyd Camyn in zyn *Verdeutschungs-Wörterbuch* ons op niet minder als 60,000 *nieuwe* woorden opmerkzaem maekte. Nog ongelooflyker schynt het, dat sedert Camyn nog driemael zoo veel woorden ingevoerd geworden zyn.

(*) Men zegt nog gemeenelyk in het waelsche land: *le coeur lui fait toc toc; zyn hart klopt en tokt.* Van dit oud germaensche woord schynt ook het italiaensch *tocco* en *toccare* en het fransch *toucher* herkomstig te zyn.
AENM. DER REDACTIE.

Welk eene ryke tael is diegene in welke 200,000 boomen zoo plotselyk uit den bodem wassen. En men moet, ja, niet gelooven, dat men zulke woorden, schoon nieuw geboren, den adelbrief weigert. Wie denkt, by voorbeeld by het woord, *schriftsteller* (*schryver,*) dat het voor honderd jaren nog niet op de wereld was; - zelfs Klopstock bediende zich nog van de uitdrukking *Scribent.* Wie denkt by 't woord *Zerrbild* (*spotprent*,) dat men voor 50 jaren het nog niet kende, dat het woord *beginnen* eerst door Lessing het burgerregt verkreeg.(*) En op het kerkhof des ouden zwabischen dialekts liggen duizende woorden begraven. Men behoeft inaer de aerde op te delven en zy stygen levensfrisch uit hunne graven. En hierin ligt weder eene hoofdverscheidenheid van de fransche tael. By de franschen zyn de oude woorden teenemael dood. Het immer voorwaerts stortende karakter der natie belieft het weinig om te zien, en niets is het zelve hatelyker dan hetgeen het achter zich geworpen heeft. Gelyk in de graven van St. Denis de gebeenten der oude koningen door de omwentelingen uitgerukt en verstrooid wierden, zoo zyn ook de woorden der oude *langue d'oc* onweêrbrengelyk verdwenen. De duitscher blyft zynen conservativen karakter ook in de spraek trouw; hy eert de koninglyke graven zyns ouden dialekts, en waer het mogelyk is, daer zet de nakomeling hetzelve in zyne oude regten weder.(**) Wie van de huidige fransche schryvers zoude het kunnen wagen, oude woorden, gelyk by voorbeeld *oeillet* (een oogsken) *bracelet* (een armken) intevoeren? En toch hoe veel naïver, korter en poëtischer zyn deze

(*) Het woord *beginnen* is aen 't nederduitsch ontleend. De opperduitschen bezigen nog heden byna uitsluitelyk het woord *anfangen.* De beroemde dichter Voss, die een geboren Nederduitscher was, heeft ingelyks veel nederduitsche uitdrukkingen in 't hoogduitsch ingevoerd. Overigens is alles wat de heer Kuranda over den rykdom der hoogduitsche tale zegt, letterlyk op de nederduitsche toepasselyk.
AENM. DER REDACTIE.

(**) Deze aenmerking is ook op ons nederduitsch toepasselyk reeds hebben onze vlaemsche schryvers uit de ryke bron van onze oude tael menige krachtige en schilderachtige uitdrukkingen geschept, en zy zullen op dezen weg immer voortgaen namate ons publiek met de oude en met det litterarische sprake zal bekend worden.
AENM. DER REDACTIE.

verkleinwoorden dan, *un petit oeil*, *un petit bras.* De duitscher, twyfelt niet in dusdanige omstandigheid. Men scheppe maer nieuwe begrippen, nieuwe gedachten, de woorden daertoe hebben wy altyd in voorraed; de fransche is by nieuwe gedachten immer in de noodwendigheid gezet, dezelve in de oorspronglyke vorm te gieten en niet altyd is deze breed genoeg om ze intenemen.(*)

Daeruit komt het ook dat de fransche litteratuer tot hier toe geene voldoende vertaling bezit van de meesterscheppingen van vreemde poëzy, van Shakespeare, Byron, Göthe. De duitscher kan alles vertalen, alles. Zoo staen dan de beide spraken tegenover elkander, gelyk de bezitter van een erfelyk, doch matig, vermogen jegens eenen tooveraer, die met zyne wichelroede verborgene schatten uit den bodem schept.

En hier, myne vereerde Toehoorders, moeten wy ook geregtig zyn en de bekentenis maken dat het der fransche tael gelukt is met heur matig vermogen grootsch en onbereikbaer te werken. De fransche tael is het voorbeeld eener treffelyke huisvrouw; juist omdat haer huis kleiner en hare inkomst geringer is dan die hares nabuers, heeft ze zich gewend meer orde in heur huishouden te brengen.

De rykdom der duitsche sprake is in menige betrekking zelfs verderfelyk geworden. Meer dan een onzer schryvers, die de behoorlyke aenwending niet verstond, is door haer ten gronde gegaen. Ik heb op den theater dikwils bemerkt, dat een slechte of middelmatige tooneelspeler, die eenen romeinschen held voortestellen had, ten uitersten door den romeinschen mantel

(*) Zelfs die magt van nieuwe oorspronkelyke woorden te scheppen, is zeer beperkt voor de fransche tael. Dit gebeurt nog wel eens voor spot- of modewoorden; maer telkens dat er voor eene kunst, eene wetenschap, of een deel of een werktuig derzelven, eene ernstige benaming vereischt wordt, vinden defranschen zich genoodzaekt tot de grieksche en latynsche wortels hunnen toevlugt te nemen. Dit maekt dat men by gebrek aen kennis van grieksch en latyn, slechts met de grootste moeite de fransche wetenschappelyke boekwerken begrypen kan. Met het hoog- en nederduitsch, die eigen wortels hebben en tevens de magt bezitten om die te koppelen, is het, op dat punt, geheel anders gelegen. Beide zyn, uit eigen rykdom, ryk. AENM. DER REDACTIE.

geplaegd werd. Het kleed was hem te wyd, en daer hy de kunst der vouwenwerping niet verstond, kwam hem ongeschikter wyze de mantel altyd tusschen de beenen; hy wierp hem hier en daer, zelfs struikelde daerover; en viel ter groote verlustiging des publieks op den bodem. Even zoo gaet het hy ons met menigen schryver. De sprake is hem te wyd, hy kan ze niet *drapeeren;* hy wil den mantel koenlyk over de schouders werpen, verliest het evenwigt en verderft zich zelven den rolle. In de breede ruimte, welke onze tael by uitstekendheid bezit, dwalen kleine geesten en middelmatige hoofden ligt van den regten weg af, en de duitsche litteratuer telt derhalve veel meer verlorene kinderen als eenige andere.

Maer het *genie*, de koenlyk uitvindende en scheppende geest vindt daer, voor zyne ridderlyke vaerten, de breedste en dartelste speelruimte. Klopstock, Göthe, Schiller, Jean Paul zouden in eene andere tael welligt niet zoo reuzachtig en hemelhoog gewassen zyn als in die welke voor hare oneindige denkingskracht genoegzame ruimte en uitgebreidheid bezit. En hierin zyn wy den Franschen weder tegenovergesteld. De fransche tael is voor de *algemeene* beschaving zeer gunstig: even wyl de grenzen enger zyn getrokken, kan men zich ligter met het innere ruim zelfslachtig maken; even wyl de mantel niet zoo vele vouwen toelaet, is hy des te zekerder om omteslaen. De middelmatige fransche schryver is in betrekking op vorm en styl immer nog een uitstekend voorbeeld voor schryvers van zynen rang by andere natiën. De duitsche autheur verkrygt van zyne sprake de woorden alleenlyk stuksgewyze; de fransche bekomt de woorden grootendeels in redevormen reeds samengesteld, in redevormen welke de maetschappy sedert eeuwen heeft beschaefd en voor echt aengenomen.

Nooit kan gevolgendlyk de slechte fransche schryver zoo zeer van den weg loopen als de duitsche. Maer het genie, het buitengewoone hoofd bezield met de neiging om nieuw te scheppen, voelt zich in dezen engen vorm gedrukt, zyne levensopgezwollene kracht verlangt eene vrye ruimte ter ontwikkeling en hy ziet zich ingesnoerd in gezelschappelyke woordvormen, in eene

sprake waer op iederen volzin een ceremoniemeester bytreedt en hem toeroept: dat is niet in de zeden, uwe schreden zyn te sterk; op deze tapyten gaet men stillekens; by *dit* woord maekt gy een buiging en *dat* spreekt gy in 't geheel niet uit. De duitsche lezer stelt de vorderingen op de vorm wyd achter de vorderingen op den geest. Het gedacht des schryvers heeft daer door een vryer regt om zich te ontwikkelen. De fransche lezer stelt de aenspraek op de vorm van het gezegde byna even zoo hoog als die op het gezegde zelfs. Niet ieder denker is echter te gelyk redekunstenaer, even zoo als niet ieder groote schilder te gelykertyd kolorist kan zyn. Op deze wyze gaet menig groote geest voor de natie verloren. Want de fransche lezer verlangt dat de schryver van zyne hoogte tot hem afdale; de sprake is voor hem eene wet die aen allen gelykheid verleent, en hy waekt over deze gelykheid met zoo strengregtende ooren, dat de geringste oefening van absolutismus, die zich de schryver veroorlooft, hem kan omverstooten. By de Duitschen omgekeerd, regeert de schryver den lezer, hy verlangt dat de lezer zich de moeite geve tot hem opteklimmen; hy beschouwt den poëtischen geest die hem bezielt als van Gods genade hem gegeven, en erkent de gelykheyd der sprake niet; hy onderwerpt zich niet blindelings aen hare wetten, maer verandert ze waer het hem noodig schynt.

Beide wyzen hebben echter even groote nadeelen als voordeelen en in beide litteraturen is het streven om deze te vereffenen zigtbaer. De groote vrage welke in onzen tyd menig land beweegt, de vrage: ‘Hoe schept men een sterk persoonlyk gouvernement zonder de regten des volks te beledigen,’ is niet slechts eene politische vraeg, het is ook eene litterarische. In Frankryk en in Duitschland vraegt de letterkunde - hoe verschaft men aen den schryver het regt zyne hoogere individualiteit, zyn beter inzigt geldend te maken, zonder daerby den lezer te drukken, zonder daerby de wetten der sprake en der nationale aenspraken te kwetsen.

De pogingen om deze vrage op te lossen, vormen het element der zoogenaemde moderne letterkunde.

V.D.H.

Grafkransje
Aen de nagedachtenis myner nichte jonkvrouwe C.J.P.S.....

Treurt, ô broedren, zustren treurt,
Stort uw tranen neêr
Op het nydig, kille graf:
Zuster is niet meer!

Ze is niet meer die lieveling!
's Vaders troost en vreugd,
De echo van haer moeders hart,
't Beeld der eêlste deugd!

Even als de schoonste bloem,
't Sieraed van den hof,
Door den storm wordt afgerukt
En verdort in 't stof:

Even werd zy door den dood,
In haer lente tyd,
Van uw harte ook afgerukt;
En naer 't graf geleid!

ô Gewis! haer ziele was
Al te rein en schoon,
Voor het aerdsche tranendal
D'hemel was haer woon!

Engel! ja, daer zingt gy reeds,
In der maegden koor!
En uw lieve teedre stem,
Klinkt Gods wooning door.

Deelend in der heilgen vreugd,
Slaet ge nu het oog,
Op het aerdsche neder, en
Wenkt ons naer omhoog!...

Ach! eens zullen wy by God
Ligt u wederzien!
Dan zult ge ons den pallemtak
Der Godzaelgen biën!

Zacht rust hier uw kilgebeent,
In den schoot der aerd'!
Lang, ja, blyve uw dierbre naem,
In ons hart bewaerd.

EMM. ROSSEELS.

1 April 1841.

Op het album van den Heer Smekens.

De wysgeer Pythagoor verhaelt,
Dat onze ziel, zoo dra wy scheiden,
In andre menschen nederdaelt.
Men heeft dit dikwils zien bestryden;
Maer nu gaet men op eens den ouden griek verstaen;
Een ieder treft in Wiertz de ziel van Rubens aen.

TH. VAN RYSWYCK.

October 1840.

Kunst- en letternieuws.
- Bloeimaend. -

- Verschenen te Gent by den boekhandelaer, H. Hoste: *Keizer Karel en de berchemsche boer, vaudeville in twee bedryven door* H. VAN PEENE, vertoond voor de eerste mael te Gent, op het schouwburg der maetschappy *Broedermin en taelyver,* den 31 january 1841. Te bekomen te Antwerpen by Froment, Schoenmarkt en by de gebroeders Dewever, engelsche borze. - Prys 1 frank:

In eene volgende aflevering zullen wy een overzigt over gezegd werkje geven.

- Wy lezen in het *Kunst-en Letterblad*: 'Een nieuw tooneelstuk van den heer VAN PEENE is op maendag 29 maert, alhier opgevoerd. *Everaerd en Suzanna,* of *het boetende landmeisje*, drama-vaudeville in drie bedryven, is met niet minder goedkeuring ontvangen dan KEIZER KAREL. Wyzullen in ons eerstvolgend nummer op *Everaerd en Suzanna* nader terugkomen.'

- Reeds lang heeft zich de noodwendigheid doen gevoelen eene goede vlaemsche vertaling der wetboeken te bezitten. Een onzer beste letterkundige, de heer C. LEDEGANCK, heeft aen een dier vereischten willen voldoen en gaet onmiddelyk een vertaling van het *Burgerlyk wetboek* uitgeven. De naem des vertalers alleen, is ons eene voldoende waerborg om van de verdienste des werks overtuigd te zyn. Om een gedacht van het zelve te geven, kunnen wy niet beter doen, dan hier een gedeelte van het prospectus des vertalers te laten volgen.

'Tydens onze vereeniging met Frankryk, werden de wetten, zoo wel als tegenwoordig, uitgegeven met eene vlaemsche vertaling nevens den tekst. Het vlaemsch van het *Bulletin des Lois* was echter langen tyd niets dan platte straettael, met basterdwoorden overhoopt, een weinig verstaenbaerder, wel is waer, dan de vertaling van het Belgisch *Staetsboek* gedurende eenige

jaren geweest is, doch even aenstootelyk en even onnauwkeurig. In zulk eene wantael werd het *Burgerlyk Wetboek,* by zyne verschyning, voor de Vlamingen vertolkt.

Later verscheen er by den drukker A.B. STEVEN te Gent, eene nieuwe vertaling, onder den titel van *Civilen Wetboek der Fransche.* Schoon meer getrouw dan die van het *Bulletin des Lois,* is ook deze niets min dan sierlyk en even onduitsch als de eerste, dewyl men doorgaens op elke bladzyde meer dan twintig basterdwoorden telt, welke meest altyd die regtstermen onvertaeld laten, die door den Vlaming minst verstaen worden.

'Onder het vorig bestuer, immers in 1823, gaf de boekverkooper BREST VAN KEMPEN, te Brussel, eene hollandsche vertaling van het Burgerlyk Wetboek in het licht. Deze, met oneindig meer taelkennis dan de vorige vertalingen bewerkt, is echter nog op vele plaetsen ontsierd door uitheemsche woorden, voor welke er echt vlaemsche bestaen, en dikwyls zoo onnauwkeurig, dat het zeer twyfelachtig voorkomt of zy wel een werk zy van de kundige hand, waeraen zy gewoonlyk wordt toegeschreven. Zoo wordt aldaer, by voorbeeld, het woord *Interdiction* vertaeld door *Curatele*, hetwelk des te aenstootelyker is, om dat er in de *Interdictie* of *Verbieding,* zoo als zy door het fransche Burgerlyk Wetboek is daergesteld, geene *Curatele* te pas komt. Zoo nog, wat de basterdwoorden betreft, *aveu* vertaeld door *confessie, signification* door *insinuatie; privilèges* door *preferentien; bordereaux* door *memorien en notas; en brevet* door *zonder geprolocoleerd te zyn*, en meer dergelyken. Wat de onnauwkeurigheden aengaet, men neme ten voorbeelde het artikel 553, sprekende van 'gebouwen, beplantingen en werken *op of in eenen grond; - constructions, plantations et ouvrages* SUR *un terrain* OU DANS L'INTÉRIEUR. Hetwelk vertaeld is door *gebouwen, beplantingen en andere werken, op den grond of* BINNEN'S HUIS. Verder de artikelen 675 en 676, alwaer driemael gewaegd wordt van vensters met vaststaende ramen, *fenêtres à verre dormant;* hetgene telkens vertaeld is door *vensters van glas, waerdoor men niet kan heen zien!* Meer andere, even grove verminkingen van den tekst aen te halen, zoude ons buiten ons bestek leiden.

‘Het is echter deze vertaling welke grootendeels gevolgd is by het opstellen van het nieuwe Burgerlyk Wetboek, laetstelyk in Holland uitgegeven, waerin men ook al te dikwyls gewestelyke bewoordingen en uitdrukkingen aentreft, die in het nederduitsch niet algemeen zyn aengenomen.

‘In zulk een' toestand, dacht de schryver van het aengekondigde werk, dat eene min gebrekkige vertolking der burgerlyke wet, eene wezentlyke behoefte was, zoo voor de belangen der tael, als voor de zakelyke belangen van Vlaemsch-Belgie; want hoezeer de herziening der wetboeken by de Belgische staetswet is bevolen, kan dezelve nog ettelyke jaren achterblyven, dewyl er tot heden, by de verschillende takken onzer wetgevende magt, hoegenaemd geene voorbereiding tot deze herziening is aen den dag gelegd. - Hy heeft dus de aenvulling dezer behoefte op zich genomen, zonder de daeraen verknochte moeyelykheden zich te ontveinzen, als moetende taelkennis en regtswetenschap elkander daertoe de hand leenen.

‘Het nuttige der taek heeft den schryver den moed tot het lastige van den arbeid gegeven. Woordelyke nauwkeurigheid in het overbrengen van den tekst was zyn hoofddoel, en daeraen heeft hy weleens de sierlykheid van uitdrukking opgeofferd; in zoo verre, dat zelfs daer waerde tekst eenige dubbelzinnigheid oplevert, hy getracht heeft dezelve in de vertaling weder te geven, als onbevoegd om de letter der wet te verminken. Niet alleen aen regtsgeleerde, maer tevens aen alle vlaemsch-sprekende willende van nut zyn, heeft hy by elk artikel des wetboeks beknopte uitleggingen of verklaringen gevoegd, waertoe hy voornamelyk de werken van BOILEUX en ROGRON heeft geraedpleegd, en die kunnen worden aenzien als de kern van de *Commentariën* dezer beide schryvers. Het spreekt van zelf dat hy daerby alle ingewikkelde en betwiste vraegstukken heeft moeten ter zyde laten, en dat dus deze uitleggingen niet voor regtsgeleerden zyn geschreven..... enz.

> Het werk zal in twee afleveringen verschynen; elke aflevering aen *drie franken.* - Men schryft in by alle boekhandelaren des ryks. -

De Dorpschoolmeester ten tyde van Maria Theresia? Een tafereel.

Eene tamelyk ruime kamer, in dewelke eenige groote schryftafels en lange lessenaers geschikt zyn. Aen den wand hangt een zwart bord en eene wereldkaert. By de tafels zitten veel schooljongens meest tusschen acht en twaelfjaer oud. De schoolmeester gaet heen en weêr met een ernstig, ja, byna grammoedig gelaet: hy houdt een pennemes in de hand en is bezig met pennen te vermaken. Het is zigtbaer dat het meerdere getal der leerlingen zich onledig houdt met spelen, en weinig aendacht op de woorden des meesters geeft. Eenige slapen, andere vangen vliegen, sommige schynen te schryven, maer zyn wezentlyk bezig met mannekens te maken of okentrek te doen.

DE MEESTER,

met luider stem en langzaem.

Past op dat gy de buiken van uw A's wel vol maekt, en dat gy de koppen van uw B's wel naer omhoog trekt!

Geroep van alle kanten.

Meester, versnyd myn pen eens! - *Monsieur ma plume* is te slap! De myn is te styf! *La mienne est trop maigre!* De myn is te vet!

VICTOR,

een der leerlingen, aen Karel die nevens hem zit.

Ik heb gedaen, eh na!

KAREL,

met zachter stem.

Ja, ge zult gy wel op uw' kneukelen krygen. G'hebt weêr altemael *hanepooten* gemaekt, gelyk gisteren.

VICTOR,

zyne stem, zonder het te weten, verheffende.

Dan moesten ze myn' pen maer vermaken. - Karel, willen we wat *pennekepik* doen, eh?

DE MEESTER.

Silence daer, met dat *lawyd!* Victor, pas op dat uw geschrift niet goed is, gy zult het u beklagen, vogel!

EDOUARD,

die nevens Victor zit.

Mag ik mê *pennekepik* doen? 'k zal een nieuwe pen geven.

VICTOR,

bitsig.

Neen gy moogt niet mê doen, *aerzak!*

EDOUARD,

schreeuwende.

Dan zal ik het zeggen, zie na. Meester, meester, Victor en Karel doen altyd *pennekepik!*

DE MEESTER,

met gramschap.

Ha, ze zyn weêr bezig, - ik had het gelyk in 't oog. Wacht luijerikken, 'k zal u daer komen *pennekepikken* met eenen!

(Hy trekt Victor met zyne oor)

'k zal u leeren luije vlegel. Dat ligt daer den lieden dag te spe-

len in plaets van te leeren. Zyt gy niet beschaemd dat gy het geld van uwe ouders zoo verkwist, deugeniet? Moeten ze my daerom alle maenden betalen, om dat ge hier *pennekepik* zoudt doen, *bedorvendans?*

VICTOR,

zoo sterk huilende dat de meester zyne ooren met de vingers stopt.

Ay my! ay ay! hi hi! och heer, myn' oor! 'k zal het aen myn' moeder zeggen - dan ga ik naer een' ander' school, zie na!

DE MEESTER,

streelend.

Zy wys, Victor, zy wys mynen jongen. Gy zult het niet meer doen niet waer? Laet uw geschrift eens zien.. Het is beter dan gister - dat verdient eenen *Bon.*

(Hy schryft eenen bon op het papier van Victor en verwydert zich.)

VICTOR,

mompelende.

Met zyn *bons* altyd! Wat kan ik daer mê doen? 'k hen er vet mê, met zyn *bons!* Ay my myn oor!

EDOUARD,

tot den Meester.

Meester het is zyn geschrift van gisteren. Hy heeft daer straks eenen groeten *Rubens* in zynen *Cahier* gemaekt.

DE MEESTER,

tot Edouard.

Zwyg! Gy weet dat ik geene overdragers kan lyden

(na eene tusschenpoos tot alle de leerlingen.)

Geeft acht op het *dicté* - neemt uwe *cahiers.* Zyt gy er altemael?

Alle de leerlingen te gelyk en verward.

Ja, ja, meester! - ik niet! - ik wel! - Ik kan mynen *cahier* niet vinden - myn' pen schryft niet - ik heb geen papier!

De Meester,

dicterende met eene slepende stem.

‘De wederspannige Absolon.... de we-der-span-nige Ab-so-lon.....’

Victor,

Edouard by zyn hair trekkende.

Daer nu, - ga zeg nu nog dat wy *pennekepik* doen, overdrager. Roept nu dat ik met uw hair trek, *schreeuwbakkes!*

De Meester.
‘De wederspannige Absolon.....’ Lawydmakers, gaet gy er daer wat uitscheiden?

Edouard,

weenende.

Ay, ay! meester, meester, Victor trekt altyd met myn hair!

De Meester,

met ongeduld en tegen den grond stampende.

Zy zullen my niet laten voortgaen; leert die barbaren dan al!

(dicterende)

‘De wederspannige Absolon.....’ Silence! ‘Absolon trok op.....’

Edouard,

roepende.

Meester nu nypt hy weêr in myn' kaek!

De Meester,

dicterende.

‘Absolon trok op..... tegen....’ Victor, ik zet u met eenen van de school, nydige jongen dat gy daer zyt!.... ‘trok op tegen het leger zyns vaders..... David.....’ Waerom beziet gy my zoo, Piet? schryf dan.

Piet.
Frans heeft myn pen weggenomen, meester.

Frans.
't Is niet waer, meester, hy heeft ze verloren met *pennekepik* te doen.

DE MEESTER,

in gramschap.

Hier gy! Op uwe kniën. - Geeft daer eens twee kassen. Speel nu nog *pennekepik,* oudersverdriet, dat gy daer zyt!

(hy plaetst Piet op de kniën in het midden der School en doet hem met elke hand eene schryfkas in de hoogte houden. Piet weent en snikt; doch dit belet hem niet zyne tong uit te steken en alle soorten van spottende gezigten te trekken.)

dicterende: ‘tegen het leger zyns vaders..... maer de almagtige God.... almagtige God!..... strafte de boosheid.... de boosheid van.....’ Victor wat doet gy daer? ik zie u niet schryven.

VICTOR.

Gy dicteert te gauw, Meester. Ik kan u niet byhouden.

DE MEESTER,

met wanhoop.

Wel, wel 't is schriklyk! Ik dicteer dry woorden in een halve uer - en zeggen dat hy my niet kan volgen! Ik geloof waerachtig dat ze een *komplot* gemaekt hebben om my van de school te doen gaen loopen; - maer 't zal niet waer zyn, *revolutionairs!* - Gy zult my niet verjagen.....

EDOUARD,

schreeuwende.

't Is niet waer Meester. Victor heeft weêr *okentrek* gedaen terwyl dat g' aen het dicteren waert.

DE MEESTER,

met ongeduld.

Ha gy zyt weêr *okentrek* aen 't doen? - en ik schreeuw my te barsten voor zulke luije ezels..... 't is om iets van te krygen!

(hy wendt zich om naer de andere zyde der school.)

VICTOR,

eenen luiden kaekslag aen Edouard gevende.

Daer, nu! zeg het nu nog. Kom straks maer buiten als de school uit is, dan zal ik u eens in de goot slagen en ga roept dan uw vader en uw' moeder maer *labbekak!*

(Zy vatten elkander in het hair en vechten met een groot gerucht. De Meester springt er naer toe, grypt hen by den kraeg en trekt ze van elkaêr.)

DE MEESTER,

met eene groote woede.

Deugenieten! Schelmen! 't is erger dan de kinderen van de Vliegsteê of uit de Zwanegang.(*) Gy zult my weêr doen bloedspuwen, slangen dat gy daer zyt. Maer ik zeg het u, zyt zeker dat de eerste die zich nog durft verroeren de school afvliegt.... Past op!

(groote stilte in de school. Victor steekt zyne hand onder de tafel en nypt in de beenen van Edouard; doch deze durft zich niet meer roeren. De pyn schetst zich in belachelyke uitdrukkingen op zyn gelaet.)

DE MEESTER,

bedaerd.

Waer waren wy? Ha!

(dicterende)

'De boosheid van den ontaerden zoon..... Absolon den veldslag..... Absolon den veldslag..... verloren hebbende..... hebbende, begaf zich op..... zich op de vlugt.....' Frans gy let er niet op. Gy zyt weêr bezig met papier *knauwen!* Laet eens hooren wat ik laetst gezegd heb?

FRANS.

Heb!

DE MEESTER,

verbitterd en spytig.

Wat, heb, ezel? Op de vlugt, heb ik gezegd.

(dicterende)

'en reed onder eenen boom door.... doch zyn lang hair..... lang hair..... verwarde in de takken.....

(*) Straten in het gemeine kwartier te Antwerpen.

de takken van.....' Frans doe dat *manneken* weg en schryf..... 'De takken van den boom..... boom en Absolon bleef er aen hangen.'

(Frans heeft gedurende het dicté eenen bal papier tusschen zyne tanden gekneed, en aen denzelven een uitgesneden manneken gevoegd. Hy werpt het tegen den balk van het verdiep: het blyft er aen hangen.)

VICTOR,

blyde.

Ay, ay, daer hangt Absolon al met zyn lang hair!

DE MEESTER,

vergramd.

Frans gy zult *noen-over-al* blyven *bakken.* 'k Zal u leeren papier *knauwen!* Nu zult gy dezen noen niets te *knauwen* hebben.

(tot alle de leerlingen.)

Het *dicté* is gedaen. - Victor, spel het laetste woord eens.

VICTOR,

tot Edouard.

Wat is het laetste woord? Gaet gy het zeggen of ik geef u eenen neep.

EDOUARD.
Neen, nu zeg ik het niet, zie na!

VICTOR,

nypt hem in den rug.

Zegt g' het nu nog niet?

EDOUARD,

pynlyk schreeuwende.

Hangen! Hangen!

DE MEESTER,

tot Edouard.

Het wordt aen u niet gevraegd, schreeuwer. Gy, Victor, spel het laetste woord.

VICTOR,

onverstaenbaer en zeer gauw.

A b c h g - hang..... c h r s t g e n - gen - hangen.

DE MEESTER,

het hoofd schuddende.

Genoeg, genoeg. Wy zullen het namiddag spellen. - De *kleine Cathechismussen* weg. - De eerste les!

(Groot gerucht van kassen en banken. De leerlingen steken hunne cahiers in de laden der lessenaers: de meesten leggen hunne cathechismussen open op hunne kniën om beter te kunnen antwoorden. Victor en Karel ziet men niet: zy zitten onder de schryftafel.)

DE MEESTER.

Attention op de eerste les! Edouard hoe veel goden zyn er?

EDOUARD,

driftig en gauw.

Dry - 'k wil zeggen twee - neen maer eenen.

DE MEESTER.

Dry ezels, *bottekop!* Gy Victor hoeveel Goden zyn er?

VICTOR,

zyn hoofd onder de tafel uitstekende.

Zeven: hooveerdigheid, gulzigheid, luiheid, nyd....

DE MEESTER.

Hou op, ketter! *Dat* weet nog niet hoe veel goden dat er zyn. Gaet gy van onder de tafel komen! Wat doet gy daer weêr?

EDOUARD.

Zy spelen met de *marbollen* in de *dry puttekens,* meester!

FRANS.

Neen wel meester, ze doen *klontjen-trek* en *witbierzet* met krieksteenen.!

DE MEESTER,

hy neemt een reglet en slaet in het wilde onder de tafel.

Schelmen er uit - gauw! Of ik sla u armen en beenen van een.....

VICTOR,

en Karel onder de tafel heen en weêr kruipende.

Ay my! 't is in myn oog! - Ay ay mynen *kop!* - Och God, mynen neus!

(Zy komen huilend van onder de tafel. Eene der oogen van Victor is rood en schynt eenen harden slag ontvangen te hebben.)

DE MEESTER,

by Victor gaende (streelend.)

Victor, Victor, nu ziet gy wat er van komt

(hy neemt hem zoetjes by de hand)

kom hier mynen jongen; zit aen de groote tafel. - Ge moogt in de eerste klas gaen - ik zal u eenen nieuwen boek geven.

VICTOR,

binnen 's monds.

Dief, dief; na.

(Er wordt aen de deur gebeld. De meester doet open.)

***Juffrouw* VAN LAER,**

moeder van Victor.

Goeden dag, meester Verdonck. Ik kom eens zien naer mynen jongen. Ik ben daer naer de markt geweest om wat selder en wat ajuin te koopen, gelyk eenen mensch zoo al noodig heeft in zyn huishouden, en ik zegde zoo in myn eigen, wacht zegde ik, ik zal eens naer mynen Victor gaen zien. Zyt gy er kontent van?

DE MEESTER,

met fleemende stem.

Ten uiterste, Madam Van Laer. Victor is wys - niet waer Victor? Het is een van myne beste leerlingen; -

hy is daer even nog eene klas verhoogd en morgen gaet hy in *den schat der kinderen.*

JUFF. VAN LAER.
Maer wat heeft hy aen zyn oog, och armen. Zy is zoo rood!

DE MEESTER.
Ik heb daer eenen stouten jongen die altyd kwaed doet aen Victor, - zeker uit nyd om dat hy zoo wel leert.

(tot Edouard)

Edouard pas op dat gy Victor nog durft slaen dan vliegt gy de school af, zyt zeker!

EDOUARD,

morrende.

G' hebt het zelf gedaen. G' hebt Victor met uw reglet in zyn oog geslegen.

DE MEESTER,

eenen gloeyenden blik op Edouard werpende.

Zwyg *franken* ezel - want er is van u toch niets goeds te maken. Doe gelyk Victor dan zullen uwe ouders ook bly mogen zyn.

EDOUARD,

binnen 's monds.

Om dat zyne moeder hier is, he? Dat 's niets, straks krygt hy toch weêr haver.

JUFF. VAN LAER.
Maer, meester Verdonck, daer is de jongen van Madam Laurier, - gy weet wel die by Meester Huysmans scholen gaet? He wel die spreekt altyd van Amerika en van alle vreemde landen, gelyk eenen filosoof. Zou mynen Victor dit ook niet kunnen leeren?

DE MEESTER.
De *géographie* wilt gy zeggen Madam? Wel zie daer

hangt ze!

(hy wyst op de landkaert)

Uwen Victor is daer al heel ver in - hy is zelfs een van myn' besten.

JUFF. VAN LAER.
Dat wilde ik wel eens zien.

DE MEESTER,

tot Victor.

Kom hier voor de kaert Victor en laet eens zien aen uwe moeder wat bol gy in de *géographie* zyt!

(Victor gaet vóór de kaert met den meester en met zyne moeder)

Hoe veel winden zyn er, Victor?

VICTOR.
Vier.

DE MEESTER.
Ziet gy wel, Madam, hy weet het zoo juist als of hy gedurende geheel zyn leven op zee gevaren had? Nu zal hy eens wyzen waer de vier winden zyn.

JUFF. VAN LAER,

in verrukking.

Wel, mynen God, is 't mogelyk? Zoo een kind! Waerachtig 't is gelyk eenen kapitein van een schip. Hoe kan hy het onthouden!

DE MEESTER,

hy wyst met een stokje boven de kaert.

Victor waer is het Noorden?

VICTOR,

met stoutheid.

Van boven.

DE MEESTER,

het stokje onder de kaert plaetsende.

Waer is het Zuiden?

VICTOR.

Van onder.

De Meester,

met het stokje de regterzyde der kaert toonende.

En het Oosten?

VICTOR,

met koddige ernst.

Daer op zy', waer gy met uw stoksken wyst.

JUFF. VAN LAER,

verwonderd als of zy een mirakel geschieden zag.

Hoe kan het toch zyn! Kom hier mynen Victor, dat ik u eenen kus geef. Gy zult nog minister worden, gy!

DE MEESTER,

tot Victor.

Waer woonen wy? In welk land staet deze School?

VICTOR,

zeer ernstig.

Op de Peerdemarkt!

DE MEESTER,

op zyne lippen bytende en halfbeschaemd.

Ja, ja, op de peerdemarkt, juist! - Maer in welk land zyn wy? - In Spanje, in Turkeije, in Lapland of in Belgenland?

VICTOR.
In Belgenland.

DE MEESTER,

vergenoegd.

Ik wist wel dat hy het niet vergeten had. Wys nu Belgenland op de kaert eens Victor!

(Victor, na lang zoeken, wyst het land der Hottentotten op de kaap de Goede-hoop.)

Dat is mis, Victor. Toe jongen, g'hebt Belgenland daer straks wel vyf en twintig keeren gewezen.

(tot Juff. Van Laer)

Madam hy is beschaemd in uwe tegenwoordigheid. Hy kan anders alle landen en steden wyzen met zyne oogen toe. Ho, het is een kind daer veel in steekt.

KAREL,

tot Edouard met zachte stem.

Wat leelyke mouwstryker dat de meester is, eh?

EDOUARD.

Wat grooten hoed dat Victor 's moeder op heeft, eh! - Hebt gy geenen bol papier, 'k zal eens roos schieten?

FRANS.

Ik heb er eenen: - let op, hy gaet!

DE MEESTER,

roepende.

Silence, daer in den hoek!

JUFF. VAN LAER,

tot den meester.

Ik heb het altyd gezegd dat onzen Victor een verstandig kind is. Nogtans zyn vader wilt, in zyne koppigheid, hebben dat myn Victor een ezel is, en dat het beter was hem eenen stiel te leeren! - maer ik zal wel maken dat hy ten minste pastoor of avokaet wordt.... want het kind is er zeker toe geboren.

DE MEESTER,

zich buigende.

Daer in hebt gy het grootste gelyk van de wereld. Gy kunt er ongetwyfeld eenen pastoor, eenen avokaet of eenen schoolmeester van maken.

(Er wordt met eenen bal papier uit eenen hoek der school geworpen. De bal vliegt met kracht tegen den hoed van Juff. Van Laer.

JUFF. VAN LAER,

verstoord.

Wel wat afgryselyke dingen! - Eenen mensch met papier durven werpen in de tegenwoordigheid van den meester. Hoe slecht dat sommige kinderen zyn opgevoed!

DE MEESTER,

met eene groote woede.

Wie heeft dit gedaen? Wie durft die achtbare Madam Van Laer met papier werpen?

EDOUARD,

roepende.

Frans heeft het gedaen meester! - Hy heeft gezegd: zie dat is een' kokarde op heuren zomerhoed!

DE MEESTER,

Frans by den kraeg naer de deur slypende.

Hier gy schelm! De deur uit deugenietekind!

(hy werpt hem aen de deur.)

FRANS,

buiten luidkeels schreeuwende.

Ge meent dat ik nog zal weêrkoomen eh? - maer 't zal niet waer zyn, beer! leelyken beer.....

(Stilte.)

JUFF. VAN LAER.

Ik ben voldaen over mynen jongen en ik ga al gauw naer huîs, want ik moet myne keuken gaen oppassen; maer ik zou geern hebben, dat gy mynen zoon leerde pennen vermaken; want hy wil t' huis nooit schryven omdat zyne pennen altyd te vet of te mager zyn, volgens dat hy zegt.

DE MEESTER.

Is 't anders niets, Madam Van Laer? Wel ik zal het hem op het oogenblik leeren, dat gy het ziet; - ik geloof zelfs dat hy het al kan.

EDOUARD,

tot Karel.

Ja *pennekepik* kan hy beter, eh?

KAREL,

roepende.

Meester, Edouard lacht u uit!

EDOUARD.

Neen wel, meester, hy is het zelf. - Hy zegt dat Victor beter *pennekepik* kan!

DE MEESTER,

dreigend.

Silence daer, *zagemannen!* - Of ik zet u de school af.....

(Stilte.)

Allons, Victor, let wel op ik zal het u eens voordoen.

(Hy vermaekt langzaem eene pen en zeyt opvolgend:)

Gy neemt eene pen in de regter hand en laet ze overgaen in de linker hand; - den legt gy ze op haren rug en snydt ze den bek met eene groote sneê open, - dan legt gy ze op haren buik en geeft ze weêr eene sneê....

PIET,

schreeuwende.

Meester! meester, daer vliegt eenen *meuldener* in de school! Pst! Pst!

Alle de leerlingen.

Hoera! Hoera! - Pakt hem! - Hoe naer of ik had hem! - Hier, daer, pst! pst!

(Zy werpen met klakken en cahiers naer den meuldener of kever. Alles geraekt het onderste boven in de school. Juff. Van Laer, die voor de kevers schrikt, weet niet waer zich te bergen. Tot overmaet van ongeluk vliegt de kever haer in het hair.)

JUFF. VAN LAER,

met bange stem.

Och! och! Meester, verlos my van dat ongediert of ik kryg er iets van. Foei, foei het is venyn!

(de meester neemt de kever van haer hoofd.)

Ay my! daer hou ik eenen schrik van. Het zinkt altemael in myn' beenen. Wel meester wat beklaeg ik u, - wat moet gy al uitstaen van die deugenieten. Dat het de myne waren ik zou ze anders leeren dansen.

DE MEESTER,

met gramschap rondziende.

Ik zal u straks spreken!

(Stilte.)

Allons, Victor, vermaek nu eens eene pen, dat uwe moeder het ziet. Eerst op haren rug, dan op haren buik

..... zoo als ik u gezegd heb.

(hy geeft eene pen en een pennemes aen Victor.)

VICTOR,

met ongeduld.

Weet ik nu haren buik, eh? Waer is haren buik?

DE MEESTER.

Snyd er maer stoutelyk door, Victor. - Geef ze maer een goede sneê.

(Victor snydt met drift, doch in stede van de pen den bek af te snyden, geeft hy zich zelven eene diepe sneê in den vinger en laet zich huilend achterover vallen. Hy bloedt sterk.)

JUFF. VAN LAER,

bleek van schrik en angst. Zy neemt Victor in hare armen.

Och God! och heer! Myn arm kind is dood. - Ziet eens wat sneê.

(Zy beziet den verbaesden meester met furie.)

Meester Verdonck, ik weet niet hoe gy niet beschaemd zyt van dit kind een mes in zyn' hand te geven. Daer moet gy toch bot voor zyn. - Dit is uwe schuld.....

DE MEESTER,

met spyt.

Hy kon toch geene pen vermaken zonder mes, Madam.

JUFF. VAN LAER

woedend.

Zonder mes! zonder mes! Gy zyt nog veel dommer dan alle die onbeleefde luijerikken die gy daer hebt zitten..... Met uwen rug en uwen buik! Maer ik zal er wel oppassen van myn kind te laten bederven in zoo eenen nest. Hy zal naer eene andere school gaen.

(Zy heeft al sprekende haren zoon een doekjen om den vinger gewonden.)

Kom aen Victor. - Kom naer huis myn kind.

De Meester.

Maer Madam gelief.....

(Juff. Van Laer vertrekt. Victor by de deur zynde, keert zich nog eens om en steekt zyne tong spottend tot den meester uit.)

De Meester,

pynlyk en met diepe droefheid tot de leerlingen.

Eh bien, serpenten dat gy daer zyt! Schorpioenen! *Tretert* my nu dood..... toe, spaert my niet..... Dry bloedspuwingen en een' teering op de long..... dat is nog niet genoeg, niet waer? - Geeft my nu nog eene geraektheid - maekt my lam aen armen en beenen! Dan zult gy bly zyn, eh, hartvreters? Dan zult gy lachen eh, monsters?

(hy bedaert een weinig en zegt met neêrslagtigheid)

Hoe kunt gy toch zoo veel verdriet toebrengen aen dengenen, die zyn leven gelyk een slaef doorbrengt, om u te onderwyzen en u eens weerdige en nuttige leden der samenleving te maken? - Hebt gy geen medelyden met uwen armen meester die zich ziek schreeuwt om u te leeren.....

Edouard,

schreeuwende.

Meester! meester! Piet heeft een' vlieg met een strooken aen heur gat!

De Meester,

stampvoetende en met wanhoop.

Ja, ja, ik weet het wel, gy lacht met myn verdriet... gy zyt zoo ongevoelig als de steenen van de straet..... ondankbaer, lomp, lui, stom - een hoop ezels - zoo bot als visschen. Nagels van myn' doodkist....!

(hy hoest twee of drie malen met pyn)

ja nagels van myn doodkist - want ik gevoel wel dat gy my onder den grond zult krygen, moordenaers!

(hy haelt zyn uerwerk uit den zak. Het wyst tien ure en half; doch om zyn geweten te voldoen zet hy het op elf ure.)

Het is elf ure. - De school is uit!

(de leerlingen springen over banken en tafels met een ongemeen gedruis.)

DE LEERLINGEN,

van alle kanten roepende.

Hoera! Hoera! De school is uit! - Wie speelt er mêe broekstavast! - Wie doet er mêe in d'O? Wie heeft er marbollen? - Wie doet er mêe Gorie - Gorie?

DE MEESTER,

zyne deur toesluitende - het hoofd schuddende.

Aures habent et non audiunt! Al weêr twee leerlingen kwyt! Preêkt dan al voor dat gespuis!

H.C.

Overzigten van verschenen werken.

Keizer Karel en de Berchemsche Boer, *vaudeville in twee bedryven, door* H. Van Peene. *Vertoond voor de eerste mael te Gent, op het schouwburg der Maetschappy:* Broedermin en Taelyver. *Den* 31 *January* 1841. - *Gent - algemeenen boekhandel van H. Hoste, marjolynstraet. N*^{o} 24. -

Wanneer onze Moedertael verdrukt ten gronde lag geslagen, wanneer vreemde heerschappen ons hunne vreemde tongvallen opdrongen en der letterkunde de vleugelen hadden afgeknipt, om haer te beletten eene vrye vaderlandsche vlugt te nemen, dan bleef het volk toch nog zyner oude sprake, zoo wel als zyner oude zeden, getrouw en het vlaemsche, het vaderlandsche tooneel, schoon van alle aenmoedingsmiddelen van Bestuerswege ontbloot, bleef toch nog voortleven. Tusschen de schermen des tooneels bleef de opgeruimde geest onzer voorvaderen nog heerschap voeren, en menschen uit het volk zelfs opgestaen en die zeer dikwils hunne ledige uren slechts aen de tooneeloefening konden besteden, maekten het zich tot eene eer, tot een vaderlandsch vermaek hunne broederen te verlustigen, daer door de vaderlyke zede te bewaren en de tael, zoo niet te beschaven, ten

minste staende te houden. Niemand, gelooven wy, zal miskennen dat de tooneeloefening, laetste afstammeling der Rethoryken, veel heeft bygedragen om de moedertael in zwang te houden en haer van eenen uitgestrekten ondergang te bevryden. En toch is de erkentenis voor zoo verdienstelyke daed weinig of niets beduidend. Aen sommigen (wy spreken hier nog niet van het zotte slach der Gallomanen) schynt het vlaemsche tooneel al te gering, al te laeg om de aendacht op zich te trekken. Zy denken dat het zoude *misstaen* zich op eene vlaemsche vertooning te laten vinden. En hierin munt onze stad, wy bekennen het met droefheid, bezonder uit. Andere, en deze zyn wel eenigzins verschoonbaer, geven voor dat men slechts op de vlaemsche tooneelen, overzettingen van fransche stukken aentreft, en dat zy dan liever hebben het origineel als wel de ontkleurde en dikwils verminkte overzetting te gaen zien. Die min of meer gegronde opwerping moet te niet gedaen worden. En wy zien er goede kans voor. Reeds hebben eenige getracht oorspronkelyke stukken te vervaerdigen en sommige hebben hier in gelukkig geslaegd. Een heeft er zich meesterlyk uitgetrokken, en deze is de heer H. VAN PEENE. Het vlaemsche blyspel herleeft, de eerste stap is gedaen, de renbaen is geopend. De schryvers hebben nu maer in het strydperk te treden en het nationael tooneel is gered, en de aenmoediging moet volgen. Laten wy ons een weinig bezig houden met het *vaudeville* of *kluchtspel* van den heer VAN PEENE na te gaen.

Het historieke van het stuk is eenvoudig, zonder zware voorvallen, zonder gezochte verwonderingsmiddelen, zonder *Coups de théatre.* Enkele, doch ware, afschildering der natuer.

Pieter Van Eecken landbouwer heeft eene eenige dochter. Hy had gedacht dezelve aen eenen ryken beestenkoopman te huwen; doch de afschildering welke zyne dochter hem van den persoon maekt, doet hem weldra zien dat deze in *Lysje* 's gratie niet staet, en hy ziet van den voorstel af: ‘als beestenkoopman’ zegt Lysje, ‘is hy goed voor zynen stiel. - maer als mensch leelyk als de duivel! Een regte bietebauw waermede men de kinderen naer 't bed jaegt. Verbeeld u eens.... een paer oogen van

een zwyn, een opgekrulde neus; een mond om een voer hooi in te steken.... dat alles geplaetst op een lyf zoo dik als een punsel *Leuvensch*, en ondersteund door een paer kromme bezemstelen, en daer hebt gy het gevleid portret van baes Kneef, slagter en beestenkoopman.'

Hier mede is de vader voldaen en Lysje bekent hem dat zy verliefd is op *Frans,* den knegt van het huis, en dat de jonge niet minder op haer verzot is. Die liefde lydt geene wederspraek van wege Pieter Van Eecken; alleenlyk zegt hy van daer verder 's avonds na den eten over te spreken. Nu, juist wanneer die samenspraek zou aenvang nemen, wordt er aen de deur door eenige vremdelingen aengeklopt. Lysje, na hun eerst gevraegd te hebben *of zy geen dieven zyn,* opent de deur, en Keizer Karel in reizigers kleederen uitgedost, treedt onbekend binnen. De pachter doet den keizer een stuk vleesch eten en onder het drinken van een glasje bier, verhaelt hy zoo al wat fraie's over Keizer Karel en over de lasten die den landzaet drukken. Na het eten voldoet de pachter aen 's keizers vraeg, neemt een lantaren en gaet hem den weg wyzen, hier heeft plaets het alom bekende gezegde: 'Karel houd de lantaern' enz: en hier by eindigt het eerste bedryf.

Het tweede bedryf heeft plaets in een der zalen van het vorstelyk Hof te Brussel, en vangt aen met eene kleine samenspraek tusschen den Keizer en Maria, zyne zuster, aen wie hy zyn geval verhaelt en zegt dat hy den boer naer het hof heeft ontboden, om zich een weinig ten zynen koste te vermaken. En inderdaed Pieter Van Eecken komt weldra met zyne dochter en Frans zynen knegt. De deurwachter brengt hen in de zael:

LYSJE.

'Ho! Vader, wat is dat hier mooi! Ik durf bykans niet voortgaen.

PIETER.

Ja, ja! 't Is hier wat beter dan tot onzent.

DE DEURWACHTER.

Zie hier de zael waer gy een oogenblik zult wachten. Zyne Majesteit zal niet vertoeven alhier te verschynen.

PIETER.
Zyne Majesteit, wie?

DE DEURWACHTER.
Zyne Majesteit de Keizer.

PIETER.
Ja! Keizer Karel - kameraed, weet gy wat hy van ons moet hebben.

DE DEURWACHTER.
Zyne Majesteit?

PIETER.
Zyne Majesteit? Keizer Karel, ja?

DE DEURWACHTER.
Neen. -

PIETER.
En ik ook niet, of de duivel!

LYSJE.
Vloek toch zoo niet, vader!

PIETER.
Ja! ja! 't Is waer.... de keizers vloeken niet. - En ik, die dezen morgend van verbaesdheid vergeten heb te drinken! - De eerste keer van myn leven!.... En het is zoo warm! - Ik heb eenen dorst van den duivel!

(tegen den deurwachter die meent te vertrekken)

Hola! he! kameraed! Zyt gy hier van den huize?

DE DEURWACHTER.
Ik ben hier deurwachter.

PIETER.
Deurwachter? Een deurwachter is 'ne portier in myn land.... Dus portier wees zoo goed; hael my hier nevens eene goede kanne bier, want ik stik van dorst.

DE DEURWACHTER.
Dat is verboden.

PIETER.
Ha, dat is verboden? Dat maekt een onderscheid - Dan ga ik

maer zelf.... Lysje en Frans gy zult hier blyven. - Mynheer de deurwachter, heb de goedheid eens op het venster te komen kloppen als de keizer sprekelyk is; ik zal hier nevens zyn in den *Gulden leeuw.* - Ha! het is verboden

(hy wil vertrekken)

.....

PIETER.
Ik zwyg -

(hy knort binnen s' monds en haelt een vuerslag uit den zak, waer op hy begint vuer te slaen)

ondertusschen zal ik myne pyp ontsteken.

DE DEURWACHTER.
Wat gaet gy doen?

PIETER.
Gy ziet het wel. -

DE DEURWACHTER.
Meint gy dan dat gy hier in d'herberg zyt?

PIETER.
Gave het de hemel!

DE DEURWACHTER.
Vriend, het is verboden hier te rooken.

PIETER.
Ook al? maer alles is hier dan verboden! saperl...

(hy houdt zich schielyk in)

Ha! 't is waer ik mag niet vloeken in het paleis van den Keizer. Nu! in Gods naem, dan zal ik maer eene pruim tabak pakken -

(hy snydt een stuk van zyne tabaksrol.)

DE DEURWACHTER.
Ik ga uwe komst aen zyne Majesteit bekend maken.

PIETER.
Dat is beter! Dat noem ik spreken! - He! kameraed! zeg aen den Keizer, Myne of Zyne Majesteit, gelyk gy het noemen wilt, dat ik niet veel tyds te verliezen heb.... en hy zich derhalve een beetje zou willen spoeden.

DE DEURWACHTER.
Zyt gerust.

PIETER.

Zeg hem dat baes Kneef naer my wacht; gy kent baes Kneef? den weerd uit den *Ossekop* - Zeg hem dat ik hem myne vette koei verkocht heb; hoorje, en dat ik volstrekt moet t' huis zyn.'

(de deurwachter vertrekt.)

Wy gelooven niet den lezer onaengenaem te zyn met hem zulke uittreksels voortedragen, het is de beste middel volgens ons om de weerde van het kluchtspel van den heer VAN PEENE te doen kennen. En zulke fyne koddigheden treffen wy byna op elke bladzyde aen: zie hier nog een staeltje:

Zy zyn nog altyd in de zael in afwachting dat Keizer Karel gaet komen:

FRANS,

(een appel uit den zak halende.)

'Kan ik u dienst doen met een appel?

PIETER.

Loop naer den duivel met uw appel.

FRANS.

Wel! een appelken tegen den dorst kan geen kwaed.

PIETER.

Zwyg, zeg ik u. - Het is afschrikkelyk.

(Hy laet zich in een armstoel vallen.)

LYSJE.

Vader! Vader! neem dan acht.

PIETER.

Bah! die stoelen zyn niet gemaekt om ledig te staen.

LYSJE.

Indien de Keizer eens binnen kwam!

PIETER.

Keizer Karel? Bah! Ik herinner my niet dat zyn poortier gezegd heeft dat het verboden was te zitten.

LYSJE.

Gy hebt gelyk; en dewyl het zoo is, moet ik toch ook eens in

myn leven gevoelen hoe de grooten zitten -

(zy zet zich in een armstoel.)

FRANS.

En ik van de gelyke. Hoep! 't is gelyk op eene springveêr.... Hoep! hoep! he! duivekoters? Dat is grappig!

LYSJE,

(opstaende.)

Men moet toch bekennen dat de grooten gelukkig zyn! er ontbreekt hier niets dewyl dat by ons.....

(Frans begint zyn appel te schellen, werpt de schellen op den grond en zit met de voeten op de sport van den stoel.)

PIETER.

Er nog min ontbreekt; want wy hebben bier, en hier droogen wy uit gelyk een stuk land dat in drie maenden geen regen heeft gehad.

FRANS,

met den mond vol.

Ik, ik benyde dezen grooten toestand niet; ik ben niet eerzuchtig, en de Keizer zou willen mangelen met wy, dat ik aenstonds zyne plaets zou nemen. - Lysje kan ik u dienst doen?

(Hy biedt haer een stuk appel op den punt van zyn mes.)

LYSJE.

ô Myn hemeltje! daer hangt een spiegel wel zoo groot als ik. - dat moet grappig zyn om u daer in te spiegelen; ik, die 't huis in myn slaepkamer, maer eentje heb, myn hand groot; en waerin ik enkelyk 's zondags zie om myne muts optezetten. Ik moet my zelve eens geheel zien.... Dat moet eene wonderbare uitwerking hebben.

(zy spiegelt zich)

He! he! de drolie! Wat dunkt je? -'

Wy zullen hier, schoon tegen dank, onze aenhalingen staken en nog eenige woorden over den algemeenen gang des stuks zeggen. Keizer Karel komt eindelyk, en na den boer een weinig den schrik aengejaegd te hebben, eindigt hy met hem, ter erkentenis zyner openhartigheid, van alle lasten vrytemaken, met hem eene jaerwedde van twee honderd Carolussen toetestaen en eene huwelyksgift aen Lysje te schenken. De vreugde onzer landslieden is ligt te gissen.

Zie hier nu wat wy berispelyks in het verdienstelyk stukje van den heer H. VAN PEENE gevonden hebben. Alhoewel de karakters der personaedjen in het algemeen zich goed staende houden, schynt ons de eerste alleenspraek van *Frans,* waer mede het stukje begint, te veel geest te verraden in vergelyking met het gene hy in den loop des kluchtspels verder zegt. Het karakter van *Maria* in het begin van het tweede bedryf mogt ook wel wat weerdiger en edeler zyn, en de woorden welke zy zegt wat meer beduidend. Verder hebben wy nog in den loop des stukjes eenige uitdrukkingen aengemerkt welke wel wat al te los zyn en mogelyk eenige ooren konden kwetsen. Dit is al. - Zoo de heer VAN PEENE by eene tweede uitgaef die kleinigheden een weinig wilde nazien, en de schertzen welke eenigzins los zyn, wat wilde bedekken, zonder ze nogtans te doen verdwynen, zou zyn gewrocht met regt als een volmaekt tooneelstukje mogen doorgaen. Het vlaemsche tooneel mag van nu af reeds fier op zulk eenen schryver zyn.

Nederduitsch Letterkundig jaerboekje voor 1841. (*achtste jaergang.*) Gent - drukkery der gebroeders Michiels. -

Een Jaerboekje zou even als eene pronkzael, als eene letterkundige tentoonstelling moeten zyn. Het zou als de renbaen moeten wezen waer de schryver, welke voortgang en bestendige eer betracht, jaerlyks de kracht zyner groeyende spieren, om zoo te zeggen, zou moeten komen beproeven, en zien wie het wydste in de letterbaen gevorderd en het digtste by het doel genaderd is. In een woord, een jaerboekje zou moeten de uitdrukking, de ware toetsteen van den voortgang der letterkunde zyn. - Nu, dit is het letterkundig Jaerboekje van Gent niet. - En de rede hiervan is tweederlei: ten eerste, de schryvers, in

stede van stukken intezenden welke ware verdiensten bezitten en bekwaem zouden zyn derzelver geest te leeren kennen en te doen waerderen, graven hunne oude, vergetene voortbrengsels op, en geven iets aen het Jaerboekje voor welk zy toch geene andere beschikking weten. - Nu dit is zeker niet prysbaer. - Doch het is eenigzins verschoonbaer. - Waerom zorgt de uitgever des Jaerboekjes niet om aen de *geliefkoosde schepping zyns yvers* zoo als hy het Jaerboekje noemt, een beter kleedje aentepassen? Waerom zorgt hy niet dat het Jaerboekje, zoo als byv. de Muzenalmanakken van Holland, in handen van de hooge volksklasse kan komen en op de boekentafel eener *salon* mag plaets vinden? - Dit is zeker ook niet prysbaer en meer als een schryver zoekt hierin eene verschooning zeggende: dat hy *zyne geliefkoosde* gewrochten met geen arme menschen kleedje wil laten doorgaen. Mogte de uitgever dit eens wel verstaen, en zyn best doen om met den jaerlykschen byval, welken het Jaerboekje geniet, ook te trachten jaerlyks hetzelve weerdiger te maken om in het licht te komen en het die vorm van Almanak, welke der uitgaef allerschadelykst is, te ontnemen.

Zie daer voor wat het kleedsel, de uitwendige vorm des boekjes aengaet. Gaen wy nu tot deszelfs innerlyke waerde over.

‘De dichtkunst is de tolk der ziel;
‘Men mag haer perk noch palen stellen,
‘Hy kent haer Godlyke afkomst niet,
‘Die haer in slaefsche boey wil knellen.

Zoo begint het eerste stukje ‘*aen onze medewerkers*’ door den heere RENS, uitgever. God gave dat die *slaefsche boey,* den gezegde schryver een weinig minder omknelde. Waerom houdt hy toch niet voor oogen hetgeen hy zelf zegt:

‘Steeds is de dichtkunst *godlyk groot;*
Haer zangtoon eeuwig onafhanklyk;
Maer willekeur, die haer begrenst,
Der menschen werk en dus verganklyk.’

Waerom heeft hy ons in het stukje getiteld: *De dood van Jacob van Artevelde*, zoo weinig hooge, schoone, *Godlyk groote*

gedachten gegeven? Waerom straelt er het *menschen werk* zoo door? Waerom vindt men er zulke stroeve, rethorikale verzen als deze?

> De held dien 't volk verhief ten top van magt en luister,
> Kwam na een korte reis, nu weder in zyn stad.
> Hy had met Englands vorst een overleg hervat,
> Ter staving van 't verbond met dien hem dierbren koning.
> Gerust en argeloos wendt hy zich naer zyn wooning,

Beter is het stukje: *Alva by de onthoofding van Egmont en Hoorne.*

Niets beduidend en duister voorgesteld, is de romance getiteld *Hildegarde* van denzelfden schryver. De heer Rens heeft ons in vorige jaren betere stukjes opgediend. Wy gaen verder.

- *Dapperheid van Jan Van Henegouwen in den slag tan Crecy*, door den heer BLIECK, bezit veel *menschen werk* zoo als de heer Rens het noemt: eene strofe nogtans waer Jan Van Henegouwen Filips uit 's vyands handen verlost, heeft ons goed toegeschenen.

> ‘De kuif van 's Konings klepper vattend,
> Rukt hy hem voort: zyn slagzwaerd gonst
> En nederlicht, in vonken spattend
> Op kop by kop die nederbonst.
> Hem lukt, na 't wondere uitkomstbanen,
> De wyk tot hun verstoven vanen.’

- *Elize*, door *vrouw* VAN ACKERE, *geboren* MARIA DOOLAEGHE, is redelyk fyn behandeld; doch doet te veel aen het *gevallen meisje* van Tollens denken. - *Vaerwel*, door dezelfde dichteres, is een stukje ryk aen gevoel en uitdrukking; iets dat op eenen hoogen toon aen het vrouwenhart moet spreken.

- *Vlaenderen den leeuw!* door den heere PH. BLOMMAERT, is een der beste stukken van het jaerboekje; men leze slechts de volgende strofen:

> ‘Nog klonk een vloek uit 't stormend weder,
> Dat loeyde op 't diepgezonken land,
> En vloog als donderslagen neder.
> Op Vlaendren 's overheertyk strand.

De Franschen traden met hun benden,
Den vryen Vlaming op de lenden,
En dreigend klonk met meerder klem:
‘Wat spreekt de Belg van tael en regten?
Hy leere buigen voor onz' knechten,
En kruipen, krimpen op hun stem!’

‘Maer Vlaendren hief nog fier de vane,
Waer de onverwinbre leeuw op pronkt,
En leidt het heir op de eerebane,
Waer hem het stoute hart ontvonkt,
Daer hoort hy 't hoonend krygslied schaetren;
En door zyn vruchtbre vlakten klaetren.
Maer 't fransche leger smolt als sneeuw.
Het Belgenland, te Waterloo herboren,
Zag 't oud vermogen weder gloren,
En verder klonk de kreet: Leev' Vlaenderen den leeuw.’

Te lang zou het zyn over: *het Nevelingenlied* van denzelfden dichter te spreken. Wy zullen ons alleenlyk bepalen met te zeggen dat het goed gedicht is en dat onze grootste wensch zou zyn aen den heer BLOMMAERT eene volledige vertaling of herdichting van het oud Nevelingenlied verschuldigd te zyn.

- De heer A.A. heeft ongelyk zynen naem niet ten vollen uit te schryven: hy mag gerust tusschen het puik der vlaemsche dichters optreden. Het stuk getiteld: *aen mynen hooggeachten vriend*, *den heere Pr. Van Duyse,* is er de beste proeve van. Hoe goed is er het gekrenkte leven eens dichters toch niet in afgeschilderd? Veel beteekenend zyn de volgende verzen:

‘De tyd verliep en ook die gloed verdoofde
Tot bruikbaer vuer: toen blonk aen 's hemels trans
Een star... de star des oorlogs gods, wier glans
Elk ander licht den zwakkren luister roofde:
Die star was ook myn eerste zang gewyd:
Ik zong den Held, ik zong zyn' gloriepalmen;
De stugge snaer, myn' afgodsdienst ten spyt,
Liet slechts het wee der moeders luid weêrgalmen.
Onthutst van schaemteontviel de lier myn' hand,
En 'k hing ze in 't stof voor jaren aen den wand.’

- Het stukje van den heer J.M. DAUTZENBERG: *Eer en roem,* is uitmuntend prozaisch en zal geen de minste *roem* aen deszelfs schryver toebrengen.

- *De Estaminet*, van den heer NOLET DE BROUWERE VAN STEELAND is een aengenaem stukje, geheel in den aert van vader Cats geschreven.

- *De imitatione,* met de letter K. geteekend, is eene schoone overzetting naer *Thomas à Kempis;* alleenlyk zullen wy den schryver doen opmerken dat er hier en daer eenige verzen te veel gemaektheid aentoonen, of wil men, met den heer F. Rens, te veel *menschen werk* verraden. Dusdanige schynen ons:

> Wat is toch alle vleesch voor uw gezigt?
> Tergt wel het slyk zyn eigen maker ligt?
> .....
> Hem blaest zelfs niet de gansche wereld aen,
> Die zich de waerheid maekt ten onderdaen.

Die verplaetsingen zyn niet al te gelukkig.

- *De Biddende,* door den heer ED. TERBRUGGEN, is een zacht behandeld stukje en duidt veel gevoel aen. Dat die jonge schryver voortstappe, en wy durven hem voorzeggen, dat hy weleens eene plaets tusschen onze goede dichters zal mogen eischen.

- *Het ongelukkige maer,* van den heer *Van Duyse,* is een *ongelukkig* stukje. Ten eerste wegens het onderwerp dat reeds lang versleten is; want er moeten in den tegenwoordigen staet van zaken krachtigere wapens tegen de vyanden onzer tael en nationaliteit gebruikt worden. Ten tweede wegens de stroefheid der verzen, die wel genoeg aen eenen franschen *tour de force* gelyken.

Welk een oor zal niet gekwetst worden by het lezen van verzen zoo als de volgende:

> ‘Van al 's te weten op zyn fransch,
> .....
> Dat 's stokery des minnebrands.
> .....

Dat 's 't heil ontfaên des rustestrands;
.....
Dat 's nu geen tael des afgrondrands;
Te tafelschuimen op zyn fransch
Dat is 't geheim *opdat men schrans'!* -

Dit laetste bekennen wy niet al te wel te verstaen.

- *Aen een meisje dat zich ter beoefening der poezy begeven wilde,* door den heer J.A. DE LAET, houden wy zoo niet voor het beste, ten minste voor een der beste stukken van het letterkundig jaerboekje.

Dael niet van uw roozen troon
Meisje, gy wier gulle blikken
Elkers hart, met bloemenstrikken,
Kunnen binden aen uw schoon!
Dael niet van uw' roozentroon,
Gy, de liefste by de lieven;
Ruil uw kroon van madelieven
Nimmer voor een lauwerkroon!

Hoe treffend is de volgende aenspraek niet, welke de dichter tot het meisje doet:

Benyd den dichter niet by 't luistren op zyn zangen
Gy die de schoonste stof voor 's dichters zangen zyt!
Benyd den dichter niet, wat loon hy moge erlangen,
Dan wen zyn lied een zucht uit uwe borst mag prangen
En een bezielde traen langs uwe wimpers glydt.

Benyd den dichter niet om dat zyn mond mag zingen
Van 't grys verleden, dat zyn heimnis hem ontvouwt;
Omdat - iets duistrer nog voor ander stervelingen, -
De Toekomst hem het lot der ongeworden dingen,
Als aen een boezemvriend, ontsluyert en vertrouwt.

Zulke verzen hebben niet noodig aengeprezen te worden. De stempel dien zy dragen, duidt genoeg aen op welken rang de dichter mag gesteld worden.

- *Aen de stad Antwerpen, ter feestviering van Rubens, in het*

jaer 1840, door den heer J.F. WILLEMS, (welke wy als taelkundige na waerde weten te schatten,) bezit weinig verdiensten. Het is niets als *menschen werk;* zonder de minste poezy, en nog is het slecht menschen werk. Wy erkennen het als liet minstbeduidende stukje van het jaerboekje:

> Rubens glorie ryst ten hoogen!
> Wie kan op een glorie boogen
> Vergelykbaer met de zyn.

En verder:

> Nog is zyne kunst de bron,
> Die voor 't vaderland blyft vlieten, -
> En de plant des roems doet *schieten*
> Aen de boorden van de scheld
> Waer zoo menig schilderheld enz.
> .....
> Ja, Antwerpen! in uw wallen
> Blyft de kunst van Rubens brallen,
> Nooyt door vremde smet verdoofd,
> Wyl ge aen zyn genie gelooft
> En getrouw zyt aen zyn kleuren. - enz. enz.

- *Aen den engel der duisternis,* door den heer PR. VAN DUYSE, is een stukje waer zoo van ieder wat in te vinden is. Tot zelfs by den heer Van Ryswyck is den heer Van Duyse zoo wat gaen ontleenen: men denkt aen *de geest* in de *Eigenaerdige verhalen:*

> Maer (zoo ik u iets raden mocht)
> Koom 's nachts in dezen lande;
> Want 's daegs ontmoette gy, ô vorst,
> Die reeds zoo vele rampen torscht,
> Een kruis byna op elke borst -
> Het kruis van eer, of schande...

Te lang zou het zyn om over alle de kleinere stukjes te spreken welke in het bundeltje voorkomen, wy kunnen niet als de nieuw bygekomene schryveren aenmoedigen om met moed in de letterbaen voorttestappen. Eenige onder hen schynen ons goede dichters te moeten worden.

Het Jaerboekje bevat ook eenige prozastukken. Wy zullen er in het kort eenige woorden van reppen.

De Kardinael de Richelieu in Venetien, is een verdienstelyk prozastuk. Alleenlyk komen er wat al te veel bastaerdwoorden in voor.

Wichman en Lutgarda, door den heer J.J. STEYAERT is eene goede historieschets.

- *De veldslag van Cassel* door E. VAN MIGEM, is redelyk wel geschreven; doch verdiende, volgens ons, wel wat meer uitgebreidheid.

De Kapitein Blommaert, door JOSEPH RONSSE duidt veel voortgang by dien schryver aen. Het stukje is met veel vuer en geestdrift geschreven en de tael is er redelyk zacht en gemakkelyk in behandeld.

Om ons gedacht nu in weinige woorden over het Jaerboekje te doen kennen, zullen wy zeggen dat het naest die der verloopene jaren vrylyk mag heenstappen. Het bezit een aental verdienstelyke dichtstukken en de proza welke het bevat, is aenzienlyker en beter geschreven dan die der vorige bundels. Dat de heer FR. RENS zyne aendacht eens wel op den vorm zyner uitgave vestige, dat hy dezelve trachte te verbeteren, en wy verzekeren hem dat de letterkundige weerde des Jaerboekjes er te gelyk oneindig zal mede vergroot worden.

DE BESTIERDER, **P.F. VAN KERCKHOVEN.**

Aenmerkingen gedurende eene reize in Italiën.[*]

[Cento.]

Gian Francesco Barbieri - gezegd *Guercino.*

Cento is eene kleine stad in de pauselyke Staten en binnen de palen der Legatie van *Bologna,* van welke laetste stad, Cento op eenen afstand van 22 italjaensche mylen gelegen is.[**] Niets wekt byzonder de aendacht des reizigers in deze plaets op, tenzy hy vlaming is. In dit geval is het hem aengenaem de voorbeeldige zuiverheid en zuinigheid zyns lands, by uitzondering van zoo vele steden van Italiën, aldaer weêr te vinden. Met genoegen doorwandelt hy alsdan de schoone, regelmatige, opgeschikte *portiken* of zuilgangen, waervan byna alle de straten voorzien zyn. Met een innig, aengenaem gevoel herinnert hy zich alsdan zyn vaderland; en de zorgelyke zuiverheid met de italjaensche grootheid gepaerd, hebben op zynen geest een voldoende en streelend uitwerksel.

Het valt in myn bestek niet hier eene beschryving der

(*) Deze aenmerkingen zyn getrokken uit het dagboek des schryvers en op het oogenblik zelfs der plaetselyke bezigtiging aengeteekend geweest.

(**) 22 Italjaensche mylen is iets meer als 7 onzer belgische uren. 3 Italjaensche mylen maken omtrent 1 uer.

stad Cento te geven. Dit zoude al te wydloopig worden en ongetwyfeld dingen bevatten welke reeds honderd malen gezegd en herzegd zyn geweest. Alleenlyk wil ik my onledig houden met eenen korten inhoud voortestellen van dit gene welk ik omtrent eenen der grootste schilders van Italiën, eenen die Cento vermaerd gemaekt heeft en het eenen eeuwigen luister heeft verworven, heb aengemerkt.

Wanneer men aen Cento denkt, wanneer men zich te Cento bevindt, denkt men ook aen BARBIERI, bygenoemd de GUERCINO.(*) Men is nieuwsgierig en gehaest om de werken van dien grooten man te bewonderen, om zyne geboorteplaets te gaen bezigtigen en, om zoo te zeggen, door de menigvuldige gedenkstukken welke hy heeft achtergelaten, met hem eenige oogenblikken te kunnen leven en handelen. Ook was myne eerste en grootste zorg, wanneer ik my in de stad bevond, my naer de geboorteplaets van den grooten kunstenaer te doen geleiden. Wy stapten ten dien einde de poort uit, genaemd *Della Chiusa;* en na eenige stonden eenen aengenamen weg, welke langs wederkanten met populierboomen beplant was, te hebben bewandeld, bevond ik my voor een tamelyk goed boerenhuisje dat evenwel niets bezonders aenduidde. Het was daer dat Guercino den 2 february van het jaer 1590 geboren werd. Met eenen heiligen eerbied stapte ik het huis binnen. De inwoonders welke denkelyk aen zulke bezoeken gewoon

(*) De Guercino nog zeer jong zynde, wierd op eens uit zynen slaep ontwaekt door een groot gerucht welk hem dusdanig verschrikte dat hy in eene stuiptrekking viel, die hem eene verdraying aen den oogappel veroorzaekte. Van daer *zyn bynaem, Guercino,* die *scheel* beteekent.

waren, ontvongen ons met de grootste beleefdheid; en na eene vriendelyke woordenwisseling met het brave huisgezin, bragt de vrouw ons in een vertrek en toonde ons boven derzelver ingang eene *Madonna* met het kind Jesus op den schoot in *fresco* op den muer geschilderd.(*) De vrouw legde ons uit dat dit het eerste werk van Guercino was en dat hy hetzelve, slechts een tienjarig kind zynde, had vervaerdigd. Met gretigheid sloeg ik de oogen op dit afbeeldsel en hoe onvolmaekt hetzelve ook scheen, hoe het ook door den tyd verduerd was, was het echter niet moeilyk reeds in de teekening en koloriet der Lieve Vrouw eene strael van dit genie te ontdekken welk later zoo schoon en pragtig in Guercino moest uitblinken.

Het gezigt dier eenvoudige geboorteplaets bragt my op dien stond het gansche leven van den grooten kunstenaer te binnen. Het was immers daer dat hy die eerste prikkeling des geests gevoeld had; het was daer dat hy voor het eerste mael dit scheppend vermogen in zyne jonge hersenen voelde rondzweven en branden; en dat hy de eerste hoeksteenen eener kunst legde welke hy later door het bewonderen van de werken der *Carracci* tot zoo hoogen trap moest brengen, en hem den naem van *tooveraer der italjaensche schilderkunst* moest verwerven. Verbazend was de voortgang welke Guercino in zyne studie jaren, in de schilderkunst deed. *Luigi Carracci* schreef aen eenen zyner vrienden over Guercino die toen de Akademie *degli desiderosi* volgde: ‘Wy hebben hier eenen jongeling welk een echt wonder is. Ik

(*) Men noemt *Fresco* of *Fresken,* schilderyen op den verschbekalkten muer met waterverw geschilderd.

zeg u niets te veel. Zyne werken verbazen onze bekwaemste schilders.' Ook wachtte *Guercino* niet lang zich eenen grooten naem te verwerven. Hy was zoo behendig en schilderde zoo snel en gemakkelyk dat men mogelyk nooit zyns gelyke hierin gevonden heeft. Zekere Religieusen wilden op eenen dag tyds eene schildery, God den vader in eenen hemel verbeeldende, voor hunnen altaer hebben; Guercino schilderde dezelve op eenen enkelen nacht by het toortslicht.

Met zoo groote, uitstekende gaven verrykt, volgden eer en rykdom weldra onzen kunstenaer op. De Hartog van Mantova, uitermate op zyne kunst verliefd, schonk hem het ridderorde en praemde hem, om zich aen zyn hof te komen vestigen; doch nimmer wilde Guercino aen de vraeg des Hartogs, noch aen die van andere Souvereinen welke hem tot zich lokten, voldoen. Zyne vaderstad lag hem te zeer aen het hart; hy beminde te veel den arbeid om zich in het midden eens prinsenhofs te begeven en in het versnippelend hovelings leven zynen geest te gaen verkwisten. Zyn vaderland was hem al te duerbaer, en hy wilde zyne rykdommen aen hetzelve ten nutte doen verstrekken. Deze werden gebruikt om arme schilders voorttehelpen, om zyner nichten huwlyks schatten te bezorgen en om Kappellen te stichten. De schryver van het werk getiteld: '*Le pitture di Cento*' zegt dat '*Barbieri* een man was, zeer geëerd, aengenaem, bevallig, ongehuwd, van eene gewoone gestalte, mager en voorzien van een uitgebreid geheugen.' Hy stierf in zyne geboorteplaets in het jaer 1666 den 24 December in den ouderdom van 76 jaren. Die weinige woorden schetsen ons den geheelen mensch af voor wat

het maetschappelyk aengaet; de verdere overzigten zyner schilderstukken zullen ons den kunstenaer doen kennen.

Ik verliet het geboorte huis van Guercino om in de nabyheid eenige zyner *fresken* op de *villa Cavriani* te gaen bewonderen. Eene derzelve verbeeldende *de Vrede het oorlogsgetuig verbrandende,* is allerschoonst. Het hoofd slechts dier Godheid is ongeschonden gebleven; het overige is hersteld geweest.

In de stad teruggekeerd, besloot ik eerst de verdere *fresken* van Guercino te gaen bezigtigen en begaf my ten dien inzigte naer de huizing van den heer Kanonik *Chiarelli;* want het is niet alleen in de openbare gebouwen dat de werken van den grooten schilder ter bewondering staen, neen, de geheele stad is er om zoo te zeggen vol van, en geheele paleizen zyn door hem versierd geweest. Dit was de gewoonte van den tyd en de kunstenaer kende zich geenzins te groot om zyne ledige uren aen het versieren eener zael te besteden. Zoo men niet dwaelt, moet het huis van den heer *Chiarelli* ter wooning zelf aen Guercino verstrekt hebben; te meer zou ik er aen gelooven, daer er zoo vele vertrekken door hem in fresk zyn geschilderd geweest en duidelyk bewyzen dat dit werk hem eene tydverlustiging moet geweest zyn. Meeste zyn losse sujecten. In een der bovenkamers vond ik eene allerschoonste verzameling van alle slach van peerden omhoog rond den wand geschilderd. Van den engelschen poney tot den ryzigen araeb; van den ligten hengst tot het zwaerlyvige slagpeerd, allen hadden daer hunne afbeelding. Doch het schoonste van allen was een waeraen men den naem gegeven heeft

van *Carogna,* welk versleten peerd beteekent, en dat van alle kunstliefhebbers als een meesterstuk bewonderd wordt en als dusdanig geheel Italïen door, om zoo te zeggen, bekend is. En inderdaed, die vermaerdheid is niet onverdiend; want moeilyk zou het zyn de natuer getrouwelyker natebootsen. Het is waerlyk een versleten peerd; sterk gespierd, beenig, door ouderdom en werken uitgeput. Men ziet dat het graf gapend op het ongelukkige dier wacht en zich verwondert het beest al niet lang in zynen verdelgenden schoot te bezitten.

- Eene mythologische fresk, *Venus,* verbeeldende, *welke Cupido 's opvoeding waerneemt*, bevindt zich nog op den schoorsteen eener zael, en mag als een der schoonste van Barbieri doorgaen. Te meer ontmoet men nog in de zelfde wooning, twee schilderyen van Guercino 's broeder, een *groep gevogelt,* vol natuerlykheid en wel getoetst, voorstellende.

Van hier begaf ik my naer de wooning van den graef *Rusconi,* een brave ouderling, welke my beleefdelyk ontvong en zyne hartelyke dienstbewyzing aenbood. Het bezonderste dat ik by dien heer vond, was een *Prometheus,* fresk uit de school zelfs van den grooten schilder voortkomende en in het paleis van den graef Rusconi overoebragt. Alsnog een *portrait* van Guercino en van zynen broeder, door den eersten vervaerdigd. Verder toonde my de graef een schoone en talryke verzameling van schetsen en teekeningen van Guercino; eenige met de pen, andere met rood kryt en andere met Sineeschen inkt vervaerdigd. Ook liet hy my zien een brief van Guercino aen eenen zyner lasteraers, waervan het opschrift bestond uit het caricatuer van dien aen wie hy

toegezonden was. Men zegt dat de nagelatene teekeningen van Barbieri in zoo groot getal waren dat men genoeg had om er tien groote boekdeelen van samentestellen. Bewonderenswaerdig is het nategaen hoe vele kunststukken onze Guercino vervaerdigd heeft. Buiten de fresken en teekeningen, telt men van hem 106 groote schilderstukken en 144 kleinere; en alle zyn zynen grooten naem waerdig.

Laet ons nu tot de schilderstukken van dezen grooten meester overstappen en zyne bekwaemheden in hunnen vollen glans trachten te bewonderen. Zie hier welk oordeel men gewoonlyk over de kunstgewrochten van den Guercino gestreken heeft, en welk ons redelyk juist toeschynt. Hy was stout en zuiver in de teekening, waerin hy de *Carravagio* verre overtrof; grootsch en vuervol in den samenstel; en uitmuntend om de natuer met de grootste nauwkeurigheid natevolgen. De *perspectief* of doorzigtkunde heeft mogelyk niemand beter dan hy verstaen. Eenige hebben hem als onvolmaektheid aengewreven van te zwaer en te donker in de schaduwen te zyn; iets dat de italjaensche en spaensche scholen op het hoogste kenschetst, en aen het climaet moet toegeschreven worden. In de laetste tyden zyner kunstbaen, maekte de Guercino zyne kleur lichter en aengenamer; doch hy bekende opentlyk dat die verandering geenszins volgens zynen smaek was: ‘De *Guido* en de *Albani,* zegde hy, hebben u gewoon gemaekt aen die ligtveerdigheid van koloriet welke de schilderkunst zal doen ontaerden. Ik ben wel genoodzaekt de mode te volgen.’ Hy hechtte weinig prys aen de nauwkeurigheid en waerheid der kleedingen of aen de weer-

digheid der personaedjen. Onder andere heeft hy eene *Sinte Francisca in geestverheffing* geschilderd, waer by hy eenen engel stelt die een karsuivel om het lichaem heeft, en een *Sint Rochus*, *van bespieding beschuldigd*, en door een deel soldaten naer de gevangenis geleid, welke den heiligen schoppen in de lenden geven. Dit echter kan aen zyn genie geen nadeel toebrengen en kan, op zyn ergst genomen, slechts aen een dier grillen, den kunstenaren zoo eigen, toegeschreven worden.

Zie hier nu een kort overzigt van eenige zyner schilderstukken, welke ik in de kerken van Cento en elders heb bewonderd.

En voor eerst in de kerk *del Rosario* welker Sacristy, uit hoofde van het groot getal schilderyen die zy bevat, met regt een klein Museum zou mogen genoemd worden.(*) De schildery welke my het eerst voorkwam, was een *Sinte Peeter de sleutels des Paradys ontvangende.* Dit stuk is bewonderensweerdig om de volmaektheid en juistheid der teekening; het gevoel des verschiets en de bevallige schikking en werking der schaduwen; de figuren schynen zich als van het panneel te verwyderen. In een ander: *de verschyning van Kristus aen Magdalena,* bewondert men bezonderlyk de goddelyke statigheid des zaligmakers welke op zyn wezen en uit zyne gansche houding uitstraelt; de *noli me tangere,* schynt als uit zynen goddelyken mond te vloeyen. Het wezen van Magdalena is niet min treffend door de zoetheid,

(*) Wanneer ik te Cento was, dat is te zeggen in 1837, was men bezig met een schoon gebouw, tot Musaeum geschikt te voltrekken. Veel dier stukken welke ik in de kerken gezien heb, waren bestemd om in hetzelve overgevoerd te worden.

de vreugde, de bevreesde liefde welke er zoo sprekend in doorstralen. - Men vindt nog in de zelfde kerk een schilderstuk verbeeldende de *heilige Petronella* dochter van Sinte Peeter, door dezen van de koortse voor eenen tyd ontslagen; schildery van eene verbazende natuerlykheid. Ook eene *boetplegende Magdalena,* van *Cesare Gennari,* neef en leerling van Guercino, ongelukkiglyk te vroeg aen de kunst onttrokken.

Eene schildery welke met regt als het meesterstuk van Barbieri mag aenschouwd worden, ontdekt men in de kerk van *San Pietro:* Het is een langworpig horizontael schilderstuk, op de tafel des autaers geplaetst en voorstellende een dooden Kristus. Verder kunnen de getrouwe navolging der natuer en de doorzigtkunde niet gebragt worden. Wanneer men op eenen afstand van zes of zeven stappen van hetzelve verwyderd staet, zou men zweren dat het, niet een schildery, maer een beeld is (een dood lichaem durft men niet veronderstellen) dat daer in eene uitgehouwe ruimte uitgestrekt ligt. Schoon verwittigd dat het schildering was, kon ik het echter niet gelooven en was genoodzaekt ter myner overtuiging tot op het autaer te gaen en het daer van naby, en als aenrakende, te gaen bezigtigen. Doch hier verwachte my eene andere verbazing. De schildering is zoodanig uitvoerig behandeld dat men de minste aders onder de huid ziet doorloopen, dat men de minste rimpels der huid bemerkt en de dood als in het geheel naekte lichaem ziet doorstralen. De wonden zyn zoo natuerlyk afgemaeld dat derzelver gezigt hartscheurend afgryzen en medelyden inboezemt. Het zien dier verbazende schoonheid deed my van verwondering koud worden; want ik zag het hoogste punt der

kunst bereikt: van verre oogenbedrieging; van naby nog oogenbedrieging, en de schildering dermate afgewerkt dat het als miniatuer zou kunnen doorgaen! Men verbeelde zich de uitvoerigheid van onzen grooten Van Eyk, gepaerd met de kracht van doorzigtkunde en de gemollige toets van Rubens en men zal een gedacht van dit waerlyk geestontzettend schilderstuk opvatten.

In de kerk *dei Servi* bevindt zich nog onder andere een *Carlo Borromei,* van Guercino, een echt meesterstuk. Een *Sint Michiel* van onzen vlaemschen schilder, *Calvaert,* welke zoo vele goede leerlingen in Italiën gemaekt heeft, prykt ook op een der zy-autarenin de zelfde kerk. Het is echter geen der beste schilderyen van onzen landgenoot, schoon er de Italjanen eenen grooten eerbied voor betoonen en de grootste zorg ter zyner behoudenis aenwenden. Ook is het stuk tot hier toe niet het minste beschadigd. Menigvuldige andere schilderstukken van Guercino bevinden zich nog in verscheidene Kerken en in het Hospitael te Cento; doch het zou te lang zyn dezelve alle nategaen en uitteleggen.

Schoon wy slechts van de stukken van Guercino gesproken hebben welke zich te Cento bevinden; geloove men echter niet dat 's kunstenaers roem zich niet verder als zyne geboortestad heeft uitgestrekt. Eene menigte fresken en schilderyen zyn nog in andere steden van Italiën en van Europa verspreid. Men kent van hem bezonder: de fresken des koepels der Kathedrale van Piacenza; het plafon, genaemd de *morgenstond,* in een der zalen van de *villa Ludovisi* te Rome. Verder - een *Sint Peeter, Tabitus verwekkende;* een *St. Jan Baptist;* eene *Lieve-Vrouw zich aen drie geestelyke broeders ver-*

toonende; De opdragt in den tempel; David en Abigaïl; St. Hieronymus op het geluid der bazuinen ontwakende. Deze laeste schildery hoort toe aen de Galery de *Louvre* te Parys, met nog een deel andere.

In Belgiën nogtans is Guercino weinig bekend. By myne weet bezitten geene onzer schilderscholen stukken van dien grooten meester. Het is ook grootendeels die rede geweest welke my heeft aengespoord hier eene korte schets van het leven en van de werken van dien kunstenaer aen onze lezeren medetedeelen en op die wyze voor zoo veel het in myne magt is, in ons land ook regt aen eenen grooten man te doen wedervaren.

P.F. VAN KERCKHOVEN.

Homaeopathie.

Van Homaeopathie spreekt HENDRIK met veel achting
En heeft van dit systeem den waren zin gevat;
Want is hy ziek van 't bier, dan drinkt hy tot verzachting
In 't bier zich nog eens zat.

E. VAN MIGEM.

Beveren 1841.

Kunst- en letternieuws.
- Weimaend. -

Reeds hebben wy gezien dat de Franschen, hoe ryk ze ook van hunnen eigenen grond zyn, toch niet nalaten uit de bron van andere natiën te scheppen, wen zy maer eene gunstige gelegenheid daertoe vinden.

In de laetste aflevering des geestigen vlugschrifts, *les Guêpes,* van Alphonse Karr, lezen wy het volgende:

'On raconte de Monseigneur Affre, archevèque de Paris, qui signe Denis, que n'étant encore que simple Abbé il se trouva dans une voiture publique avec un jeune homme du commerce, voltairien qui courait la France pour *placer* du calicot et décrier l'Etre suprême, - parlait fort légèrement du gouvernement d'alors et réservait toute son admiration pour ses articles, tant en toile qu'en coton.

Le commis voyageur, voyant un prêtre, pensa qu'il serait de bon goût de l'insulter et d'amuser à ses dépens les autres personnes encaquées avec eux dans la diligence;

- 'M. l'Abbé lui dit il, savez-vous quelle différence il y a entre un âne et un évêque?

- Non, Monsieur, répondit modestement l'Abbé;

- Eh bien! je vais vous l'apprendre: c'est que l'évêque porte la croix sur la poitrine et que l'âne la porte sur le dos.'

On rit beaucoup dans la voiture. L'Abbé laissa s'apaiser la joie de ses compagnons de voyage et dit au jeune homme du commerce:

'Et vous, Monsieur, pourriez vous me dire à votre tour quelle différence il y a entre un âne et un commis voyageur?

Le jeune homme chercha longtems et finit par dire:

- Ma foi, M^{r} l'Abbé, je ne sais pas.

- Ni moi, non plus, reprit l'Abbé.'

De aerdige vertelling is niet nieuw: in eenen te Hamburg 1829

gedrukten *nederduitschen boek* onder den titel: *Dat sassishe Döneken-boek, sammed tor tydkortinge, dorg Arend Waarmond,* vinden wy die zelfde geschiedenis byna letterlyk vervat. Wy schryven ze hier onder na; zy zal te gelyker tyd onzen lezeren eene proeve geven van het Hamburgsche dialekt, welk, gelyk men weet, echt nederduitsch is.

De Vorschil.

(Het Verschil.)

Defulve abbed C.... was to B..... K. in eener felschap,[1] un gaf wat op to raden. Do vroog he eenen scholemeester, dé De Smet heet: 'Seg He[2] mi maal den vorschil twischen eenem abbed un eenem efel?' - De scholemeester summeneerde,[3] un dachte heen en hier, maer he kon den onderscheed nig opvinden. Kopschuddende feide he in 't leste: '*Ik en vinde neenen!*'[4] 'Wat tom duvel!' reep de abbed: neenen vorschil twischen abbed un efel? So wär' ik dan een efel? Ho ho! Ik wil 't Hem feggen: De abbed draegt dat kruze voor der brost, un de efel heeft et op dem ruggen! Sunt He? Dat he mi ja voor neenen efel meer holde!

- Door oogenblikkelyk vertrek van den heer KURANDA, hebben wy deze maend het vervolg zyner *voorlezingen* niet kunnen geven. Het zy voor een volgend nummer.

- De plaet in de aflevering der verledene maend voorkomende, zyn wy aen het *burin* van den Heer LEHON, zeeschilder te Brussel verschuldigd.

- ERRATUM. - Zie voorgaende nummer bladz. 213, regel 6: *avond* lees *arend.*

(1) *gezelschap* - De nedersaksers eten dikwils den *ge* op; *he is kommen ik heb hem zien.* Van daer komt het verleden deelwoord in 't engelsche: *he is come, s'have seen him.*

(2) Hier wordt de derde persoon beleefdheidswyze in plaets van de tweede gebezigd, gelyk het in 't hoogduitsch en italiaensch voorkomt.

(3) Hoogduitsch: *summen,* mompelen.

(4) *Neen* voor *geen* was insgelyks in ons oud vlaemsch gebruikelyk. Hier is het ook te bemerken dat onze expletive particule *en* by de *Oosterlingen* of Noorder-duitschers, gelyk by ons gebezigd wordt.

[1841/II]

[Redactioneel]

Iets dat aen velen als een geschilpunt van het grootste gevolg, als een ware twistappel voorkomt, is de oneenigheid op het punt van spelling, die zich in onze moedertael *schynt* opgedaen te hebben. Velen der vlaemsche letterkundigen, vreezende dat de eerstopkomende tael gevaer liep en mogelyk ging ten gronde zinken, hebben zich het hart ontroerd gevoeld, hebben hunne stem verheven, en geroepen om tot de eenparigheid te komen, elkander van wederzyden wat toetegeven, zich vriendelyk de hand te drukken en gezamentlyk de tael te doen voortgang maken. Die handelwyze van wegens die schryvers, verdient niets als lof: zy toont ons dat hunne ziel warm is, dat hun hart voor tael en letterkunde met ongeveinsdheid klopt, in een woord dat het vraegpunt der moedertael hun waerlyk ter harte gaet. Edoch, zou hunne vrees niet ongegrond zyn? Zouden zy geene schimmen voor waerheid omvat hebben? En is de oneenigheid, zoo zy bestaet, wel zoo groot als men het zich inbeeldt?.... -

En ten eersten, is er oneenigheid tusschen de schryvers?.. - Neen! want oneenigheid kan niet genoemd worden, de overtuiging welke de een of ander letterkundige denkt te hebben om een woord op zoo of zulk eene wyze te schryven. Dit is het verschil eener letter; niets meer. Wat geeft het dat de een eene

dubbele *i* (*ij*) schryft, waer de andere eene *y* zet? Wat geeft het dat de eene schryver onveranderlyk *paerd* wil schryven en de andere *paerd* en *peerd* naer welgevallen of welluidendheidshalve wil gebruiken? Wat geeft het dat eenigen overal de *ch* bezigen waer anderen soms de *g,* wanneer deze laetste letter in het wortelwoord bestaet? Kan dit alles met den naem van oneenigheid genoemd worden; is dit oneenigheid tusschen de schryvers? En zyn het dan de letterkundigen, ja alle de letterkundigen niet eens over den grond der spelling? Is de enkele vokaelspelling niet algemeen aengenomen en met haer de overlast der *accenten* niet verbannen? Is de dubbele letter *y* niet verworpen waer zy overtollig is en niet meer kracht of klem bezit dan de enkele *i?* Is de onderscheiding der naemvallen niet gewaerborgd door het algemeen aennemen van den *de* in den eersten naemval? En zyn dit de groote punten der spelling niet? Zyn dit de ware grondsteenen niet waer het toekomende, ten vollen afgewerkt en verfynd gebouw onzer moedertael eens moet oprusten?.....

Ja, zegt men, maer is er te Brussel geene zekere maetschappy, welke het systeem van *Desroches* aenkleeft; wier leden geladen gaen met alle de accenten welke *Desroches uitgevonden* heeft en die het waterzuchtige vlaemsch van dien schryver willen blyven volgen? Zyn er niet eenige mannen welke zelfs schriften uitgeven die zy met den naem van boeken betytelen, waer het baster-stelsel van *Desroches* in zyne volle onbeschaefdheid staet te pronken? - Ja! dit is waer; maer wie en wat zyn die zoo genoemde schryvers? En mag hun den naem van schryver wel met regt toegekend worden? Laet ons die vraegpunten eens onderzoeken en trachten optelossen.

En voor eerst wie en wat zyn die schryvers? - Die schryvers zyn de geleerde heeren *Bön* en *Behaeghel.* De heer *Bön* is bekend door eene *Grammaire* welke hy op die van den heer *R. Van Der Pyl,* taelmeester te Dordrecht, gecopieerd heeft, zorg hebbende nogtans dit aen het publiek niet te doen weten, en nog minder aen den Koning aen wie hy die schoone letterdievery heeft durven opdragen. Gemakkelyk zou het ons zyn hier

met voorbeelden in de schriften van den heer *Bön* voorkomende, aentetoonen dat die heer een volkomen *weet-niet,* in het punt der tael is; doch dit zou ons te verre brengen, en in der waerheid gezegd, het is aen den man niet besteed.

Wat is de heer *Behaeghel?* - De heer *Behaeghel* heeft meer gezond oordeel en meer taelkennis als *Bön*; doch is om die rede niet min te laken. - Van in het begin der wereld heeft de verwaende hoogmoed niets als onheilen gestigt en nog altyd het grootste kwaed aen die genen toegebragt welken er door besmet waren. Ik heb altyd met veel genoegen de schoone zedeleer gelezen welke in den afval der engelen opgesloten ligt; en de onverpoosde razerny welke men den duivelen toeschryft, is my altyd voorgekomen als het schoonste zinnebeeld om de gevolgen des gekrenkten hoogmoeds afteschilderen. - Dit zy in het voorbygaen en zonder toepassing gezegd. - Nu om tot den heer *Behaeghel* terugtekeeren, kunnen wy nog zeggen dat die heer opsteller is van een bladje te Brussel verschynende en getyteld: *Den waren Belg.* Dit is de ware belg van onder *Desroches.* Men moet *den* in den nom: en acc: schryven om waerlyk den naem van belg te verdienen: onze voorouders, dat is te zeggen, van voor *Desroches,* waren geene ware belgen. Die verdwaelden schreven zoo als wy, ook *de* om het van den acc: *den* te kunnen onderscheiden. Ongelukkige voorvaderen, die zoo verblind waren van den messias *Desroches,* een vreemdeling, waren belg nogtans, niet te hebben kunnen voorgevoelen! Ongelukkig wy ook nakomelingen die de duidelykheid en klaerheid in spreekof schryfwyze willen zoeken! Wy ook, de heer *Behaeghel* zegt het ons, wy ook, wy zyn geene ware Belgen!....

Doch laten wy dien spottenden toon varen: het is reeds lang genoeg gebabbeld over eene zaek welke het in der waerheid niet verdient. Wy gelooven zelfs niet dat het noodig zy verder te willen nagaen en zoeken of die heeren schryvers mogen genoemd worden. Het publiek oordeel, denken wy, is daer lang over geveld en men hoort de heeren *Behaeghel* en *Bön* schreeuwen en schryven zoo als men soms een aental van die dieren welke Homeer zoo schoon bezongen heeft, in een verslymd,

stilstaende water hoort dobberen en kweken. Men gaet een stapje gauwer om te eerder van hun geschreeuw verlost te zyn.

En dit zyn de mannen met welke er zou moeten gesproken worden; aen wie men iets zou moeten toegeven; met wie men de eenparigheid zou moeten bewerken; die men als iets zou moeten beschouwen! Neen! zulke mannen verdienen zelfs niet gemeld te worden. Men gaet slechts een stapje verder, men stopt zich een weinig de ooren en men zal van hun geschreeuw verlost zyn. Dat de ware schryvers, die welke der letterkunde toehooren, dan toch geene vrees opvatten; want oneenigheid bestaet er niet en zal nooit waerlyk tusschen onze letterkundigen bestaen. De heeren *Bön* en *Behaeghel* mogen vry schreeuwen en voor het vermolmd stelsel van *Desroches* pleiten; het stedelyk bestuer van Brussel moge vry, uit welk *waer belgisch* inzigt het ook zy, die heeren de hand leenen, hun eene vergaderplaets op het Stadhuis verleenen, dat alles kan niets aen de zaek maken: de letterkunde zal er niet om lyden en de taelspelling zal allengskens algemeen gevestigd worden. De tyd is de beste leermeester, zoo als het spreekwoord zegt, en die zal alles uitwyzen. Intusschen bekreune men zich slechts met letterkundige voortbrengsels in het licht te geven en met een zuiver geweten te werken. Het zyn de gewrochten der letterkundigen, niet de regels der spraekkundigen alleen, welke de spelling zullen vaststellen en bekrachtigen. Men beschouwe het werk der tael-commissie als eene goede pooging: men onderzoeke het *rapport* van den heer BORMANS zonder vooringenomenheid of tegenzin: men denke zelfs niet aen den opgeblazen en verwaenden brief welken de heer BORMANS zich geweerdigd heeft in het *Kunst-en-letterblad* te plaetsen. Neen! Men hebbe niets in het zigt als de waerheid, de onpartydigheid en doordeze de overtuiging, en dan zal, wy zyn er ten vollen van overtuigd, de eenparigheid zich niet lang laten wachten.

DE BESTIERDER, **P.F. VAN KERCKHOVEN.**

Een geregtsdag te Antwerpen, in 1564.

Vrydag om negen ure 's morgens zag men hier van alle kanten eene menigte inwooners in beweging, hunnen weg scheldewaerts rigtende; want een der geregtsdienaren die men kolfdragers noemt, had aen de poorten en kruisstraten der burcht den hoorn geblazen en afgekondigd *dat men vierschare houden zal, dat een iegelijk die 't belieft, aldaer kome en aenhoore het regt en justitie die men aldaer doende is.* 'Plaets! plaets! uit de baen!' werd er eensklaps in de Zilversmidsstraet onder het gedrang geroepen, en men zag eenieder ter zyde de straet dringen om den doorgang aen den aenkomenden stoet te laten.

De wethouders waren van het stadhuis afgekomen om zich solemnelyk naer de Vierschaer te begeven. Vooraen gingen de geregtsdienaers die men de korte roeden noemt, in hun plegtig gewaed met hunne roeden in de hand, den weg openen; na dezen volgden de Schoutet en Burgemeester, verder de twaelf Schepenen in orde van ouderdom van hunnen eed, dat is van dat zy in bediening getreden zyn.

Met statigen tred en van eene krielende menigte gevolgd, die zich op hun aensloot, rigtte dus het magistraet zynen weg door de Kaestraet, over de Gevangenis-brug, voorby den Steen, door het sombere gewelf dat onder de koor van S. Walburgis kerk eenen openbaren doorgang liet, en kwam eindelyk in de Vierschaer waer elk zyne bestemde plaets nam.

Op den zuid-oosten hoek van de Matten straet, regt over den gewelfden doorgang, staet een vierkant gebouw, een soort van *atrium* hebbende aen de zuidzyde eenen muer van ongeveer vyftien voet hoogte, met drie betraliede gaten en twee tamelyk smalle ingangen; boven bekroond met beurtelings hooge en lage witte steenen. Aen de westzyde is de omvang door de wooning van den deurwaerder besloten, en de aenpalende hooge huizen beschutten de twee overige zyden van dit ruim. Ten noorde zyn de vertrekken en raedkamers voor de regters. Dit is de Vierschaer.

Het ruim is in twee gescheiden met eene eizeren tralie onder en boven in arduinsteenen gehecht; het voorste plein kan ongeveer honderd twintig of honderd veertig man bevatten en van dit getal is er ten hoogste een achtste gedeelte die zich tegen de tralie kunnen plaetsen om te zien en te hooren; het klouteren is volstrekt onmogelyk, want aen de vier kanten dalen boven uit de muren schuinsche yzeren stengen van drie voeten lang, welkers scherpe punten gedurig dreigen den nieuwsgierigen het hoofd te doorbooren die de stoutheid zou hebben zich boven de anderen te willen verheffen. Deze nauwe gehoorplaets was van volk opgepropt; doch het gedrang dat zich rondom buiten den omvang hield,

was oneindig grooter. Allen stonden onder den blauwen hemel, even als in vroegere tyden ook het magistaet zat; want volgens aloude gebruiken onzer voorvaderen, de Germanen, moet de regtspleging onder den blauwen hemel geschieden; maer thans is het *atrium* dat eigentlyk de Vierschaer is, langs drie zyden met een afhangende schaliendak omringd waeronder de magistraetspersoonen tegen den regen beschut zitten.

Het magistraet, de geregtsdienaers en de misdadigen hadden hunnen byzonderen ingang langs de Mattenstraet; degene voor het publiek was aen den kant der Zakstraet.

Wanneer nu de regters gezeten waren, verdween ook, als uit algemeenen eerbied, de mompeling, en er volgde onder het gewoel eene doode stilte. De beschuldigde van twee dieflyders vergezeld, verschynt in de Vierschaer, en staet regt tegenover den Schoutet. Deze, zich tot den Borgemeester wendende, opent de zitting met de volgende solemnele woorden: *Borgemeester ik maen u of den dag zoo verre gegaen is dat ik vierschare bannen mag.* Waerop de Borgemeester tot eenen geregtsdienaer: *Ik vraeg u of den hoorn om geweest is?* Deze antwoordt, *ja. - Ik wyze,* herneemt de Burgemeester, *dat de dag zoo verre gegaen is dat ik vierschare bannen mag om een iegelyk regt te doen, zoo naer der hooger vierschare regt behoort. - Ik banne,* vervolgt een der advocaten van het geregtshof, *de vierschare van wegen ons Genadigst heere des hertogs van Braband, om eenen iegelyken regt en justitie te administreren die het verzoeken zal, naer der hooger vierscharen regt, verbiedende dat niemand en spreke dan by oorlove ende*

met regte, ende oft hy anders dede, dat die zal worden gecalengiert. En dat ter vierscharen gebannen is, worde gelegt ter kennisse van Borgemeester en Schepenen. - En zich tot het publiek keerende. - *Die regt van doen heeft dat hy spreke,* voegt hy er by met opgehevene stemme.

De advocaet dus gesproken hebbende, heft de Schoutet zyne roede op, en wyzende op den beschuldigde die tegen hem over tusschen twee dieflyders staet: - '*Ik vertoon my tegens dien knape*' zegt hy. - *Heer Schoutet hy houdt zich voor vertoond,* antwoordt de advocaet van den beschuldigde. Waerop de Schoutet vervolgt. - 'Ik zegge hem op ende aen dat hy een ketter en aenhanger der nieuwe leer is; dat hy tegen de placcaten en ordonnantien op het stuk van religie bestaende, bevonden is geweest conciliabulen en vergaderingen der nieuwsgeziende, valsche leeraren bygewoond te hebben. Concluderende ten einde dat hy zal hebben verbeurd zyn lyf ende goed tot des Hertogs behoef, en dat ik over hem zal regten en doen regten gelyk men over zulkdanige misdadigen schuldig is te doen, protesterende te blyven op myn geheel van alle andere mesusen, delicten ende nieuwigheden die tot myne kennis nog ter tyd niet gekomen zyn.'

Nademael de wreveldaed den gevangene aengetygd, in de tegenwoordige omstandigheden als overmatig werd beschouwd en de Schepenen er reeds kennis van hadden ten gevolge der belydenis door den misdadigen op de pynbank en onder den blauwen hemel gedaen, werd hem geboden terstond te antwoorden. In gewoone of min zware misdryven werdt hem wel tot den derden

dag, ook wel acht dagen, ja zelfs tot eenen anderen dag, naer goed vinden van Borgemeester en Schepenen, dag gegund om op de beschuldiging te antwoorden. In alle geval werdt hem van wege de regtbank eenen advocaet gegeven of toegelaten te nemen, met welken hy zich mag beraden en die hem in de vierschaer verdedigt.

De advocaet in zyne verdediging het feit ontkend hebbende, werd de Schoutet door den Borgemeester aenzocht zyne aentyging met getuigen te bewaerheden, dat men noemt *ten toone wyzen.* - *Hoe zal ik mynen toon leiden?* vraegde de Schoutet; - dat wy in de gewoone spreekwyze zouden zeggen, - op welke wyze verlangt de regtbank dat ik de getuigen van myne beschuldiging voordrage? - *Gy zult schuldig wezen,* antwoordde de Burgemeester, *uwen toon afteleggen by de schepenen van Antwerpen; gy zult ze manen op den eed die zy in het aenkomen van hunnen schependomme gezworen hebben, dat zy overleggen alzulken verlyd als zy van den gevangene order hebben en in hunne presentie gedaen is.* - De Schoutet deze zelfde woorden tot de schepenen gesproken hebbende die over het verlyd, dat is over de bekentenis van den misdadigen op de pynbank en onder den blauwen hemel gedaen, gestaen hadden, gaven deze de belydenis by schrifte over in handen van den borgemeester, die het stuk voorts aen den griffier van de vierschaer behandigde, en deze gaf er met luider stemme lezing van.

Het is niet altyd op de bekentenissen door den gevangene op de pynbank gedaen dat de overtuiging gegrond is, het is ook veeltyds, zoo men het noemt, by

levende getuigen, en in die gevallen wyst de burgemeester *dat de Schoutet zal schuldig wezen zynen toon af te leiden by wettige persoonen die zullen zweren dat zy zeggen zullen de geregte waerheid van 't gene des zy gehoord ende gezien hebben, daermede zy by ende aen hebben geweest, en dat hun kennelyk is, zoo moet hen God helpen.* Deze getuigen worden door eenen gezworen kolfdrager gedaegd om in de gebanne vierschaer te verschynen, 'in persoon met blikkende aenschyn,' zegt de costume, en doen aldaer in bywezen van den gevangene, en in zyn aenhooren den eed welke hun by den schoutet in deze woorden wordt voorgesproken. - *Ik zweer openbaerlyk van het gene des men my vragen zal en partye aen my gedragen heeft*, *dat ik zal zeggen de beste waerheid van 't gene dat ik gezien ende gehoord heb, daer ik mede aen ende by geweest heb, en dat het kondende kenlyk is. Zoo moet my God helpen.* Nogtans leggen zy hunne getuigenis niet in de Vierschaer af, hunne namen worden op den vierschaerboek slechts opgeteekend, en daerna op het stadhuis onderhoord by schepenen daertoe gecommitteerd. De depositien worden in de vierschaer openbaerlyk gelezen, en van deze wordt der partyen copy gegeven, maer nooit van de belydenissen op de pynbank gedaen.

Om ons verhael te hernemen: na de voorlezing der bekentenis maende de Schoutet op nieuw de Schepenen, die over de scherper examinatie gezeten hadden, op den eed van hunnen schependomme *of het zoo hun kennelyk was?* - Deze met een uitdrukkelyk *ja* geantwoord bebbende. - 'Nadien ik volkomelyk van myne feiten en intentie getoond hebbe,' hernam de Schoutet,

‘houd ik staende dat myne conclusie zal aengewezen worden.’

De advokaet trachtte niettemin de bewyzen nog te wederleggen, en de Schoutet antwoordde eene laetstemael op deze verdediging met korte woorden, waerna de Borgemeester en Schepenen in hunne raedkamer ter zyde de vierschaer vertrokken om de zaek te overwegen en hunne beslissing te nemen.

Wy spraken hierboven van de voorafgaende bekentenis van den misdadige. Deze belydenis gebeurt altyd in den Steen in bywezen van ten minste twee schepenen benevens den griffier van de vierschaer. Over deze onderhooring gaf my een man die voortyds het ambt van griffier bekleed had eenen korten uitleg. De eerste proeve, zegde hy, om den misdadige tot het bekennen van het hem aengetygde feit te brengen, bestond in eenen zeer eenvoudigen middel; men hing hem slechts een nat lakenen lapje over het aengezigt, dat hem neus en mond bedekte, en zoo werd hy voor een tamelyk warm vuertje geplaetst. Deze toestel werd hem na eenige stonden zoo drukkend dat hy hem wel zou afgerukt hebben, waren hem niet de handen geboeid geweest. Doch aleer men dezen dwangmiddel gebruikte, had hy reeds het feit geloochend, en waren de magistraten eenigzins van zyne schuld overtuigd (dit zyn de woorden van mynen verhaler,) of kende men genoegzaem het vorige gedrag van den beschuldigde. Wanneer hy nu in die gesteltenis, als het veeltyds gebeurde, te drinken vraegde, dit was een zeker voorteeken dat hy bekentenissen ging doen, en men haestte zich hem van den verstikkenden toestel te ontlasten en hem een glas

water toetereiken, Het was iets zeer buitengewoon dat hy na zyne keel ververscht te hebben, weigerde te antwoorden of verklaringen te doen, en zich aen eene herhaelde proef onderwierp. Degene die er aen wederstond, bleef stom zitten tot bezwyken toe, en werd ter pynbanke gewezen; doch in de meeste gevallen moest de Schoutet, aleer daertoe overtegaen, de toestemming van Borgemeester en Schepenen bekomen. In vele gevallen, en wel byzonder in diegene welke heden het stuk der religie raken, wordt de misdadige ter pynbanke gebragt en het proces in den Steen ingesteld, alvorens hy in de vierschaer verschynt dog ook in andere omstandigheden, is het in de vierschaer zelve dat de Schoutet zyne conclusie neemt *dat de knaep zal worden gewezen tot scherper examinatiën,* en dan wordt de gevangene terug naer den Steen geleid om ter pynbank gebragt te worden. Hoor wat ik verder van de belydenis onder den blauwen hemel vernam.

Alhoewel de stad reeds verscheide malen vergroot is, en de aloude burcht een klein gedeelte derzelver omvang uitmaekt, bestaen er toch nog altyd de wallen en grachten die in vroeger tyden de burcht begrensden. Het zyn ook deze eindpalen die men nog steeds in het uitvoeren der Costumen in acht neemt. Het is, by voorbeeld, aen de nog bestaende poorten van de oude burcht dat de vierschaer met het blazen van den hoorn gebannen wordt; eene dezer poorten staet tegen den Steen, en heeft van daer den naem van *steenpoort* gekregen, en de brug die er naertoe leidt dien van *gevangenbrug.* Als men langs deze spitsvormige poort in de burcht gaet, merkt men regts aen den buitenkant twee tamelyk zware

eizeren stengen dwars in den muer en in eenen arduinen pael gevest; de bovenste eene halve manslengte hoog boven den grond, maekt eene korte leuning. De handschoen die het tegenwoordige Antwerpen in zyn wapen voert, half verheven in den pael uitgehouwen, hierin bestaet al het siraed van dezen eenvoudigen toestel die het volk den blauwen hemel noemt, omdat het achter die stengen is dat de misdadige, na op de pynbank gemarteld te zyn geweest, uit den Steen wordt gebragt om de belydenis in de banden gedaen, te bevestigen; want volgens de stadscostumen kunnen de bekentenissen in de tortuer of ook daerbuiten in den Steen gedaen, den beschuldigden niet benadeelen, aleer hy die buiten de burcht herhaeld heeft; volgens de letter doet hy alzoo zyne belydenis buiten alle geweld en in volle vryheid. Menigeen, wel is waer, ontkende onder den blauwen hemel de belydenis die hy op de pynbank gedaen had; maer dan ook werd hy terug naer de gevangenis gebragt om op nieuw gepynigd te worden, en daerna weder hier zyne bekentenis te komen loochenen. Hoe menigmael het magistraet gedoogde den beschuldigde zoo weg en weder te beproeven, is my niet ingevallen te vragen, even min hoe lang de gevangene die beurtelingsche verligting en marteling kon onderstaen. Het is alleen de bekentenis alzoo buiten de burcht gedaen die als wettig erkend wordt. In vroegere tyden was de wreveldaed van luxurie tegen natuer daer alleen van uitgenomen; deze alleen vereischte slechts de bekentenis in de banden om de overtuiging te staven, maer sedert dat de nieuwe leer veld wint en men min of meer den geest van het volk vreest, heeft men goed gevon-

den de uitzondering verder uittebreiden, en onder stilzwygen eenige kleine voorregten van den beschuldigde over het hoofd te zien. Men gaet verder: sedert eenigen tyd worden vele aenhangers der nieuwe leer op den Steen gepynigd, veroordeeld en ter dood gebragt; in tonnen vol water versmoord of onthoofd.....

Hier werd ons gesprek afgebroken. Onze aendacht werd opgewekt door de plotselinge stilte die de algemeene nieuwsgierigheid te kennen gaf. Het magistraet was reeds gezeten, het lot van den beschuldigde was beslist, iedereen wachtte met een ongerust en nêerslagtig voorgevoel de uitspraek. - 'Belieft u te hooren van 't gene des gy my gemaend hebt.' - vraegde de Borgemeester den Schoutet. - 'Spreekt dat regt is,' antwoordde deze. - En wie van ons zou gevat hebben dat de doemenis ter vlamme in deze woorden besloten lag? *Ik wys den Schoutet volkomen van zynen vermeten,* sprak de Borgemeester, *en dat hy de andere Schepenen vrage of zy 's volgen.* De Schoutet noemde vervolgens de Schepenen by orde met hunne namen, elk byzonder vragende of hy het gewezen volgde; die allen antwoorden *ja.* - Zoo min de misdadige als het meeste gedeelte der aenhoorders zouden het geheim dezer bewoording verstaen hebben, had niet onmiddelyk een der dieflyders die den gevangene bewaerden, hem den hoed van 't hoofd genomen en denzelven over de yzerentralie, daer wy achter stonden, in de voorplein onder het volk geworpen. Aen dit algemeen bekend sein verstond eenieder dat de doodstraf uitgesproken was, en het werd met een ysselyk gedruisch toegejuicht. Men hoorde eene hartscheurende mengeling van schimpreden

en beklagingen. Het gedrang verliet de vierschaer, begerig om op den verwezene eenen laetsten blik van wrok of medelyden te werpen volgens de gezindheden.

In den Steen wachtte hem de gewoone geestelyke die hem by zyne aenkomst met eenen kus en de woorden: *welkom bruidegom,* begroette, en hem verder ter dood bereidde, want 's anderdaegs 's morgens moest hy verbrand worden.

Zaterdags vroeg in den morgend was er eene groote menigte, meest vrouwen en kinderen, aen den steen vergaderd, door een gansch ander gevoel bewogen dan de nieuwsgierigen die den misdadige op de Grootemarkt afwachtten.

Naby den Steen, op de leuning van de Gevangenisbrug, staet een groot steenen kruis. Het is een oud gebruik dat de doodschuldige daer met den geestelyke die hem vergezeld, by het uitkomen uit de gevangenis voor nederknielt, en met luider stemme de litanie van alle heiligen en de gebeden voor de stervenden bidt. Het geen niet weinig tot de aendoening van dit plegtig gebed bydraegt, is dat men daer al weenende die menigte van vrouwen en kinderen hunne stemmen en snikken, met die van den veroordeelde en den geestelyke hoort mengen. Dikwyls duerde deze laetste plegtigheid eene gansche halve uer aleer men den weg naer de markt vervoorderde.

F.H.M.

Lieve Lente.

Lieve Lente, blyf, ó blyf;
Want uw' kleuren
En uw' glansen
Zyn, ja, waerlyk treffend schoon.

Lieve Lente, blyf, ô blyf,
Nimmer, nimmer
Zag ik eêler,
Zag ik fraijer 't veld getooid.

Lieve Lente, blyf, ô blyf;
Want myn leven,
Myn vermaken,
Zyn dat ik uw' schoonheid zie.

Lieve Lente, blyf, ô blyf;
Want myn liefste
Mint my 't tederst
Als uw' vooglen-koor hier zingt.

Groen gebladert, lente-dos,
Weet gy wat myn
Liza zeide
Op gindsch donsig grastapyt?

Liefste, sprak zy,
Als de zonne
In het oosten
's Morgens praelt;
Met haer stralen
Van dees tuinen
En dees velden
't Dauwnat zuigt;

Als 't gevogelt
In dees boomtjes,
In dees boschjes
Lieflyk springt;
Als hun vliegen
En hun zingen,
Als hun houding
Liefde toont;
Als ze 't nestje
Samenluiken
En zich spelend
't Bekje biên:
Denk dan, minnaer,
Dat 't gevogelt
My aen u steeds
Denken doet.
En 't gevoelen
Dat dan plotslings,
Hevig my door
De aedren rent,
Spelt my, liefste,
Voor ons beiden
't Leven als dees
Lente voor.....

Op haer wangen
Drukte ik zachtjens
't Kusje dat haer
Blik my vroeg. -

Lieve Lente, blyf, ô blyf,
Ja, ja eeuwig
Zal ik smeeken:
Blyf toch, lieve lente, blyf.

EDUARD MICHELS.

Beveren (Waes) 1841.

Korte geschiedenis van het werkwoord worden.

Men weet dat sedert drie eeuwen onze geschrevene tael vele veranderingen, welke veeltyds noch de welluidenheid bevoordeelen, noch met de rede overeenstemmen, ondergaen heeft. Onder deze moeten ongetwyfeld gerekend worden de vervormingen welke den tegenwoordigen staet van het werkwoord *worden* hebben daergesteld.

De vorm uitsluitelyk in de letterkundige tael door de Hollanders en het meestendeel der vlaemsche schryvers aengenomen, is ten huidigen dage:

Aentoonende wys, tegenwoordige tijd.-	*Onvolmaekt. verledene tyd.*
Ik word.	Ik werd.
Aenvoegende wys, *onvolm. verl. tyd.*	- *Verleden deelwoord.*
Ik wierd.	Geworden.

Indien men de verschillende klassen der ongelykvloeijende werkwoorden onzer tale onderzoekt, vindt men er geene tot dewelke het werkw. *worden* kan worden toegepast. In geen enkel werkw. van dit soort kan men te gelyk de korte *o* in den tegenw. tyd der aentoon. wys en de *e* in den onvolm. verl. tyd, aentreffen. Indien men langs eenen anderen kant de tale des volks gadeslaet in de verschillende oordspraken in Belgiën, Holland en het noorderlyk gedeelte van Duitschland in zwang, komt men nergens de vervoegingen tegen welke in onze spraekkunsten geleerd worden.

De rede hiervan is dat de huidige vorm van dit werkw. teenemael willekeurig is.

En inderdaed in Noord- en Zuid-Braband, in Limburg, en

in de landschappen ten oosten der Zuiderzee gelegen, zegt het volk in de onbepaelde wys: *werden,* in den tegenw. tyd: *ik werd,* in den onvolm. verl. tyd: *ik wierd* en in het verl. deelw. *geworden*; te Venloo: *ik werd, ik word, geworden.*(1) Te Antwerpen en in een aenzienlyk gedeelte van Vlaenderen zegt men *weurren* of *weurden, ik weurd, ik wierd, geweurren.* Slechts in Zeeland is het dat de *o* zich onmiskenbaer hooren laet: *worden, ik word, ik wierd.* De volkerschappen van Duitschland, die het *Niederdeutsch* spreken, zeggen voor 't algemeen: *werden*, *ik werd,* onvolm. verl. tyd: *ik ward* of *ik word*, verl. deelw. *geworden.* In het Mechlenburgsch: *warren, ik warre,* onvolm. verl. tyd: *ik woerre* of *ik wierre,* verl. deelw. *worren.*(2) Men weet dat in het Hoogduitsch dit werkw. vervoegd wordt: *werden*, *ich werd,* onvolm. verl. tyd: *ich wurde* of *ich ward,* onvolm. verl. tyd der aenvoegende wys: *ich würde,* verl. deelw. *geworden* of *worden.*

Dus vindt men nergens by de germaensche volkerschappen het prototypus onzer huidige vervoeging van dit werkwoord.

Wen wy nu de geschiedenis raedplegen, zoo vinden wy:

1°. In 't Moeso-Gothisch, (4.de eeuw.)

onb. wys.	teg. t. aent. w.	onvolm. verl. t.	onv. verl. t. aenv. w.	*verl. deelw.*
Wairthan,(3)	ik wairtha,	ik warth, weis waurthum,	ik waurthan,	waurthans.

2°. In 't Anglo-Saksisch, (8.ste eeuw.)

Weorthan,(4)	ik weorth,	ik wearth,	worthan.
en wyrthan,		we wurthun,	*en* geworthan.

(1) Zie de oordspraek van Venloo, in het Belgisch Musaeum, IIde D. bl. 172.

(2) Kortryk's oordspraek heeft menige betrekking met die van Mechlenburg.

(3) Spreek uit: *werden.* De biskop UPHILAS heeft in zyne vertaling der HH. Evangeliën in Maeso-Gothisch, de grieksche spraekkunst en het grieksche alphabet van zynen tyd, gebruikt. De grieksche *ai* werd als de latynsche *oe,* de *ei* als *î,* uitgesproken, zoo als het door de hedendaegsche Grieken nog geschiedt. Het *th* stond byna gelyk aen de *d* met eene ligte aenademing. Het is ten onregte dat eenige nieuwere taelgeleerden in de Maeso-Gothische *ai* en *ei* de hoogduitsche tweeklanken *ai* en *ei* hebben meenen te ontdekken.

(4) Spreekt uit: *wirdan.* Volgens TEN KATE komt de *eo* of *u* of *y* op den medeklinker *r* stuitende, met onze kortscherpe *e*, overeen.

onb. wys.	teg. t. aent. w.	onvolm. verl. t.	onv. verl. t. aenv. w.	*verl. deelw.*

3°. In 't Frankisch:

Werthan,	werth,	warth,	wurde,	giwurthan.
en werdan,		wurthums,		*of* giwordan.

4°. In 't Frieschlandsch:

Wirden,	ik werd,	ik wirdde,	wirddene.

5°. In ons oud-Nederduitsch luidde dat werkwoord insgelyks:

Werden,	ik werd,	ik ward,	geworden.
		wi worden,	

Zoo lezen wij in *Reinaert de vos;* N. 258 en 259,

> Om recht *wert* men qualike quite.
> Dat men hevet qualic gewonnen.
> En N. 634. Gi zult noch heden *werden* sat.

In de oude Hollandsche liederen door HOFFMANN VON FALLERSLEBEN uitgegeven:[1]

> Ouder mag ik *werden,*
> Jonger nemmermeer.

De vorm *ik word,* door welken wy heden den tegenw. tyd der aent. wys, uitdrukken, was voorheen die des onvolm. verl. tyds; echter vond men dan ook weleens hiervoor *ik ward*, geschreven. Die dubbele vorm des onvolm. verl. tyds: *ik word* en *ik ward*, stond in verband met het hoogduitsch dat zegt, *ich worde* en *ich ward*, en zoowel als in deze tael werd de vorm *ich* of *ik ward* ook in het Vlaemsch slechts in het enkelvoud gebruikt. Het was dan ook maer eene ligte letterverwisseling, zoo als men er vele in de werken, van die tyden ontdekken mag; B.V. *ik trok* en *ik trak, ik vond* en *ik vand, ik stond* en *ik stand, ik bragt* en *ik brogt.* Voor de beryming was deze letterverwisseling een waer gemak.

Zie hier verders eenige voorbeelden van den ouden onvolm.

(1) *Horae Belgicae,* pars II. pagin. 33 et 34. Zie ook het werk: *der Sielen Troost,* in 1479 te Utrecht gedrukt.

verl. tyd van het werkw. *werden.* Dezelve zyn uit bekende verzamelingen getrokken.

In de *Croniike van den derden Edewaert coninc van Ingeland*, door den H. WILLEMS in het *Belgisch Musaeum* opgenomen,(1) leest men:

V. 1264. Doe so *worden* gescoffiert
Die Fransoise ende so begrepen,
Dat sie sprongen uten scepen,
Ende verdroncken mit hoepen groot.

V. 1303. Van deser hoeger victorien,
Die ewelic blijft in memorien,
Worden blide ten selven male
Alle die spreken Dietsche tale;
Want die see, dat seggic u,
Wart sere gesuvert nu
Van die roovers.... enz.

In de Kronyk van 's Hartogenbosch (1312-1517.)(2)

'In Decembri in den jair XII, was tot Coelen eenen grooten oploop; die heeren *woirden* van der gemeynten gevangen, en tot zevenen toe metten zwerde gericht.'

Men kan nog een oog werpen op de hollandsche Kronyk getyteld: *Nederlandsche gebeurtenissen van* 972 *tot* 1409, in het *Belgisch Musaeum,* 4.de deel, bladz. 193 en volg. De woorden *wart* en *warden*, in de beteekenis van het huidige *hy werd* en *zy werden,* zyn er meermael op elke bladzyde herhaeld. Even eens is het met De Klerk's *Brabandsche yeesten,* gelegen. Op een tydstip, onzer dagen reeds meer naby, vindt men dezelfde vorm gebezigd in den *Instelbrief der Rederykkamer van Hasselt,* van den 17.den van Oogstmaend 1482.(3) Het stuk dat de Rederykkamer van Aelst aengaet, schoon op het zelfde tydstip vervaer-

(1) *Belgisch Musaeum* 1840, bladz. 343 en 344.
(2) *Belgisch Musaeum.*
(3) *Belg. Mus.* 4de D. bl. 418 en volgende, zie ook het zelfde tydschrift 1ste D. bl. 436 en 5de D. bl. 54, 55 en 63.

digd, gebruikt reeds in de onbepaelde wys de dubbele vorm *werden* en *worden.*[1]

Die oude vorm, *ik word* in den onvolm. verl. tyd, was teenemael in den aert der tael, krachtens welken de ongelykvloeijende werkw. die in de onbep. wys de korte *e* bezigen, in den onvolm. verl. tyd der aentoonende wys en in het verl. deelw. de korte *o* aennemen. Als:

Ik werd,	*ik word,*	geworden.
Ik berg,	ik borg,	geborgen.
Ik berst,	ik borst,	geborsten.
Ik schenk,	ik schonk,	geschonken, enz.

De tegenwoordige vorm van den onvolm. verl. tyd: *werd,* welke men toch ook in sommige oude schryvers kan aentreffen, zoo als in Van Heelu, by voorbeeld, is eene ontaerding van het woordje *ward.* Men weet genoeg dat de korte *a* dikwils in eene *e* verwandelt; zoo zegt men in Braband *zwert* voor *zwart, mekrt* voor *markt.* Ook hebben de weinige schryvers door wie deze onregelmatige vorm gebezigd is, altoos echter het regelmatige meervoud behouden: *Ik wert, du werts*, *hi wert, wi worden, gi wordet, fi worden.*[2] Het is slechts later, tydens de scheiding der zeventien provincien, dat de korte *e* in het meervoud werd ingevoegd. Het is het einde der XV.de eeuw en het begin der XVI.de dat men de vorm *worden*, in de onbep. wys, en *ik word,* in den tegenw. tyd der aent. wys, ziet opkomen. Een plaetselyk gebruik van Zeeland en het Noorderlyke deel van Vlaenderen is het dat ten laetste spraekkundig is geworden en, by ons, de door het meestendeel der germaensche volkerschappen aengenomen uitspraek, ontkroond heeft. Denkelyk is de korte *e* van *werden* eerst in *warden*[3] en later in *worden,* verkeerd.

Die nieuwere dan nog werd nooit anders dan als gelykregtig met de oudere gebezigd. Schier alle de schryvers der XVI.de

(1) *Belg. Mus.* 4de D. bl. 411. Zie ook het *uittreksel uit het Nieuwe Testament* van 't Jaer 1576. Id. 3de D. bl. 432.

(2) VAN HEELU en *Der Sielen Troost.*

(3) Dit heeft in de oordspraek van Mechlenburg, plaets. Zie *Versuch einer plattdeutschen sprachlehre, von* F. MUSSAEUS, Von-Strelitz, 1829.

eeuw gebruiken onverschillig *werden* en *worden.*(1) De beide vormen bevinden zich insgelyks in de diplomata, akten, en openbare en byzondere stukken van dit tydstip. VAN METEREN, HOOFT, EVERHART VAN REYD maken het een en het ander ten nut; deze geschichtschryvers bieden zelfs de aerdige bezonderheid aen dat zy de vorm *hy werdt* en *zy werden* als tegenw. en tegelyker tyd als onvolm. verl. tyd, gebruiken; terwyl in het laetste geval *hy wierd,* en *zy wierden* vereischt werd, mits deze woorden reeds in die dagen in zwang waren. Voor den tegenw. en voor den onvolm. verl. tyd schryft PIETER BOR nooit anders als *ik wert* en *zy werden;* zoo dat die tyden by deze geschiedschryvers dikwils verward voorkomen. VONDEL en CATS hebben met meerder logica gehandeld en altoos *ik word,* voor den tegenw., en *ik werd,* voor den onvolm. verl. tyd, geschreven.

Rond het midden der XVII^{de} eeuw ontstond er nog een nieuwere vorm voor den onvolm. verl. tyd, en deze: *ik wierd,* werd algemeen aengenomen. Ook dezelve kwam, even en zoo wel als de oudste, met den aert der tael overeen.

Er bestaet inderdaed een groot getal ongelykvloeijende werkwoorden die in de onbepaelde wys met de korte *e* klinken, oudtyds de *a* of de *o* in den onvolm. verl. tyd ontvongen, en later deze letters voor de *ie* verlaten hebben, om dit laetste tot heden toe te bewaren. Zoo

Ik bederf,	ik bedierf,	bedorven.
Ik help,	ik hielp,	geholpen.
Ik sterf,	ik stierf,	gestorven.
Ik werp,	ik wierp,	geworpen.

Het was ook redematig te zeggen:

Ik werd,	ik wierd,	geworden.

Bezonderlyk in Belgiën werd deze vorm algemeen aengenomen, en zy bestaet er nog overal in de gesproken tael en op vele

(1) De Antwerpsche dichteres ANNA BYNS, en PIETER HEYNS antwerpsche dichter, de Hollanders SPIEGEL en COORNHART, schynen by voorkeur *werden* gebezigd te hebben. ROEMER VISSCHER integendeel en ANNA VISSCHER schryven meer *worden.*

plaetsen zelfs in de geschrevene. Het is slechts kortelings en by navolging der huidige Hollanders dat men aen *ik word* den voorkeur gegeven heeft. In den beginne der vorige eeuw gebruikte men, zelfs in Holland, niet anders als *ik wierd.* TEN KATE en SEWEL, duiden niet eens *ik werd* als vorm voor den onvolm. verl. tyd, in hunne spraekkunsten, aen. Daerentegen vindt men voor den tegenw. tyd der aent. wys *ik word* en *ik werd.*(1) Tusschen de jaren 1680 en 1740, heeft een groot getal hollandsche schryvers *uitsluitelyk* de hierboven aengeduide vorm, gebezigd: *ik werd, ik wierd*, *geworden.* HUIG DE GROOT, (Hugo Grotius.)(2) BORT en het meestendeel der hollandsche regtsgeleerden die in hunne eigene tael geschreven hebben, behooren tot het getal dergenen die deze vorm van vervoeging aennamen. Dezelve bevindt zich ook op dit tydstip in vele *Besluiten der* Staten Generael, en in eenige officiele stukken in Belgiën gedrukt.(3)

Nogtans was *ik word, ik wierd, geworden,* de gewoone vorm in Belgiën gedurende de XVIII^{de}. eeuw in zwang, en tot heden behouden. Rond het midden der lest verloopen eeuw werd de vorm: *ik word, ik werd, geworden* op nieuw en onverdeeld, aengenomen, en men behield: *ik wierd,* uitsluitelyk voor den onvolm. verl. tyd der aenvoegende wys.

Men ziet dat dit ongelukkige werkwoord alle slach van lotgevallen en wederwaerdigheden heeft ondergaen; men heeft het op dergelyke wyze gedraeid, herdraeid en verdraeid, dat de arme sukkelaer er gansch mismaekt is door gebleven. Nu, dit ongelyk zou nog al te dragen zyn, indien het niet voor uitslag en gevolg had, ons, op dit punt, van alle andere germaensche volkeren af te scheiden. Voor deze is dit werkwoord onverstaenbaer

(1) Men leert in TEN KATE'S *Aenleiding tot het verhevene deel der nederduitsche spraek,* I.D. bl. 563: (WORDEN, *fieri,* WIERD (als ook nog *ward* en *werd*).... GEWORDEN. Dog zoo men WERDEN in infinitivo verkiest, gelyk sommige geleerden doen, zo behoort het onder onze volgende vierde classe.) Zie ook het zelfde werk I.I.D. bl. 522.

(2) Inleyding tot de hollandsche Rechtsgeleerdheyd.

(3) Zie de *akt van Octroi van de Oostendische maetschappy,* en andere stukken des aengaende, te Brussel gedrukt by Frikx, 1723.

geworden; want van den tegenwoordigen tyd hebben wy eenen onvolmaekt verleden tyd, en van dezen eenen tegenwoordigen, gemaekt. Het is waerlyk te betreuren dat de, in het begin der vorige eeuw, in Holland gebruikelyke vorm: *ik werd, ik wierd, geworden,* de overhand op de andere niet behaeld heeft. Indien men toen ter tyde, zoo als men het heden doet, onze oude schryvers bestudeerd had, en bezonder, indien men alsdan zich op de Hoogduitsche tael, heden in Holland zoo gemeen, had toegelegd, zou men ongetwyfeld de noodzakelykheid gevoeld hebben zich nader met die groote natie aentesluiten; zich door haer te doen lezen, en men had tusschen twee spraekvormen, even zeer in zwang, die gene verkozen welke te gelyk door de oudheid, de rede en de belangen onzer litterarische tael het meest werd aenbevolen.

Wy willen hier niet onderzoeken of het al of niet mogelyk zou zyn het oude gebruik in België herintevoeren. Welligt is het te vroeg om dit vraegpunt te behandelen. De tyd en onze yzeren banen zullen nog vele veranderingen te weeg brengen.

V.D.H.

's Vaders verhael.

Zoon, zyt nimmer ongeloovig,
Spot niet met de kracht der min;
Want het geen uw zuster voorleest,
Wordt nog dagelyks gepleegd.
Luistert, kindren, 'k wil, ter staving,
U een hartelyk verhael
Myner jongheid toevertrouwen,
Kindren, wilt het goed onthouên,
Prent het diep in uw verstand.

Niet altyd was myn gladde kruin
Met zilvren hair bedekt,
Niet altyd was die diepe groef
In 't voorhoofd my geprent,
Niet altyd wanklend was myn tred,
Niet krachtloos myne hand;
Niet onbeduidend was myn blik,
Niet doof en schrael myn stem:
Neen, kindren, 'k heb ook jong geweest;
En 't vuer dat u bestraelt,
Dat in uw jongen boezem gloeit
En u het jeugdig hart
Doet kloppen en in drift vervoert,
Heeft ook in my gewoeld.

My ook, my trof het minste leed
En 't deed myn' jonge ziel
In drift ontsteken; want 't gevoel
Was steeds myn eenge gids

En dreef gestaeg de rede weg,
Die soms haer fiere stem
Deed hooren en my innig sprak
En poogde te overreên.

Die stryd, die tusschen het gevoel
En 't styve redewoord,
Zich opdoet en gestaeg ons pynt,
Beduidt iets kindren; ja,
Iets dat myn mond niet zeggen kan,
Omdat het op uw hart
Geen goeden indruk maken zou
En u het schoon der deugd
Zou doen verachten of uw ziel
In twyfel domplen zou.

Althans 'k ontvouw u 't droef verhael:

'k Was jong als gy, myn kindren, 'k had
Pas twintig jaer bereikt
En voor myn hand was alles ligt;
Geen schrik woonde in myn hart.
Een jonge veulen vaek gelyk,
Dat toomeloos en dwaes
Door weide en beemden henen draeft,
Zoo liep ik ongetemd
En kende zweep noch toom.

Maer by die dwaesheid die myn geest
Als overschaduwd hield,
Had my natuer een vuerge ziel
Gegeven, en myn hart
Hoog vatbaer voor den drift gemaekt;
En liefde, die zoo zoet
Aen somm'ge zielen spreekt en haer
Met zachte droomen streelt,

Was my slechts foltring, martelpyn,
Verscheurde my het hart.

Ik zag een maget, 'k minde haer
En hare teêre ziel
Moest bukken voor myn' minnedrift;
Ofschoon een hoogre stand
My haer bezit ontzeggen moest,
'k Dacht aen geen tegenwil;
En, door myn liefde sterk genoeg,
Ontzag ik geen gevaer
Of dacht zelfs aen geen tegenweer;
Aen minnen dacht ik slechts.

Maer zie, wanneer het meisje my
't Gewenschte jawoord gaf,
Wanneer ik myne min bekroond,
Myn hart beantwoord zag,
Dan doofde zich de gloed der min
En 'k voelde stond by stond
De ontoovring als een foltergeest
Beklemmen myne ziel,
En dan, dan groeide 's meisjes liefd,
Wen myne liefd verdween.

Zoo is het menschen hart gevormd,
Myn kindren, ja, ik bloos
En ween nog in myn ziel wanneer
Ik 't alles overweeg:
't Was slechts verlangen dat myn ziel
Omvademd had, en my
Had doen gelooven dat myn min
Voor eeuwig was gevest:
'k Bedroog my, kindren; niets op aerd
Is eeuwig, - alles sterft.

Intusschen werd ons liefd bekend,
En wat de maegd dan leed
ô Dit, dit is afschuwlyk naer....
Die traen die uit myn oog
Op myn' verteerde wangen blinkt,
Getuigt het, kindren; nooit
Vergeet ik het, en schoon ik oud
Geworden ben, nog blyft
De knaging in myn harte jong
En foltert my nog staeg.

Het meisje schreef my menig brief,
- De spraek was ons ontzegd -
Waer zuivre min stond ingeprent,
En ik, ik schreef zoo; ook
Maer 't harte sprak niet, slechts de geest
Vond schoone woorden uit,
Het harte sprak niet; want al lang
Vergat ik 't meisje en had
Aen andre liefde 't hart verknocht,
En 'k dacht aen haer niet meer.

Dit hoorde 't meisjen, en die slag,
Was voor haer ziel te hard:
Zy kwynde een poos en stierf, - en dan,
Dan zag ik eerst hoe diep
Ik d'afgrond uitgegraven had,
Welk onheil ik gestigt
En aengevoerd had. Kindren, toen,
Toen greep de wanhoop my
En klemde my het hart by een
En blaesde op my haer gif.

Die wanhoop bleef my altyd by,
Myn kindren, en de liefd

Die later my uw' moeder bood,
Kon nauw myn droeve ziel,
Hoe lang ook 't onheil was geschied,
Meer leven doen. Een tint
Van droefheid en van wanhoop bleef
My immer, immer by;
En nu nog roert zy my het hart
En doet my weenen; ja.....

Die tranen, kindren, leeren u
Wat de onbezonne drift
Al rampen in de wereld sticht
En eeuwig 't harte krenkt.....
Zoon, wees dan niet ongeloovig,
Spot niet met de kracht der min;
Want hetgeen uw' zuster voorleest,
Wordt nog dagelyks gepleegd.

De grysaerd zweeg en vaegde een traen
Uit 't diepgezonken oog,
De kindren blikten treurig neêr
En dachten aen de les,
Aen 't voorbeeld van den ouderling,
En schreven 't in hun hart.

C.N.

Vreest gy 't onweêr niet?
Aen mevrouw Van Peene.

Zeg my, lief, aenminlyk meisje,
Zeg me, vreest gy 't onweêr niet? -
Waerom toeft gy op dit kerkhof,
Wen de bliksem nederschiet,
En de donder in het ronde
Bromt, en knaep en landman vliedt!

Wat toch zoekt gy op dit ure,
Waerom kryt ge u de oogen rood? -
Zeg my, teêr en treurig meisje,
Wat beduidt die bange nood?
Schreit ge op 't graf van uwe moeder -
Of is ligt uw minnaer dood?

Nam de dood hem uit uwe armen?
Treurt gy hier nu by zyn graf?
Meisje, ween niet om de liefde,

Die een stond u slechts begaf.
Ginter duert nog al die liefde,
Ginter wacht ze reeds u af!

Droog uw' tranen, staek uw' klagten;
Morgen, ziet ge uw minnaer weêr.
't Morgen zy hier uw' vertroosting,
't Gistren keert toch nimmermeer.
ô De tyd snelt spoedig henen,
Meisje, geef der droefheid keer.

In uw' ziele leev' de hope,
Tot ge weêr uw liev'ling ziet. -
Toef niet langer op dit kerkhof,
Wen de bliksem nederschiet,
En de donder in het ronde
Bromt, en knaep en landman vliedt.

EMM. ROSSEELS.

1841.

Deugd en misdryf.

Een' maegd als een roosje zoo jeugdig, zoo pril,
Zoo schoon als de maen en zoo zedig,
Langs velden en beemden ging statig en stil,
En 't aerdryk was vreugdig en vredig.

Langs bosschen en struiken sloop leelyk en snood
Een grysaerd zoo wrokkig als listig:
De lucht door zyn' adem werd zwanger van dood, -
De hemel was somber en mistig.

In rollende wolken steeg heerlyk en schoon
Het offer van Abel vol waerde;
Zyne offrende ziel klom tot voor Godes troon
En daelde verengeld op de aerde:

En buldrend en dondrend zoo barstte de hel
En braekte een gedrogt uit haer' kolken:
Een' Kaïn - een' beul onder Satans bevel:
Devloek en de gruwel der volken.

Hoe rein was 't genoegen, hoe zoet het genot
Noëmi, dat Ruth u deed smaken!...
Hoe stuerdet gy dankend uw loflied tot God!
Hoe fel moest uw hartegloed blaken!

Hoe nypend, hoe snerpend was Heli's verdriet,
Hoe droef en hoe knellend zyn leven!..
Hoe kwollen, hoe hoonden die boozen hem niet
Aen wie hy het licht had gegeven!.....

Suzanna, gy vreesdet noch boeven noch dood;
Gy stondt als een' rots in de baren;
Gerust was uw hart, uw betrouwen was groot,
Geen schrik kon uw' boezem bezwaren.

De *Deugd* is de bron van het zoetste geluk,
Een Abel - een Engel behoeder;
Het *Misdryf,* op bloed en op wanorde tuk,
Een Kaïn, der duivelen broeder.

E. VAN MIGEM.

Beveren, 1841.

Vae soli!

Voor hem die hygend aen zyn hart
Een ander hart mag drukken,
Is 't leven zoet en zonder smart;
't Kan alles hem verrukken.
Voor hem die luistert naer den toon
Die hem van heilge liefde
Komt spreken, is de toekomst schoon,
Hoe sterk 't voorheen hem griefde.

Voor hem vliedt 't leven zacht voorby,
Hy voelt zyn ziele streelen
In droomen vol van melody
Die zyne smart verheelen;
Voor hem prykt aen den hemeltrans
De zon met ryker stralen
En schooner is een bloemenkrans,
En groener zyn de dalen.

Maer hy die altyd eenzaem bleef,
Waer hy zyn voet mogt zetten,
Die tegen liefde en vriendschap dreef
En hare zaelge wetten.

Verworpen heeft, die zy gedoemd,
Hem zy de haet der menschen,
By snoodaerds word' zyn naem genoemd
En God verwerp' zyn wenschen.

Maer neen! oh neen, ô doem hem niet!
Zyn hart misschien is teder,
Misschien was 't wanhoop of verdriet,
Die staêg zyn ziel ter neder
Deed bukken. Neen! al waer hy slecht,
Wat gruwel hy ook baerde,
ô Doem hem niet; geen strenger regt
Dan de eenzaemheid op aerde.

Beklaeg hem eerder in wiens hart
Geen liefdestrael mogt dalen. -
Een traen voor hem die fel getart,
Verlaten heen moet dwalen.
Een traen voor hem die van zyn ziel
Het levenszoet zag vlieden,
Voor hem die nimmer, wen hy viel,
Zich vriendenhand zag bieden.....

B.B.

Antwerpen. February 1841.

Huwelyks-min.

Dan klinkt het feestgeluid in zachte en lieve toonen
Dan als de vreugde viert den blyden huwlyksdag;
Dan strooit men geurig kruid, men vlecht de lauwerkroonen,
De vriendschap spreidt alom heur aengenamen lach,
Daer zy den reinsten gloed der liefde hulden mag.

Ja, liefde voortgeteeld uit 's hemelsch schoonste zalen
Die teedre harten bindt, door banden van de trouw;
Gy ademt niets dan vreugd; die op ons neêr komt dalen
Waerheen het oog zich wend'; waer ik u slechts beschouw',
Verkwikkende als een koele en frissche morgendauw.

Geen sluiker vindt uw heil by het sirenenminnen
Ofschoon hy roozen pluk', de doren wroet in 't hart,
De wroeging volgt hem naer, zy nypt hem ziel en zinnen;
De wanhoop grynst hem aen, vol afschrik, naer en zwart,
En angstig stort hy neêr in bange zielesmart.

De wellust kan nog ligt in hem 't geweten dooven,
Wyl in haer woeste stroom zyn ranke bootje vlot;
Maer foltring zal hem ook de laetste vreugde rooven
Wanneer hy hooploos kwynt, de vrucht van zulk genot;
Daer hy een aenzyn vloekt, veracht in 't jamrend lot.

Maer gy ô liefde! Gy hebt slechts uw heil geschonken
Aen hem die voorwaerts treedt op deugdgewyden grond;
Dan maekt uw rein gevoel het hart van vreugde dronken,
Dan smaekt hy zaligheid door 't lachje van uw mond
Die nimmer het genot dan in uw byzyn vond.

Aenschouw een jonge paer, aenschouw het zacht genoegen
Dat deugd aen zedigheid, en zorg aen vreugde bindt;
Daer men het, liefdevol, voor 't jeugdig kroost ziet zwoegen,
Hetwelk zoo teder door hun beide wordt bemind,
Waer in het alle heil en hooger wellust vindt.

Wat streelende gevoel kan zulk gezigt niet geven;
Hoe lacht de zuigeling zyn lieve moeder aen,
ô Welke blydschap ziet men langs heur aenzigt zweven,
Daer ze op 't onnoozel wicht een zachte blik mag slâen,
Wyl langs heur wangen rolt een warme liefdetraen.

Gezegend lot op aerde, u schenk ik steeds myn harte,
Gy schept een hemel zelfs van 't needrigste gezin;
Het kent aen uwe zyde, o liefde! geene smarte,
Geen zielverpestend gif sluipt daer den boezem in,
Maer trouw en reine deugd verzellen huwlyksmin.

P.J. BELLENS.

Lier, 1841.

Eene overzetting
Van den Vyfden Zang van het Inferno
van Dante Alighieri.

De regter Minos onderzoekt de misdaden, en zendt de zielen in de plaets der helle welke aen ieder toekomt. - De tweede Cirkel is de veroordeeling der wulpschen. - Francisca Van Rimini.

Zoo stapte ik van den eersten kring
Tot in den tweede, minder groot;
Doch waer men grooter straf ontving.

De regter Minos, schriklyk wreed,
Doorzoekt de schuld van elke ziel,
Gebiedt en doemt tot eeuwig leed.

Wanneer de ziel, met vlek besmeurd,
Zich daer vertoont, is alles klaer
Voor hem die in 't verleden scheurt;

Hy ziet hun plaets by 't helsch gegil,
Windt zich zoo dikwils in zyn staert
Als hy ze in kringen lager wil.

Veel staen er altyd voor dien heer
En volgen zich ten oordeel op:
Zy zeggen, hooren, dalen neêr.

‘ô Gy die uwe treden rigt
In 't treurig ryk’ zei Minos my,
En staekte een poos zyn zwaren pligt,

‘Let hoe gy intreedt, wie u leidt,
Vergaep u aen den intreê niet.’
En myn geleider: ‘waerom strydt

Gy, Minos, tegen zynen wil?
Geen tegenspraek: zoo wil men waer
Men alles kan, wat men ook will'.’

En nu begon op droeven toon
't Gezucht te klimmen; want ik kwam
Waer m' eeuwig is aen klagt gewoon.

'k Kwam in een plaets die 't licht ontbeert,
Waer alles huilt, lyk als de zee
Door dwarrelwind wordt omgekeerd.

De helsche draeiwind, onverpoosd,
Slypt geesten in zyn tuimling meê,
En knelt ze en martelt ze en ontloost

Ze wen zy voor den afgrond staen;
En daer begint 't gekerm, 't gezucht,
En 't Godvervloeken vangt daer aen.

Voor zondaers was die nare straf
Die volgden vleeschelyken drift
En wierpen 't juk der zeden af.

En lyk de spreeuw, by onweêrsstond,
De vleuglen uitrekt wyd en breed,
Zoo dreef de wind die geesten rond

Dan hier, dan daer, dan hoog, dan laeg;
En zonder 't minst gedacht van hoop,
Niet slechts voor rust, maer minder plaeg.

En zoo als de ooivaer door de lucht
In lange reeks en klagend vliegt,
Zoo vlogen zy in bang gezucht:

‘Die schimmen zwervend en ontsteld,
Zeg, meester,’ sprak ik, ‘wie zyn die,
Daer, door de zwarte lucht bekneld?’

‘Die eerste, daer naer wie gy vraegt,’
Klonk 't antwoord, ‘was zeer hoog beroemd;
Er werd van haer zeer wyd gewaegd.

‘De onkuischheid hield haer zoo beklemd
Dat zy ze heiligde in de wet,
Ter dekking van haer zond gestemd.

Het is Semiramis, vereerd
Door Ninus trouw en Koningin
Van 't land waer Soldan nu regeert.

Die andre stierf in liefdesheil
En brak aen Sicheus heure trouw,
Dan Cleopatras vuig en geil.'

Ik zag Helena die zoo lang
Den oorlog staefde; Achilles die
Tot 't einde bleef in liefdesdwang.

'k Zag Pâris, Tristan; - duizend meer
Wees hy my met den vinger aen
Die door de liefde vielen neêr.

Nu ik myn meester had gehoord
De schimmen noemen van 't voorleên,
Voelde ik myn ziel in wee versmoord.

Ik sprak: 'ô dichter, 'k wilde wel
Die schimmen hooren die daer gaen,
Zoo ligt en als de wind zoo snel.'

En hy, hy sprak: 'ik bid u, wacht
Tot dat zy komen. Vraeg hun dan,
Hoe liefde hen in 't lyden bragt.'

Zoodra zy digter waren: 'spreekt
ô Zielen,' riep ik, diep geschokt,
'ô Komt, zoo u geen spraek ontbreekt!'

Als duiven, door den drift ontroerd,
De vleuglen strekken om tot 't nest
Te vliegen, op hun wil gevoerd;

Zoo daelde ook uit den ligten troep,
Waer Dido stond, het geesten paer,
Zoo treffend was het zacht geroep:

‘ô Waerde mensch die uwen tred
Door neevlen dringt om ons te zien,
Die hebben de aerd met bloed besmet,

Zoo God de heer ons gunstig stond,
Wy smeekten hem om uwen vreê;
Mits gy beklaegt ons schuldge zond'.

Al wat gy zeggen, weten wilt,
Wy hooren en wy zeggen 't u,
Zoo slechts, als nu, de wind zich stilt.

Ik zag het licht op 't schoone strand
Waervan de Po zyn waetren schiet
Om voort te vliên in vreêverband.

De liefde die aen 't jeugdig hart
Zoodra bekend is, raekte dien
Voor 't lichaem welks verlies my smart.

De liefde die geen liefd vergeeft
Aen wie men mint, trof my zoo zeer,
Dat hy nog altyd by my zweeft.

De liefde schiep ons ééne dood
En Caïna(*) werd ons verblyf.'
Zoo was 't verhael dat 't geestpaer bood.

Wen ik die klagten had verstaen,
Boog ik het hoofd om laeg, tot dat
De Dichter zei: 'waer denkt gy aen?'

Ik antwoordde en begon: 'ô druk!
Wat schoon gedacht, wat zoeten drift;
Bragt toch dit paer in 't ongeluk!'

Dan keerde ik my tot hen en zei:
'Francesca uwe martelpyn
Brengt in myn ziel een treurig lij.

Maer zeg my, in uw vreugdetyd,
Hoe heeft de liefde u toch geraekt
En u bedriegelyk verleid?'

Zy sprak: 'geen grooter harteleed
Dan denken aen de zuivre vreugd
In 't ongeluk. En dit, dit weet

Uw meester ook - maer zoo gy vraegt
't Begin te weten onzer liefd;
Ik spreek als die daer weent en klaegt:

(*) Plaets der Helle waer, volgens Dante, de eedverbrekers gestraft worden.

Wy lazen eens, tot ons vermaek,
Hoe liefde Lancilotto kwol,
En niemand stoorde ons samenspraek;

En meer dan eens verhief zich 't oog
By 't lezen, en een schaemteblos
Bekroop 't gezigt. Wat ons bewoog

Was 't hooren 't hemelzoet gedacht,
Een kus te erlangen: hy die nooit
Van myne zyde weggaet, bragt

Zyn lippen op myn lippen neer....
Het schrift was Galeotto 's boek
En verder lazen wy niet meer...'

Terwyl een geest die woorden sprak,
Gaf de andere geest de grootste blyk
Van droefheid. Ik was diep geroerd
En viel zoo als een killig lyk.

P.F. VAN KERCKHOVEN.

(Letterlyk naer het Italjaensch.)

Aen eene Onbekende.

Zoeter dan de zoetste akkoorden
Van de windharp, is uw tael;
Zoeter, ja, maer wreeder tevens
Dan des dwinglands dreigend stael.
Uwe stem heeft 't hoogst vermogen
Op myn diep getroffen hart:
- Aen uw voeten neergebogen,
Geeft ze my of vreugde of smart.

Ryker, meisje, zyn uw blikken
Dan de lieve regenboog;
Maer geen kluister kan zoo prangen
Als uw zielverrukkend oog.
'k Volg u na, waer gy moogt dwalen,
'k Bind aen u myn wanklend lot.
- Wen uw oog op my komt dalen,
Zyt ge my zoo veel als God.

Meisje lief, ik ken de zoetheid
Van uw stem, haer zachten toon;
'k Voel de kracht van uwe blikken,
'k Voel 't betoovrend van uw schoon;
Maer wie zyt gy? Zulke bloemen
Prykten nimmer in dees dal?
- Moet men geest of sylf u noemen?
Liet gy 's afgronds sombre hal?

Neen, ô neen, de duisternissen
Waren nooit uw vaderland;
Maer gy daeldet uit den hoogen,
En, Gods heilige afgezant,
Serafyn met gouden vleuglen,
Bragt gy my een liefdezoen,
Wist myn' aerdschen drift te teuglen
En in weelde 't hart te voên.

B.B.

Mei 1841.

Kunst- en letternieuws.
- Hooimaend. -

- Eene Commissie, by ministerieel besluit ingesteld, om den muzykalen kampstryd te regelen, heeft zich den 2 Juny te Brussel vergaderd. De Commissie bestaet uit de heeren: *Fétis, Jozef Mengal* en *Daussoigne,* bestierders der muzykschoolen te Brussel, Gent en Luik; *Hanssens* de jonge, orkestmeester van het schouwburg te Gent; *Peelaert,* Componist, en *Snel,* bestierder der groote Harmonie te Brussel.

De bekroonde zal gedurende vyf jaren, eene jaerwedde van 2,400 franken genieten om zyne studiën in Duitschland en in Italiën voorttezetten.

- Ter pers by den heer *Hoste*, boekhandelaer te Gent. - *Jacob Van Artevelde, of zeven jaren uit de geschiedenis van Vlaenderen.* Historisch drama in vyf bedryven en zeven tafereelen, met opdragt aen de stad Gent, door H. VAN PEENE, schryver van *Keizer Karel.* Een boekdeel in 12, van ongeveer 150 bladz: - Er zullen 25 afdruksels op gesatineerd velin papier getrokken worden.

Inschryving fr: 1 » 50. en op velin papier fr: 2 » 50.

- Verschenen te Gent by Hebbelynck: *Dagboek der Gentsche Collatie, bevattende een nauwkeurig verhael van de gebeurtenissen te Gent en elders in Vlaenderen, van de jaren* 1446 *tot* 1515; *gevolgd door de Kronyk van Vlaenderen, door twee naemlooze schryvers der XV eeuw door* A.G.B. SCHAEYES, *eerste beambte aen 's ryks archief enz.* eerste aflevering.

- Uitgekomen te Gent, in den algemeenen boekhandel van H. Hoste: *Everaerd en Suzanna* of *het boetende landmeisje. Drama in* 3 *tydvakken* door H. VAN PEENE. - *De vertaling van het burgerlyk*

wetboek door den heer K. LEDEGANCK zal ook eerstdaegsch by den zelfden drukker verschynen. Voor beide werken schryft men in te Antwerpen by den heer *Ch. Froment* op de Schoenmarkt.

Wy kunnen het laetste werk, de eenigste goede en nauwkeurige verduitsching van gemeld Wetboek, onzen lezeren niet genoeg aenraden.

- Om by F. VERMEIRSCH, drukker en boekhandelaer te Oostende, te verschynen: *Lodewyk Van Male of misbruik van grootheid en magt. Treur en tooneelstuk in vyf bedryven,* door AMATUS LIEBAERT, *voorzitter der Maetschappy Rhetorika te Oostende.* Een boekdeel van ongeveer 150 bladzyden - inschryvings prys. - fr: 1 » 50.

- Het verslag van den heer Bormans is over eenige dagen verschenen. Het vervat niet minder dan over de 600 bladzyden druks.

- Een dezer dagen is te Amsterdam overleden de heer IMMERZEEL, *Junior*, bekroonde der Antwerpsche Rederykkamer by den pryskamp ter gelegenheid van de feesten van Rubens uitgeschreven. Wy zullen later op dien achtbaren en verdienstelyken schryver terugkomen.

- Om een staeltje van het Antwerpsch fransch en van de bekwaemheid onzer Antwerpsche fransche drukkers te geven, schryven wy het volgende *letterlyk* uit de *affiches générales de la ville et de la province d'Anvers,* over.

Demande d'une Place.

Un jenne homme muni des meilleures recommandation ayant voyage long temps t'ant en Belgique qu[t]en Brussel pour une bonne maison de cette ville traintant les denrées Caloniales etc. desire se placer. Il ne sera pas fort exigeans pour les aportements.

S'adresser sous la lettre X au bureau de cette fenille (432.)

Eenige persoonen, welke het goed meenen te weten, beweren dat dit nu het Belgisch-fransch is waer na men reeds zoo lang gezocht heeft.

Het geluk eener koningin.
Een historisch verhael.

I.
Het huwelyk.

Op den 31^{en} January 1560 heerschte er eene buitengewoone beweging in de oude en vermaerde stad Toledo. Reeds by het aenbreken des dags hield de burgery zich bezig met de openbare plaetsen en straten te versieren en de huizen met de rykste stoffen en de kostbaerste tapyten te bekleeden. Hier en daer sloeg men de laetste hand aen het oprigten van praelbogen en zuilen; en de studenten der Hooge-School, om in deze feest niet achter te blyven, hadden hunne bekwaemheid willen betoonen met jaerschriften, spreuken en dichtstukken, waerin de alombekende spaensche overdrevenheid uitblonk, te vervaerdigen.

Alhoewel het nog vroeg was, leverde reeds de stad een aengenaem en verrukkend tafereel op. Het getal der vreemdelingen die reeds aengekomen waren en welke met nieuwsgierigheid de straten doorliepen, om alles nauwkeurig en met oplettendheid natezien, was overgroot; en nogtans scheen het gebrom der klokken,

die hunne hemelsche melody in de ruimte zonden, nog altoos de reizigers aentelokken om het feest te komen bywoonen. En, in der waerheid, wanneer men het oog liet vallen op de wegen die naer de stad leidden, dan zag men ze met volk opgepropt. Hier was het eene geheele karavaen ruiters op de schoonste andaluzische paerden gezeten; daer eene groep bevallige freules, welke hare lieve gelaetstrekken onder de nationale mantilje vertoonden, of achter eenen digten sluijer verborgen hielden, en onder het geleide harer ouders stedewaerts aenrukten; verder was het een hoop dorpelingen die, op hun zondagsch uitgedost, al zingende voorttraden. Met een woord, het scheen als of elk spanjaerd, zoo wel de edelste Kastiljaen als de armste Hidalgo het huwelyk zyns konings had willen bywoonen. Ja, het was niets min dan het huwelyk van Filips II, met Isabella, dochter van Hendrik II, koning van Frankryk, dat het volk naer Toledo uitlokte. Deze echtverbindtenis, welke in den vorigen jare, door het vredeverdrag van Chateau-Cambresis, besloten was, (ofschoon de prinses reeds lang te voren aen Don Carlos, zoon van Filips II, was verloofd geworden,) had het volk met blydschap vervuld, daer het in deze vereeniging eenen verzekerenden waerborg der vrede vond, waerna het zoo lang getracht had.

Omstreeks elf ure des morgens was het gedrang in de straten zoo groot geworden dat het byna onmogelyk wierd er door te geraken; doch de plaets waer zich het meeste volk bevond en waerby eenieder nog zocht te naderen, was vóór het paleis van Don Inigo Lopez De Mendoza, hertog van Infantado. Boven hetzelve wap-

perde de koninglyke vlag van Kastilje, en duidde aen dat Filips en zyne jonge bruid aldaer hunnen intrek hadden genomen. Eene bende voetvolk bevond zich voor het koninglyk verblyf, terwyl eenige ruiters gedurig de byeen geschaerde menigte doordrongen om eenen weg te banen aen de Grooten des ryks, welke door hunne geboorte of de ambten die zy bekleedden, de gunst verkregen hadden het huwelyk bytewoonen dat, uit hoofde der koude, in de kapel van het paleis plaets had.

Reeds lang waren de leden des Raeds van Kastilje, de Ridders van het Gulden-Vlies en der orde van Calatrava, de Voorzitter der Inkwisitie, de slot- en- kerkvoogden en meer andere zoo geestelyke als wereldlyke overheden, het paleis binnen getreden. Het volk, dat nu reeds den geheelen morgen uit nieuwsgierigheid de koude verdragen had, begon eindelyk geduld te verliezen en gaf luidruchtig zyne ontevredenheid te kennen. Doch eensklaps werd het groot venster des paleizes geopend en de koninglyke schildknaep verscheen. Nogtans zyne tegenwoordigheid in plaets van de stilte te herstellen, deed nog het gerucht vermeerderen, en het was slechts na dat hy het uitdrukkend bevel van stilzwygenheid gegeven had, dat het gewoel allengs verminderde. Na dat de rust geheel hersteld was, riep de schildknaep met luider stemme uit:

‘Heil en vrede aen alle volken van Spanje! Het zy eeniegelyk bekend dat Zyne Majesteit Don Filip, onze genadige koning, heden eene echtverbindtenis heeft aengegaen met Dona Isabella van Frankryk!

Leve de koning! Leve de koningin!!’

Niet zoo haest had het volk deze afkondiging gehoord

of het gejuich van: Leve de koning! Leve de koningin! werd door duizende monden uitgegalmd, terwyl het gelui van alle de klokken der stad en de losbrandingen der kanons deze blyde tyding aen de omstreken gingen bekend maken; en wanneer, eenige oogenblikken later, Filips en zyne jonge bruid zich in het venster vertoonden, verdubbelde het gejoel zoodanig dat men met waerheid zoude hebben kunnen getuigen dat nooit een vorst grootere liefdebewyzen van zyn volk verkregen had. Niet alleen de burgery en de laegste klas des volks verhieven hunne stemmen, maer ook alles wat edel was of rykdom bezat, deelde gulhartig in de algemeene vreugde mede. De juffers zelve, die alle de vensters der plaets bezetteden, waeiden met hare witte doeken der koninginne toe, en schenen haer den welkom op den spaenschen bodem te willen zenden.

Na dat de nieuwsgierigheid een weinig voldaen was, begon de menigte allengs de plaets te verlaten, en welhaest was dezelve byna geheel geruimd. In het paleis, integendeel, bereidde men alles tot eene nieuwe plegtigheid. De persoonen welke by het huwelyk waren tegenwoordig geweest, moesten nu beurtelings aen de Vorstin voorgesteld worden. Ten dien einde was er in de groote zael een prachtige troon opgerigt op dewelke Filips en Isabella zich geplaetst hadden. Aen de zyde des konings bevond zich de kardinael Don Francisco de Mendoza, biskop van Burgos, die het huwelyk gezegend had; nevens hem zat de later zoo beroemde hertog van Alva, en de hertog van Infantado,(*) achter dezen

(*) Deze drie waren, tegelyk met de Hertogin van Alva, door den koning benoemd geweest om de jonge vorstin, op de grenzen van Frankryk, te gaen ontvangen.

een groot getal hooge staetsbedienden en veldoversten. Aen de zyde der koningin: de hertoginnen van Alva en van Infantado, en alnog een groot deel der edelste vrouwen van Spanje.

Zoodra Hunne Majesteiten neêrgezeten waren, werden de deuren der zale geopend, en elk hoveling mogt op zyne beurt, door den Opperhofmeester vergezeld, aen den voet des troons zynen verschuldigden eerbied komen bewyzen. Wanneer elkeen zich van dezen pligt gekweten had, steeg de koning van den troon af, en wandelde met zyne gemalin tusschen de verschillende groepen die zich in de zael gevormd hadden. Dan eerst kon men de ryzige gestalte en de uitmuntende schoonheid bewonderen, van haer die onder alle de schoone nog voor de schoonste mogt gerekend worden, en die door de fierheid harer houding, gepaerd met de zoetste lieftalligheid, op weinige oogenblikken, het hart van elkeen aenwon.

Het overige van den dag liep af in verschillende vreugdebedryven, waeraen echter het hof geen deel nam, dewyl het jaergetyde nog niet verre genoeg gevorderd was om zulks toetelaten; en wanneer de nacht gekomen was, werd de jonge Vorstin door heel het hof tot aen de kamers geleid die voor haer bestemd waren.

Wen Isabella zich nu alleen bevond, wen alle hare staetsjuffers haer verlaten hadden, kon zy zich gerust het hart verligten en de tranen laten vloeyen die zy den geheelen dag onder een lachend gelaet had verborgen. Ja, zy die op den schoonsten troon van Europa kwam plaets nemen, op dien troon die door keizer Karel zoo groot en zoo glorieryk was gemaekt, zat nu in

de eenzaemheid van haer slaepvertrek, en weende!

Zy weende! want zy dacht aen hare moeder, aen hare bloedverwanten, aen hare vrienden, waervan zy gescheiden was en welke zy misschien nimmer zou mogen omhelzen, aen haer vaderland dat zy misschien nimmer zou weêrzien. Zy weende! omdat zy haer lot had moeten verbinden aen hetgene van een' man die haer in ouderdom zoo verre overtrof, en op wiens aengezigt, in eenen zoo plegtigen dag, den dag des huwelyks, niet eens een grimlach zich had vertoond; van een' man op wiens gelaet de stuerheid als een onuitwischbaer merkteeken geprent stond. Zy weende! en elk oogenblik kon haer gemael binnen treden en haer in dezen toestand vinden!.....

ô, Isabella! verberg uwe tranen, ween niet meer! Ofschoon gy van alles wal u dierbaer en heilig is, gescheiden zyt, zullen uwe bloedverwanten, uwe vrienden u nooit uit het geheugen verliezen; ofschoon geene landgenooten u omringen, zullen zy nooit vergeten dat uwe opoffering hun de vrede en de rust verschafte! Ween niet meer, ô engel; neen, ween niet meer!!

Zoo scheen het aen Isabella dat eene geheime stemme haer toesprak; en, door dit zalig gedacht getroost, droogde zy hare tranen af, en wachtte.....

Des anderen dags was het reeds laet wanneer de Koningin ontwaekte. Zy bevond zich alleen, doch op het gerucht dat zy maekte, traden hare kamerjuffers binnen, en van haer vernam zy dat reeds de voornaemste

hovelingen zich in de voorzalen bevonden om het oogenblik aftewachten op hetwelk het Hare Majesteit zou beliefd hebben hen te ontvangen.

'Spoedig dan, Mejufvrouwen, - sprak Isabella, - laten wy onze getrouwe onderdanen niet langer wachten,' en zich geheel aen de zorgen harer vrouwen overgevende, liet zy haer de gewigtige taek harer optooijing voltrekken. Intusschen hield zy niet op met de eene en andere der byzynde persoonen te spreken. De hertogin van Infantado was byzonder het voorwerp der vriendelykste bejegeningen der koningin; en deze om nog meer het vertrouwen en de gunst Harer Majesteit te winnen, trachtte haer in alles intevolgen, en haer eigen gevoelen met dit van Isabella te doen overeenkomen. Zy verhaelde haer ook nog breedvoerig alle de vermakelykheden welke er vastgesteld waren en alnog moesten plaets hebben.

'Jammer is het, - ging zy voort, - dat het jaergetyde niet toelaet een stierengevecht te houden: dit schouwspel is des volks grootste vermaek; nogtans zal deszelfs nieuwsgierigheid niet geheel te leur gesteld worden: zoo het een Stieren-gevecht moet derven, zal het een Auto-da-fe kunnen bywoonen. -

- 'Een Auto-da-fe, zegt gy? - vroeg de koningin gansch ontsteld, - dit is zoo ik vermeen eene regtspleging by middel van het vuer: er zal dus een mensch verbrand worden?'

- 'Niet één, maer verscheidene moeten heden sterven, Mevrouw.'

- 'Oh neen! Dit kan niet zyn, zulks kan de koning niet dulden! Wanneer ons huwelyk de vreugde en de

blydschap in de stad moet verspreiden, mogen deze feesten niet met droefheid doormengd worden. Neen, neen! Filips zal zulks niet toelaten.....'

- 'Daer is hy, Mevrouw,' - antwoordde de hertogin, op Filips wyzende, die op dit oogenblik het vertrek binnen trad, - 'Zyne Majesteit zal u zelf zulks kunnen bevestigen.'

Zoo haest de jonge koningin haren gemael had zien binnen komen liep, zy hem toe en vroeg hem driftig: 'Niet waer, Sire, dat het een verdichtsel is welk men my vertelt, niet waer dat er heden geen Auto-da-fe moet plaets hebben?....'

- 'Gy bedriegt u, Mevrouw, - antwoordde de Koning; - men heeft u de waerheid gezegd; en, wat meer is, ik heb beloofd met U de uitvoering van het vonnis bytewoonen.'

- 'ô Verg dit niet van my, Sire, dit zou my onmogelyk wezen!'

- 'Ik heb dit beloofd, Mevrouw, en het woord eens konings moet geheiligd zyn. En waerom deze vooringenomenheid voor hen die de dood verdiend hebben, het zyn immers ketters?'

- 'En omdat zy ketters zyn, sluit dit ons het medelyden uit het harte? oh! ik smeek u, Sire, sla myne bede niet af, verwerp het eerste verzoek niet dat ik u doen mag; heb medelyden, Sire, en wees indachtig dat vergeven het schoonste erfregt eens konings is!... Kan de straf die deze ongelukkigen verdiend hebben niet veranderd worden in eene eeuwige gevangenis of in een ballingschap..... Spreek, spreek, Sire; en laet myne stem u het harte raken!.....'

- ‘Dit is onmogelyk, Mevrouw; het vonnis is uitgesproken, en regt moet er geschieden.’

- ‘Vergun my dan, Don Filip, myne kamer niet te verlaten, op dat ik deze gruwelen niet aenschouwe....’

- ‘Gy zult my volgen, Mevrouw;.... uw gemael verzoekt u zulks.... en de koning gebiedt het u!’

Isabella was als verplet: Filips woorden drukten haer zwaer op het harte; en zy die aen de verhevene en kiesche handelwyze der fransche ridders gewoon was, moest hier het hoofd bukken onder den yzeren wil des konings. Onbewust, volgde zy hem door eene dubbele rei van ridders tot aen het venster waer het vorstelyke paer den voorgaenden dag de toejuichingen zyner onderdanen had ontvangen, en wanneer zy hare oogen neêrwaerts liet dalen, zag zy reeds alle de toebereidsels des geregts geëindigd.

In het midden der plaets was een overgroote houtstapel opgerigt, waerin dikke palen geplaetst waren met zware yzeren krammen voorzien, aen welke de slagtoffers moesten vastgehecht worden. Aen de linker zyde des paleizes was er eene verhevene en kostbare tent neêrgeslagen, voor de geloofsonderzoekers bestemd. De voor het volk overgelatene ruimte was met houten bareelen afgepaeld; en deze voorzorg was niet onnoodig, want eene ontelbare menigte had de koude getrotseerd om zich met dit afschuwelyk tafereel te verlustigen.

Wanneer Filips en Isabella aen het venster gekomen waren, was reeds de stoet op gang. De standaerd der Inkwisitie, waerop zich in het midden een rood kruis bevond, langs de eene zyde een olyftak, langs de andere zyde een degen, en rondom in gouden letteren deze

spreuk geborduerd: '*Exsurge, Deus*, *judica causam tuam,*' werd voorop gedragen. Daer achter volgden twee reijen monnikken van alle ordens, allen met brandende toortsen in de hand. Achter deze kwam eene bende der gewoone wachten van de Inkwisitie tusschen welke de veroordeelden voortstapten. Eenige dezer laetsten traden moedig door en schenen door hunne fiere blikken de menigte en hunne beulen zelve te willen tarten; doch het meestendeel en byzonder eenige vrouwen welke men er tusschen ontdekte, waren als levenloos en moesten door de wachten voortgesleept worden. Eindelyk volgden de geloofsonderzoekers, welke allen, ter uitzondering van den Grooten-Inkwisiteur, lange zwarte sluijers droegen die hun het aengezigt bedekten en hun teenemael vermomden. Onder het dof gebrom der doodsklok trok heel de stoet met statigheid voorby het paleis en ging zich rond het schavot scharen, terwyl de regters onder de tent, welke voor hun bereid was, zich gingen neêrzetten.

Nu werden de gevonnisden aen de beulen overgeleverd, door hen aen de palen des houtstapels geketend en, op een teeken van den Grooten-Inkwisiteur, werd het vuer op verscheidene plaetsen van den houtstapel aengestoken.

Dit afschrikkelyk tafereel welk, misschien, in alle andere omstandigheden het volk zou bewogen hebben, vermogt nu niets op de menigte; want de haet tegen de ketters was zoo groot en zoo algemeen dat, mogelyk, niemand dan de koningin medelyden voor hun gevoelde. Wanneer zy de vlammen zag flikkeren, en met spoed zich verspreiden, werd zy zoodanig getroffen dat

zy nog eene laetste pooging op 's konings gemoed wilde wagen. Met eene halfgebroken stemme riep zy hem toe: ‘Genade, Sire, doe genade!’ -

- ‘Neen, Mevrouw! - antwoordde Filips op een' barschen toon; - wanneer de Inkwisitie uitspraek gedaen heeft, is het niet meer in de magt eens konings iets aen haer vonnis te wyzigen,’ - doch Isabella had deze woorden niet meer gehoord: zy was onder den last haren aendoeningen bezweken en in onmagt gevallen.

De koning scheen zich om dit ongeval weinig te bekommeren: zonder een blik op zyne gemalin te werpen, bleef hy gestadelyk het Auto-da-fe aenschouwen, zoo lang tot dat de vlammen uitgedoofd waren en dat alles in asch verkeerd was.....

De onpasselykheid der koningin stelde een einde aen de feestviering. Eenige dagen na dit toeval verliet geheel het hof Toledo, waer alles weêr tot de gewoone levenswyze terugkeerde.

II.
Isabella en Don Carlos.

Reeds waren er zeven jaren voorby gegaen sedert dat Toledo binnen deszelfs muren de echtverbindtenis van Filips en Isabella had zien vieren; en dit huwelyk, alleen uit staetkundige redens gevormd, had aen haer die zich voor het welzyn van allen opgeofferd had, noch geluk noch vreugde verschaft: zy die de schoonheid en de bevalligheid der fransche vrouwen met een edelmoedig en openhartig karakter vereende, had in haren gemael niets als wreedheid, geveinsdheid, valschheid gevonden. Hunne inborsten waren te verschillig om lang te kunnen overeenstemmen, en ofschoon de koning nog tot geenen hoogen ouderdom gekomen was, had zyn ongebonden leven hem reeds de hairen doen gryzen, en deze pasten geenzins by de frische jeugd der koningin, die niets als eenen walg kon gevoelen voor dezen voorbarigen ouderling. Alles vereenigde zich dus om deze twee persoonen, welke door het lot verbonden waren, van elkander te verwyderen; en de hovelingen, uit vrees van den koning te mishagen, volgden getrouw zyn voorbeeld na, en lieten de koningin alleen aen haer ongelukkig lot over.

Er was nogtans een man aen het hof die Isabella's

schoon karakter naer waerde had weten te schatten, en haer getrouw was gebleven: die man was Don Carlos, oudste zoon en troonopvolger van Filips.

In vroegere dagen was hem de hand van Isabella toegezegd geworden, en nu dat hy haer had leeren kennen, gevoelde hy hoe gelukkig hy zou geweest zyn haer te mogen bezitten. Van het eerste oogenblik dat hy haer had mogen zien, had hy haer bemind, haer eerste oogslag had in zyn hart eene onuitbluschbare liefde aengestoken en hem geheel de uitgestrektheid van zyn verlies leeren kennen. Daer deze liefde nogtans eene misdaed was, poogde de jonge prins zich van zynen drift meester te maken en denzelven gansch in zyne ziel uittedooven; doch te vergeefs! en wanneer hy soms al weenende dacht aen al het heil dat hy derven moest, oh! dan ontstond er in hem een teisterend gevoel van afgunst en van haet tegen zynen vader, tegen zynen vader die hem de zaligheid had ontnomen vóór aleer hy den hemel had mogen zien.

Ja, zoo verre was hy gekomen; maer niet de liefde alleen had hem tot daer gebragt. Van jongs af had hy het ongeluk leeren kennen en was hy van zynen vader verstooten geworden. Zyn levendig en driftig karakter had Filips mishaegd, daerom had hy hem verwyderd en naer de Hooge-School van Alcala gezonden in eenen ouderdom in denwelke de zorgen der ouders nog zoo noodzakelyk zyn, en hunne liefkozingen het grootst, het eenigst geluk eenes kinds uitmaken. Deze omstandigheid nogtans verre van op Don Carlos eenen slechten invloed uitteoefenen, had voor hem de beste gevolgen; want zyn verstand rypte des te vroegtydiger en deed

hem in de studie den middel zoeken om zyne geheime smarten te lenigen. Hierin sloeg hy volkomen, want zyn voortgang was zoo verbazend dat zyne leermeesters over denzelve niet genoeg hunne tevredenheid konden te kennen geven, en wanneer de groote Keizer Karel, na het beheer der Nederlanden aen zynen zoon Filips overgezet te hebben, naer Spanje was getrokken om in het stille klooster van Sint Justus de laetste dagen van zyn woelig leven te gaen doorbrengen, ontbood hy den jongen prins en was verheugd in hem zoo veel schranderheid en zulk een verheven verstand te ontdekken. Geheel zyn eigen karakter hervond hy in dit van zynen kleinzoon, en dit maekte hem zoo gelukkig dat hy gedurende verscheidene dagen Don Carlos by zich hield en hem intusschen het verhael deed van alle zyne groote en roemruchtige daden.

De geschiedenis van Karel's regering door hem-zelf verhaeld moest zeker grootsche en verhevene denkbeelden in des jongelings hart ontsteken en hem met nayver bezielen, ook zwoer hy driftig het glorieryk voorbeeld des keizers te volgen en er zich altoos op toeteleggen zyne volken gelukkig en geëerbiedigd te maken.

Helaes! het lot had er anders over beslist!

Wanneer nu de tyd gekomen was dat de prins niet langer meer in de Hooge-School kon verblyven, werd Filips genoodzaekt hem aen het hof te roepen. Don Carlos ontving deze boodschap met verrukking: hy hoopte dat hy nu zyne uitgebreide kennissen ten nutte zoude mogen besteed hebben, en dat hem een gewigtig ambt, waertoe hy regt had, in den raed of in het leger, zou opgedragen worden; doch hierin werd zyne verwach-

ting te leur gesteld. Filips geveinsd karakter kon de openhartigheid en het edelmoedig gedrag zyns zoons niet verdragen, en, buiten de eerbewyzen welke men aen den kroonprins niet weigeren kon, werd hem niets verleend. Die slag was te gevoelig voor den jongen prins om daer door niet zeer te lyden: zyn gemoed begon op den koning verbitterd te worden, en zyne ongestuimigheid, die door de opvoeding wel gematigd, maer niet geheel uitgedoofd was kunnen worden, begon soms nu weêr de overhand te krygen.

Dit was de man, die, zoo dikwyls het hem toegelaten werd, Isabella's eenzaemheid kwam deelen, haer vertroosten en ook troost by haer zoeken.

Deze byeenkomsten waren voor de koningin de eenigste heilvolle oogenblikken welke zy mogt doorbrengen. De handelwyze van Don Carlos was zoo kiesch en zoo grootsch; hy kende zoo wel de tael des harten, zyne tranen mengden zich zoo dikwyls by degene der koningin, dat zy niet nalaten kon eene vergelyking te maken tusschen vader en zoon, en dan werd zeker het pleit niet ten voordeele van Filips beslist. Zy gevoelde dat Carlos haer geluk zoude hebben kunnen bewerken; - hun ouderdom, hun karakter kwamen zoo goed overeen, - en wanneer zy aen dit alles dacht, sloop zy in mymering weg en vormde de zoetste en zaligste inbeeldingen. Zoo drong de liefde haer allengs in het harte en opende onder hare voeten den afgrond waerin zy moest vergaen.

Intusschen waren er gewigtige gebeurtenissen in de Nederlanden voorgevallen. Filips, die ras de lessen, hem door zynen vader voorgehouden, had vergeten,

had welhaest aen deze gewesten zyne drukkende dwinglandy doen gevoelen. De uitgebreide handelsbetrekkingen der Nederlanden met Duitschland hadden hier spoedig de geloofshervorming door Luther en Calvien gepredikt, bekend gemaekt en aen dezelve ontelbare aenhangers verworven. De koning, hier van bewust, gebood de invoering der Inkwisitie; doch deze maetregel die aen alle betrekkingen met Duitschland een einde moest stellen en zelfs de dood van handel en nyverheid voor gevolg zou gehad hebben, vond hier eenen buitengewoonen tegenstand. De nieuwe leer was niet alleen tot de geringste standen der maetschappy, maer zelfs by de voornaemste edelen doorgedrongen, en ieder voor zyn leven bevreesd, bood weêrstand aen een bevel, dat hem niet alleen aen zyne wettige regters onttrok, maer nog aen de willekeurigheid der geloofsonderzoekers overliet.

Weldra verhieven zich langs alle kanten de hevigste klagten, en Margareta Van Parma, welke in 's konings naem het beheer der Nederlanden had, werd gedwongen den graef van Egmont tot Filips te zenden, om hem te smeeken aen de verzoekschriften des volks regt te doen.

De koning stemde in eenige dier eischen toe, en beloofde stelliglyk van binnen korten tyd zelf overtekomen, om door eigen oogen zich te komen overtuigen van hetgeen nog behoefde gedaen te worden; doch inwendig gekrenkt omdat, voor de eerste mael, zyn wil voor den wil des volks had moeten buigen, gebood hy, in het geheim, aen den hertog van Alva een talryk leger te verzamelen om naer Neêrland de uitvoering zyner be-

velen door de magt der wapenen te gaen ondersteunen.

Egmont die aen het hof alle de eerbewyzen had verkregen welke men aen zynen verheven rang verschuldigd was, werd ook aen de koningin en aen Don Carlos voorgesteld, en deze, verheugd van den grooten krygsman, den dapperen veldoversten die zoo dikwyls op het slagtveld den zege had weten te behalen, te leeren kennen, ontving hem met de grootste gulheid en ondervroeg hem nauwkeuriglyk over den waren toestand der zaken. De regtzinnige Egmont verhaelde hem de bloote waerheid, zonder iets te verzwygen, en deelde hem tevens de beloften van Filips mede. De prins, die te goed het karakter zyns vaders kende, wist zeker dat hy zich niet door het volk de wet zoude hebben laten opleggen zonder daer over eene schrikkelyke wraek te nemen en geloofde niet aen de schoone woorden des konings; nogtans, deelde hy dit gedacht aen Egmont niet mede, en verzekerde hem dat hy de verzoeken der Nederlanders uit geheel zyne kracht zou ondersteund hebben. De Graef bedankte hem in naem zyner landgenooten en vertrok eenige dagen later naer Brussel terug om eene blyde tyding aen Margareta en aen het volk overtebrengen.

Filips, nogtans, om aen zyne woorden eenen schyn van waerheid te geven, maekte groote toebereidsels om de reis van Vlaenderen te ondernemen, doch intusschen deed hy Alva zyn vertrek verhaesten, en wanneer deze vaerdig was om zynen togt te beginnen, legde de koning het masker af en gaf zyne opregte meening aen geheel het hof te kennen.

Groot was eenieders verwondering; en Don Carlos,

wanneer hy dit voornemen verstaen had, wilde geene middelen onaengewend laten om zyn' vader van besluit te doen veranderen.'

- 'Sire, sire, - sprak hy hem, - herinner u wat gy aen uw volk beloofd hebt en wees indachtig dat de woorden eens konings geheiligd moeten zyn; gebruik geen geweld vóór dat alle andere middelen uitgeput zyn.....'

- 'Wat durft gy vragen, Don Carlos? Denkt gy dat ik de gruwelen kan gedoogen die dagelyks in de Nederlanden geschieden? Denkt gy dat ik de dienaren des Heeren zal laten hoonen en mishandelen, dat ik de heilige tempels zal laten uitrooven en plunderen door eenen hoop muiters, die den spotnaem van geuzen hebben durven nemen, zonder over hunne wanbedryven eene ysselyke wraek te nemen....'

- 'En moeten de misdryven eeniger dweepers door geheel het volk geboet worden, Sire?....'

- 'Wanneer het zich tegen zulke heiligschending niet verzet, is geheel het volk pligtig. Daerenboven, sints lang smeekt my myne zuster Margareta haer van het beheer te ontslaen, en Alva is de man die het meest geschikt is om hare plaets te vervangen. Met eene handvol krygsknechten zal hy haest de rust hersteld hebben.'

- 'Gy bedriegt u, Sire, - hernam Don Carlos, wiens toorn ontsteken was en byna geene palen meer kende, - wanneer het volk zal weten dat eene vreemde magt nadert om het te onderdrukken, om zyne vryheid, en zyne regten onder de voeten te trappen, zal het opstaen en zich wapenen als een enkele man om het

geweld met het geweld aftekeeren. Sire! een volk dat voor zyne vryheid strydt, is onoverwinbaer!!....'

Deze stoute woorden vergramden den koning zoodanig dat hy in woede opsprong en met eene luide stemme riep: 'Sedert wanneer durft myn zoon als verdediger der muiters optreden en myne bevelen laken? Denkt hy dat zyn wil mynen wil zal veranderen? Neen! Alva's vertrek is vastgesteld: - Alva zal vertrekken!'

- 'En ik, - riep de prins welke door gramschap zoodanig vervoerd was dat hy niets meer ontzag, - ik heb gezworen dat Alva den spaenschen bodem niet zal verlaten,' - en ter zelfder tyd zynen dolk uit den gordel getrokken hebbende, poogde hy den hertog het stael in de borst te jagen, doch deze rukte hem het moordtuig uit de hand.

Filips was heimelyk verheugd zynen zoon onder de oogen der hovelingen vernederd te zien, en zich eensklaps bedarende, gebood hy hem zich dadelyk in zyn vertrek te gaen opsluiten; de prins over zyne nederlaeg te zeer aengedaen, gehoorzaemde zonder een woord tegen te spreken.

Verscheidene dagen verliepen er, en Alva, getrouw aen 's konings bevel, was aen het hoofd zyns legers naer de Nederlanden afgezakt. Deze tyding was echter spoedig aldaer verspreid geweest, en de prins van Oranje, die aen het spaensche hof wakkere bespieders onderhield, was terstond van Filips geheim voornemen getrouwelyk onderrigt geworden, en daer hy voorzag dat Alva's wreedheden de provincien door den keizer met zoo veel moeite en behendigheid vereenigd, voor eeuwig van Spanjes kroon zouden gescheiden hebben, durfde

hy aen Don Carlos voorslagen van zich aen het hoofd des volks te komen plaetsen om het oppergezag uitteoefenen, verzekerd dat Alva niets tegen den zoon zyns vorsts zou hebben durven ondernemen, en dat Filips, wanneer eens de zaek verrigt was, gedwongen zou worden zyne toestemming te geven tot iets wat hy niet had kunnen beletten. ‘Kies, Prins, - zoo eindigde Oranje's brief, - kies of deze gewesten te verliezen of over hen te gebieden!’

De keus des prins was haest gedaen en alles voor zyn vertrek bereid. Nogtans wilde hy zich niet verwyderen zonder aen Isabella, aen haer die hy zoo zeer beminde een laetst vaerwel te zeggen, haer voor de laetste mael te zien, een zoen van haer te erlangen, en dan te vlugten; - te vlugten verre van haer die hy toch nimmer zou vergeten.

Het gesprek dat hy aen de koningin vroeg, werd hem op het oogenblik toegestaen, en zoo haest hy by haer toegelaten was, legde hy het doel zyner komst uit en gaf haer zyn voornemen te kennen.

Isabella was te voorzigtig om deze onderneming goed te keuren en trachtte Don Carlos op zyn besluit te doen terugkomen. ‘Zoo uwe pooging mislukt, zoo Filips, uwe vlugt bewust, u doet achterhalen en aenhouden eer gy nog Spanje verlaten hebt, wat zal er dan met u geworden?... Gy kent het onverbiddelyk karakter des konings die reeds op u zoo zeer verbitterd is: denkt gy niet dat hy alles zal durven ondernemen?... Oh! geloof my, Carlos, myn vriend; laet dit voornemen varen, laet de Neêrlanders aen hun ongelukkig lot over: wy kunnen, helaes! niets om hetzelve te verzachten.....

En waerom zoudt gy my verlaten, gy, myn eenigste troost, myn eenigste vriend? Waerom wilt gy de ellende der koningin nog vergrooten; bemint gy my niet meer?....'

- 'Ik, niet meer beminnen, ô engel! u niet meer beminnen!! Wanneer de adem my zal ontgaen, dan eerst zal ik ophouden u te beminnen, u te aenbidden. Luister, Isabella, - ging de prins voort, - het oogenblik der scheiding is dáér, want niets kan myn besluit doen veranderen; dit oogenblik heb ik gekozen om u myn hart open te leggen. Sedert den eersten dag dat ik u zag, minde ik u; sedert dit oogenblik gevoelde ik wat heil ik verloren had... doch gy waert de gemalin myns vaders, en deze liefde die my ongelukkig maekte, moest ik aen alle oogen verbergen! Gevoelt gy nu, wat folteringen ik heb moeten onderstaen, hoe zeer myne ziel is geknakt geworden, en verschoont gy my niet wanneer ik als een zinnelooze u toeroep: Isabella, ik bemin, ik aenbid u!....'

- 'Zwyg, zwyg, Carlos; de koningin gebiedt u zulks.'

- 'Er is hier geene koningin, - hernam de jongeling, - er is hier niemand dan eene vrouw die my trouwloos is ontroofd geworden en aen wier voeten ik, smeekend, om medelyden bid zonder dat myne stem haer hart kan bewegen, want ook zy is wreed en onmedoogend zoo als alles wat my omringt.'

- 'Oh! neen, Carlos, neen! dit was ik nooit! Zou ik vergeten zyn dat wanneer eenieder de koningin vlugtte, omdat zy van haer' gemael verlaten was, dat gy dan alleen hare eenzaemheid kwaemt verlevendigen en haer vertroosten! Oh neen! - ging zy voort, - neen! dit kon

ik nooit uit het geheugen verliezen. Uwe tegenwoordigheid was myn leven, uw byzyn myn eenigst geluk!.. U te zien was steeds myn verlangen, - wanneer ik u hoorde naderen, wanneer ik uwe voetstappen erkende, oh! dan klopte my het harte zoo zeer.... oh! Carlos, myn vriend! zoo deze bekentenis u moet gelukkig maken, welnu! ten koste myner eer, ten koste van al wat my heilig en duerbaer is, zal ik het u durven belyden: Isabella is even pligtig als gy; zy ook heeft de magt der liefde beproeft, zy ook mint u, Carlos!....'

By deze laetste woorden borst de koningin in eenen vloed van tranen uit en verborg haer aengezigt op de schouders van den prins, welke, verrukt over het geluk van dien stond, haer met teêrheid in zyne armen drukte en hare zachte wangen met vurige zoenen overlaedde.

'Gy mint my, - riep hy in vervoering uit; - gy mint my, Isabella! oh! vergeef, vergeef, ô engel, zoo ik durfde lasteren, zoo ik u beschuldigde! Ik was zinneloos wanneer ik twyfelde.... Ik bezit uwe liefde, Isabella, gy bemint my! Oh! grooter zaligheid kon ik nimmer verwachten, en wie zou dit heil kunnen verbreken?...'

- 'Ik,' - sprak de koning die het gesprek afgeluisterd had en op dit oogenblik het vertrek binnen trad, door Ruy Gomez, zyn gunsteling, en den kardinael Spinosa gevolgd.

'Myne Heeren, sprak Filips, ik lever u myn' zoon over, dat hy als staetsgevangene in zyn vertrek opgesloten en nauw bewaekt worde. De Inkwisitie zal over zyn lot beslissen.'

De onverwachte komst van Filips had de twee geliefden als verplet. Isabella, verschrikt, was in bezwy-

ning gevallen, en Don Carlos liet zich gedwee door Gomez wegleiden zonder den minsten tegenstand te bieden. Nog eenen laetsten blik wierp hy op haer die hy meer dan het leven bemind had, en welke hy nimmer zou weêrgezien hebben.

III.
Sic transit gloria mundi.

De aenhouding van Don Carlos had in geheel Spanje, doch byzonder te Madrid eene groote verwondering en eene pynlyke gewaerwording gebaerd. In het algemeen werd de Prins zeer bemind; en daer men de reden zyner inhechtenisneming niet kende, kon men zich niet inbeelden waerom de koning zich zoo streng betoonde. Het volk hoopte nog altoos dat Filips zich zou hebben laten bewegen en genadiglyk een' misslag vergeven hebben; maer zoohaest men vernomen had dat de Inkwisitie hem moest vonnissen, verloor eenieder den moed. De gewoone uitslag harer bloedige vonnissen was te zeer bekend om een oogenblik te twyfelen welk lot Don Carlos zou ondergaen. Te vergeefs waren er in den raed warme verdedigers van den Prins opgetreden: de meerderheid had ingevolge 's konings wil beslist, en, om te bewyzen dat van zulkdanig een geval reeds een der spaensche koningryken een voorbeeld had opgele-

verd, was men te Barcelona het vonnis uit het stof gaen opgraven by hetwelk Don Juan II. zyn oudsten zoon Karel, Prins van Viana, had ter dood verwezen.

De jonge Prins vermogt dan niets op zyne regters.

Om een uitstekend bewys harer magt te geven, om te betoonen dat koning en prins, burger en edelman, met een woord alle de standen der maetschappy voor haer moesten buigen, had de Inkwisitie de strengste straf uitgesproken en den Prins ter dood veroordeeld.

Sedert zyne aenhouding had de koningin de dagen in droefheid en geween overgebragt, doch zoohaest de tyding zyner veroordeeling haer geboodschapt werd, vaegde zy zorgvuldiglyk hare tranen af, trok hare schoonste en rykste kleederen aen en tooide zich met de kostbaerste juweelen welke zy bezat, want zy had voorgenomen Filips te voet te gaen vallen om hem het leven zyns zoons aftesmeeken; en om des te beter haer doel te bereiken, gebruikte zy alle die kleine listige middels waervan de vrouwen zich zoo goed weten te bedienen om hare schoonheid te verheffen en beter aen het hart eens mans te spreken.

Eerst wilde Filips zyne gemalin niet ontvangen, doch daer zy verklaerde den drempel zyner vertrekken niet te willen verlaten vóór hem gezien te hebben, stemde hy eindelyk toe haer aentehooren.

‘Wat verlangt gy, Mevrouw, - sprak de koning op eenen dorren en koelen toon; - spreek, en spoed u, want ik heb haest.’

Isabella die zich wel aen een slecht onthael doch niet aen zulke onverschilligheid had verwacht, voelde den moed haer ontgaen, en vóór Filips voeten nedervallen-

de, stamelde zy: ‘Genade, Sire, genade voor Don Carlos!’

- ‘Ik had my aen uw bezoek verwacht, Mevrouw, - ging Filips op een' geveinsden toon voort, - en het was om u, om my een pynlyk oogenblik te sparen dat ik weigerde u te ontvangen. Denkt gy niet dat my het hart bloedt wanneer ik mynen eenigen zoon, mynen troonopvolger moet door de handen des geregts laten omkomen? Gelooft gy niet dat ik hem zou genade verleenen zoo niet myne magt door de magt der Inkwisitie beteugeld wierd?....’

- ‘Oh! Sire, - riep Isabella die met verontwaerdiging opsprong, - voeg de huichelary niet by de wreedheid! Neen! nimmer zult gy my doen gelooven dat de magt eens konings voor eene andere moet buigen: het regt van genade kan u nimmer ontnomen worden.’

- ‘Genoeg, Mevrouw, genoeg! Niets kan myn besluit doen veranderen.’

- ‘Gedenk, Filips, dat hy uw zoon, dat hy uw bloed is....’

- ‘Wanneer ik slecht bloed heb, doe ik my eene ader openen. En wie, - zeg wie, Mevrouw, zal myne strengheid durven laken? Is Don Carlos niet pligtig van de misdryven waervan hy beschuldigd was? Heeft hy niet met de ketters der Nederlanden samengespannen en zich aen hun hoofd willen gaen stellen om myn gezag, myne heerschappy om verre te werpen?....’

- ‘Ik weet niets, - onderbrak Isabella, - als dat hy uw zoon is en dat een vader zyn kind niet mag moorden;’ doch Filips zonder op hare woorden te letten, ging voort:

- ‘Heeft Don Carlos zich niet verstout de hand te heffen op een' myner getrouwste dienaren en getracht hem het hart te doorbooren? Eindelyk, Mevrouw, heeft hy my niet persoonlyk beledigt met my uwe liefde, die my zoo duerbaer was, te ontrooven.’

- ‘ô Spotterny! - riep de koningin, door den schamperen toon op welken Filips deze woorden had uitgesproken ten uitersten gebelgd, en het gevoel van eigenwaerde welk zy had afgelegd om zich voor hem te vernederen, terugkrygende; - Gy hechtet weinig prys aen myne liefde, Filips; gy hebt nooit iets gedaen om dezelve te verkrygen. In dit paleis waer ik nevens u de eerste plaets moest bekleeden was myn lot harder dan dit der geringste vrouw van Spanje. Neen, Filips, neen! Nooit heb ik u bemind, nooit hebt gy myne liefde bezeten! Don Carlos alleen had den weg myns harte gevonden; hem alleen beminde ik; om zyn leven te behouden wil ik het myne te pand geven!....’

- ‘Isabella, - riep Filips die, ten top der woede gestegen, de hand aen 't gevest des degens sloeg; - Isabella! deze woorden zyn uw doodsvonnis, en myne hand....’

- ‘Gy zoudt niet durven de hand leggen op de dochter van Katharina van Medicis, op de zuster van Karel IX, Filips! daervoor zyt gy te laf! Uw hart is de schuilplaets aller ondeugden! Ondankbare zoon, ontaerde vader! eens zal het nageslacht u doemen zoo als Isabella de verachting op uwen naem werpt en hem vloekt!!’

Hare houding by het uitspreken dezer woorden was zoo fier en zoo trotsch; hare blikken zoo strak dat Filips dezelve niet verdragen kon, en zyne gemalin liet ver-

trekken zonder tegen haer iets te durven ondernemen.

Thans was er geene hoop meer voor Don Carlos. De bekentenis der koningin had het besluit van Filips nog meer gesterkt, en den 25^{en} July 1568 moest de ongelukkige Prins zyn doodvonnis ondergaen.

Filips deed alom het gerucht uitstroeyen zonder dat iemand daer aen geloof hechtte, dat zyn zoon ten gevolge van ziekte overleden was, en bevool hem op het prachtigste te doen begraven. In het openbaer scheen hy dit verlies uitermate te betreuren, maer in het geheim verheugde hy zich verlost te zyn van hem dien hy als zyn grootsten vyand aenschouwde, en koesterde de hoop nog eene wraek te kunnen uitoefenen op haer die hem zoo zeer beledigd had en voor wie hy had moeten beven.

Echter, daer Isabella in haren broeder den koning van Frankryk, een' magtigen beschermer zou gevonden hebben, en daer het voor Filips ongeraden was zich een' dergelyken vyand op den hals te halen terwyl het oproervaen in heel Neerland was opgesteken, dierf hy jegens haer geene geregtsmiddelen aenwenden en besloot zich in stilte van haer te ontmaken.

Isabella, onbewust van het lot welk zich voor haer bereidde, had sints den dood van Don Carlos zelden hare vertrekken verlaten. Het eenigst heil dat zy nog genieten mogt, was haer ontnomen: voortaen was het leven haer een last, - en, getrouw aen de gedachtenis van hem die zy zoo zeer bemind had, bragt zy heele dagen door met weenen en bidden. Zy beweende het ontydig verlies van den jongeling zoo wreed aen het leven ontrukt en zy bad God dat hy haer welhaest met hem mogt vereenigen.

Hare wenschen werden spoedig vervuld. Een langzaem vergif, door Filips handen geschonken, doorliep haer gestaêg de aderen; eenmael werd het lichaem te zwak om aen deze vernielende kracht te wederstaen, - en, des konings wraek was voltooid.(*)

Het was nacht wanneer men Isabella's dood den koning kwam boodschappen, en Filips door eenige hovelingen vergezeld, begaf zich terstond naer hare kamer om zich daervan te verzekeren.

Daer bleef hy eenige oogenblikken voor het doode lichaem staen, en door de blauwverwige plekken die zich op Isabella's aengezigt vertoonden, kon hy zich overtuigen dat hy eene gruweldaed meer by alle zyne gruwelen mogt voegen.

Eenige oogenblikken bleef hy, met strakke blikken, op het bleek en door het lyden afgehaeld gelaet zyner gemalin staren, en dan, het doodskleed over haer werpende, keerde hy zich om, en sprak tot zyn gevolg: ‘Myne heeren, draegt zorg dat deze droeve tyding, by het aenbreken des dags, aen het volk bekend gemaekt worde, en dat het God bidde de ziel der koningin in genade te ontvangen; - en gy Mynheer De Lermes, zegde hy tot een' der hovelingen, hem een weinig ter zyde brengende: - bereid alles voor uw vertrek. In mynen naem zult gy de hand der prinses Anna, dochter des keizers gaen vragen. Ik heb noch zoon, noch gemalin meer, - en Spanjes troon wacht eenen opvolger!’

S. BLEREAU.

(*) Zy stierf den 23 November 1568.

De waerzegster.

Welaen dan, aerdig meisje,
Gy wilt het, 'k zal bespeuren
In uwe schoone handjes
Wat u nog moet gebeuren.

'k Weet, het verheugt u, meisje,
Dat u by ieder nacht,
Zoo als een streelend engel,
Een droomgenot verwacht.

Welnu geef my uw' hand dan,
Opdat ik moge zien
In welken streek of lande
Uw lieve geest zal vliên. -

Zie, wen de zon is onder
En dat de nacht komt aen
Die zyn gestarnden mantel
Ronds om u heen komt slaen;

Dan komt de zoete slaep ook
En dekt uw oog met lust;
Ja, alles is dan vreedzaem
En alles is in rust.

En ook uw zoet gelaet is
Zoo lief, zoo wonder schoon,
Dat ieder jongling zeker
U werpen zou de kroon.

Alleen uw mondje lacht nog
Terwyl gy rustig droomt
En ziet dat aen uw zyde
Een trotsche jongling koomt,

Die, stil als een bewaerder,
Om uwe bedkoets zweeft, -
En g'looft my, ja, die jongling
Voor u is 't dat hy leeft. -

En als, te middernachte,
De klokke twelve zet
Dan lispelt hy in 't oor u
Een treurig mingebed:

‘Gy slaept, maer ik moet waken;
Want verre van u heen,
Ontvliedt my rust en sluimring,
Myn tedere aengebeên!’

Zoo komt hy maenden lang reeds
En houdt by u de wacht;
Want 't is naer u alleen slechts
Dat 't vurig harte tracht.

En verder is zyn rede:
‘De glorie zy myn glans
En siere ook eens uw hoofdje
Met heuren lauwerkrans.

Myn' kroonen wil ik leggen
ô Engel! voor uw' voet,
Voor u die 'k, in myn boezem,
Als heerscheres begroet.

Ik min u, ja, voor eeuwig,
In wellust en in smart;
Ik leef en voel voor u slechts,
Voor u slaet warm myn hart.

Gy heldert my de toekomst
En licht het pad my voor;
Ik steeds, ik volg uw schreden
Op 't hoblig glorie spoor.

ô Wordt myn naem eens roemvol,
Dan ook wordt de uwe groot,
Dan blyven die vereenigd
In leven, ja, en dood!

Dan blyven die verbonden
Door liefde en nog door faem,
Dan klinken beider sylben
Slechts als een enkle naem!'

Welaen dan, aerdig meisje,
Gy wilde 't, ik bespeurde
In uwe schoone handjes,
Wat u tot nu gebeurde.

Wat wilt gy dat ik verder
U zegge van het lot;
De toekomst, myne lieve,
Ligt in de hand van God.

Maer ja... ik weet... 'k weet iets nog....
Uw droom zal niet vergaen,
Eén nacht zal nog de beeldtnis
By uwe bedkoets staen;

En by het morgenkrieken,
By 't heengaen naer de mis,
Zal u de jongling groeten
Die, ja, uw engel is.

Met driftige bedeesdheid
Zal hy zyn hart u biên,
En 't jawoord, zoet en teder,
Uit uw' blauwe oogen zien.

JOZEF GEEFS.

Brussel. Mei 1841.

Het doodskistje.
Aen myn' vriend den heere Edward Janssens, Kunstschilder.

Ween, ô moeder, om uw kindje,
't Zy verligting in uw' smart.
In dit kistje slaept uw vriendje,
Al de vreugde van uw hart.

Treurig blikt gy om u henen,
Ademloos ziet thans uw oog
't Troetelkindje dat zich gistren
In uwe armen nog bewoog,
Dat gy gistren aen uw borste
Moederlievend hield geklemd;
Dat u eens tot liefde en wellust,
Hier op aerde was bestemd.

Ho! vergeefs reikt gy nu de armen
Naer dit teêrgeliefde wicht,
Drukt ge nog het moederzoentje
Op het blauw en doodsch gezigt -
Nimmer zal 't u tegenlachen,
Nimmer speelt het op uw schoot;
Stram, en koud aen uwe koosjes,
Rust het zachtjes in den dood.

Ween, ô moeder, om uw kindje,
't Zy verligting in uw' smart,
In dit kistje slaept uw vrindje,
Al de vreugde van uw hart.

Gistren nog waert gy gelukkig
En gy dacht niet aen 't gevaer;
Lief en teder was uw kindje;
Heden is 't u droef en naer;
't Felste wee prangt u den boezem,
En uw hart klopt dof en bang;
't Derven van uw dierbaerst kleinood,
Rekt u de uren treurig lang.

Gretig wacht reeds 't enge grafje,
En de worm op nieuwen buit,
Moeder, geef het nog een zoentje,
Eer gy 't nydig kistje sluit.
Kom, verzaed nog eens uw blikken,
Staer het nog eens liefdryk aen,
Stort nog op zyn paersche wangjes;
Een van liefde teedren traen.

Ween, ô moeder, om uw kindje,
't Zy verligting in uw smart,
In dit kistje slaept uw vrindje,
Al de vreugde van uw hart.

EMM. ROSSEELS.

29 *April* 1841

Vlaemsche Tael.

Dat het gewaende opdringen der Nederduitsche spraek in de Waelsche provinciën van Belgiën, voor deze eene der hoofdgrieven geweest is, die de onwenteling van 1830 tot uitslag gehad hebben, zullen wy zeker aen niemand moeten leeren. Zelfs hier te lande, by ons, Vlamingen, vonden de klagten der Walen gehoor, hun ongenoegen scheen ons regtveerdig en wy hielpen hen, met het woord en het zweerd, het ingebeelde juk afschudden. Er was inderdaed in 1830, nog geen enkel neêrduitsch woord van Bestuers wege, in de waelsche gewesten gesproken, het Fransch weêrgalmde alleen in hunne raed- en pleitzalen, het Nederduitsch bestond er slechts by vorm van ontwerp; niet verder. Dit ontwerp nogtans, door het voormalig staetsbestuer aengenomen, gaf den Walen regt genoeg zich onvergenoegd en gekwetst te betoonen, daer het hunne toekomst te bedreigen scheen, en hun het onderdrukken van tael en volksgeest liet vooruitzien. De Walen dan, vonden by ons warme voorstaenders en hunne zaek werd met moed en overtuiging bepleit.

Willem I valt, en plotselings verandert het tafereel, plotselings grypt er eene overdrevene wederwerking plaets. De fransche spraek wordt niet alleen in hare regten behouden, zy neemt geweldig die van hare nederduitsche zuster in. Het neêrduitsch, roept men, was het troetelkind van Willem! Weg met het Neêrduitsch! En raedhuis en pleitzael hooren te Gent, Antwerpen, Leuven de klanken eener voor ons vreemde sprake wedergalmen. Dit nu was eene dier overdrevenheden welke

altoos het eigen aller onwentelingen, aller gistingen geweest zyn; en niemand twyfelde of de verkalming der natie zou weder alles tot het natuerlyke, tot het regtmatige hebben terug gebragt. Men had, helaes! zonder den geest van eigenbaet en overmagt gerekend. De Walen ontkenden ons het regt dat wy voor hun herwonnen hadden, het regt onze tael door onze eigene gezaghebbers te hooren spreken, en, tegelyk met dit en door dit, ontkenden zy ons alle de regten van een vrye volk. Men zag te laet welk een misstap de Vlamingen begaen hadden met de Walen te veel veld op hen te laten winnen; zy waren door hunne regtschapenheid bedod.

Door een onvermydelyk gevolg van het indringen eener vreemde spraek by onze taelgenoten, werden het meestendeel onder hen tot alle openbare ambten onbekwaem; de plaetsen en bedieningen van allen aert werden door de Franschsprekenden ingenomen: Vlaemsch-Belgiën was een overwonnen land. Wel is waer plaetste men in de *Constitution* of Grondwet van den nieuwgevormden staet, eenige woorden door welke men de regten onzer moedertael scheen te herkennen; maer dit juist was de strik in denwelke men ons vangen moest. Men liet, zoo 't scheen, het vrye gebruik der talen toe; en inderdaed verdelgde men de spraek van het meerendeel der Belgen.

Het zal aen sommigen wonder voorkomen dat er, van den beginne af, geene klagten tegen zulk eene schandelyke partydigheid in het uitleggen der grondwet aen het staetsbestuer zyn toegezonden, dat er zich geene stemmen tegen zulk eene wraekroepende onregtigheid hebben verheven. De rede hiervan is gemakkelyk optespeuren. Men gedenke slechts den staetkundigen stand onzes vaderlands tydens de jaren welke onmiddelyk dat der omwenteling opvolgden; men gedenke hoeveel misgunst het buiten zyne grenzen aentrof, hoe vele partyschappen hetzelve van binnen verdeelden.

De party aen het huis van Oranjen verkleefd, was niet de geringste in getal, maer zeker was zy het in magt, in moed, in invloed en in echte staetkundige begrippen. Niet dat er in haren schoot geene edeldenkende vaderlanders te vinden wa-

ren, maer deze kregen het bewind der party niet in handen, en dan nog hadden die niet berekend dat het stamhuis van Oranjen, gedurende deszelfs korttydige regering, immer door onze hooge geestelykheid en hoogen adel gelaekt, hier te lande geene diepe wortels genoeg had geschoten om zynen val door de menigte te doen betreuren; dat het, integendeel, zich altoos het gemoed der Belgen vervreemd had, met, onder voorwendsel van hoogere beschaving en verhevenere bekwaemheid, de Hollanders in alle eer- en gezaggevende ambten den voorkeur te geven. Deze staetsparty daerenboven bezat veleer eene lydende als eene werkende kracht; zy stond het nieuwe staetsbestuer van Belgiën niet openlyk ten stryde; maer zocht het door aenhoudende tegenkanting en weigering van medewerking ten onder te brengen. Eenige aenslagen poogde het, wel is waer, gewapender hand, doch deze waren by gebrek aen overleg en algemeenheid, onbeduidend, en mislukten telkens. Dezelve konden bygevolg aen het staetsbestuer geene ernstige vrees inboezemen. De party was zonder toekomst, zy had noch een vruchtbaer grondbeginsel, noch eene oude gewoonte, noch de voorliefde des volks tot grondlage, en mogt dus weinig schaden. Ongelukkig voor ons hadden de aenslagen door haer gewaegd in vlaemsche steden plaets gehad, en de Walen maekten van dezen toeval gebruik om alle de Vlamingen voor vyanden der onwenteling te doen doorgaen en aen het toenmalig Bestuer wys te maken zich op hen alleen te betrouwen.

Wie het op dit tydstip had durven wagen de stemme ten voordeele onzer moedertael te verheffen, zou zeker, voor eenen vyand van Staet en Vaderland uitgescholden, hebben moeten terug deinzen. De fransche dagbladen hadden hem, in de Vlaemsche steden zoowel als elders, voor eenen verrader uitgekreten; en die zelfs die hy dienen en bevoordeelen wilde, zouden hem mogelyk den eersten steen hebben toegeworpen. - Worden niet alle grondwettelyke staten door de dagbladen bestuerd, zyn niet alle onze dagbladen door Franschen geschreven, en wat heeft een Franschman toch gemeens met de regten of het welzyn der Vlamingen? Is gansch ons Belgiën niet geschapen om

in massa aen Frankryk ten schilde te dienen en in het verdeelde tot schuilhoek en tot buit aen de gelukzoekers van heenwaerts Quiévrain. - Wat had dan een Vlaming nuts kunnen stigten met de regten onzer moedersprake te verdedigen, zoo lang de nieuwe staet op geene vaste grondvesten geplaetst was, zoo lang het geschil met Holland onbeslist bleef. Geen! volstrekt geen! De Walen hadden het bewind in handen en onze vyanden voerden het woord in alle dagbladen. Zelfs de vlaemsche letterkunde werd niet voor hetgene zy was, voor eene pooging tot beschaving, verlichting en opwekking van den volksgeest, maer als een voortdurende aenslag der Orangisten, beschouwd. Eenige veranderingen in de oude spelling ingevoerd, ofschoon dan nog door den tyd noodzakelyk gemaekt, door de rede en de taelgronden gewettigd, waren onzen vyanden genoeg, tot deze beschuldiging aen welke men met welgevallen te Brussel geloof scheen te hechten.

Maer nauwlyks was het vredeverdrag tusschen ons en Holland gesloten of de Vlamingen gaven een openbaer bewys van den tegenzin met welken zy zich van hunne heiligste regten beroofd zagen. Het geduld der Vlamingen is groot. Men doorblader de geschiedenis onzes Lands en men zal zich verwonderen over de verdraegzaemheid met welke zy, soms gedurende eene lange reeks van jaren, de schreeuwendste ongeregtigheden geduld hebben. Doch ook het overblad zal steeds van den moed en de volharding getuigen die zy immer in het afwerpen van het te zwaer geworden juk, hebben betoond. Dat het staetsbestuer de geschiedenis van Vlaenderen van tyd tot tyd opslage, opdat het het tydstip niet late voorby vliegen waerop het vraegpunt der taelgrieven nog zonder verbittering, zonder gisting, zonder scheuring beslist worden kan. Acht jaren lang hebben wy gedwee de overheersching der fransche sprake verdragen, hebben wy dezelve met tegenzin, maer met stilzwygenden tegenzin, steeds meer en meer tot in de kleinste zaken laten indringen, en dit om geenen schyn van tweespalt te brengen in een Land welks toekomst nog niet gevestigd was. Men heeft onzen edelmoed niet verstaen; als laffe onachtzaemheid, als slaefsche ne-

derbukking heeft men denzelven uitgelegd. En waerlyk zou het langer zwygen, nu dat onze zaken met den uitlander verëffend zyn, eene echte lafheid, eene onmannelyke nederbukking worden. Doch hiervoor is niet te vreezen; Vlaenderen heeft gesproken en van eeuwen her is Vlaenderens woord onherroepelyk.

Dit nogtans schynt het staetsbestuer niet te willen beseffen. De smeekschriften onzer taelgenoten, die smeekschriften door duizende handen onderteekend, blyven onberoerd in de schriftladen der kamers en des Ministeries, liggen. De aenvragen der Provintie-Raden van Antwerpen en Vlaenderen zyn door het Hooge Bestuer met woorden, ja, maer niet met daedzaken beantwoord; men heeft zich geweerdigd ons te laten weten dat wy niet buiten de wet gesteld zyn, dat men ons niet vogelvry zal verklaren, dan zelfs wanneer wy de stoutheid zouden begaen aen de Hooge Magten in onze moedertael te schryven. Dit, inderdaed, is reeds veel gewonnen!! Het leven is ons gewaerborgd en het zy ons, ten minste voor het oogenblik genoeg. Wat geeft het ons dat er voor ons en onze Taelbroeders noch toetreding tot openbare ambten, noch herkende wetten, noch openbaerheid van raed- en pleitzalen bestaet! Wat geeft het ons dat de Walen het juk van hetwelk wy hen ontlast hebben, dubbelzwaer op de schouders doen wegen? Niets in der waerheid, minder dan niets, niet met al!

Zoo schynt ten minste de Provincie-Raed van Henegouwen te denken. Gewis had dezelve anders zyn ongehoord, zyn ongelooflyk besluit niet laten doorgaen.

Ieder weet dat de Provincie-Raed van Antwerpen in zyne zitting van 1840 eene zeer gematigde beslissing had genomen by welke er werd vastgesteld dat er voortaen niemand door de provincie tot een ambt welk in aenraking met onze bevolking zetten kan, zou benoemd worden, zonder de volkstael magtig te zyn; dat daerenboven het staetsbestuer zou worden aenzocht geene bedienden meer naer onze gewesten te sturen tenzy deze eenigzins in het vlaemsch geoefend waren; en voortaen de plakkaten in beide talen te willen overzenden.

Dit zeker was niet te veel gevergd; het was het honderdste schier van dat wat wy te eischen hebben; en dit nog is den Provintie-Raed van Henegouwen als een ongrondwettelyke maetregel, als een misbruik van magt, als eene inbreuk op de regten der Walen in het algemeen, en der Henegouwers in 't bezonder, voorgekomen. In de zitting door dien raed, op 13 July 1841, gehouden, heeft een van deszelfs leden, de Heer *Castiau,* eene redevoering uitgesproken in dewelke hy de Vlamingen als twistzoekers en wetbrekers voorschetste, omdat zy wilden dat de ambtenaren in hunne streken de kennis bezaten zonder welke alle andere kennissen verloren gaen, die der tael van de bevolking met welke zy te handelen hebben; en de raed van Henegouwen heeft beslist aen het staetsbestuer eene wet over het gebruik der talen te vragen. Dit is ook wat wy wenschen, maer niet in den zin der Henegouwers.

Volgens den H. *Castiau,* had het staetsbestuer by koninglyk Besluit, de beslissing der vlaemsche Provincie-Raden moeten te niet doen, want zegt niet het Art. 23 der Grondwet dat *het gebruik der talen goeddunkelyk is,* dat het *alleen door de wet,* en slechts in wat zaken van Regt en Bestiering betreft, kan geregeld worden? Zegt het Art. 6 derzelfde Grondwet niet ten andere dat de Belgen *voor de wet gelyk zyn,* dat zy tot *alle burgerlyke en krygsambten* kunnen worden toegelaten? En hieruit besluit de H. *Castiau* dat de Walen het regt hebben alle ambten in de vlaemsche provincien te bekleeden zonder een enkel woordje van de tael der Vlamingen te verstaen. Beter, redekundiger is het gewis onmogelyk te redeneren! Indien wy de eer hadden Minister te zyn zouden wy zeker beproeven de woorden van dien Heer tot eene daedzaek te herscheppen: een Vlaming die geen woordje fransch verstond, een Vlaming die noch lezen noch schryven kon, zouden wy onverwyld als Gouverneur naer Bergen afzenden, en dan - zoo de provincie-raed van Henegouwen zich hier over by ons kwam beklagen - zouden wy zyne klagten, met zyne eigene uitlegging der Art. 6 en 23 der Grondwet, beantwoorden.

In der waerheid, het voorstel van den H. Castiau en het

eenstemmig besluit welk het door den Provincie-Raed van Henegouwen is aengenomen, zyn ten hoogste belachelyk, en ongetwyfeld zouden wy er niet het minste van gewaegd hebben, indien ze niet tevens den geest van eigenbaet en wangunst tegen de Vlamingen, die sommige der Walen bezielt, hadden blootgelegd; indien dit gedrag der Walen, die klagen waer zy in het minste geen regt hebben, de scherpste hekeling niet was der lafheid en zorgeloosheid onzer vlaemsche Provincie-Raden, die zelfs niet durven smeeken, wanneer zy zouden mogen vergen en eischen!

Wat is er in 1841 door de Provincie-Raden in wat de taelgrieven aengaet, verrigt? Tot heden is er in Oost-Vlaenderen geen woord van dit onderwerp gerept, en in Antwerpen ware het beter dat er niets van gerept was geworden. Het was een pynlyk schouwspel de zitting by te woonen in dewelke er over de taelgrieven gehandeld werd, en, zeggen wy het rond uit, de beslissing van onzen Provincie-Raed was schandelyk, en schandelyk waren de middelen door den H. Henry De Brouckere, Gouverneur, gebruikt, om eenen volledigen invloed op de beraedslaging uit te oefenen. Het meerendeel des raedsheeren, heeft niet volgens overtuiging maer onder de werking eener bedreiging gestemd. De Heer De Brouckere had alle redenen uitgeput om den Raed te overtehalen om zich met geene taelgrieven bezig te houden, hy had het zich niet geschaemd het misnoegen en de beslissing van de raed van Henegouwen als middel in te roepen, had het zich niet geschaemd den Raede uitwerksels te beloven van zyne persoonelyke bemiddeling by het Hooge Bestuer, daer het reeds door de daedzaken bleek dat die bemiddeling in 1840 magteloos was gebleven en slechts eenige onbeduidende brieven, ledige beloften en verbloemde van de handwyzingen, had voortgebragt. Doch de Raed wankelde, en de H. De Brouckere nam tot zyne *ultima ratio,* tot de bedreiging, zynen toevlugt: hy maekte van het vraegpunt der taelgrieven een vraegpunt van betrouwen in *zynen eigen persoon.*

Deze naäping van het gedrag dat de ministers geregtig zyn jegens de Kamers te houden, kan in eenen Gouverneur niet ge-

noeg geschandvlekt worden. Voor een ministerie is het vraegpunt van betrouwen een vraegpunt van leven of dood. Wordt het tegen hetzelve opgelost, dan treedt het af of het onbindt de Kamers. Een Gouverneur is niet in dezelfde stelling, hy heeft de magt niet de Provincie-Raden te ontbinden en zyne plaets hangt van den wil des Provincie-Raeds niet af. Een vraegpunt van betrouwen door zulk eenen ambtenaer gesteld, komt dan op de volgende bedreiging uit:

'Het vraegpunt tegen my beslissen, is my beleedigen. Pas op! Gy zyt de afgeveerdigden van gemeenten! Ik heb de uitvoerende magt in handen, de magt om uwe gemeenten te tergen, hunne ontwerpen te keer te gaen, hunne belangen tegen te werken. Ik heb duizende middelen om u te plagen, by de hand. Pas op eer gy my beleedigt.'

Dit is de ware zin van het vraegpunt van betrouwen, en zoo ook is het - volgens persoonlyke bekentenis - door het meerendeel der raedsheeren verstaen. Zy hebben voor de stoffelyke belangen hunner gemeenten gebeefd, en de opdringing van den H. De Brouckere, ingewilligd. Dit gedrag is gewis noch manlyk, noch edel; maer, hoe vernederend ook, laet het zich bevatten. Het gedrag van den H. Gouverneur valt moeilyker te beseffen. Hoe! is het staetsbestuer dan zoo vyandig aen de regten der Vlamingen dat deszelfs vertegenwoordiger voor de laegste, voor de hatelykste middelen niet terugwykt wanneer het de versmooring dezer regten geldt? Zulk iets durven wy niet vermoeden. Met het daerstellen van een vraegpunt van betrouwen is de H. De Brouckere zyn karakter, zyn regt van hoogen ambtenaer te buiten gegaen, niets dan belet ons te gelooven dat hy ook buiten de door hem ontvangene voorschriften getreden is. De daed is hem persoonlyk, persoonlyk drukke ook het gewigt er van op zyne schouders.

Langs eenen anderen kant, - en het doet ons innig wee, - moeten wy bekennen dat de H. Colins, wien de Vlamingen zoo veel dank verschuldigd waren, in 1841 in verre na op de hoogte zyner zending niet geweest is. Flauw en lafhartig, heeft hy den H. Gouverneur met afgebrokene en verwarde reden, met her-

haelde denkbeelden ten stryde gestaen, en zich door het vraegpunt van betrouwen, als door een Medusa-hoofd, laten ontzetten en verstommen, in stede van met mannelyke kracht, met edele verontweerdiging het ongehoorde gedrag des hoogen ambtenaers te brandmerken. Die doenwyze verdient zeker geenen lof; doch ronduit moeten wy bekennen dat dezelve eenigzins door den tegenwoordigen stand van den H. Colins te verontschuldigen is. Voor den uitslag der beraedslaging wist hy weinig op zynen persoonlyken invloed op de raedsheeren te mogen rekenen; katholyken en liberalen had hy zich tegelyk, met zyne optreding als dagbladschryver tydens de laetste kiezingen, tot wanvrienden gemaekt; de eersten omdat hy hunne zaek met nooit-herkenbare grondbeginsels had zoeken voortestaen, de tweeden omdat hy hen met onheusche wapenen had aengerand. Langs eenen anderen kant had hy, om dezelfde rede, eenigzins het betrouwen der vlaemsche letterkundigen verloren; eenige onder dezen hadden hem zelfs verzocht de vlaemsche zaek niet persoonlyk ten berde te brengen; een ander raedsheer had er zich mede belast; zoo niet werd hem alle medewerking ontzegd. De H. Colins stond dus alleen en buiten en binnen den raed, en hy is het, niet de vlaemsche zaek, die geslagen is door eene beslissing, deels aen onmin tegen hem, deels aen de bedreiging des H. Gouverneurs, te danken.

Dat in alle geval het staetsbestuer zich over de beduidenis dezer daedzaek niet bedriege, dat het binnen dit jaer aen de Vlamingen regt late wedervaren, of het vraegpunt der taelgrieven zal in 1842 ernstiger dan ooit worden behandeld. Wy hebben het gezegd het is nog tyd hetzelve zonder verbittering, zonder gisting, zonder scheuring te vereffenen. Hetgene wy zoeken, is geen twist, het is regtveerdigheid.

Antwerpen. 20 *van Hooimaend* 1841.

De schoone natuer.

Neen, woelige stad, neen ik koom niet meer weder,
Neen nimmer verrukt my, verleidt my uw' pracht;
Het nagevolgd schoon is geen schoon voor de ziele
Die 't veldkoeltje eens aêmde zoo frisch en zoo zacht.

Natuer heeft myn hart aen haer schoonheid geklonken,
Zy sprak aen myn ziele; haer stem was zoo zoet,
Zoo teder, zoo treffend, zoo klaer en zoo zedig,
Als 't snaerspel dat immer myn harte voldoet.

‘'k Sprei myn' schoonheid, sprak nature,
In dees velden ryk ten toon;
In de vlakten, in de dalen,
In de bosschen is myn woon.

Zie, ô jongling, deze lanen,
't Schoone op 't schoone rust hier neêr,
Vlie, ô vlie het stedeleven,
'k Wacht u hier steeds eenzaem weêr. -

Hier zyn zuivere vermaken,
Met my is de deugd vereend,
Harten die zich hier verheugen,
Zyn door ondeugd niet versteend.’

ô Ja, hare stem drong my zachtjes door d'aedren
'k Gevoelde meer vreugd, dan de vaerder gevoelt
By 't naed'ren der kust, als de zee met hem jaren
In 't ziltvolle ruim heên en weêr heeft gewoeld.

‘Wandel eenzaem in deez' lanen,
't Voog'len-koor slaet toon op toon,
En zyn zoete gorgelklanken
Stygen op naer Godes troon.

Zie het murmelende vlietje;
Suizend rolt zyn zilver voort,
Zyn met gras getooide zoomen
Voegen schoonheid by dees oord.

Zie de vruchten, zie de velden,
Zie het vee in gindsche weid',
Jongling, zaegt gy ooit iets eêler?
Zaegt gy dit in eeuwigheid? -

Zie de zon schiet hare stralen
Blikkrend op de velden neêr;
Zie hoe klaer; hoe rein de hemel!
Zaegt gy ooit die kleur weleer? -

Hoor de Zefier in 't gebladert,
Zie hoe hy het zachtjes streelt.
Neen, ó jongeling, in deze oorden
Is er niets dat droefheid teelt.’

Ja, zoo sprak Nature, gevoelvol en zedig,
Zoo zoet heb ik nimmer de liefde gehoord,
Neen nimmer op aerde gevoelde ik een vreugde,
Als wen deze stem my het harte doorboordd'.

En lang nog doorliep ik verheugd deze velden,
De stem der nature weêrklonk in myn ziel, -
De zon, reeds in 't westen, ontgloeide de kimme,
En 'k wandelde nog wen de duisternis viel.

EDUARD MICHELS.

Beveren (*Waes.*) *Mei* 1841.

Respice finem, of een lesje.

Losse Jongheid met uw zwieren
En uw tyd- en geld vertieren,
Luister eens naer mynen raed!

In uw woelig hartenjagen,
In uw drukkend handenvragen,
Denk eens waer gy henen gaet!

- ‘Geld en goed zyn vuige zaken
Die toch nooit gelukkig maken,
Liefde alléén geeft heil!...’ - Roept gy.

Maer.... heeft God u 't *hart* geschonken
Vatbaer voor de minnevonken;
Hy gaf u - een' *maeg* daerby.

E.V.M.

Beveren. July 1841.

Kunst- en letternieuws.
- Oogstmaend. -

- Om te Gent by Hoste te verschynen: *De Gallomanie*, *vaudeville in een bedryf door* K. ONDEREET.

- Te Mechelen, by Olbrechts De Munter: *Beknopt aerdrykskundig schoolboek voor de dorpscholen.* Eerste stukje. Prys, het dozyn 2 franken.

- Te Antwerpen by de Gebroeders De Wever, Engelsche borze: *Antigonus*, *of de klagten onzer voorouders; een gedicht in drie tyden, met voorzang en aenteekeningen, door* TH. VAN RYSWYCK lid der akademie van Sint-Lukas, schryver der eigenaerdige Verhalen en van Eppenstein. Prys fr: 2» 50. - Het werk zal een fraei gekartonneerd boekdeel uitmaken, met eene geëtste tytelplaet van L. Carolus. In den loop der maend Augustus aenstaende, zal het gedrukt zyn; alsdan, de inschryving gesloten zynde, zal het op hoogeren prys gesteld worden.

- Men schryft in by de Gebroeders De Wever, en by andere boekhandelaren onzer stad; voor: *Zes vlaemsche zangstukjes*, *muziek van* H. CARTOL. - Het werk gelithographieerd en met schoonen omslag voorzien, zal by inschryving tegen den prys van 2 franken verkrygbaer zyn. Na de uitgaef zal de prys op 3 franken gebragt worden. -

Wy kunnen niet genoeg onze lezeren uitnoodigen hunne aenmoediging aen de pogingen onzer jonge toonkundigen toetekennen en hun in het uitgeven hunner werken te ondersteunen. Het vooroordeel dat er tegen de zangerigheid onzer tael bestaet, kan slechts door bewyzende voorbeelden weggenomen worden.

- Onze vermaerde beeldhouwer en stadgenoot, JOZEF GEEFS, van wien wy meermalen gesproken hebben en aen wien wy het stukje, *de waerzegster,* bladz: 77 verschuldigd zyn, heeft in de tentoonstelling te Parys de gouden medalie ontvangen voor zyn marmeren standbeeld: *Een jong meisje bloemen in het water*

strooyende, voorstellende, welk wy op de laetste driejarige pronkzael van Antwerpen bewonderd hebben. Die triomf van onzen stadgenoot is zoo veel te grooter wanneer men denkt aen den geest van misachting welke gewoonlyk de Franschen bezielt, wanneer het er op aenkomt de kunstgewrochten van vreemdelingen te beoordeelen.

- Den 15 van verledene maend is de groote schildery van G. WAPPERS*: Onze Lieve Vrouw des Schapuliers* verbeeldende, in de kerk der Jesuiten te Antwerpen geplaetst. Het is een schoon stuk van onzen vermaerden schilder. Wy zyn bezonder getroffen geweest door de stoutheid van koloriet gepaerd met de goede overeenstemming van kleuren welke het schildery kenschetsen, en wy zullen niet dwalen met te zeggen dat het als dusdanig voor het meesterstuk van den heer G. WAPPERS mag doorgaen.

- Onder de pers, te Gent by Annoot-Braeckman: *Godfried of de godsdienst op 't veld in vyf zangen door Pr. Van Duyze.* prys fr: 1» 50. - Na Augusty zal de prys verhoogd worden.

- Om te Brugge by Van Loo uittekomen: *Vlaemsche dichtkunst in heldenverzen door* F. VAN LOO *gevolgd door de prozodia in dezelfde tael, en verrykt met vele merkweerdige aenteekeningen. Prys* 4 *franken.*

- Te Gent by L. Hebbelynck. *Nederduitsche leesbibliotheek* verschynende by jaergangen onder de volgende voorwaerden.

Elk jaergang bestaet uit twintig boekdeelen in 18° van ten minsten 160 bladz: elk. - Men schryft in voor eenen geheelen jaergang tegen den prys van 12 franken, komende op 60 Centimen het deel, telkens betaelbaer by de aflevering.

De inschryving aen dien prys blyft open tot 15 September 1841 nawelk tydstip dezelve op 15 franken den jaergang zal gebragt worden. - Buiten de inschryving, zal elk deel op fr: 1» 10 komen te staen.

- Onder pers by Jos. Jacobs te Antwerpen: *De Erfgenaem van Manchester, of een beroemd rechtsgeding. Groot tooneelspel in drie bedryven, gevolgd naer het fransch door* B. VAN EECKHOVEN. - *Joanna Van Vlaenderen, groot tooneelspel in vier bedryven, vrye navolging door* J. VOLCKERICK. - Beide tooneelspelen zullen een

boekdeel in 18.° uitmaken, en in het begin der maend November aen de inschryvers afgeleverd worden. De prys van inschryving is fr: 1» 20.

- De Heer RENS, uitgever van het *Letterkundig jaerboekje van Gent*, heeft zyne aenvraegsbrieven en inteekenlysten rondgezonden. De letterkundigen worden uitgenoodigd hunne stukken voor den 15 September aenstaende intezenden. De prys der inschryving is zoo als op andere jaren, op éénen frank gesteld.

- Wy laten hier den uitslag des pryskamps ter gelegenheid der groote tentoonstelling van Gent, volgen.

SCHILDERKUNST: Geschiedenis: *Noé's uitgang der Arke.*

De mededingers zyn ten getalle van 4.

1.e prys, aen den H. BATAILLE, te Antwerpen. - Accessit aen den H. DE VLAMINCK, te Gent.

Genre: *bezoek in het Gasthuis.*

De mededingers zyn ten getalle van 3.

1.e prys, aen den H. PIETER VERREYDT, te Antwerpen.

Landschap: *boschgezigt.*

De mededingers zyn 17.

1.e prys, aen den H. ROFFIAEN te Brussel. - Accessit aen den H. *Desiré* LESY, te Gent.

BEELDHOUWKUNDE: *doop van Philips van Artevelde.*

Mededingers, 7.

1.e prys, aen den H.K. LECLERC, te Gent. - Accessit aen den H.A.J. CELS te Brussel.

TEEKENING: *groep van Castor en Pollux.*

Mededingers 4.

1.e prys aen den H. WINNE te Gent.

De kampstryd van *beeldhouwkunde* is tot heden niet beoordeeld. Het schynt dat een der ingezondene stukken de anderen zoo verre overtrof dat sommigen der kunstregters twyfelden of het wel het werk eens leerlings zyn kon. Men zegt nog dat de jonge inzender van dit schoon gewrocht den voorstel gedaen heeft, eenen anderen kampstryd te openen, welke te Gent zelve en in geslotene kamertjes zou plaets hebben. Dit ware metterdaed het beste middel om alle vermoeden van hulp te verydelen.

Fabricius en lange Margriet.
Een historisch verhael.

I.

Margrete van Parma had het bewind over de Nederlanden verkregen. Schoon de Gouvernante geene bloedgierige inborst bezat, namen echter de vervolgingen en de geweldenaryen, onder haer gebied, meer en meer toe; want Philips bestierde haren arm, en hem was het een zoet genot zynen moordlust met den mantel van geregtigheid en welvaert des lands te kunnen bedekken en zyne magt door het vergieten van het bloed eens aentals eervolle burgers te kunnen bevestigen. Beulen, regters, zwaerden, brandstapels en pynbanken waren onophoudend in het werk en waren onvermoeilyk. Dagelyks deed men het getal der uitgelezene burgers verminderen en toch bleef de draek der kettery, zoo als men het noemde, het trotsche hoofd

boven steken, en hoe meer koppen men het afhiew, hoe meer nieuwe er uitschoten en hoe vruchtbarer het zaed der nieuwsgezinden werd voortgezet. Het bloed der gemoorden was het zaed der ketters. Het zien der martelpynen maekte nieuwe aenhangers en niet zelden hoorde men by den brandstapel eens nieuwsgezinde, den schreeuw, ‘leve de nieuwe leer’ uit den mond van eenen tot dan toe waren katolyken vallen, en hem op zyne beurt tot martelaer maken.

De gruweldaden welke er zoo overvloediglyk gepleegd werden, waren een onvermydelyk gevolg van het daerzyn des bestuers geworden. Doch een bestuer op knevelarijen en dweepery gevestigd, kan geen bestaen, noch minder rust genieten en moet weleens eenen verschrikkelyken val doen en gansch ten gronde zinken. De staet was waggelend geworden; middelen van bestaen mangelden hem volkomen; een zekere hongersnood had hem overvallen en om dien te voldoen en zyn leven een weinig nog uitterekken, was hy genoodzaekt zich met het vleesch zyner eigene kinderen te voeden. Dezen die de vaderlandsliefde op eene geheel andere wyze verstonden en niet geloofden dat de Godsdienstleeringen de minste inbreuk op de aengekleefdheid eens volks aen zyn land konden maken, aenzagen elken afgevaerdigde die den yzeren schepter over Belgiën kwam voeren als een nieuwe dwingeland, aengesteld om, als het ware, de kinderen des vaderlands te komen martelen en al wie de vryheid in denkwyze lief had, aen den dood overteleveren. Doch die vervolgingen waren niet sterk genoeg om aen hunne vrije zielen te gebieden en hoe harder de knevelarijen zich voorde-

den, hoe meer zy zich het hart versterkt voelden en hoe grooteren moed zy in hunne zielen gewaer wierden. Zoo als de eerste kristenen waren zy genoodzaekt, wanneer hunne krachten nog jong waren, hunne vergaderingen in het geheim te houden en te trachten zich aen het aldoorziende oog der bespieding te onttrekken. Doch nademael, wanneer hun getal was aengegroeid, vonden zy zich sterk genoeg om in openbare plaetsen en onder de oogen zelfs hunnner beulen by een te komen en de predikatien hunner leeraers onbewimpeld by te woonen.

In 1564 moest alles in de stad Antwerpen nog bedektelyk geschieden en in het geheim bewerkt worden. Ook trokken de nieuwsgeloovigen, die in den avond van den 2.den October, de predikatie van Kristoffel Fabricius bygewoond hadden, stil en van elkaer gescheiden huiswaerts. In vredevolle mymering dachten zy de lessen na welke hun de leeraer met zoo veel geestdrift en gevoel had voorgedragen, en zy weenden over den staet hunner verblinde broeders die de vryheid niet begrepen en, door dweepery verleid, aen de dwingelanden des vaderlands bleven de hand leenen en mede stilzwygend den dood hunner broederen en kinderen bewerkten. Dit gedacht echter boezemde aen weinigen de wraek in, en meest allen getroosteden zich met over de verdwaeldheid te weenen en daerin eerder eene straffe Gods, dan wel eene strafbare schuld ten laste hunner landgenoten te zoeken.

De nacht was zwart en duister. Eene killige nevel-

lucht hield de gansche stad omtogen, woog loodzwaer op de beklemde boezems en belette hun vryen adem te halen. Geene enkele star blonk aen den hemel; de maen was door de dikke nevelen verduisterd en slechts een stilverlichte kreits in de wolken toonde dat zy achter het ondoordringbaer duister glansend stond te pralen. De wind huilde onverpoosd door de smalle straten der stad en deed de flauwe lichtjens welke tegen de huizen, voor de Lieve Vrouwen beelden, zich treurig verteerden, om en heen zwieren, en het schemerend licht op de bystaende voorgevels der gebouwen tooverig ronddansen. In een der kleine straetjens welke de Burchtgracht omringen, stond een man, die men van verre voor eene zwarte schaduw zou genomen hebben. Een bruine, grove mantel omvong hem het lichaem en een gryze hoed met breede boorden omzet, bedekte zyne wezenstrekken. Hy hield zyne armen op de borst gekruist, en eene holle spraek ging uit zynen benouwden boezem op: ‘God van Israël,’ sprak hy, ‘hoe lang nog zult gy de oogen van uw volk afgewend houden; hoe lang zult gy ons als vreemdelingen tusschen onze broederen doen wandelen? - Hoe lang nog zult gy aen eenen wreeden verworpeling, aen eene onmenschelyke vrouwe toelaten hunnen moorddadigen arm over uw volk uittereiken? Hoe lang nog zullen wy als ballingen in de woesteny ronddwalen en het beloofde land vóór ons zien, zonder den voet op den gewyden grond te mogen drukken? - Hoe lang, Heere, zullen wy onze baen nog door vreemde wegen moeten rigten waer het onkruid ons in strikken trekt en ten gronde slaet!.... Zeg, Heere, God van Israël, zal de beproeving nog niet haest ophou-

den, en is het gond nog niet lang genoeg door het vuer gezuiverd geweest?' De stem zweeg eenige oogenblikken en hernam met meer klaerheid en drift: 'Ja, Heere, gy zult uw volk verlossen uit de slaverny van Babyloniën: gy zult het oprigten en het welhaest in het beloofde land brengen. - Ja! de nacht is nog zwanger van stormen en duisternissen; de winden huilen ons nog dwarrelend rond het hoofd; het zachte licht onzes waren geloofs, blyft nog, zoo als heden de maen, verborgen; maer eerlang zult gy uwen meêdoogenden arm uitsteken, den nevel als eene gordyn wegschuiven en het licht en de klaerheid voor ons en aller oogen doen schynen!..'

Hier werd de man in zyne verzuchtingen gestoord en eene zachte hand viel op zyne schouder neder: 'Fabricius' sprak eene bevende vrouwen stem. De man draeide zich om en zyne scherpe blikken vielen op eene vrouw met eene zwarte huik bedekt en wier ryzige gestalte en lange vormen iets goddelyks of iets tooverachtigs schenen aenteduiden: 'Fabricius,' sprak zy andermael met eene ontroerde stem en hare blikkerende oogen op den man vestigende, 'volg my.'

Alleenlyk zynen naem zoo onvoorzigtig te hooren uitspreken, had eene groote ontsteltenis in het hart van Fabricius gebragt; hy bedwong deze echter en zich tot de vrouw wendende, sprak hy: 'Vrouwe wat wilt gy my?'

'Gy zult het weten, - hernam deze - volg my en vrees niets.'

'De vrees woont in myn hart niet,' was 's mans antwoord, en hy volgde de vrouw.

Op weg deed Fabricius zynen geest allen geweld aen

om zich te kunnen herinneren wie deze vrouw zyn mogt. Het scheen hem wel dat hy die lange vormen meermalen gezien had, dat die vonkelende oogen zich meer dan eens in de zyne hadden gevestigd; het scheen hem wel dat hy haer meer dan eens in den preek had opgemerkt; doch vergeefs zocht hy zich te binnen te brengen wie zy zyn mogt: de stem was hem ten volle onbekend. Hy kende die vrouw niet en zy nogtans scheen hem goed te moeten kennen. Zy wist zynen naem; en niemand toch dan de welbekende geloovigen kenden dien; want Fabricius was geheimlyk in de stad om den ketteren het geloof te prediken. Hy was pas eene maend uit Engeland herwaerts gekomen waer hy eerst van Brugge was naer toe gevlugt.... Dit alles deed zich in zynen geest op en de leeraer liep in zyne gedachten verdwaeld en kon geenen uitleg aen die onverwachte ontmoeting vinden.

Intusschen waren beide tot op de Veemarkt gekomen. Daer hield de vrouw stil voor eene kleine wooning, stootte de deur open, nam een lampje dat op den vloer treurig stond te branden, en door Fabricius gevolgd, stapte zy eenen smallen trap op. Een oogenblik later waren beide in een eng kamerken, waer alles armoede scheen aenteduiden. De vrouw reikte eenen sloel aen den predikant en deed hem stilzwygend teeken van neêrtezitten. Fabricius voldeed aen deze vraeg en legde zynen breeden hoed af. De vrouw op het zelfde oogenblik wierp hare lange zwarte huik van het hoofd en liet hare trekken nu ten vollen zigtbaer. Er was eene onbeschryflyke uitdrukking op haer aenzigt te lezen: het was die uitdrukking welke het wezen ont-

vangt wanneer men roekeloos eene heldhaftige daed verrigt heeft, en dat, wanneer de kalmte herkomen is en de rede zich weder voordringt, men al het onbezonnen er van beschouwt en men als beschroomd is voor hetgeen er plaets heeft gehad; doch met die uitdrukking was nog een sterke drift gemengd, welke zich van alles nog scheen meester te maken en gedurig op het wezen der vrouw eene veranderende gewaerwording te kennen gaf. Hare blikken bleven slingerend naer Fabricius gewend. Deze zat onberoerlyk in den zetel. Zyne oogen buigden zich niet voor den blik der vrouw; maer bleven onveranderlyk op haer gevestigd. Zyn breed vierkantig voorhoofd bleef glad en niets gaf meer te kennen wat er inwendig in hem omging. Lang bemerkte hy de schoone statige wezenstrekken der vrouw; lang volgde hy hare verschillige bewegingen; lang zag hy het hygen haers benouwden boezems, het stiuptrekken harer lidmaten en sprak niet. Die wederzydsche betoovering nam echter een einde en de blikken der vrouw daelden afgemat en krachteloos neder:

‘Fabricius’ zuchtte zy, en meer kon haren mond niet ontvlugten.

‘Ik wacht, vrouwe, - sprak de leeraer, - dat gy zegget waerom gy my hier geleid hebt?’

De vrouw bleef eenige stonden sprakeloos; doch nu scheen het dat haer een nieuw vuer in het hart kwam, en zich in eenen stoel neêrzettende, sprak zy:

‘Fabricius, het is slechts acht dagen dat ik u voor de eerste mael zag. Van dan af heb ik uwe stappen gevolgd; van dan af heb ik niets gedaen als u nagespoord; ik heb geweten wie en wat gy zyt. Ik weet dat gy uwe

monnikskap hebt afgeworpen, om u aen de nieuwe leer vasttehechten. Dat gy gedwongen zyt geweest Brugge, uwe geboorte stad, te verlaten en naer Engeland te vlugten, en dat gy van daer geheimlyk naer Antwerpen zyt gekomen om aen de ketters het nieuw geloof te verkonden; ja, Fabricius, dit alles heb ik geweten en ik heb my in uwe vergadering heimelyk ingedrongen om met u psalmen te zingen, om woorden uit uwen mond te hooren, om u te zien en myn hart te stillen. Myn hart heb ik niet kunnen genezen; myn geest is uitzinnig geworden, myn drift heeft dagelyks meer en meer toegenomen en my eindelyk verstout u hier te brengen, u myn hart te openen, u mynen brandenden drift bekend te maken..... Verstaet gy my, Fabricius?.....'

'Vrouw - sprak deze - ik moet u niet verstaen. Gy zyt eene roekelooze vrouw. Gy hebt u niet geschaemd onze vergaderingen te ontheiligen en met een wereldsch gemoed en aerdsche inzigten de gebeden der geloovigen te komen ontzuiveren. Gy zyt verachtelyk.'

Hierop greep Fabricius zynen hoed en meende uit zynen zetel optestaen en te vertrekken. Doch de vrouw wierp zich in eens voor hem op hare kniën en hare armen om den stoel slaende, dwong zy hem denzelven niet te verlaten: 'ô gy zult my niet ontvlugten - sprak zy - ô, verstoot my. Zeg my scheldwoorden, veracht my; maer blyf? Dat ik uwe stem hoore en u zie. Heb medelyden met mynen ongelukkigen drift! Fabricius, men zegt dat ik schoon ben; doch zoo gy daeraen niet gevoelig zyt, heb dan toch medelyden met myn hart dat voor niets meer klopt als voor u; dat nog nooit voor ie-

mand als voor u geklopt heeft; dat..... ô Fabricius! medelyden; en doe my geene grootere schaemte aen!..'

De man scheen door die woorden innig bewogen. Een traen van medelyden was bereid uit zyne oogen te rollen en hy sprak met zachte woorden:

'Vrouwe, er staet geschreven dat de man maer eene huisvrouw zal hebben: Gods woord is my eene wet.'

'ô Gedoog dan slechts dat ik by u blyve, dat ik u zie, dat ik u diene, dat ik uwe slavinne zy.'

'Vrouw, niemand is tot slaef gemaekt en ik moet niet gediend worden.'

'Dan zult gy my niet verlaten' - hernam de vrouw en de handen van Fabricius vattende, bedekte zy dezelve met vurige zoenen.

'Laet af, schaemtelooze - riep Fabricius - gy zyt eene Eva om de dienaren des Heeren te beproeven en te verleiden. Verwyder u satansche slange!' En met eene ongemeene kracht, stootte hy de vrouw van zich weg en vlood het huis uit.

'Gy veracht my, Fabricius; vrees myne wrake!' schreeuwde hem de vrouw nog toe; doch Fabricius hoorde niets meer en vlood, als in bedwelming, door de donkere straten der stad.

II.

Wanneer Fabricius het huis ontvlugt was, en dat de vrouw die laetste bedreigende woorden had uitgesproken, viel zy als zinneloos ter aerde. Hare handen wrongen zich stuiptrekkend in een, hare oogen stonden haer als twee vuerkolen in het hoofd en hare lange, slingerende zwarte hairlokken, welke zy zich by poozen scheen uit het hoofd te willen rukken, hingen haer in verwarde strenen om de blanke schouders. Eenen langen tyd bleef zy in dien vervaerlyken toestand, tot dat eindelyk hare krachten uitgeput waren, en zy onberoerlyk op den grond uitgestrekt bleef liggen, en hare, nu verglaesde oogen, uitzinnig en dwaes op de voorwerpen die haer omringden, vestigde. Ook die staet veranderde weldra en allengskens kwam de rede en de bewustheid van haren toestand in haren afgemartelden geest terug. De wanhoop was er het gevolg van; want die vrouw was hoogmoedig en driftig van natuer. Hare trotschheid van inborst had haer voor alle harten, om zoo te zeggen, vreemd gemaekt, en niemand had het ooit durven wagen haer van liefde te spreken. Dit afgezonderd leven had het hart der vrouw ook als tegen de gansche samenleving verbitterd en den naem van *Lange Margriet* welke men haer om hare buitengewoone ryzige gestalte gegeven had, kwam haer als een scheld-

naem voor. Elke mensch scheen haer toe als een lage belediger en zy trachtte slechts haren menschenhaet zoo groot te maken dat hy tegen de algemeene verachting, welke zy dacht dat men haer toedroeg, kon opwegen. De drift der liefde, hoe lang ook in haer hart verscholen, moest echter toch eens doorbreken; en het gezigt van Fabricius alleen, die haer een vreemdeling toescheen, had dien drift op eens ontwaekt. Margriete was er door verpletterd geweest. Nu eerst gevoelde zy er alle de kracht van en de diepte der wond welke zich in haer hart had gevormd. De verachting welke zy door hare liefdesverklaring verworven had, moest dan zeker op eene verschrikkelyke wyze op haren geest werken, en onvermydelyk de geweldigste gevolgen hebben. Den geheelen nacht bleef zy in eenen verschrikkelyken toestand: zy herriep in haer geheugen alles wat er voorgevallen was; en tranen en wraekzuchten vervongen zich, namate zy de verschillige hartschokkende gewaerwordingen en gebeurtenissen nadacht.

Wanneer de eerste morgenschemering aen het oosten blonk, stond Margriet op, en de woorden: ‘Fabricius; vrees myne wrake’ uitsprekende, trad zy in drift hare huizing uit.

De toestand van Fabricius gedurende de stonden die hy by Margriete had overgebragt, was allerpynlykst geweest. Wanneer hy die voor hem helsche vrouwe verlaten had, snelde hy pylregt huiswaerts; en liet zich by het intreden zyns vertreks op de bedsponde door vermoeidheid neêrvallen. Lang bleef hy sprakeloos en onbeweegbaer zitten: slechts de verhaeste ademhalingen

zyner borst toonden aen dat zyne ziel diep geschokt moest zyn. Voor hem stond een meisje van pas twintig jaer. Blonde lokken zoo fyn als zyde en als zyde zoo blinkend, kwamen haer uit eene kleine blauwe kuif op den hals gerold en daelden neder tot op eenen jongen boezem welks vorm gelyk stond aen dien der antieke beelden, eeuwige voorbeeldsvormen der vrouwenschoonheid. Hare zachtblauwe oogen vestigden zich met bevreesdheid en medelyden op Fabricius; en hare poezelige half ontbloote armen zachtjes om zynen hals slaende, vroeg zy na eene lange poos stilzwygen: ‘myn vriend, wat is u overkomen? Waerom heeft de beschroomdheid uwe ziel bevangen?’

Fabricius door die engelenstemme als ontwaekt, hief zyne zwarte oogen op, spiegelde zich eenen stond in de blikken des meisjes en antwoordde: ‘myne lieve Rika, myn naem is niet alleen meer aen de geloovigen, onze broeders, bekend; onze wooning is geen geheim meer: eene paepsche vrouw heeft alles ontdekt: morgen zullen wy van wooning veranderen. Niet dat ik de gevangenisse of den brandstapel vrees, neen, dit weet gy genoeg; want geerne zou ik onze leer, als zoo veele onzer martelaren, met myn bloed bevestigen; maer zoo ik sterve, hebben onze broeders, voor lang mogelyk, geen geleider meer die hen kan bewaren; geen leeraer die hen Godsgeboden en den waren Godsdienst kan voorhouden....’

‘En toch buiten dit alles, myn Fabricius - viel hem het meisje in de rede - moet gy voor my leven, myn vriend.’ En een hemelsche zoen op 's mans lippen drukkende, ging zy voort: ‘maer verhael my eens, myn lieve, op welke wyze wy zouden verraden zyn?’

Fabricius voldeed aen deze vraeg en verhaelde alles zoo als het gebeurd was. Wanneer hy geëindigd had, sprak Rika: ‘ô ja vlugten wy morgen; want die satansche vrouw zal ons verraden, dit is zeker. Zie Fabricius, - ging zy voort - zoo ik my in denzelfden staet bevond, ik zou niet minder doen. ô Gy weet niet wat eene vrouw gevoelt wanneer zy hare liefde veracht ziet!...’

‘Zwyg, Rika, zwyg! Hoe lang zult gy nog den aerdschen drift aen dien des hemels voorstellen? Hoe lang nog zal het stoffelyk u meer waerd blyven als hetgeen de ziel en God aengaet?’

‘De liefde komt van de ziel en van God, myn beminde, en myne min is zoo opregt en zoo heilig.’

Een driftvolle zoen was het antwoord van Fabricius; en beide bleven in zalige en bevredigde gedachten den morgen verbeiden.

III.

Het was zeven ure des morgens. De straten van Antwerpen waren nog eenzaem en stil. Het meestendeel der winkels waren nog gesloten en de vensterramen met hunne yzeren stengen en zware balken verzegeld; want in die tyden van onrust en volkswoel, was men als voor het opkomen des dags bevreesd, en men trachtte zich eerst te verzekeren of er niets omging

of moest plaets hebben voor aleer men zich tot het werk of tot den handel begaf. De eenzaemheid der straten was slechts gestoord door de stappen eeniger ambachtslieden die met den vroegen morgen ten arbeid trokken, en voor hun arm kroost den dag in zwoegen gingen doorbrengen. Welk stil en vredevol vertoog ook het meerendeel der straten opleverden, was het echter geheel anders op den Gulden-berg gelegen. Eene talryke menigte mannen en vrouwen stond daer voor eene kleine wooning vergaderd en gemakkelyk was het aen de houding dier persoonen te zien dat er iets van aenbelang moest plaets hebben: allen drongen tegen de wooning aen en het krygsvolk dat dezelve omringde, had de grootste moeite de menigte in bedwang te houden. Verschillige stemmen rezen onder de menigte op; onder andere:

- ‘Weet gy, Johan, wie men dit mael gaet vastklauwen?’
- ‘Ik weet het niet.’
- ‘Ik wel, - riep eene derde stem, - het is een der haentjes die men by den kop gaet vatten. Het is de uitgeloope Lieve-Vrouwen broeder, die men buiten 's lands geloofde en die men te Antwerpen ontdekt heeft.’
- ‘Oh! Fabricius, de predikant!’
- ‘Gy hebt het gezegd, vriendje, - viel een zwaerlyvige visscher uit - het is Fabricius! niet min of meer als Fabricius, die hun zoo lang reeds den schrik aenjaegt. Gy kunt voortaen geruster gaen slapen, het is al wederom een der belhamers die in papen handen valt.’

Op het hooren van 's visschers stoute woorden, draeide de vorige spreker, eene fraeie jongeling, het hoofd

om en bezag den man met een oog dat genoeg aenduidde hoe hy voor die roekelooze gezegden schrikte.'

- 'Wel, vriendschap' sprak hier op de schipper, zyne zware hand op de schouder des jongelings drukkende, het schynt dat gy geen geloof aen myne woorden geeft? Een oogenblik geduld slechts en gy zult zien of ik waerheid spreek en of het vandaeg geene goede vangst voor den papenwinkel is.'

Menig hoofd draeide zich nogmaels om naer den spreker; doch niemand durfde het zich vermeten hem het woord toetesturen; want zyne flikkerende oogen en zware spieren spraken te goed in zyn voordeel en beletteden de omstaenders met hem in geschil te treden.

De schipper werd zulks gewaer en zyne armen in elkaer slaende, was hy bereid om in eenen schaterlach uittebersten, wanneer op eens de menigte ongestuimig begon door een te woelen, en de woorden: 'daer is hy!' uit meer dan honderd monden te gelyk vielen. En inderdaed op dit oogenblik stapte Fabricius, door een aental soldaten omringd en met de armen op den rug gebonden, het huis uit. Zyn statig wezen was onberoerlyk gebleven; zyne blikken liepen onbeschroomd door de menigte en slechts nu en dan, wanneer hy in de schaer eenige stoute aenzigten die op hem gevestigd waren, aentrof, bekroop een stil vergenoegen zyne wezentrekken; want hy had zyne kinderen, zyne broeders gezien, en hy werd gewaer aen hunne uitdrukking dat zyn ongeluk hun meer moed en vryheidsliefde instortte. Menig vrouwenoog wendde zich ook naer den predikant en het medelyden deed uit de oogen van sommige, overvloedige tranen rollen.

Een man in 't zwart gekleed, sprak nu eenige woorden tegen de krygslieden en deze schaerden zich in haest rond den gevangene en de stoet trok voorwaerts. Het gewoel welk er nu in het uiteengedreven volk ontstond, liet aen eenigen toe de stem te verheffen, en ‘leve Fabricius! leve de nieuwe leer!’ klonk als een donderslag tusschen de schaer. Doch die geestdrift duerde niet lang; want, op een teeken, lieten de Spaensche soldaten het vuerroer op den arm zinken en waren bereid hetzelve op het volk lostebranden. Het geroep hield dan in eens op, en sommige vreedzame burgers verlieten den stoet. De schipper alleen bleef eenen tyd onbeweegbaer voor het krygsvolk staen, bezag hen met hoogmoed en drift en hun het woord ‘slaven’ grynzend toeroepende, verdween hy op eens tusschen de menigte.

Intusschen was de stoet tot aen den Steen genaderd, waer andere krygsknegten de deur bewaerden om in nood het volk te keer te gaen, en weldra sloot men de poorten op den gevangene toe. Moeilyk ware het te beschryven welke gevoelens Fabricius gedurende den weg gefolterd hadden. De dood en de martelingen welke haer in die tyden onvermydelyk moesten voorgaen, hadden zich eerst aen zynen verbeelding getoond; doch weldra had hy dit uit zynen geest verdreven, als een gedacht welk reeds oud was en waeraen hy zich reeds lang had verwantschapt. Doch wanneer hy dan nadacht dat de nieuwgeloovigen, zyne broeders, eenen voorstaender te meer verloren, wanneer hy dacht aen het lot van Rika, dit meisje dat zich met zoo veel liefde aen hem had opgeofferd, hem in ballingschap gevolgd was

en hem in zyne droefgeestige stonden zoo dikwils had vertroost. ô Dan voelde hy zich het hart benypen; want dan vreesde hy voor haer die hy zoo vurig beminde; die hy tegelyk als eene zuster en als eene minnares lief had. Dan vreesde hy dat zy ook wel eens onder 's beulen handen zou vallen en dit gedacht deed hem schrikken. Ook was het zyne eenige vertroosting dat hy slechts alleen was aengehouden geweest, en dat zyne geliefde juist het huis had verlaten om met de ketters overeentekomen en eene andere schuilplaets te zoeken, wanneer de soldaten, door een dienaer der Inquisitie aengeleid, hem op het lyf waren gevallen. Die afwezenheid had hem eenen droevigen oogenblik gespaerd en zyne Rika in rust en vryheid te weten, was hem genoeg om hem alle de folteringen met moed doen tegentezien. Den ganschen weg had Fabricius zich met dit gedacht opgehouden en hy was nog altyd in hetzelve verslonden, toen hy binnen de poort van den Steen stond, toen men hem in den donkeren kelder had gesloten en hem de handen en voeten met boeijen had overladen.

Geen uer nog was Fabricius in den Steen wanneer de zware deur zyner gevangenis met voorzigtigheid werd geopend en er iemand in den kelder trad.

Onmogelyk was het voor den predikant den persoon te erkennen die by hem in de gevangenis kwam. De duisterheid was zoo dik, zoo ondoordringbaer dat hy met de grootste moeite kon bemerken dat het eene persoon was van eene hooge gestalte die in de eene hand eenen bedekten lantaren droeg. De onbekende, hetzy uit eene zekere aendoening des gevoels, hetzy dat de duisternis haer insgelyks belettede iets in de gevangenis

optespeuren, bleef eene lange poos, wanneer de deur weder toegesloten was, onbeweeglyk staen en luisterde. De grootste stilte heerschte in het onderaerdsche kot, niets hoordde men, tenzy de zware ademhalingen van Fabricius; en deze schenen eindelyk als ten leidraed aen de stappen der onbekende te verstrekken; want weldra beroerde zy zich en stapte regtstreeks tot den gevangene. Naderby gekomen, draeide zy den lantaren open en zond de flauwe stralen deszelfs regt op Fabricius. De predikant deed zyn uiterste best om den geheimen persoon te kunnen onderscheiden, doch te vergeefs, want deze bleef ten volle in het duister.

'Is het reeds tyd om tot de pynbank te gaen' vroeg Fabricius op eenen bezadigden toon.

'Ik kom,' was het antwoord, 'om u van de pynbank en van den dood te verlossen. Zeg, Fabricius, wilt gy dat uwe banden neêrvallen?'

Die stem had een vervaerlyk uitwerksel op den gevangene. Het scheen hem als of eene zwarte nevelwolk zyne oogen op eens overdekte en hy trachtte zyne hand met drift aen het voorhoofd te brengen, als wilde hy die duisternis verdryven; doch de keten weêrhield zyne hand en eene zware schok deed dezelve weder ter neêrbonsen. Eene huivering beliep alsdan zyn gansch lichaem en de ketenen die hem omprangden, rammelden klaterend tegen elkaer.

'Wie zyt gy!' riep Fabricius 'spreek!'

'Uwe redster, of uw beul' was het vervaerlyk antwoord, 'zie Fabricius en ken my ten vollen'

Op den zelfden stond draeide de onbekende het lantarenlicht naer zich en Fabricius erkende Margriet.

Hare wezentrekken waren verschrikkelyk en in haer oogen stond iets onbeschryflyk te lezen. Fabricius bezag haer met verachting en sprak op eenen meer bezadigden toon:

‘Vrouwe, gy zyt eene laffe vrouw. Omdat ik aen uwen helschen drift niet heb willen beantwoorden, daerom heb gy my verraden.... Hoeveel heeft men u voor die schoone daed betaeld?’

Margriete scheen op die woorden als razend te worden. Zy knarsde van woede op hare tanden en stuiptrekkend wrongen zich hare ledematen.

‘De voldoening myner wrake, is myne betaling!’ schreeuwde zy.

‘Gy bedriegt u, vrouwe, uwe wraek is voor weinig in deze euveldaed. Uwe zonden hebben u zoo ver gebragt om als een verachtelyk werktuig te dienen; want God, die zyne dienaren nog wilt beproeven, heeft goed gevonden uwen arm te gebruiken, om my ter marteling te leveren en hier door de maet uwer misdaden tot den boord toe te vullen. Ik ga sterven, ja, vrouwe, want uit de klauwen der heilige Inquisitie kan niemand los geraken, en van u wil ik geene verlossing; maer gy ook, gy zult niet lang meer op aerde verblyven. Uwe dagen zyn ook geteld, en de eeuwigheid zal u zwaer wegen; want daer zult gy uwe kastyding vinden....’

Margriet, by het hooren dezer woorden, liet zich op eenen steen tegen den muer geplaetst, nedervallen, zette het licht op den grond en haer voorhoofd tusschen hare handen grypende, begon zy overvloedige tranen te storten. Na eenige stonden sprak zy op eene bezagdigde

wyze en op eenen toon welke Fabricius van haer nog niet gehoord had.

'Fabricius,' zegde zy, 'hoe kunt gy toch zoo wreed jegens eene vrouw wezen? Heeft dan de vurigheid uws Godsdiensts al ander gevoel in u uitgedoofd en kunt gy niet begrypen welke martelie ik in myn hart reeds heb uitgestaen? ô Geerne wilde ik my ter pynbanke laten leiden, zoo dit in het minste de folteringen die myne ziel kwellen, konde verzoeten: want de pynen des geests zyn niet te vergelyken met die des lichaems. Oh! Fabricius nu eerst zie ik het onheil welk ik veroorzaekt heb, ik zie den afgrond waer in ik u heb nedergestort; en ik wil alles herstellen, zoo gy het slechts wilt. Doch vergeef my en gedenk welke schrikkelyke pyn ik onderstaen heb: denk wat het is voor eene vrouw, hare liefde miskend te zien, door haren drift, voor haer zoo heilig, zich als een zedebedervend schepsel veracht te zien en met eeuwige schand overladen!... Het is dit gedacht, Fabricius, dat my heeft aengespoord u te verraden; doch nauwlyks was de daed voltrokken of ik heb alles ingespannen om u nog te kunnen verlossen, zoo gy my wildet volgen. Het weinig geld dat ik bezat, heb ik aen het omkoopen des gevangenbewaerders besteed. Nu hebben uwe woorden myn hart geraekt en nu ben ik bereid u te verlossen en beloof u dat ik u nooit meer zal ontrusten, en dat ik mynen drift zal bedwingen of sterven. Dit beloof ik u, ja, want de wanhoop heeft zich van myne ziel meester gemaekt.... Docht gy zult dit wederom niet gelooven?...'

'Ik geloof uw leedwezen opregt, vrouw; doch, het werk is begonnen. De Heer heeft het aldus gewild; aen hem alleen heb ik myn lot bevolen.'

‘Maer uwe dood is zeker, Fabricius; zoo gy niet vlugt, wacht u de pynbank.’

‘Vrouw ik heb het gevaer niet gezocht; doch nu het daer is, wil ik het kloekmoedig het hoofd bieden.’

‘ô Fabricius, verhoor dan toch myne bede! ô ik vraeg het u op myne kniën. Vergroot de knaging myns harte niet, met u in den afgrond te werpen, dien ik voor u bereid heb, ja, maer waer uit ik u nog kan redden.’

‘Ik vergeef u, vrouw; gy kunt uwen geest gerust stellen wat my betreft. Zoek slechts u met God te verzoenen en die zal voor alles zorgen.’

‘ô Neen, Fabricius, God zal my niet vergeven; wanneer ik de schuld uwer dood ben. Ik heb hem te zwaer en te lang vergramd.’

‘By God is altyd barmhartigheid. Die in den Heere hoopt, zal nooit beschaemd worden.’

Margriet bleef eenen langen tyd zonder te antwoorden. Eindelyk sprak zy:

‘Gy wilt my dan niet volgen, Fabricius?’

‘Neen, vrouwe.’

‘Was dan gedoemd! myn drift is niet voldaen geweest; myne wraek zal ten vollen voldaen worden! Gy hebt aen mynen drift niet geloofd! gy hebt myn medelyden en berouw verstooten! Ik herneem myne wraek, en in haer uitwerksel zal ik myne voldoening vinden....’

Op dezen stond ging de deur der gevangenis open en eene grove stem sprak: ‘de tyd is voorby, spoed u. De Onderzoekers zullen gaen komen.’

‘Ik kom,’ antwoorde Margriet, en zich nog eens

tot Fabricius keerende, riep zy hem toe: ‘gedenk myne wraek, Fabricius, gy sterft om de wraek eener vrouw te voldoen, niet om uwen Godsdienst met uw bloed te bezegelen!....’

‘De wanhoop zal u hervatten,’ sprak Fabricius, en hy hoorde koelbloedig de vrouw vertrekken en de yzeren deur zyner gevangenis toerollen.

Een uer later was Fabricius onderhoord geweest. Van eerst af had hy zynen staet en geloofsgezindheid bekend; doch daer hy niemand zyner broeders had willen verraden, werd hy ter pynbank gesteld. Tot by den avond worstelde hy tegen de folteringen en bedreigingen en wilde niets uitbrengen. Eindelyk bragt men hem, de lidmaten uitgerokken, de oksels verbrand, het geheele lichaem gekneusd en als verpletterd, naer zyne gevangenis terug.

Des anderdags 's morgens, moest hy op de Groote-Markt levend verbrand worden.

IV.

De nacht welke de doodstraf van Fabricius voorging, was een kalme nacht. Schoon het jaergetyde reeds tot in de maend October was gevoorderd, was evenwel de koude nog niet streng, en schoon de onstuimige weders reeds den aenstaenden winter hadden aengekondigd, was evenwel die nacht als eene uitzondering en eene frissche koelte scheen over de geheele natuer verspreid

te zyn. Het was alles stil, de wind die dags te voren zoo ongestuimig gewoed had, was nu ongevoelig geworden; en de gryze kilverwekkende wolken waren af den horizont gedreven. Heldere starren blonken aen het blauwe uitspansel en de halve schyf der maen dreef vreedzaem en ongestoord door de zuivere vlakte.

Zoo men dien nacht, rond elf ure, in den omtrek der oude burgt van Antwerpen geweest ware, had men zich het oor zacht gestreeld gevoeld door een zwaer en statig koorgezang welk zich voor de gevangenis den Steen opdeed en in den stillen omtrek rondgalmde. Dit gezang was het gezang van eene menigte nieuwgeloovigen welke zich uit de verschillige deelen der stad aldaer vergaderd hadden om de marteling van hunnen predikant te vereeren en zich geestelykerwyze in zyne aenstaende slachtoffering te verheugen. Zy waren een veertigtal sterk. Allen hadden breede hoeden op, zoo als het ten dien tyde de gewoonte was en hun lichaem was met eenen bruinen py bedekt. Niet alleen mannen uit de volksklasse maekten den stoet uit; maer meer dan een fluweelen onderkleed met gouden stiksels en dolken met zilveren en gouden gevesten versierd, waren onder den bruinen mantel verborgen. Eene enkele vrouw was onder de menigte te bemerken en deze was Rika. Zoo men haer by volle licht had mogen beschouwen, had men getroffen geweest over de verandering welke hare trekken ondergaen hadden. Dit zacht en lief wezen was door de stuiptrekkingen op eenen dag verouderd; hare blauwe oogen welke slechts gestemd schenen om liefde en zoet gevoel uittedrukken, waren verwilderd geworden en eene zekere dwaesheid scheen

in dezelve geprent. Onrust en woede straelden uit hare gebaerden. In het midden geplaetst, verhief zy hare stem met die der mannen, en de woorden van den profeet Jeremias stegen in de hoogte:

‘Verkondig het onder de heidenen en maek dat men 't hoore, heft op een teeken, preekt ende willet niet verbergen, segt: Babylon is gewonnen, Bel is beschaemd, Merodach is verwonnen, zyn gesneden afgodsbeelden zyn beschaemd, hunne afgoden zyn verwonnen.’

‘In die dagen en in dien tyde, zegt de Heer, zullen de kinderen van Israël komen, zy en de kinderen van Juda te samen wandelende en weenende, zullen zy zich haesten ende zy zullen den Heere, haren God zoeken.

‘In Sion zullen zy den weg vragen, hunne aenzigten zyn herwaerts, zy zullen komen ende totten Heere versaemd worden met een eeuwig verbond 't welk door geene vergetelheid en zal uitgedaen worden.’

‘Een verloren kudde is myn volk geworden, hunne herders hebben ze verleid ende zy hebben ze doen dwalen op de bergen; van den berg zyn zy op den heuvel voortgegaen; zy hebben hunne rustplaets vergeten.’

‘Gaet weg uit dat midden van Babyloniën en gaet uit der Kaldeën land, ende weest als jonge bockskens voor 't kudde.’

‘Want ziet, ik verwekke ende zal brengen in Babiloniën eene vergadering van groote volken, van 't Noorder land ende die zullen bereid worden tegen haer ende daer af zal zy verwonnen worden: zyn pyl is als de pyl van eenen sterken man die dood slaet, hy en zal niet ydel wederkeeren.’

‘Uwe moeder is uitermaten zeer beschaemd ende zy

is den gestubbe gelyk geworden, die u lieden gebaerd heeft, ziet zy zal de uiterste wezen onder de volken, zonder weg ende drooge.'

'Het zweerd komt tot de Kaldeën, zegt de Heer, ende tot de inwooners van Babyloniën ende tot hare princen ende wyzen.'

''t Zweerd komt tot haer waerzeggers, die dwaes zyn zullen, 't zweerd tot hunne sterken die vreezen zullen.'

'Ziet daer komt een volk van den Noorden ende een groot volk en veel koningen zullender opstaen van de uiterste der aerde.'

'Zy zullen bogen ende schilden grypen, zy zyn wreed ende ongenadig, hunne stemme zal als de zee geluid geven, ende zy zullen op peerden klimmen als een man ten stryde, bereid tegen u dochter Babylon.'(*)

Hier zwegen de stemmen en eene zekere gewaerwording deed zich tusschen den stoet op. Zy zagen dat eene bende gewapende krygslieden hen omringden. Elk der nieuwsgezinden trok onbemerkt zynen dolk uit de scheede en hield zich gereed tot eene worsteling; doch de knechten der dwinglandy, mogelyk te weinig in getal, hadden, zoo het scheen, geenen lust om eenigen stryd aentevangen. Alleenlyk zagen de ketters dat zy door eenigen met de grootste aendacht bespied werden. Zy trokken dan hunne breede hoeden dieper in de oogen en een nieuwe lofzang klonk weder door de stilte des nachts:

'Te samen hebben gestaen de Koningen der aerden ende de princen zyn te samen over een gekomen tegen den Heere ende tegen zynen gezalfde.'

(*) Jeremias. I. Kapittel.

‘Laet ons van een breken haer lieden banden, ende van ons worpen haer lieden jok.’

‘Die in de hemelen woont, zal ze begekken en de Heer zal ze beschimpen.’

‘Dan zal hy tot hen spreken in zyne gramschap en in zyne verbolgentheid zal hy ze verstooren.’

‘God staet op ende verstrooit moeten worden alle zyne vyanden ende van zyner aenzigt moeten vlieden die hem haten.’

‘In u, Heere, heb ik gehoopt, ik en zal niet beschaemd worden in der eeuwigheid.’(*)

In tusschen tyd was de menigte volks, welk op het gezang was ontwaekt geweest, aengegroeid. Op eens hoorde men in de Gevangenis-straet als den stap van krygsknechten. Dit ontsnapte niet aen de ketters en het woord: ‘binnen eene halve uer’ onder elkander mompelende verspreidden zy zich en verdwenen tusschen het volk.

Een halve uer later was er een groot gedeelte der geloovigen die lofzangen aen den Steen gezongen hadden, vereenigd in eene kleine wooning in de Schipstraet. Allen hadden verschillende straten verkozen om zich tot de vereeniging te wenden, slechts Rika alleen was ter bescherming aen eenen der geuzen Debuck genaemd, welken wy reeds in visschers kleêren by de aenhouding van Fabricius ontmoet hebben, gegeven en was met hem tot de vergadering gekomen.

Eene lange stilte heerschte er in het kleine verblyf

(*) Davids Psalter - Kapittel II et LVII. -

voor dat iemand het woord durfde opnemen. Eindelyk sprak Debuck met eene stem die van opgekropte wraek en woede getuigde:

‘Broeders!’ sprak hy, ‘lang genoeg hebben wy ons als lammeren ter slagting laten leiden; lang genoeg hebben wy tegen de wereldlyke wapenen onzer geloofsvyanden niets dan wapenen van verduldigheid gebruikt. Waerom zouden wy ons door wereldlyke magt laten verdrukken? Waerom zouden wy altyd met de handen gebonden blyven en ons ter slagting gereed houden, zonder aen de lands dwinglandy onze vuisten en gespierde armen te toonen en haer de slagen terugtekeeren die zy tot hier toe ons zoo onstrafbaer heeft toegebragt? Hoe lang zullen wy nog aen de moordery der heilige Inquisitie blootgesteld blyven? Gy weet, broeders, van welke laegheid onze predikant het slagtoffer geworden is. Onze zuster heeft u het alles kenbaer gemaekt, en u doen zien dat de geloovigen eenen hunner grootste steunpilaren verliezen door den minnenyd eener verachtelyke vrouwe..... Lange Margriete zal gestraft worden....’

‘En my hoort dit regt toe!’ viel Rika in de rede. ‘Ik moet die vrouw hebben!’

‘Zuster’ antwoordde Debuck, ‘ik vreeze slechts dat uwe lichamelyke zwakheid u zal doen wankelen, en de slag mogelyk zal mislukken.’

‘Myne hand heeft kracht genoeg om eenen dolk te bestieren; en myn hart is groot genoeg om eene laffe vrouw te straffen.’

‘Het zy dan zoo, zuster. De Heer zal u kracht geven. Doch dit is niet alles’ ging Debuck voort, zich tot

de aenhoorders wendende. ‘Wanneer wy daer straks ons in de geestelyke verdiensten van de marteling van onzen broeder verheugden, en den Heere eenen lofzang en den papisten eene vervloeking toezongen, is my in het gedacht gekomen dat het leven van onzen predikant nog in onze handen is en dat hy niet alleen gewroken, maer ook verlost moet worden. Ja die buit moet aen de Hartoginne en aen de Inquisitie ontroofd worden! Belooft gy, Broeders, my te volgen en aen myne bevelen te gehoorzamen.’

‘Dit beloven wy!’ Spraken te gelyk de ketters.

‘Welnu’ vervolgde Debuck ‘houdt u dan allen morgen gereed; want in het openbaer moet Fabricius verlost worden. Te vergeefs heb ik den geheelen dag gezocht den gevangenbewaerder van den Steen met geld omtekoopen. De satan moest reeds verkocht zyn of door de vrees overwonnen; want het geld heeft niets op hem kunnen te weeg brengen. Een myner mannen heeft my verzekerd, gistren morgen Lange Margriet uit den Steen te hebben zien komen. Ik ben zeker dat die helsche vrouw myne plannen verydeld heeft. Doch alle hoop is nog niet verloren, en morgen zullen wy zien of de heilige Inquisitie of wy het veld zullen behouden. Broeders! Zweren wy dit op onze hoofden!’

Alle de ketters zwoeren met dieren eed dat zy hun leven zouden verpand hebben om Fabricius te verlossen.

Nog eenigen tyd bleven zy stil in gesprek, en na gezamentlyk eenen psalm gebeden te hebben, gingen zy zich nog voor eenige stonden ter rust begeven en ongeduldig het uer der wraek afwachten.

V.

Op den 4 October 1564, 's morgens ten 9 ure stond er eene groote menigte volks voor de gevangenis den Steen, het oogenblik afwachtende dat de veroordeelde uit de poort zou treden. Na een kwartier uers ongeduldige verbeiding, kwam Fabricius te voorschyn. Zyn afgemarteld lichaem was met een zwart kleed met roode vlammen doorstraeld, omgord, en eene kap van dezelfde stof bedekte insgelyks zyn hoofd. Zyne armen waren achter op den rug aen elkaer vastgeketend. Hoe zeer hy ook door de pynen was afgemarteld geweest, had echter zyn scherpziende oog niets van zyne magnetische kracht verloren, en met statigheid liet hy zyne blikken door de menigte ronddwalen en bemerkte de verschillende gewaerwordingen van dweepzucht, medelyden of wrake op de wezenstrekken der menigte. Men had hem, zoo als aen andere veroordeelden, eenen monik ter geleiding gegeven en deze verliet geenen enkelen stond zyne zyde. Gedurig met het kruisbeeld voor de oogen des predikants, hield hy niet op hem aentemoedigen om zyne valsche leer aftezweren en medelyden met zyne arme ziel te hebben. Fabricius gaf zoo weinig aendacht mogelyk op de bewegingen des geestelyken. Slechts nu en dan vestigde hy zyne brandende oogen op hem en dan scheen de pater voor dien blik te schrikken; want iederwerf was hy genoodzaekt zyne blikken aftewenden

als of hy beschaemd was. Fabricius, antwoordde eindelyk en luid genoeg om van de rond hem krielende schaer verstaen te worden:

‘Gy toont my den gekruisten Kristus,’ zegde hy, ‘en gy zyt er niet beschaemd over. Weet gy wel dat die verlosser des menschdoms niets als liefde en lydzaemheid aen de wereld is komen aenkondigen! weet gy wel dat hy de zielendwinglandy gevloekstraft heeft! en zyne dienaren verbood iets met geweld van hunne broeders te eisschen. Dat hy hun verbood van het zweerd of eenig ander wapen gebruik te maken en hun slechts toeliet in hunne reizen eenen ligten wandelstok mede te nemen! Maer neen, de geest van Kristus woont onder u lieden niet; lang reeds hebt gy zyn juk afgeschud om u slechts aen uitwendige teekenen, aen afgodery vasttehechten. Dagelyks herkruist gy dien Kristus! Doe hem weg, huichelaer, zyn gezigt moet u doen blozen, reeds lang hebt gy zyn ryk vernietigd en nu vervolgt gy de ware dienaren Gods, die het ryk des verlossers willen terug opbouwen en den Godsdienst in zyne oorspronkelyke zuiverheid willen terug brengen....’

‘Bekeer u, verdwaelde ziel,’ was al het antwoord des geestelyke.

Fabricius wierp op hem eenen blik van verachting en wendde zyne oogen tot de menigte die hem vergezelde. Terwyl hy op het volk aldus staerde, werd hy op eens tot in het hart getroffen en tranen van weemoed waren bereid op zyne wangen te rollen. Hy had in de menigte een meisje ontdekt dat weende en hare oogen onophoudend op hem gevestigd hield. Dit meisje was Rika. By haer stond een zware manspersoon die haer

gedurig ondersteunde en haer in stilte woorden van vertroosting en moed toesprak. Doch alles scheen te vergeefs: de droefheid had zich van 's meisjes hart meester gemaekt en de weemoedige blikken van Fabricius hadden dezelve nu nog meer ontwaekt. Eindelyk de manspersoon, die niemand anders als Debuck was, sprak haer stil in het oor: ‘Rika, denk aen uwe wrake, denk aen Lange Margriet.’ By het hooren dier woorden scheen het meisje als op eens te veranderen; hare tanden sloegen kletterend op elkaer en hare vuist wrong met uitzinnige kracht het gevest eens dolks dien zy tusschen haer keurslyf had verborgen: ‘Ik heb de wraek niet vergeten, vriend’ was haer antwoord, ‘maer vergeef aen dien laetsten stryd der liefde.’

Fabricius had intusschen zyne oogen afgewend; want hy zag genoeg dat zyn aenzien Rika's hartpyn vergrootte, en hy vreesde dat zy zich mogelyk zoude verraden hebben. Debuck, die het zelfde gedacht had opgevat, verwyderde zich nu met het meisje en trok langs eene der zystraten naer de Groote-Markt waer het meeste deel der nieuwgeloovigen reeds vergaderd was. Allen hadden zich op eenen kleinen afstand rond den brandstapel welke voor het Stadhuis opgerigt was, geschaerd en hielden zich best mogelyk onder hunne groote mantels en breede hoeden verscholen.

Intusschen vervolgde de stoet des veroordeelde traegzaem zynen gang en Fabricius kwam eindelyk, na nog, gedurende den weg, eenige aenvallen van den monik te hebben moeten onderstaen tot op de Groote-Markt. Eene ry soldaten baende hem den weg door de menigte tot voor den brandstapel.

Het gezigt van het werktuig zyner dood bragt geen de minste beweging op het aenzigt van Fabricius. Met kalmte stuerde hy zyne blikken rond, zag met medelyden op het volk dat het schavot omringde en slechts wanneer hy het oog op de vensters van het Stadhuis gerigt hield, en daer eenige geloofsonderzoekers en regters het schouwspel zag nazien, scheen het dat een gedacht van woede en wraek zich in zynen geest opdeed. Doch oogenblikkelyk was die gewaerwording verdwenen, en zyne oogen tot den hemel heffende, scheen hy aen niets meer te denken als om weerdig en kloekmoedig de martelie te gaen ontvangen.

Er was op dit oogenblik eene groote stilte tusschen de scharen. Niemand sprak een woord meer. Slechts hier en daer kon men tusschen het volk opmerken dat sommigen der omstaenders niet altyd de oogen op den gevonniste gevestigd hadden en zich meermaels met eenen schyn van ongeduld naer eenen kant wendden waer zich een zware man en een teder meisje bevonden. Die man echter scheen onbeweegbaer. Zyne oogen bleven op Fabricius gevestigd en op zyne wezenstrekken was niets buitengewoon le lezen.

Nu genaekte een der beulen Fabricius en nam hem de zwarte kappe van het hoofd. Het wezen van den predikant werd als op eens verlevendigd en het scheen dat er zich iets profetisch op vertoonde. Het scheen niet meer die man die dags te voren op de pynbank was uitgerekt geweest, wiens lichaem men gedeeltelyk verscheurd en verbrand had, en die men half dood naer de gevangenis had terug gebragt. Hy scheen op dien stond als een geheel nieuw leven verkregen te heb-

ben. Zyne oogen werden nu nog meer brandend dan naer gewoonte en met zynen blik de gansche schaer omvattende, begon hy de stem te verheffen en het volk aentespreken; doch eer hy twee woorden had voortgebragt, deed de Roode-Roede een teeken en de beul dwong Fabricius den brandstapel te beklimmen. De predikant gehoorzaemde en riep intusschen: ‘leve de nieuwe leer!’ Buizende stemmen antwoordden op dit geroep en eene vervaerlyke beweging deed zich rond het schavot gevoelen. De menigte begon op eens door een te woelen en, op een teeken van Debuck, begonnen de steenen langs alle kanten op het krygsvolk en het Magistraet als te regenen.

De soldaten begonnen nu ook langs hunnen kant op het volk te loopen en menigen burger en krygsknecht viel doodelyk gewond ter aerde; want zoodra de nieuwgezinden de gewapende magt op hen zagen aenkomen, trokken zy hunne zware dolken en de schermutseling begon van naby. De ruiters liepen onbarmhartig met hunne peerden tegen de opstandelingen in, die eerst hunne dolken in de borst der peerden en dan in het hart der ruiters indrongen. Een groot getal nogtans werd onder de voeten der ruitery vertrappeld en het geschreeuw der vrouwen en kinders, en de vervloekingen der soldaten, en de kreten der strydenden en het gekletter der steenen, mengden zich met het gekerm der gekwetsten en de laetste snikken der stervenden.

De beul liet zich echter door dit verschrikkelyk schouwspel niet ontstellen en haestte zich den veroordeelde aen den pael vastteketenen. Fabricius op het zien der gruweldaden die er bedreven werden, ver-

hief de stemme en riep op het volk om het tot bedaren te brengen; doch te vergeefs: zyne stem versmoorde tusschen de razende kreten die uit de woedende menigte opgingen. De opstand nam dan meer en meer toe, en de burgers bragten het zoo verre dat de soldaten en dienaren alle oogenblikken gereed stonden om de vlugt te verkiezen.

Van de hoogte des schavots zag de beul het gevecht koelbloedig na, en deed niets dan zyne oogen met drift van het volk naer zyne prooi wenden. Eindelyk ziende dat het volk de overhand ging krygen en gereed was om het schavot intenemen, greep hy op eens eenen zwaren hamer in de hand, sloeg Fabricius het hoofd in, sprong van het schavot en verdween.

Een stond later waren de ketters op den brandstapel en vonden hunnen predikant met het hoofd in twee gekloven en het aenzigt met brein bespat. Ziende dat hunne pogingen om niet waren geweest, verlieten zy woedend het schavot, liepen nog eenen tyd door de straten der stad en de rust herstelde zich allengskens.

Wanneer men de gekwetsten en gesneuvelden doorzocht, vond men het lyk van Rika. Een soldaet had haer doorschoten op het oogenblik dat zy haren dolk in de borst van Lange Margriet ging plaetsen.

Nog den zelfden dag werd in name des Markgraefs en des Magistraets in de straten der stad afgekondigd: ‘Dat alwie zich pligtig hadde gemaekt met steenen te werpen by der executiën van den ketter Fabricius, tot haren verantwoorde werden geroepen ende gedaegd;

dat alzoo zy niet en compareerden, op den hals gebannen waren. Dat daerenboven alle diegenen die iemand dier werpers zoude aengebragt hebben, honderd guldens voor zynen loon zoude ontvangen hebben.'

De gemoederen der nieuwgeloovigen waren te zeer verbitterd, hunne geestdrift was te zeer ontstoken om, door welke bedreigingen het ook waren, verschrikt te kunnen worden. Op de afkondiging van het Magistraet werd er als in antwoord eenen brief op de Grootemarkt aengeplakt waer in met bloed geschreven stond: 'Dat er binnen Antwerpen waren die samen gezworen hadden de dood van Fabricius te wreken.' En deze bedreiging bleef niet vruchteloos.

Lange Margriet, zoo als wy gezien hebben, had de regtspleging bygewoond. Onmogelyk zou het zyn te beschryven wat er gedurende dien tyd in het hart dier hoogmoedige en wraekzuchtige vrouw omgegaen was. By het zien der martelpynen welke Fabricius bedreigden, had zy hare liefde in eens voelen de bovenhand nemen, en het medelyden was bereid geweest zich eenen stond van haer hart meester te maken; doch oogenblikkelyk groeide ook de haet aen en werd wederom zwaer genoeg om tegen al ander gevoel optewegen. Zoo men haer gedurende de vonnispleging had mogen aenstaren, had men ligt kunnen beseffen, by de vervaerlyke uitdrukkingen harer wezenstrekken, welke folteringen hare ziel moesten omklemd houden. Ook hoorde of zag zy niets van al hetgeen rond haer omging, zoodanig was alle hare aendacht op Fabricius gevestigd. Slechts wanneer de dolk der ongelukkige Rika den dood voor haer oogen had doen zweven, werd zy gewaer dat zy

niet alleen was en dat haer leven tusschen de menigte gevaer liep. Zy week echter niet en bleef het alles tot het einde toe bywoonen.

Gedurende den ganschen dag bleef zy als zinneloos. Geene rust, geene tevredenheid kon zy ontmoeten; zy zwerfde onophoudend door de straten en rigtte haren weg meermalen over de Groote-Markt waer het dood lichaem van Fabricius nog altyd ten toon lag. Met eenen helschen drift verlustigde zy telkens hare oogen op het zien van dit lichaem, en iederwerf voelde zy als een woedend vuer haren boezem doorloopen en in wilde razerny ontstoken, verliet zy dan wederom de plaets en vlugtte verder.

In den vooravond kwamen eenige geregtsbedienden op het schavot, namen het lichaem van Fabricius en het in eenen groven lynwaden doek gewonden hebbende, werd hetzelve op een rytuigje gelegd en, door eene zware wacht soldaten omringd, tot aen de Schelde gevoerd. Een zware steen werd aen het lichaem vastgehecht en eenige oogenblikken later sloot zich de schoot der Schelde op Fabricius' lichaem toe.

Lange Margriet had deze laetste uitvoering van het regt, zoo als alles, bygewoond en nu scheen het eerst dat haer geest zich een weinig bevredigde en dat haer hart tot natuerlyke gevoelens terug kwam. Mymerend verliet zy den boord der rivier en dacht zich naer hare wooning te begeven. Zy trok dan stil naest de Burchtkerk, door de Zakstraet en meende zoo langs een der zystraetjes tot op de Veemarkt te komen; doch eensklaps zag zy zich door eenen hoop volk omringd en de schreeuw: ‘dood aen de verraderes!’ klonk haer ver-

vaerlyk in de ooren. By het oprigten harer blikken, had zy geene moeite een aental aen haer bekende ketterswezens te ontdekken; en ziende dat zy langs alle kanten ingesloten was, begon de vrees op eens in haer hart te sluipen. De hoogmoedige vrouw had alle hare grootheid verloren; want de spanning des geests was by de Schelde, by de laetste wraekvoldoening geëindigd, en bezadigdheid en nadenken, begonnen zich allengs van haren geest meester te maken. Nogtans was haer moed nog niet ten volle gevallen, en zy deed eene poging om door het volk heen te dringen en hetzelve te ontvlugten; doch eene straffe hand, de hand van Debuck, smeet haer terug in den kring en nu begon een regen steenen langs alle kanten op Margriete neêrtestorten. ‘Genade! genade!’ gilde zy op eenen droevigen toon. - ‘Dood aen de verraderes!’ was het antwoord dat men haer toesnauwde; en de steeniging nam meer en meer toe. Eindelyk kon het Margriete niet langer uithouden en zy liet zich magteloos op den grond neêrzakken. Op hetzelfde oogenblik kwam er eene wacht krygsknechten toegeschoten, en op eenen stond was al het volk uit de baen: slechts eenen der werpers had men kunnen aenhouden. Deze werd op orde van de landvoogdes Margrete van Parma, des anderdags 's morgens op de Groote-Markt opgehangen.

Eenige dagen later stierf Lange Margriet, ten gevolge der kwetsingen welke zy van het volk ontvangen had. De laetste stonden haers levens waren aen de wanhoop toegewyd.

P.F. VAN KERCKHOVEN.

Overzigten van verschenen werken.

Everaerd en Susanna *of* Het Boetende Landmeisje, *oorspronkelyk drama met zang in drie tydvakken door* H. Van Peene, vertoond voor de eerste mael te Gent, op het schouwburg der Maetschappy: Broedermin en Taelyver, den 28 Maert, 1841. - Gent - algemeenen boekhandel van *H. Hoste,* in de Marjolynstraet, N° 24.

Het is onder dien tytel dat de geestige Schryver van *Keizer Karel*, waerover wy in een onzer voorgaende nummers gesproken hebben, dit mael, niet een kluchtspel, maer een drama aen het publiek heeft aengeboden. Zoo als in het eerste stukje heeft de heer Van Peene, de natuer gevolgd en alle buitennatuerlyke gesteltenissen gevlugt.

Het eerste Tydvak bevat het huwelyk van Baes De Witte met juffrouw Gertruide, welke laetste Susanna, nog kind zynde, als hare dochter heeft aengenomen en haer altyd de grootste liefde heeft toegedragen. Everaerd, knecht by Gertruide, is op Susan-

na verliefd en hun huwelyk is reeds vastgesteld, wanneer de Graef van Rynvelde, burgemeester der Gemeente zoo veel te weeg brengt dat hy Everaerd voor de militie doet optrekken, schoon de jongeling, uit rede van het hooge nummer dat hem was bevallen, van dezelve vry was. Everaerd verwyderd, valt het den Graef gemakkelyk de zwakheid van Susanna, reeds half door schoone beloften en gedachten van eerzucht verleid, gansch te overwinnen. Susanna verlaet dan haer dorp en vlugt met den Graef.

Het tweede tydvak, dat een jaer later plaets grypt, stelt ons den heer van Rynvelde voor te Brussel in zyn hotel. De onwenteling heeft plaets en de Graef die zich met de staetkundige gebeurtenissen bemoeid heeft, is aen den haet des volks aengewezen. Everaerd, die als soldaet in het huis van den Graef geinkwartierd ligt, en dezen zyne laffe daed heeft verweten, is gereed om met hem in tweegevecht te komen wanneer op eens het hotel door het volk bestormd wordt. De Graef springt het venster uit en Susanna wordt gelukkiglyk aen de woede des volks onttrokken.

Het derde tydvak, tien jaer later, grypt plaets op het dorp van waer Susanna gevlugt is. Laten wy haer zelve hare lotgevallen verhalen.

SUSANNA. (bladz: 68.)

‘Toen gy my, nu ontrent tien jaren geleden, voor de laetste mael tot Brussel vondt, op het punt dat ons huis door eene woedende menigte overvallen werd. (Dag, eilaes! van bittere herinneringen!) hebt gy my myne rampen en lot voorspeld. Gy wildet vlugten met my; my aen de schande ontrukken.... Doch ik was moeder.... Myn hart bevool my, voor alles, voor de eer myns kinds te zorgen; en ik bleef; alleenlyk in hoop van het wettelyk te maken en het eens een vader te geven. Maer.... het hoofd van den Graef werd op prys gesteld.... Hy moest vlugten. - Een getrouwe dienaer, bragt my, onbewust van my zelve, met myn kind in eene postchees en 's anderendaegs bereikten wy de grenzen van Holland. Wy kwamen te Breda aen. Daer vonden wy den Graef die er eenige uren vroeger was aengekomen. Twee jaren nadien, overleed hy er, zonder dat ik hem myn

echtgenoot mogt noemen, zonder dat myn kind een wettelyken vader mogt betreuren. (*Zy weent.*) Dan werd het ongeluk my met volle maet over het hoofd geworpen. Onmedoogende erfgenamen namen bezit van het door den Graef achtergelatene erfdeel en joegen my met myn kind schandelyk op straet. - Kleederen en eenige juweelen hadden zy my gelaten. - Ik verkocht alles om ons ellendig bestaen nog eenige maenden te verlengen. - Doch, eilaes! dit middel was weldra uitgeput, en ik bevond my in eene vreemde stad, zonder brood, zonder verblyf, met een kind van vier jaer. Ik zocht werk in de stad, hoe slavelyk en hoe vernederend het zyn mogte, als ik maer 's avonds een stukje droogen brood vond, om myn dochtertje den honger te stillen. Zoo sleepte ik myn ellendig bestaen nog zes jaren voort. Myne dochter had nu haer tiende jaer bereikt, en begon reeds door handwerk, aen heuren onderhoud te voorzien. Doch! de hemel was nog niet verzoend; ik had de maet van rampen en ellende nog niet vol genoeg. - Laet my een weinig rusten. - (*Na eene poos.*) Ik werd ziek.... Men wilde my naer 't Gasthuis dragen; maer wie zou er voor myn ongelukkig kind gezorgd hebben? Ik verzamelde al myne krachten by een, nam myn kind by de hand, en met een gulden in den zak, welken ik daegs daer voor ten koste myner gezondheid nog had gewonnen, ondernam ik, te voet, de reis van Breda naer hier, in hoop van er een beschermer voor myn kind en een graf voor zyne moeder te vinden.'

Everaerd nu, die, in weêrwil van het ongelyk hem door Susanna gedaen, niet opgehouden heeft haer te beminnen, vergeeft haer, belooft haer voor haer kind te zorgen en biedt haer zyne trouw aen: Doch het is te laet, Susanna sterft.

Dit is de gang des stuks. Moeilyk is het te gelooven dat hetzelve, met zoo weinige dramatische omstandigheden, zoo veel verdiensten kan bevatten; doch dit ligt hierin, dat het dramatische, niet in enkele volzinnen des stukjes, in enkele woorden; maer wel in de geheele gang deszelfs opgesloten is. Ook zullen wy ons wel wachten afzonderlyke tooneelen hier overteschryven. Dit zou geen gedacht van het werk van den heer VAN PEENE kunnen geven; en moeilyk zou het zyn, by het lezen des dra-

mas te zeggen waer het gevoel ons de ziel treft; en toch blyft het hart gedurig als van gevoel overgoten. Dit is eene proeve dat de schryver de natuer kent en het menschenhart ten volle verstaet.

Weinig of niets hebben wy den schryver berispelyks optemerken, alleenlyk wilden wy dat hy wat nauwkeuriger op eenige uitdrukkingen ware, zoo als '*het Hof maken*' (faire la Cour) - *wenken* met *drinken* te doen rymen. enz: Is het ook wel noodig dat er zoo veele zangstukjes in een drama voorkomen? Die breken zeer dikwils het gevoel, wanneer die in treurige hartschokkende stonden gebezigd worden.

Met ongeduld zien wy het aengekondigd drama: *Jakob van Artevelde* door den zelfden schryver te gemoet. Wy twyfelen geenszins of hy zal zich hier mede op dezelfde hoogte als die zyner twee reeds bekende voortreffelyke tooneelstukken, houden.

DE BESTIERDER, P.F.V.K.

Aen een droombeeld.

Engel met uw' blonde lokken,
Met uw lief en teêr gelaet
En uw hemelblank gewaed,
Dael weêr op myn sponde neder
Wen de slaep my zachtjes koost;
En myn borst by 't droomen, teder,
Zucht by zuchten om u loost.

Engel met uw' blonde lokken,
Dael tog uit uw' hemelwoon,
Bied my weêr der liefde kroon,
Voer my op uw' vlerken henen
Naer dit bly en weeldrig oord,
Waer staêg liefde en vreugd vereenen
Wat der ziele 't meest bekoort.

Engel met uw' blonde lokken,
Fluister my het eng'lenlied
Dat zoo rein uw' mond ontvliedt
Laet me weêr in wellust baden,
Staer my aen met zoeten lach,
Strooi weêr bloempjes op de paden;
Die 'k met u betreden mag.

Engel met uw' blonde lokken,
Spreek me 't minnend woordje weêr,
Dat zoo lieflyk menig keer
Op uw roozen lipjes zweefde,
En me een heil genieten deed
Dat aen 't aerdsche nimmer kleefde
Wen die tael uw' mond ontgleed.

Engel met uw' blonde lokken,
Teêrgeliefde droomenbeeld,
Dat zoo vaek myn blikken streelt,
Blyf tog stadig om my zweven;
Geef verrukking aen myn' ziel,
Nooit zy my het heil ontheven
Dat my eens door u beviel.

EMM. ROSSEELS.

4 *Mei* 1841.

Aen mynen vriend L. Mannekens Noël.
By de geboorte zyns Zoons.

Ziet gy, Seraf, sprak de Heere,
Ziet gy daer in d'aerdschen woon,
Ziet gy daer dit roosje bloeijen?
Ach! wat is het lieflyk, schoon!

Daer, daer noemt men het Laurenza;
Hier zal 't als een roosje staen;
Daer, daer zou het dra verwelken;
Hier zal 't nimmermeer vergaen.

Ga, ga, breng het in onz' tuinen,
En als 't hier is opgegroeid,
Breng dan de aerde een takje weder
Daer het eertyds heeft gebloeid.

Zoo sprak God: en Seraf daelde
Op zyn' gouden wieken neêr,
En hy sneed het van het takje,
En.... Laurenza was niet meer.

Nu, nu stond het maenden lang nog
Blozend in het zalig Eên:
Voor de Heer aen d'engel zeide:
Draeg een takje naer beneên!

Seraf bragt toen 't roosje weder,
Hy herplantte 't in zyn' woon;
Maer men noemde 't niet Laurenza
't Was Adolf. Wat is hy schoon!

Juich dan, vader, juich dan, moeder;
Want Laurenza gaet verheugd
Met de Serafs hupp'lend, springend,
Aedmen schuldelooze vreugd.

Juich dan, vader, juich dan moeder;
Want als ge uw' Adolf nu leidt,
Denkt dan: 't is een hemelsch roosje
Dat zyn geuren hier verspreidt.

JOZEF VAN ROMPAEY.

Te Hemixem by Antwerpen.

Vlaemsche Tael.

Reeds lag het laetste nummer der *Noordstar* onder de pers, eer nog de zitting van den Raed der provincie Antwerpen, gesloten was. Wy dachten met den H. Gouverneur gansch afgerekend te hebben, en gewis had hy zich der vlaemsche taelgrieven ongunstig genoeg getoond, om het letterkundig vraegpunt onaengeroerd te laten. Welnu wy hadden ons bedrogen, wy hadden den H. De Brouckere nog te gunstig beoordeeld en eene der laetste zittingen van den Provincie-raed is ons komen bewyzen dat die ambtenaer niet alleen de verdrukker onzer moedertael is, maer nog de vyand onzer vaderlandsche letteren.

Zie hier het gebeurde: De Antwerpsche Rederykkamer, *De Olyftak,* heeft sedert een paer jaren eenige der yverigste uit derzelver leden, met opzoekingen over de geschiedenis der stad Antwerpen, gelast. Die opzoekingen, met vlyt voortgezet, hebben haer in staet gesteld eene belangsvolle en volledige historie van Belgiëns handelstad optemaken. Geld ontbrak haer alleen tot de uitgave en om hetzelve te bekomen had zy zich tot den Provincie-raed gewend. Deze, alle het aenbelang van dusdanig eene onderneming gevoelende, en beseffende dat dezelve eenen steen te meer aen den grooten bouw onzer nationaliteit zou hebben bygebragt, was bereids besloten om ze krachtdadig aen te moedigen. Daerom kwam de centrele afdeeling den Rade voorstellen de gevraegde toelage toetestaen en de somme derzelve, na het verschynen van het eerste deel des werks, door de bestendige deputatie te laten vaststellen. Dit was alles wat de Rederykkamer gewenscht had en de vrienden der vlaemsche letterkunde hadden voor eene beslissing in dezen zin den Provincie-raed dankbaer geweest. Dan dezelve scheen in de oogen

van den H. De Brouckere al te gunstig voor de vaderlandsche tael en met zyne gewoone schynheiligheid kwam hy dezelve bestryden. In name der *centralisatie* had hy de herstelling der taelgrieven terug gestooten, nu sprak hy tot het plaetselyk egoïsmus.

Waerom, was zyne rede, waerom zoudt gy tot het opwerken eener geschiedenis der *stad* Antwerpen eene groote geldelyke toelage stemmen, wy zyn de afgeveerdigden der Provincie, niet die der Stad en het geld waerover gy beschikt, wordt door alle de gemeenten der Provincie opgebragt. Indien Antwerpen regt heeft hetzelve tot zyne verheerlyking te gebruiken, hebben ook Mechelen, Lier, Turnhout, Herenthals enz. hier even veel regt toe. Ik wil wel dat men voor de geschiedenis van Antwerpen eene toelage stemme zoo als voor elk letterkundig voortbrengsel, meer niet.

Deze wyze van redeneren is belachelyk, doch welligt heeft de H. De Brouckere met Salomon, gedacht dat het getal der gekken oneindig is, en by gevolg ook in den Provincie-raed zyne vertegenwoordigers moet hebben. By ongeluk is de uitslag komen bewyzen dat hy gelyk had. Men heeft 500 franken gestemd! 500 franken, het tiende deel ten hoogste van hetgene er tot de onderneming vereischt wordt, en dit nog zonder verbintenis voor het aenstaende jaer.

Hebben wy, Vlamingen, by deze stemming al of niet verloren? Zeker, indien men slechts den onmiddelyken uitslag naziet hebben wy een groot verlies gedaen, daer het tot nu toe onzeker blyft of onze letterkunde wel ooit met eene volledige geschiedenis Antwerpen's zal verrykt worden; doch langs eenen anderen kant hebben wy hier aen gewonnen dat er eene brok te meer van het masker van den H. De Brouckere gevallen is, eene brok te meer van het schapenvel met welk de wolf zich bedekt.

Kunst- en letternieuws.
- Gerstmaend. -

- Wy vernemen dat er onlangs een prospectus staet uittekomen: *Maria van Bourgonje, een tydvak uit de geschiedenis van het Vaderland.* Twee boekdeelen van ontrent 150 bladzyden elk, in 12°, door Michiel VAN DER VOORT.

- Verschenen te Gent: *Aenmerkingen over de brillen en derzelver gebruik, door* F. EUG: DE CAESEMAEKER.

- De Heer WIERTZ heeft dezer dagen een schildery vervaerdigd, voorstellende: *De opstand der Helle tegen den Hemel.* Hare hoogte is in de vyftig en hare breedte in de veertig voeten. Men verzekert dat deze kunstenaer dezelve op den tyd van 18 dagen geschilderd heeft. Men koestert de hoop dit meesterstuk binnen eenigen tyd te Antwerpen ten toon gesteld te zien.

- De bestendige pronkzael te Antwerpen, heeft haer lokael moeten verlaten uit hoofde der bouwkundige veranderingen welke hetzelve moet ondergaen. Slechts eenige uren waren haer ter ontruiming verleend, en men heeft zich niet geweerdigd haer een der andere zalen des Museums te beschikken. Men weet niet waeraen die onbegrypelyke handelwyze toeteschryven.

- Wy hebben ons by de driejarige pronkzael van Gent kunnen overtuigen dat de vlaemsche schilderschool door eenen harer kinderen, den heer Gallait van Doornik, eenen trap hooger in de kunst is geklommen. Wy vreezen geenszins overdreven te zyn, met te zeggen dat het werk van den heer Gallait het meesterstuk der hedendaegsche schilderkunst mag genoemd worden. Meer zullen wy niet zeggen. Het ware te wenschen dat het Bestuer te Brussel, den heer Calamatta belastede, den *afstand van Keizer Karel* in gravuer te brengen, opdat het op die wyze de geheele kunstwereld door mogt worden verspreid, en den naem van *Gallait* overal naer waerde mogt geschat worden.

Eene Verovering.
(1746.)

De roomsche Keizer, Karel VI, liet na zyn overlyden zyne dochter, Maria Theresia, als eenige en wettige erfgenaem zyner uitgebreide staten.

De magt van een ryk dat sedert eeuwen de afgunst en de vrees in de harten der vorsten die het omringden, had opgewekt, nu vervallen zynde in de handen van eene nog zoo jonge vorstin, had nooit zich de gelegenheid gunstiger opgedaen om eenen troon in welks vernieling zy zich allen heil voorspelden, omvertewerpen. Tendien gevolge zag de noodlottige Maria Theresia, terwyl de rouw over het verlies haers vaders nog gansch heur hart vervulde, byna gansch Europa tegen haer te wapen trekken.

Beijeren, Polen en Spaenjen betwistten haer het erfdeel dat de geboorte en de grondwet haer toewezen. Pruissen rukte in Silesiën, bewerende dat hetzelve hem door erfregt toebehoorde. Saksen, Sardenjen en Frankryk kwamen zich nog by hare vyanden voegen en rukten van alle kanten in hare staten. Doch het was nog niet genoeg alle de magt hunner wapens op eene zwakke vrouw te drukken, hare eigene onderda-

nen werden tegen haer opgehitst en tot opstand aengedreven. Door zoo vele vorsten verdrukt, door zoo talryke natiën bevochten, toonde de jonge vorstin eenen moed en eene standvastigheid die aen vele mannen zouden gemangeld hebben. Zy wist de lage pogingen harer vyanden met de grootste behendigheid te verydelen, en door hare toegevenheid en goedheid won zy de achting des volks dat zich eerst tegen haer verklaerd had; en alle die moedige mannen die onder de bevelen harer voorouders reeds sterk geweest waren, werden nu nog magtiger, nu liefde en zelfsopoffering hunne harten kwamen veroveren. Terwyl het vuer der verwoesting vier jaer lang in de vreedzame staten van het keizerryk had geblaekt, had Belgenland het geluk genoten als gerust aenschouwer het lot dat het moest ten deel vallen, aftewachten; maer nu was de tyd gekomen dat het ook alle de onheilen des oorlogs moest gaen deelen. De Franschen zich op menige bloedige nederlaeg willende wreken, vielen met een leger van honderd-duizend man, onder de geleide van den Mareschalk van Saksen op deszelfs grensen en sloegen het beleg voor Doornik. Zy wonnen den veldslag van Fontenoy op een leger samengesteld uit Duitschen, Engelschen, en Hollanders welke tot hulp der stad waren toegesneld. Dit leger van ongeveer veertig-duizend man verloor veel door de verdeeldheid der aenleiders van de verschillende natiën. Doornik zich van alle hulp beroofd vindende, gaf zich over en in weinig tyd zag men byna alle de steden van geheel Vlaenderen onder de fransche heerschappy.

Eenige maenden later, in January 1746, toen men

zich aen geene verdere inrukking meer verwachtte, zag men op eens Brussel belegerd. Groot was de verbaesdheid by het aenschouwen van dit magtig leger welk op de stad aendrong. Deze had reeds hare poorten gesloten en zich tot eenen dapperen tegenweer gereed gemaekt en men begon den vyand, door het gedurig geschut, in zyne werkingen te ontrusten. De aenvallers op hunne beurt schoten ook eene menigte bomben en gloeijende ballen in de stad en in de schanswerken der belegerden. Het stadsbestuer bad driftig den Mareschalk de bestorming der stad te staken daer zy hem voor niets nuttig was; doch deze antwoordde met vele vriendelyke, doch weinig voldoende woorden en weldra bedreeg eene gansche vernieling den kant der Vaert en Schaerbeekpoort. Na eenige dagen in vrees en angst te hebben doorgebragt, begaven zich eenige moedelooze burgers by den gevolmagtigden minister, den graef Kaunitz-Ritberg, hem smeekende de stad overtegeven om haer van eene verdere vernieling te bevryden; doch deze heimlyk hulptroepen verwachtende, kon zich zoo ligt aen zulke treurige eindmiddels niet overgeven. Van dag tot dag werd de nood dringender; want de vyand begon genoegzame opening in de vesten te krygen om er met zyn leger door te rukken; en de ongelukken die eene stormlooping zouden volgen, vreezende, kwam men tot het hooplooze gedacht der overgave en men trad in onderhandeling.

Onder de duitsche en hollandsche troepen die, gedurende het beleg, de stad verdedigd hadden, bevond zich een aental jonge Brusselaren die onderling gezworen hadden tot den dood voor de vaderstad te stryden.

Hoe noodlottig vonden zy zich nu, nu alle hoop voorby was om hun voornemen welk zy zoo plegtig hadden aengegaen, te volbrengen, nu zy zich moesten gaen buigen voor dien trotschen vyand dien zy met het stael in de vuist hadden meenen te ontvangen. En inderdaed hun ongeluk was veel grooter dan dit der andere krygers, hunne broeders: zy verloren niet alleen de vryheid, neen, die zouden zy ook aen de behoudenis hunner medeburgeren kunnen opofferen; maer zy verspeelden den liefderyken grond hunner geboorte stad. Dien grond waer al wat hun heilig en dierbaer was, verbleef, en dien zy hunne vyanden overlieten, gingen zy verruilen tegen een vreemd land, tegen eene gevangenis waer het de overwinnaer zou goedvinden hun vasttekluisteren. Dit gedacht maekte zulken diepen indruk op hunne gemoederen dat zy hunnen vorigen eed herinnerende, op nieuw besloten de stad nooit levend te verlaten.

Den volgenden dag namen de Franschen bezit der Vlaemsche-poort en de bezetting verliet de daer op volgende dagen in vier afdeelingen de stad. De Brusselaren hadden zich vol wanhoop na hunne wooningen begeven, en zochten slechts aen de aendacht der vyanden te ontsnappen, onder wederzydsche belofte nogtans zich by het minste gevaer te vereenigen.

Nauwelyks had de overwinnaer zich van de stad meester gemaekt of het geheim dat er schuilde, was hem bekend. Hy oordeelde de grootste omzigtigheid om het bedekte gevaer tegen te gaen, noodig. In den avond werden de huizen der verdachte burgers geopend en allen die zich met wapenen bevonden naer de gevangenis

geleid. Deze daed van inbreuk was zoo bedektelyk niet kunnen geschieden of weldra kwam er eene menigte krygers om hunne broeders te ontzetten van alle kanten toegeloopen. Dit alles was vruchteloos, dit wisten zy; het was ook de hoop om te zegenpralen niet die hun dien moed instortte. Als uitzinnig wierpen zy zich een voor een tegen hunne magtige vyanden. Velen sneuvelden in den roekeloozen aenval. De anderen levend aengehouden, werden als pligtig aen schennis van vredeverbond gevangen.

Den dag nadien, nu alle gevaer uit den weg was geruimd, begonnen de overwinners, schoon zy meer dan vyf-duizend dooden te betreuren hadden, de behaelde zege tusschen de lyken en puinen der overwonnenen te vieren. Op het Stadshuis hadden zich de bezonderste aenleiders des legers op een gastmael vergaderd, terwyl de straten weêrgalmden van de schreeuwen en zangen der dronke en woeste krygsbenden die gedurig de woorden: ‘aen ons de overwinning! aen ons de zege! leve Frankryk!’ op de ongestuimigste wys herhaelden.

Terwyl dezen zich aen de buitensporigste vreugde overgaven, bevonden de burgers zich in de droevigste gesteltenis; want by hun was het al armoede en verwoesting dat zich aenbood. Daer zag men eene vrouw by de puinen harer vorige wooning zitten weenen; daer een man, een troostlooze vader, tusschen de asch naer de lyken van eene gemiste vrouw of kinderen zoeken. By deze en andere hartscheurende tafereelen mengde zich de dolle vreugden der Franschen die zich, als duivelen der verwoesting, tusschen de puinen en

vlammen die zy aengestoken hadden, verlustigden.

Gelyk de statige stilte welke een woest onweder volgt, begon ook dit ongestuimig gewoel te verminderen en alles kreeg eene doodsche rust weder. De laetste stralen der ondergaende zon waren reeds lang verdwenen; de stille maen verlichtte treurig de ongelukkige stad.

In de Blykstraet was schier alles vernield. Tusschen de beschadigde en ingestorte huizen stond er echter nog eene wooning waer over het vuer der verwoesting alle zyne onheilen niet had verspreid. Alleenlyk waren de menigvuldige kleine vensterruiten op de gansche uitgestrektheid van den voorgevel byna alle, hetzy door de hitte der vlammen of het instorten der muren, gesprongen of verbryzeld. De vensters had men zorgvuldig met tapyten en wollen deksels bekleed om zich van de koude des jaergetyde te bevryden.

In deze nederige wooning zat een man met sneeuwwitte haren, het hoofd op de borst gebogen, voor een groot vuer welks gloed de schaduwe der voorwerpen die het omringden op de gele muren der kamer rondspreidde. Schoon hy in alles het kenmerk des hoogstgevorderden ouderdom scheen te dragen, had hy echter die rustvolle jaren welke het leven na de ongestuimige en altyd opgehitste dagen der jongheid verleent, nog niet verlaten. Van jongs af had hem het ongeluk als eene trouwe gezellin bewaekt, de smarten eener gedurige ziekte hadden zich met alle de folteringen eener onderdrukte ziel gepaerd, en deze hadden zyne levenskrachten uitgedoofd en hem voor den tyd verouderd.

Friwaerd, zoo heette hy, was zoon van eenen voorheen wel bemiddelden burger van Brussel. In het jaer

1695 toen de Franschen onder Lodewyk XIV de stad beschoten, werden alle zyne eigendommen de prooi der vlammen en de vader zelf bleef onder de puinen zyner eigene wooning dood. Der moeder was het gelukt zich met haer eenig kind te redden; maer nu was er de arme weduwe geen enkel middel van bestaen meer overgebleven en de zoon werd ten prys van het zweet des aenschyns zyner moeder opgevoed, tot dat deze zwakke vrouw onder de droefheid en den gedurigen arbeid bezweek en in de armen van haren nog zoo jongen zoon den geest gaf.

Nu de jonge Friwaerd zich van degenen die hem het meest op aerde beminden, verlaten vond, werd het leven hem treurig en bitter. Hy had zyne moeder tot den laetsten oogenblik voor hem zien werken als eene slaef en nu, nu hy genoegzame krachten meende gaen te bezitten om op zyne beurt voor haer te zorgen, werd zy hem ontnomen en hy had niets dan tranen heur ten loon. Gewis zou hy aen de gevolgen eener altyddurende kwyning gestorven zyn, indien er geene tedere vrouw, een engel van vertroosting, zyn ongeluk had komen verzachten, met zich geheel aen zyn noodlot op te offeren. Hy wist zulke tedere zelfsopoffering te waerderen en dankte vurig de Voorzienigheid die het bitterste bestaen met zoo veel heil vervullen kan. Een zoon had reeds hunne zoete vereeniging bekroond; maer de fortuin die nooit iets bestendig laet, had aen hem, haren verworpeling, slechts het zoete getoond om hem het bittere des te beter te doen smaken; want in de geboorte van een meisje, welk hun beider geluk zou moeten hebben voltooijen, bezweek die aengebede vrouw onder

de hevige smarten des barens, en de ongelukkige vader bleef ten eenigen steun zyner kinderen over.

Die zoon was nu een man geworden en had den haet tegen de Franschen als een erfregt van den vader verkregen. Nu die onstervelyke vyanden hunner vryheid zich weder onder de stedelyke muren bevonden, had hy niet geaerzeld zich onder de verdedigers zyner geboortestad te scharen. In niets had hy in heldenmoed voor zyne stadgenoten geweken. Allen, even moedig, even driftig hadden zy op de vesten gestreden; even onversaefd, even uitzinnig, hadden zy zich in de handen hunner magtige vyanden geworpen.

Doch laet ons tot de wooning terugkeeren. Naest de zyde des vaders zat zyne dochter wier geboorte het leven aen hare moeder gekost had. Het was een teder en minlyk meisje van omtrent zeventien jaer. Zy hield de handen des ouderlings gedurig in de hare gedrukt, en zigtbaer en zieltreffend was de liefde welke zy hem toedroeg. Zy aenzag hem met bitterheid, met medelyden. Hoe ongelukkig vond zy zich hem niet te kunnen troosten! Te vergeefs zocht hare inbeelding naer woorden die hem een weinig vergetelheid zyner ongelukken zouden hebben kunnen inboezemen; maer terwyl heur hart in dit oogenblik slechts de pynen haers vaders scheen te gevoelen, werd hare ziel ook van bitterheid verscheurd. Het arme kind had ook reeds van dien ouderdom, die nog met geluks- en vreugdedroomen had moeten vervuld zyn, zeer veel geleden.

Gelyk alle bloemen hare aengename geuren ophalen om eenen schoonen zomermorgen te verlustigen, zoo strekten ook alle natuerlyke hoedanigheden om de be-

valligheid dier jonge maegd te vergrooten. Behalven hare zwierige gestalte en engelenaenzigt welk de natuer haer zoo milddadig had geschonken, straelde in haer nog die onschatbare bekoorlykheid der onschuld uit, die zegt hoe zuiver en teder een hart is, waer nooit het gift der wereld zyne verwoesting heeft in gemaekt.

Nu echter had zich eene treurige kwyning, zoo treffend voor alle gevoelig hart, over haer aenschyn verspreid:

- 'Johan zal de gevangenis niet verlaten' zegde het meisje zeer mismoedig. 'Er zegt my iets dat deze dag voor ons niet gelukkig eindigen zal! Hoe slecht lezen wy in de oogen der menschen? Wie had gedacht dat de Mareschalk, een man zoo groot, zoo edelmoedig in schyn, ons bedroog; dat zyne vriendelykheid en betoond medelyden slechts spotterny waren?'

- 'Gy bedroeft u ten onregte, myne Martha' sprak de vader met tederheid tot haer, 'morgen zullen wy uwen broeder omhelzen. Meent gy dat men aen zulk een prachtig gastmael, waer ik roekeloos genoeg ben geweest u naer toe te leiden, aen ons, arme overwonnenen, denkt. Maer wat spreekt gy van grootmoedig, myn kind, is het eene groote daed een gerust en vreedzaem land te vernielen, is het groot de magt die de Voorzienigheid ons ter verdedigen gaf tot verdrukking te gebruiken.'

- 'ô Neen vader' viel het meisje uit, 'er is geene grootheid als in de deugd; maer dat de Mareschalk ons mynen broeder wedergeve, dat hy u in uw ongeluk dien zoeten troost verschaffe en ik zal hem gansch myn leven beminnen en grootachten.'

- 'Ja, zoo zyt gy allen, myn kind; in uwe harten

schuilt slechts liefde en medelyden; maer in ons is het een grootscher gevoel, een gevoel van eigen weerde en trotschheid. Hoe pynlyk is het niet voor een man zich te buigen en te vernederen voor dengene welken men veracht. ô, Myn kind, die slag is ons pynelyker dan de dood.'

- 'Ik ben het dan die u altyd ten ongeluk strek, ô vader,' riep het meisje, terwyl hare blikken om vergeving schenen te smeeken, 'ik ben het die u den verderflyken raed heb ingestort. Het is dan uit liefde tot ons dat gy u zoo in uwe eigen oogen hebt verlaegd?'

- 'Neen Martha' riep de vader, terwyl hy haer met geestdrift op de borst druktte, 'gy zyt nog myne rampzalige kinderen, de eenige schat dien ik bezit, de eenige band die my aen de aerde vastkleeft; maer welhaest, myne tedere dochter, zult gy dien ongelukkigen vader dien gy zoo lief hebt, dien gy zelfs bovenmaten bemint, hem aen wien gy niets dan een treurig bestaen verschuldigd zyt niet meer bezitten. Het graf gaept reeds op hem, de onvermydelyk dood zal my welhaest uit uw midden wegrukken, en dan, dan zoudt gy u alleen bevinden, gansch alleen in eene overwonnene stad, aen de moedwilligheden eener snoode krygsbende blootgesteld; en uw broeder die dan in myne plaets u zou moeten beschermen, over uwe veiligheid zou moeten waken, zal zitten kwynen in het diepste eener gevangenis. Voor u, myne kinderen, voor u zou ik, indien alle levenskrachten in my niet gansch waren uitgedoofd, alle gevaren trotseren en nu, nu tranen en beden myne eenige wapenen zyn, zou ik voor u allen smaed en verachting verdragen.'

Na deze woorden omhelsde hy nog eenmael zyne

geliefde dochter en hield haer zoo driftig tegen zyn hart gewrongen als of al het vuer der jongheid in hem was teruggedaeld. Niets liet zich hooren tusschen deze verrukkende uitboezeming van kinderliefde, dan de herhaelde zoenen des vaders en de snikken van het meisje die, door de droeve voorspelling des ouderlings geraekt, in bitter geween was uitgeborsten.

Terwyl zy nog met de grootste opgetogenheid elkander omarmden, viel de yzeren hamer welke op de voordeur hing, ligtjes neder. ‘Daer is hy’ riep het meisje, terwyl zy zich van haren vader losruktte, met eene blyde, doch door de hevige ontroering verdoofde stem, en de deur openende, spreidde zy reeds hare armen om haren broeder te ontvangen. Doch weldra hare misgreep ontwarende, week zy schaemrood en gansch ontsteld achterwaerts. Een man van lange gestalte het hoofd met eenen kleinen driepuntigen hoed bedekt, trad binnen. Een groote blauwe mantel omgordde hem de lenden. Tusschen deszelfs opening ontwaerde men op zyne borst by de gouden borduerselen zyner kleederen, een prinselyk eerekruis en eenen degen met een zeer kunstig gedreven gevest welke hem aen de linker zyde hing. Zyne oogen waren ontsteld, en zyne wezenstrekken droegen de teekens dier dolzinnige vreugden die den staet der dronkenschap verraden. Na eenige verdwaelde en wulpsche blikken op het bange meisje gestuerd te hebben, vatte hy haer met de hand; doch zy ontruktte dezelve met eene snelle beweging en vlugtte aen de zyde des vaders die reeds, by het zien des vreemdelings, uit zynen stoel regt gestaen was en de bewegingen van den onbekende met ontevredene

oogen bespeurden. Na deze mislukte poging wierp de vreemdeling zynen mantel op de tafel, plaetste zich op den ledigen stoel nevens den ouderling en trok deze met de hand in zynen zetel terug.

- ‘Laet de vryheid die ik jegens u neem, u niet belgen, myn waerde vriend,’ sprak de ridder hem zeer minzaem toe; ‘gy weet niet hoe zeer my de vreugde vervoert, ten ware gy ook in nog jongere jaren eens overwinnaer zyt geweest! Hoe bly ademt men de lucht eener veroverde stad in, hoe trotsch stelt men den voet niet op den grond die men ten koste zyns bloeds bezit!’

- ‘Ik begryp de oorzaek uwer vreugde genoeg, Mynheer, het past den overwinnaren zich te verheugen! Maer welk is toch de rede die u zoo ontydig myne wooning doet ontrusten?’

- ‘Hoe koud handelt gy jegens my, ik die, uit liefde tot u, de grootste moeite niet heb gespaerd om u optezoeken, die dit gastmael waer de gulle vreugde alle hartgrievende kommernissen verdryft, heb verlaten, alleenelyk om by u te zyn, die sedert ik u met uwe minnelyke dochter by den Mareschalk aengetroffen heb, nergens rust noch ware vreugde heb gesmaekt; en nogtans, ondanks uwe onverschilligheid, ben ik, ik de graef De Sorelle, bereid alle myne eertytels, alle myne rykdommen aen uwe voeten opteofferen.’

De vader ontstelde zich by deze woorden. Een voorgevoel van vrees beneep hem het hart, doch hy antwoorde zeer rustig:

- ‘Ik dank u voor de toegenegenheid die gy my draegt, Mynheer, ik weet niet waer ik de achting van

uwe adelheid verdiend heb; maer ik weiger alle de gunsten die gy my voorstelt. Zoo ik my by mynheer den Mareschalk aengeboden heb, was zulks alleen om de vryheid van mynen zoon aftesmeeken; met mynen zoon ben ik ryk, ben ik gelukkig genoeg.'

- 'Dien zoon dien gy zoo waerd acht, kan ik u wedergeven. Het is niet mogelyk dat de Mareschalk aen my, aen den vriend zyns harten iets weigere; ik herhael het, het zal slechts van u afhangen gelukkig te zyn; maer wat willen wy ons langer met ernstige zaken ophouden op een oogenblik dat er niets dan vreugde in ons woonen mag. De vermaken wachten my nog, uwe dochter neem ik met my naer het feest: uwe stille wooning past niet aen hare jeugd; het is niet wel de roozen aen den dag te ontrukken.'

Nu zag de noodlottige vader niet dan te wel dat hy zyn laetste ongeluk niet te boven was en dat er nog een vloed van onheilen hem bedreigen kwam. Hy wendde zich tot het onstelde en bange meisje en aenzag haer met bitterheid. Hoe gaerne zou hy haer van eene onderhandeling waervan de woorden haer zuiver hart zoo moesten ontstellen, verwyderd hebben gezien.

- 'Maer Mynheer' antwoorde hy 'gy eischt eene oneerlyke daed. Wie vader zal zyne dochter by nacht eenen man die hem gansch vreemd en waervan het karakter hem onbekend is, laten volgen! Gy begrypt genoeg dat dit niet mogelyk is.'

- 'En ben ik niet edel, zeg; is myn ridderschap u geen waerborg myns gedrags? Maer wat spreekt gy van vreemd; hebben myne daden u dan nog niet getoond dat ik uwe dochter bemin? Gy weet niet dat sedert

dezen morgen myn geest aen niets heeft gedacht dan aen haer, myn boezem nooit heeft gejaegd dan voor haer, dat ik haer voor myne teêrgeliefde, voor myne minnares heb verkoren.'

- 'ô, Mynheer, gy dwaelt. De vreugde die de overwinning in u heeft gebaerd, heeft u het hoofd verward? Weet gy niet dat het uwe adelheid niet vry staet een meisje zonder naem, zonder fortuin te beminnen? Geloof my, als vriend, morgen zoudt gy met uwe verdwaeldheid van heden spotten.'

- 'Zult gy my dan onophoudend tegenspreken' zegde de ridder op eenen stuerschen toon 'weet dat uwe tegenkantingen my grootelyks beginnen te mishagen; myn voornemen is vastgesteld; het zal u niet gelukken hetzelve te verydelen.'

- 'Oh! heb medelyden met ongelukkige slagtoffers der ellende!' zegde de vader met eene smeekende stem. 'Ontruk my den eenigen troost myns ouderdoms niet, wees edelmoedig en verlaet myne wooning, om Gods wil.'

- 'Neen' riep hy 'neen, ik wil en zal haer met my heen voeren! Weet gy dan niet dat elk oogenblik van verbeiding eenen vloed van ongeduld in my stort; hoe weinig dankbaer zyt gy voor al de liefde die ik u bewys!'

- 'Medelyden, medelyden' riep de vader zich voor de knieën van den Franschman werpende, 'ach! maek u het geweld niet ten nutte; gebruik uwe mannenkracht niet om eenen magteloozen ouderling die zyn kind tot den laetsten adem byblyven zal, te bestryden.'

- 'Myn geduld neemt een einde, oneerbiedige'

riep hy, den ouderling van hem werpende, ‘is het niet aen u, nederig schepsel, als gy zyt, voor uwe overwinnaren te kruipen en te gehoorzamen; reeds lang genoeg hebt gy my mishaegd, lang genoeg hebt gy myne goedheid miskend; maer ik zweer u by mynen degen dat gy my uwe wederspannigheid duer betalen zult.’ Dit zeggende, plaetste hy de hand met eene vervaerlyke beweging op het wapen dat hem aen de zyde hing.

Het meisje dat lang, weenend en spraekloos, dit verschrikkend vertoog bygewoond had, viel nu huilend aen de borst heurs vaders; zy strengelde hare beide armen om zyne lenden en deed hem eenige stappen achterwaerts doen, terwyl zy angstig achterrug de bewegingen van den Franschman naerspeurde. Maer de vader rukte zich zachtjens uit hare armen, knelde ze in de zyne en hield haer zoo het aengezigt tegen zyne borst gedoken. Nu scheen het als of de kinderliefde in hem de uitzinnigste moed en misachting des doods ingestort had. Hy liet zyne bezwymde dochter in eenen stoel nedergaen, en dan met eene snelheid, ongewoon in zynen ouderdom, liep hy den ridder toe, rukte hem by verrassing het zwaerd uit de vuist en plaetste zich met hetzelve gelyk een man die slechts dertig jaren zou geteld hebben, voor zyne dochter.

Nu was de toorn van den Franschman ten top. Vloekend wierp hy zich op den ouderling, en waegde zyn leven om zyn verloren wapen te hervatten; maer de vader dreef hem gedurig met hetzelve zoo behendig van hem af, dat het den ridder onmogelyk was hem te naderen. Na eenige stonden elkander heen en weêr gedreven te hebben, had het zwaerd den roekeloozen

graef diep in de zyde geraekt, en met eenen grooten schreeuw viel hy uitgestrekt en levenloos ter aerde neder.

Op dit gerucht kwam er eene nachtwacht langs de beschadigde venster in huis gerukt, en vond benevens den zielbrakenden ridder eenen ouderling die met ontstelde en flauwe oogen op een roerloos meisje staerde, dat hy aen de borst drukte. Vader en kind werden beide uit hunne wooning geleid, in hechtenis genomen, en korts daerna in het openbaer geregt.

De ongelukkige Johan werd vergeten; hy bleef gevangen tot dat hy, twee maenden later, met eenige zyner makkers de handen zyner vyanden ontvlugtte. Johan werd met de dood zyns vaders en zyner zuster bekend; niets verbond hem meer aen het leven. Hetzelve was hem bitter geworden, en hy zocht slechts den dood op het slagveld te ontmoeten.

Een jaer hierna vocht de troostlooze zoon nog éénmael tegen de Franschen in den slag van Louwfeld, en nog éénmael viel hy gewond in de handen zyner vyanden. Eenige maenden hierna werd de vrede aengegaen en alle gevangenen in vryheid gesteld.

Later streed hy in verscheidene veldslagen onder Karel van Lorrynen tegen de Pruissen en verwierf door zynen heldenmoed de grootachting van de ervarenste krygers.

Amerika vocht zich vry, en hy bevond zich onder de banieren van den beruchten Washington en sneuvelde eindelyk voor de vryheid dier helden, zyne natuergenoten.

P. VAN DELEN.

Overzigten van verschenen werken.

Antigonus *of de Volksklagten door* Th. Van Ryswyck. *Antwerpen by de Gebroeders De Wever, Engelsche Borze.* - 1841.

Ziedaer den tytel waeronder de heer Van Ryswyck onlangs een dichtstukje heeft doen verschynen, in drie paragrafen, met voor- en nazang en voorwoord en aenteekeningen en errata verrykt.

Eer wy tot de verzen overgaen, zal het niet onnoodig zyn eenige woorden over het voorberigt te zeggen. Want zoo het, volgens het opschrift door den schryver aen het hoofd zyns voorwoords geplaetst, waer is dat *een boek dat zonder eenig voorberigt in de wereld treed*, *wel iets heeft van iemand die zich in eenen vriendenkring nederzet zonder iemand der aenwezige te groeten,*(*) zal het ook niet onwaer zyn te beweren dat uit de wyze waerop men zich in een gezelschap aenbiedt, ligt de geheele maetschappelyke mensch kan beoordeeld worden; en nog, dat men den schryver uit zyn voorwoord kan kennen. De heer VAN RYSWYCK verhaelt ons dan dat dit gedicht *al lang in zyn hoofd heeft gehangen;*(**) doch dat hy altyd uitstelde hetzelve het licht

(*) Zie voorwoordje.
(**) idem.

te doen zien, eensdeels omdat M. MESSCHERT hetzelfde onderwerp reeds had behandeld, anderdeels uit hoofde der *flauwe waerschynlykheid die op het verhael rust,* of waerop het verhael rust, zoo als de schryver mogelyk heeft willen zeggen. Doch *voorledenen winter vatte* hy *op nieuw moed.... En op weinige avonden was het stuk aeneengelymd..... Zoo de lezers,* zegt ten slotte de H. VAN RYSWYCK, *dees dichtje eene plaets vergunnen nevens myne vroegere voortbrengsels*, *dan ben ik al weêr te vrede; ook in weerwil het blaffen der recencenten; want met hen doe ik als Jupiter met de smeekbeden en verzuchtingen der Aerdbewooners. Toen de wysgeer Menippus hem vroeg, of hy dit gesnor zoo gansche dagen uitstond en aenhoorde. - Och neen! antwoordde de Donderaer:*

Als zy te hevig razen;
Gebied ik aen den zuiden wind,
De klagten die hy aardig vindt,
Maar naar de Maan te blazen.(*)

Zoo men ziet, schynt zich de heer Van Ryswyck niet het minste over de recensiën te bekreunen. Het is er nogtans geheel anders mede gelegen. Toen wy in een onzer vorige nummers het werk getyteld: *Eppenstein* van den zelfden schryver hebben beoordeeld, heeft de heer V.R. verre van de *Zuiden wind dit alles maer naer de Maen te laten blazen,* integendeel hemel en aerde zoeken by een te trekken om zich over onze beoordeeling te wreken. Onze recensie werd niet gelogenstraft; dit was onmogelyk; mits wy, zoo als altyd, enkel regtveerdig geweest waren en zelfs nog ontallyke feilen over het hoofd hadden gezien. Niemand stond op om het werk van den heer V.R. te verdedigen; verre van daer een ander maendblad(**) gaf er ook een overzigt van en ging in zynen blaem nog veel verder dan wy, zonder nogtans in het minste onregtvaerdig te worden.

Wat gebeurde er nu. Onmogelyk was het de recensie der Noordstar aenteraken, niemand gevoelde zich sterk genoeg om

(*) Van Oosterwyk Bruyn. *Jupiter en de gebeden.*
(**) Zie de Middelaer. V aflevering. bladz: 265. - Eerste jaergang.

de waerheid voor leugenen te kunnen doen doorgaen, en willens of onwillens moest men de stem der regtveerdigheid ongestoord laten blyven doorklinken. Men wierp zich dan met eene belachelyke woede op het Tydschrift, op de medewerkers aen hetzelve en bezonder op den schryver des overzigts die nu, juist van pas, een gedicht had uitgegeven. Dit werd de prooi. Oogenblikkelyk werden er in onze stad en elders kleine dagbladjes die met den geest van den heer V.R. overeenstemden, overweldigd en deze krielden van rammelende lasterschriften, waerin men het bedoelde gedicht(*) behekelde, by middel van onbeschaemde veranderingen van woorden en volzinnen. Dit was nog niet genoeg. De heer V.R. stuerde nog eene hekeling naer een letterkundig tydschrift buiten onze stad, en de hekeling werd geweigerd om dat het eene onregtveerdige en smadelyke hekeling was. Ja tot in Holland toe werden eerbiedweerdige mannen, welke wy uit menschlievendheid niet zullen noemen, bedrogen en aengepord om te lasteren. Aen al zulke aenvallen, begrypt de lezer ligt, werd niet geantwoord.

Zoo dit alles aen onze lezeren nog niet genoeg doet kennen op welke wyze onze antwerpsche Jupiter (Van Ryswyck-Jupiter!) de recensenten naer de Maen zendt, zullen wy hun de zoutvolle lasterversjes en geestryke aenteekeningen, die in het gewrocht welk wy heden onder het oog hebben, gedrukt staen, eens overschryven:

Bladz: 5, in den voorzang, leest men:

> Maer wat ziet men ook heden al
> Niet in het licht verschynen?
> Men kwam toen tot der leezren straf
> Met geene Diederikken af,
> Noch dolle Gozewynen.

De aenteekening op deze plaets: bladz: 69.

‘Diederik (van Gallifort) de voornaemste persoon die in een

(*) Gozewyn, Graef van Stryen - een dichtkundig verhael uit de middeleeuwen door P.F. Van Kerckhoven.

langwylig en koud dichtstuk (indien het zoo mag heeten) voorkomt. Onder den tytel van, De Kruisvaerder, verscheen het by brokken in een maendwerk: zyn opstelder was De Laet; nevens wiens voortbrengsel men Gozewyn, Graef van Stryen mag plaetsen; een berymd verhael door Van Kerckhoven uitgegeven, die even als zyn bovenstaende rymelmakker.

Rima malgré Minerve
Et, de son lourd marteau martela le Flamand.
De hemel beware ons voor meer van hunne schoonigheden.'

Verder bladz: 10, in den zelfden zang:

'Maek dat ik nimmer *storie* schryf
Als 't moet *historie* wezen;
Maek dat hy, die myn boekje vat,
Het nimmer als de *Noordstar* schat
Noch slaep voelt onder 't lezen.'

En de aenteekening hierop, bladz: 70.

'De Noordstar, tydschrift vol letteren enz: dat hier ter stede maendelyksch wordt uitgegeven; en waerin de kritiek door laster wordt vervangen, de rede voor de verwaendheid vlucht, en de opbouw der litteratuer, voor gekke loftuitingen harer afstellers plaets maekt. Onder vele zoutelooze rymelbrokken die er in voorkomen, vindt men er een tot lof van Napoleon (?) waerin de schrikmonarck by eene *Itaelsche zon* wordt vergeleken. Wat verder vindt men het woordje *storie* voor *historie;* enz: Zoo dat de maker er van, nooit eene gunstige plaets in de *storiebladeren* der Nederlandsche letteren te verhopen heeft. Behalve de bydragen van Conscience, en van nog een, of twee andere schryvers die er in voorkomen; is dit werk aen jeugdige beoefenaers der moederspraek niet aen te pryzen.'

'Errata - (er is er eene) op bladz: 70 staet *vol letteren:* lees voor letteren enz.'

Welnu, lieve lezer, nu ziet gy klaer dat onze Jupiter zich weinig aen de recensenten gelegen laet; dat hy er zich niet mede ophoudt; en hunne opmerkingen *zoo maer naer de Maen zendt.* Ja genoeg hebt gy uit de aengehaelde regels kunnen verstaen,

dat de heer V.R. een duifje zonder gal is en die aenteekeningen zonder haet of nyd geschreven heeft. Men kenne hieruit den schryver.

Zal nu de handelwyze van den heer V.R. ten onzen opzigte, eenig uitwerksel op het onderhavig overzigt hebben? Zal zy ons verschrikken? Zal zy ons verbitteren? - Neen! de regtveerdigheid blyft onze gids en niets kan ons dezelve doen verlaten. Onze baen is geteekend: opbouw der letterkunde, geene valsche rigting willen wy. Regt aen de goede schryvers willen wy doen wedervaren; ieder zyne plaets aenwyzen, en niet toelaten dat iemand der letterkunde schade zou toebrengen, met eenen trap te beklimmen die hem niet toekomt, iets waer door men een valsch en slecht gedacht van de waerde en toestand onzer waerlyk goede schryvers zoude geven.

Gaen wy dan tot het gedicht over. Zoo als wy reeds gezegd hebben, is het verdeeld in voorzang, nazang en drie paragrafen. De voorzang bevat... Het is moeilyk dit met een woord te zeggen. Het zal later tusschen het overig doorloopen. Het eerste paragraf spreekt van het bestuer van Antigonus. Door Antigoon moet men Napoleon verstaen. Het tweede paragraf is de regering van koning Willem: Willem is de Dominé; het Belgisch volk is de Kat. Het derde is de huidige regering van Leopold. Van den nazang zullen wy later gewagen. - Zeggen dat de heer V.R. noch de overheersching van Napoleon, noch de regering van Willem, noch het hedendaegsch bestuer verstaet, zou door het tegenwoordig gedicht te bewyzen zyn; doch zulks is overbodig. Het zou toonen zyn dat een blinde niet kan zien, dat een zonder vleugelen niet kan vliegen. Het zou veronderstellen zyn dat de heer V.R. gedachten over geschiedenis kan hebben, en reeds lang is het bewezen dat wy geene verstandige bemerkingen, geene redenering, geen gezond oordeel in de voortbrengsels van dien schryver mogen zoeken. Reeds lang weten wy dat er geene enkele strael van onderrigting, van zedelykheid in zyne gewrochten te ontdekken is. Wy zullen ons dan met het onderzoek dier *hoofdvereischte* niet bezighouden, vermits zy by onzen schryver nooit te vinden is. En om van het nietbestaen dier hoofdvereischte

overtuigd te zyn, behoeft men slechts de Antigoon eens te overlezen. De minst gevorderde zal van ons gezegde overtuigd wezen. Ja, dan zelfs, wanneer er in hetzelve een gedacht opgesloten geweest ware, zou dit met den nazang gansch te niet zyn gedaen. Zie hier wat de schryver zegt, na de verschillige klagten des volks te hebben aengehaeld:

Bladz. 57. ‘Ja, 't volk was van den vroegsten tyd,
Gewoon zich te beklagen;
En of het aen d'ellende kleeft,
En of het in de weelde leeft,
Het jammert al zyn dagen.

Bladz. 57. En nimmer, hoe verlicht het wordt,
Zal het dit eenmael weten;
.....
Dan, wordt de Koning weêr te ryk,
Door 't volk te veel te straven;
Daer kan de Vorst de volkstael niet....

Hoort, menschen, broeders! hebt geduld,
Want rede kan niet baten;....

Bladz. 59. De dood alleen, 't erbarmend graf
Zal ons van 't wee genezen:....

Want hier zal't altoos eender zyn,
Hoe 't lot zich ook moog draeijen;
Het voorgeslacht was nooit te vreên,
En telkens, vindt de klein zoon reên,
Om grootvaêr na te kraeijen.

Zoo hier uit iets optemaken is, is het dan niet dat het het best zou zyn, nooit te klagen, nooit te spreken? De heer V.R. is dan wel verdwaeld voor de Vlaemsche tael te willen medekampen? De Vlamingen zyn dan, volgens hem, wel dwaes van te klagen over de nationaliteit die men van hunnen bodem zoekt aftetrekken! Van hunne krachten intespannen om den verderflyken geest der Franschen uit het land te weren, en hun best te doen, opdat de harten hunner medevaderlanders er niet erger mede besmet worden. Zy zouden dan maer moeten zeggen: ‘*De dood alleen*

't erbarmend graf, zal ons van 't wee genezen?.... Gelukkig dat de ware vaderlanders zoo niet denken; en wy willen ook wel gelooven, dat de heer V.R. zelf niet doet zoo als hy zegt. Doch onnoodig is het ons langer hiermede bezig te houden. Wy gaen zien of wy innerlyke waerde in het stuk kunnen ontdekken. Ten dien einde, stellen wy ons de volgende vragen voor: 1°. Heeft het werk van den heer V.R. waerde van eigenvinding? 2°. Is het waerlyk komisch, is het kluchtig? en 3°. Heeft het letterkundige waerde, of beter is het in goede tael, in goed Nederduitsch geschreven?

Wat de eigene vinding betreft, deze kunnen wy er niet in aentreffen. Voor eerst de anekdoot van Druon Antigoon is aen ieder bekend, de kleinste straetjongen van Antwerpen weet ze te verhalen; andere dichters hebben het sprookje bezongen, en niet zonder rede mag onze schryver voor het dichtstukje van M. MESSCHERT bevreesd zyn. Fakkelvuer verdooft het keerslicht. Doch de heer V.R. zegt het een ander kleedje aengetrokken te hebben. Dit is waer; maer hy heeft het er vormloos door gemaekt. Flauwe, gemeene, zoutlooze koddigheden en kluchtwoorden maken geenen vorm uit. Het zyn klaterbellen die het sprookje van den heer V.R. ontleend heeft, om als een zot voortekomen. Is mogelyk de dwaesheid een vorm? En wil de heer V.R. ons dwaesheden voor kluchtigheden doen opnemen? Want, komen wy tot het tweede punt en zien wy of er waerlyk komisch zout in het stukje te vinden is.

Niet moeilyk zal het den oordeelkundigen lezer vallen te zien welk komisch dat van onzen schryver is, en dan te oordeelen of dit wel het ware komisch, het echt kluchtige is. Dit van den heer V.R. bestaet in de gemeene volksgezegden, die welke men nooit geschreven ziet, welke men zelfs in beschaefde gezelschappen niet hoort, in platten rym te durven nederschryven. De lezer is gansch verwonderd deze dingen *gedrukt* te zien en hy lacht... Waerom?... Niet om den geest die er inopgesloten ligt; maer om de nieuwigheid die men durft bestaen. Hy lacht, zoo als hy lachen zou, wanneer men hem eenen door het modder gesleepten hond of kat, zou voorbrengen. Zou dit echt

kluchtig zyn? ô Neen, zoo min als de volgende *dingen* van onzen schryver:

Bladz. 2. Neen, niet om d'oudheid van 't papier
Noch om *den styl van schryven;*
Maer om der vaedren heldenmoed,
Kookt hem het snellervloeiend bloed.

En lager.

En 't krachtig woord van *voorgeslacht*
Heeft ook zoo al een weinig magt
In dezen tyd gekregen.

Dit is lage spotterny, geen komisch.

Bladz. 3. Het tydperk van Romein en Griek,
Was maer niet half zoo romantiek
Als dat der middeleeuwen.....

Bladz. 4. Van wevers die een hell'baerd slag
Herdoopten in een *goedendag*
En hem den Franschman gunden....

Bladz. 7. Voorhenen, lyk ik boven zeî,
Toen ging de linnewevery.
(Wy moeten alles weten.)

En dit alles stelt de heer V.R. in spot voor; de heldaftigheid onzer voorvaders boezemt hem spot in; het ongelukkig verval van een der bloeijendste takken onzer nyverheid boezemt hem spot in?.... Ziehier de afschildering van Napoleon:

Bladz. 12. Hy was oorspronkelyk, naer men meent,
Van 't eiland der Cyclopen
Van waer hy kael en arm als Job;
Slechts met een vilten stormhoed op,
Naer Neêrland kwam geloopen....

Bladz. 13. En van geboorte als aengezet,
Tot stroopen en vernielen;.... enz:

Welnu, lezer, hoe vindt gy onze antwerpsche schryver? Kan hy niet rond weg met de groote mannen omgaen? Kost het hem moeite eenen grooten man te beoordeelen: maer toch, wanneer men zich met een *Jupiter* gelyk stelt en zich zelven een *Donderaer* noemt, valt daer niets op aentemerken, dan is men zegvry.

Is de volgende spreuk mogelyk kluchtig:

> Bladz. 17. ‘Wy zyn allang de kluisters moê
> En houdt g'uw *bakhuis* thans niet toe.’
>
> Bladz. 23. Dit maekt de visch zoo bliksems duer,
> ‘Dat: wie eens zalm kon koopen,
> Thans voor de *broek uit een platdys,*
> En dit aen schrikbren hoogen prys
> De Vischmarkt rond moet loopen.’

Dit noemen wy straettael, niets anders.

Ontallyk zouden wy onze aenhalingen kunnen vermenigvuldigen; doch wy zouden byna het geheel werkje moeten overschryven en dus te langdradig worden. Het aengehaelde zal reeds voor den lezer voldoende wezen, om te erkennen op welke hoogte zulke kluchtigheden mogen geschat worden, en welk de geest is die er in opgesloten ligt. Niet beter kunnen wy deze koddigheden vergelyken dan met die welke men soms uit den mond eens onbeschofte hoort komen, welke met de hatelykste domheid, alles tracht in spot te stellen, met alles schertst en voor, uitslag, slechts met zyne eigene verdwaesdheid doet lachen en zich op het hoogste doet verachten. Gaen wy tot de derde vraeg over: heeft het letterkundige waerde of is het in goede tael, goed Nederduitsch geschreven?

Zonder ons met de kleine onachtzaemheden of feilen van spelling of dichtmaet optehouden, zullen wy alleenlyk spreken van taelfouten en onletterkundige volzinnen waervan het werk opgepropt is. Onnoodig is het hierover lang te spreken. Wy gaen slechts eene kleine achtereenvolging dier dingen geven en de lezer laten oordeelen, aen welke tael, de geschrevene, of de platte straettael, dezelve toehooren.

Bladz. 1. ‘*Leest men* al *vele heldendaen; treft men* al *wondre zaken aen.* - (2) *Voelt zich verrukt* op *ieder blad.* - (3) *Wat over* liggen *schreeuwen.* - (5) *Daer heeft ons eeuw geen* rieken *aen.* - (8) *Dat Engelsch* vee *is toch een plaeg.* - *Wat* lag *ik nu ook weder van die Engelschen te droomen.* - (18) *En houdt g'uw* bakhuis *thans niet toe.* - (21) *En in de Schelde* goeijen. - (23) *Men kan geen pyp meer* smooren. - Zoo leven *niet gebeden.* - *Thans voor* de broek uit een platdys. - (28) *Waerachtig het zyn zonden!* - (30) *Zeg, zyt gy 't leven nog niet moe?* - (32) al niemedal *beduidde.* - (34) *En er zich smeerde van ons vet.* - (35) *En al wie niet te luy* en *was.* - *En zich* ordentelyk *gedroeg.* Die *was op tien jaer* binnen. - (37) *Ja lig maer niet te mallen.* - (42) *Hun buren even min* kontent. - (44) *Daer hielp geen* appeleren. - (46) *Den bliksem geven van de wet.* - (50) '*t Is niet meer uit te zweeten.* - *Waer halen wy te* vreten? - (51) *Dan zien z'u als een hondsvod aen.* -

Die stichtende *litanie* zouden wy nog oneindig kunnen vergrooten, zoo wy niet vreesden de ooren onzer lezers te kwetsen en de bladen onzes Tydschrifts er door te besmeuren. Doch het is genoeg en wy denken onze vragen volkomen beantwoord en getoond te hebben dat er in het werk van den heer V.R. noch eigene vinding, noch echt komisch, noch taelkunde te vinden is. Wat zal nu het oordeel wezen dat wy over de Antigonus moeten stryken?

- Wy gelooven niet te dwalen met te zeggen dat het eene rammelende aeneenschakeling van versjes is, waer de antwerpsche straettael al de weerde van uitmaekt. Het is een gedichtje dat ten hoogste in eene kroeg met vermaek kan gelezen worden, en dat nog in eene kroeg te Antwerpen, want buiten onze stad zyn er andere gemeene onbeschoftheden en spreuken, en worden de antwerpsche niet meer verstaen. Dingen van zulken aerd zyn goed om in eenen volksalmanak van vier centen (men vergeve ons de uitdrukking) opgenomen te worden; maer verdienen den naem van letterkundig werk niet. De lezer nogtans mag ze gerust eene plaets naest de andere gewrochten van den heer V.R. zoo als deze het hoopt, verleenen: de verzameling zal er niet door ontsierd worden.

Maer toch, zal men mogelyk vragen, is er dan niets goeds in het werk van den heer V.R. te vinden? - ô Ja, er zyn hier en daer goede dingen in: byvoorbeeld.

Bladz. 6. ‘Men heeft het beedlen zelfs verboôn,
Opdat de laetsten muzenzoon
Van honger zou *kreveren.*’

Schoon wat gemeen en op onze dagen niet meer toepasselyk, is dit niet onaerdig, en zoo *Boileau* nog leefde en by de lezing tegenwoordig was, zou hy ligt zynen hoed afnemen om een zyner oude kinderen te groeten. - Men kent de anekdoot van *Piron.* - Nog iets:

Bladz. 7. ‘Dus heb ik uit een vreemd geschrift,
Een oud verhael genomen;
Dat ik *herweven* ga in dicht,
Om dat het waerdig is in 't licht,
Of aen den dag te komen.’

Zoo *Huygens,* de vermaerde Hollandsche puntdichter hier was, zou hy ligt het voorbeeld van *Boileau* volgen en zyn *herweefd* gedacht, schoon wat gemarteld, met minzaemheid groeten.

- De episode van de Kat, of Kater en de Dominé is redelyk wel behandeld en het Orangismus dat er in doorstraelt, komt juist van pas. Jammer dat het *zoo lang in het hoofd* van den heer V.R. *is blyven hangen.* Wie weet of er het land niet zou door veranderd geworden zyn en of er de goude eeuw op het aerdryk niet door teruggebragt ware? Wie weet wat het werk eens *Jupiters,* eens *Donderaers* had kunnen te weeg brengen?....

Doch antwoorden wy ernstig op de voorgestelde vraeg en zeggen wy dat er zeker hier en daer eenige goede gezegden, geene gedachten nogtans, in het werk van den heer V.R. opgesloten liggen. Die gezegden echter nog zyn zoo raer, dat men ze nauwlyks bespeurt en dezelve met de grootste nauwkeurigheid en geduld moet opzoeken. Zoo dat wy byna met eenen ouden dichter zouden mogen zeggen:

‘Wie lust heeft hier iets schoon te ontdekken,
Hy zoeke er naer; ik vind het niet.’

Indien het ons nu geoorloofd ware eenen raed aen onzen schryver te geven, zouden wy hem zeggen dat hy eerst zyne rymader eenen geruimen tyd zou trachten toetehouden, en niet meer schryven voor dat hy ernstige studiën gedaen hebbe om zynen geest een weinig te openen, en zyn verstand een weinig te ontwikkelen. Dan neme hy de pen weder op en hy schryve hetgeen hem best bevalt; want gemak van schryven bezit hy; en dan slechts is er hoop dat hy der Vlaemsche letterkunde van eenig nut zal kunnen worden. Tot hier toe heeft hy haer ongelukkig niets dan nadeel toegebragt.

- De Gallomanie of de verfranschte Belg - oorspronkelyk vaudeville in een bedryf door Karel Ondereet. voor de eerste mael te Gent vertoond den 11 July 1841. Gent, algemeenen boekwinkel van H. Hoste Marjolynstraet N°. 24. -

Bewonderensweerdig is het te zien hoe sedert eenige maenden de lust tot het vervaerdigen van tooneelwerken heeft toegenomen. Achtervolgens hebben wy zien verschynen *de Keizer Karel* van den heer Van Peene, *Everaerd en Suzanna* door den zelfden schryver: de *Gallomanie* door Karel Ondereet; *Jaek van Artevelde* ligt onder de pers te Gent. En *Lodewyk van Male* door den heer Amatus Liebaert, is te Oostende verschenen. *De erfgenaem van Manchester*, en *Johanna van Vlaenderen* twee vrye navolgingen, worden te Antwerpen gedrukt; en eene

verzameling van *vier oorspronkelyke tooneelstukjes,* inhoudende *Hoon en wraek, Karlina, Van Dyck te Saventhem* en *Meester Spinael,* is aengekondigd.

Dat de uitgaef dier tooneelstukjes veel goed zal te weeg brengen, is onbetwistbaer. Het Vlaemsch tooneel zal hierdoor in staet gesteld worden om een weinig van alle hare verouderde overzettingen aftezien, en nieuwe, oorspronkelyke Vlaemsche stukjes op het tooneel te voeren. Iets nogtans dat wy in 't algemeen op de uitgekomene tooneelstukjes hebben optemerken, is het veronachtzamen van zuivere tael en spelling. Te veel dialekt wordt er in gebruikt. De *Gallomanie* van den heer Ondereet, waer wy ons gaen mede bezighouden, is hiervan ook niet geheel vrytespreken. Ons dunkens is het stukje van den heer Ondereet van eene hoofdvereischte ontbloot, te weten, van belang. Inderwaerheid wat is de geschiedenis? - De heer Goethals, rentenier te Gent, heeft eenen neef die hy naer Brussel zendt en tot Notaris bestemt. De jonge heer wordt te Brussel verliefd, en om zich in het huis zyner beminde intedringen, verlaet hy zyn meester, geeft zich uit voor Franschman en doet zich hier door by den vader des meisjes (een Fransquillon,) als klerk aennemen. De heer Matthys te Brussel heeft aen een Franschman, den heer Blaguenville, eene somme van twee duizend franken geleend, en de Franschman trekt er meê weg. Dit is de eenige les die de heer Matthys ontvangt; want de liefde van den jongen Gentenaer en Coralie, op *Fransquillonismus* gebouwd, loopt op het beste, dat is, zegepralend ten einde.

Wat de kleine omstandigheden aengaet, deze zyn wel behandeld en op menigvuldige plaetsen schynt er de bloote natuer zeer wel door. Met genoegen zien wy deze spreuk van Mynheer Mathys: bladz: 22.

‘Ha! dat moet men bekennen, niets gelykt aen de fransche *politesse!* Ook heeft Madame de Blaguenville my reeds verscheiden malen *Complimenten* over myne wellevendheid gemaekt. Nog laest zeide zy my: *Mon cher Monsieur Matthys, vous n'êtes pas Flamand du tout.* - En dan, zy hebben eene manier om u het een of ander *plaisir* te verzoeken, dat het onmogelyk is om

hun iets te *refuserer.* Zoo kwam, verledene week, Mynheer de Blaguenville my vinden: *Mon cher,* zeide hy, *j'ai besoin d'un petit service.... - Parlez, Monsieur de Blaguenville! - J'ai besoin d'une Couple de mille francs, et je ne suis pas en fonds; comme vous êtes*, *mon meilleur ami, c'est à vous que je m'adresse de préférence.* Wys wy eens den middel om aen zoo een man iets te *refuseren.*'

In eenige gezegden schynen ons de bastaerdwoorden niet te goed uitgekozen en onnatuerlyk geplaetst. Zulkdanige zyn: bladz. 21. '*En effet* die heer heeft my ook *geënsorceleerd,* toen hy de eerste mael met zyne *dame* in onze logie kwam, gy *souveneert* er u nog wel van... Welke beleefdheid welke *urbaniteit!.... à la minute* zeide hy my dat hy *parisien* was.'

Bladz. 33. 'En hoe zult gy my doen verstaen dat men door het Vlaemsch te *protegeren* het *bonheur* van de Vlamingen zou te weeg brengen?.... Om de natie te *policeren?..*'

Bladz. 38. 'Tusschen my en uwen *neveu* te *annuleren.*' enz.

De Coupletten laten ook veel te wenschen over.

Verders valt er weinig op het voortbrengsel van den heer Ondereet aentemerken. Beter had hy gedaen, gelooven wy, zoo hy het onderwerp uitgestrekter had behandeld. Een zulke schoone tytel vereischte dit. Wy hopen ten slotte dat de Gallomanie het laetste tooneelstukje niet zal wezen dat het Vlaemsche schouwburg aen den heer Ondereet zal verschuldigd zyn.

DE BESTIERDER, **P.F. VAN KERCKHOVEN.**

De moeder.
Op het album van jufvrouwe V.B....

Zwelg, ô kindje, aen myne borste;
't Doe u goed.
Zwelg het voedsel dat uw' smartjes
Ligt verzoet.

Staek de kreetjes die uw mondje
Bang ontgaen.
Dierbaer telgje van myn' liefde,
Lach me eens aen.

Geef een lonkje aen uwe moeder,
Die zoo leed
Wen ze u baerde; ach! heure smarte
Was zoo wreed!

Open de oogjes, reik me uw' armtjes,
Lieve spruit.
Ach! gy zyt het die uw moeders
Heil besluit.

Wist gy, engel, wat een liefde
Ik u draeg!
Wat een toekomst ik den hemel
Voor u vraeg!

Wist gy hoe veel weedomtranen
Ik vergiet;
Wen myn oog u stille smartjes
Lyden ziet!

Maer neen, kindje, gy bevat niet
Al myn' min:
Dit gevoelen sloop uw hartje
Nog niet in.

Eenmael zult ge 't moederharte
Wel verstaen,
En vergoedt uw min my menig
Zilte traen....

Zwelg, o kindje, aen myne borste;
't Doe u goed.
Zwelg het voedsel dat uw' smartjes
Ligt verzoet.

THERESA V.....

Antwerpen 4 *Mei* 1841.

De Inneming van het kasteel van Turnhout. Historisch Verhael.(*)

A défaut de la force, reste la ruse.
(M.me DE CRAON, *Thomas Morus*.)

I.

Het was op den 1.n April van het jaer 1591. Tien ure des avonds was het reeds op den toren der S.t Peeters kerk te Turnhout, geslagen. De maen, door zwarte dryvende wolken, welke zich onophoudelyk volgden, verstoken, wierp slechts van tyd tot tyd eene bleeke en twyfelachtige schemering. In een der bosschen, aen de baen welke van Turnhout naer Merxplas leidt, gelegen, wachtte sedert meer dan drie uren, onbeweeglyk en stilzwygend, eene bende wapenknechten,

(*) Geraedpleegde schryvers: P. Bor, Nederlandsche oorlogen, beroerten etc. - Grammaye. - De Wez, histoire générale de la Belgique. - Van Gorkom, beschryvinge der stad en vryheid van Turnhout.

door Prins Maurits, alsdan Kapitein Generael der Vereenigde Staten, afgeveerdigd, onder het bevel van een officier van het garnizoen van Breda, om het kasteel van Turnhout te overvallen, alwaer zich eene spaensche bezetting, onder de orders van kapitein Clokman, bevond.

- ‘Kapitein,’ zei een Luitenant tot den bevelvoerder van den troep naderende, welke eenige stappen van daer onachtzaem tegen eenen boom leunde. ‘Hoort gy het taptoe te Turnhout niet luiden? 't Is tîen ure...’

- ‘Tien ure!’ hernam deze, aendachtig luisterende, ‘tien ure,.... en myn bespieder welken ik uitzond om de plaetsen te gaen erkennen, is nog niet terug!...’

- ‘Waerlyk,’ antwoordde de luitenant, ‘ik weet niet wat hem zoo lang kan wederhouden; - van over meer dan twee uren moest hy zich hier bevinden....’

- ‘Nogtans kan hy zich over de plaets niet misgrypen; want hy zelf heeft ons dit bosch voor vereenigings punt aengeduid....’

- ‘Misschien is er hem eenig ongeval overkomen, kapitein?...’

- ‘Aen hem, aen Johan, aen den doortrapsten myner bespieders!... Zwyg luitenant, met uwe kwade voorspellingen!...’

- ‘God geve dat zy onwaer zyn en dat Johan weldra terug kome, want het is zeer onaengenaem met zulk weder hier ter plaetse te moeten verbeiden.’

Op dit oogenblik hoorde men menschenstappen op de baen.

- ‘Luister,’ zeide de kapitein, ‘dit kan niemand anders wezen als Johan: immers ik geloof niet dat op

dit uer van den nacht en dit jaergety, er een ander sterveling trek gevoelt om deze oorden te doorloopen.'

Inderdaed een man in eenen wollen mantel, welke hem slechts tot aen de kniën afhing, gewenteld, verliet den gebaenden weg, na van alle kanten eenen navorschenden blik geworpen te hebben, zoo om het aengeduide oord wel te herkennen, als om te zien of niemand hem volgde. Hy naderde de plaets waer de bende zich bevond. Zoodra de kapitein zynen lang gewenschten bespieder herkende, ging hy hem te gemoet, en wanneer hy digt genoeg gekomen was om stil tot hem te spreken, zeide hy op eenen toon, welke zyne misnoegdheid duidelyk te kennen gaf:

- 'Johan! wat hebt gy lang vertoefd! wat heeft u zoo lang wederhouden?...'

- 'Hoe kapitein,' hernam de bespieder op eenen verwaenden toon 'heb ik te lang vertoefd om de gansche stad te bezigtigen, en u ten zelfden tyde een onfeilbaer middel te verschaffen om u zonder veel moeite meester te maken van het kasteel?... Waerlyk, kapitein, ik verwachtte my aen dit onthael niet!....'

De kapitein, verre van zich over deze woorden te belgen, voelde het ongelyk, welk hy gehad had den besten zyner bespieders zoo barsch toe te spreken. Ook hernam hy met eene merkelyk verzachte stem:

- 'Wat, Johan, wat hebt gy toch kunnen doen om my eene zoo gunstige tyding te kunnen aenbrengen; leg uit, vriend!...'

- 'Dit ga ik doen, kapitein, om u te doen zien, of ik waerlyk, zoo gy zoo even schyndet te denken, mynen tyd te Turnhout verspild heb.

Omtrent den middag aldaer aengekomen, heb ik my aenstonds in de omstreken van het kasteel begeven; ik heb alles gezien: geen het minste voorbereidsel duidt aen dat men er den vyand verwacht. Zonder den schildwacht, welke zich op de ophaelbrug bevindt, kon men er zich op staenden voet, zonder dat zy hetzelve weten zouden, meester van maken.'

- 'In de stad weet men dan niets van onze aenkomst?'
- 'Niets kapitein; een enkel burger is daervan onderrigt....'
- 'Een burger!.. en welke?..' Vroeg haestiglyk de kapitein, welken deze omstandigheid scheen te verschrikken.
- 'Vrees niets, kapitein, ik ga het u zeggen. Hy, die in het geheim onzer aenkomst is, is een man die sedert weinigen tyd Turnhout bewoont. Als ik is hy van het dorp Hilvarenbeek geboortig, en was altyd myn makker; slechts sints ik in uwen dienst ben, heb ik hem verlaten. Terwyl ik de stad doorging, ontmoette ik hem in de Gasthuisstraet met eenen bierwagen. Aenstonds drukte hy my de hand en bood my aen eenen pot bier op onze onverwachte ontmoeting, in Sint Joris, eene kroeg aen de Grootemarkt, te gaen ledigen. Wy begaven ons derwaerts en daer legde ik hem vertrouwelyk de oorzaek myner tegenwoordigheid uit. Doe my geene verwyten over myne onvoorzigtigheid of onbedachtzaemheid, want ik kende den man van over lang voor bescheiden, en zyne tong is zoo zeker als die eens doode wanneer het om het bewaren van een hem toevertrouwd geheim te doen staet. Ik sprak hem ver-

volgens ook van den schildwacht, welke ons alleen hinderde, ons voornemen uittevoeren.'

- 'Wel, wel,' zeide hy my aenstonds, 'is het anders niet; dien hinderpael zal ik wel uit den weg ruimen: juist morgen vroeg moet ik bier naer het kasteel voeren, en indien uw meester hetzelve in zyne magt wil hebben, heeft hy slechts te doen wat ik u ga zeggen. Gelei hem dezen nacht met zyne bende in stilte naer de stad; dat zy zich in het verbrande huis, hetwelk gy tegen over de poort van het kasteel moet gezien hebben, verbergen, en zich aldaer tot morgen vroeg schuil houden. Zoohaest het dag wordt zal men my met mynen bierwagen zien voorbyryden, en dan bereide men zich my te volgen: men kome echter niet te voorschyn, voor aleer ik teeken doe!...'

'Wel nu, kapitein, wat zegt gy van myne verrigtingen?' Voer de bespieder, half spottend voort.

- 'Wat zal die man verder doen?' Vroeg deze, Johan's vraeg niet in acht nemende.

- 'Wat hy verder doen zal, dit heeft hy my niet gezegd; doch het kasteel is aen ons.... Ik zie die Spaenjaerden al in onze magt,' vervolgde hy lachende.

- 'Die man heeft u bedrogen, Johan; hy wil ons aller dood; hy zal naer het kasteel de tyding onzer komst gaen hebben, en dezen nacht vangt men ons in uw verbrand huis als in een net, zoo wy onvoorzigtig genoeg zyn er ons naer toe te begeven.'

- 'Kapitein,' hernam de bespieder welken deze twyfel weder verbitterde, 'ik ken Pieter Emmings, de brouwersgast, te goed, om slechts le laten vermoeden,

hetgene gy daer zoo ligtelyk over hem durft zeggen. Hy is my van overlang te zeer verknocht om my te kunnen bedriegen, en ik weet dat hy schrander en slim genoeg is tot het uitvinden eens middels om het kasteel, zonder een vuerschot te lossen, in uwe handen te doen vallen....'

- 'En welke belooning vroeg die man?' Viel de kapitein, weinig door de schoone woorden van Johan verzekerd, hem in de rede.

- 'Al de belooning, welke hy vraegt, kapitein, is, van in uwe bende aengenomen te worden, want de stiel van brouwersgast staet hem weinig aen.'

De kapitein bleef peinzend en stilzwygend staen en scheen besluiteloos over hetgeen hem te doen stond.

- 'Kapitein,' hervatte de bespieder eenigermate heviglyk, 'van Pieter Emmings kunt gy zoo zeker zyn als van my, den besten uwer bespieders, gelyk het u somtyds belieft my te noemen; ruk met uwe mannen voorwaerts, en op myn woord, alles zal ten besten uitvallen.'

De kapitein scheen overtuigd. Hy riep zyne luitenanten met Johan een weinig ter zyde, sprak nog eenigen tyd met hen, gaf vervolgens zyne bevelen aen de bende, welke onder zyne geleide stond, en weldra was de gansche troep op weg naer de stad. Met de grootste stilzwygendheid geleidde hen de bespieder.

II.

Na eenen weg van omtrent eene halve uer in de diepste duisternis, waerby zich sedert eenige oogenblikken een zware slagregen en een westenwind, welke met de grootste hevigheid blies, hadden gevoegd, kwam de kleine bende in het verbrande huis, zonder gezien noch gehoord te worden van den schildwacht, welken het slecht weder genoodzaekt had, zich in eenen hoek der poort van het kasteel te verschuilen. De kapitein plaetste, zoo hy best kon, zyne wapenknechten achter de half omgestorte muren des huizes, en zette zich zelven met Johan by eene vensteropening die uitzigt gaf op het kasteel.

Sedert het tydstip, waervan wy handelen, heeft het kasteel van Turnhout vele veranderingen ondergaen. Door Maria, dochter van Jan III. hartog van Braband, ten jare 1371 gebouwd, werd het omstreeks 1406 door Antonius, hartog van Bourgonjen en Braband, en omstreeks 1546 door Maria van Oostenryk, landvoogdes der Nederlanden, welke aldaer het vermaek der jagt kwamem nemen, merkelyk vergroot en versierd, en prykte alsdan in al zynen luister. Korts daerna echter, en wel ten jare 1597, werd het, ten gronde toe, door den brand vernield. Later weder opgebouwd, biedt het heden niets zeer merkweerdigs meer aen.

Ten dien tyde kon het als eene sterkte aenzien worden, daer het, buiten de grachten waermede het thans nog omringd is, met vier sterke torens voorzien was. Ook zoude het der bende, door Maurits afgeveerdigd,

nooit gelukt zyn er zich met open geweld meester van te maken; want eenmael van derzelver aenkomst verwittigd, had men de valbrug opgehaeld, en de grachten waren breed en diep genoeg om aen den aenval eener kleine bende te kunnen wederstaen.

Nadat ieder zich het best mogelyk geschikt had, bespeurde de kapitein, die nog altyd dacht eene onvoorzigtigheid begaen te hebben, welker gevolgen hem noodlottig konden zyn, met de grootste aendacht of er geene buitengewoone bewegingen op het kasteel plaets hadden; doch hy ontwaerde niets; zelfs niet het minste lichtje flikkerde door de enge vensters van het gebouw, en de schildwacht die naer gewoonte van twee tot twee uren werd afgelost, wentelde zich telkens in zynen breeden mantel, en plaetste zich in den hoek der poort welke den wind tegenover gesteld was. Dit alles stelde hem een weinig gerust.

Zoo kwam eindelyk de dag, en een onzeker licht liet de soldaten reeds toe elkander twyfelachtig te onderscheiden.

Eensklaps doet zich in de verte een gerucht hooren. Allen luisterden aendachtiglyk. 't Is een wagen, zei de kapitein by zich zelven, daer hy reeds de stappen van een peerd en het geschal der bellen onderscheidde.

- ‘Daer is hy al,’ suisde hem Johan in het oor; ‘ik had het immers wel gezegd dat Pieter zyn woord zou gehouden hebben; erkent gy reeds den bierwagen niet aen het gerammel der yzeren ringen... luister! aenstonds gaet hy hier voorby komen, en een vlugge blik op ons geworpen, zal hem verzekeren dat wy gereed zyn hem te volgen, gelyk hy het ons heeft belast.’

Namate dat het gerucht naderde, schetste zich op ieders gelaet eene onuitsprekelyke uitdrukking, van angst met ongeduld gemengd; ieder scheen in de oogen zyns makkers den uitslag dier soort van krisis te willen lezen. Vooral de kapitein was ontsteld: zyne vuist wrong met geweld het gesnedene gevest van zynen degen, en zyne oogen waren starlings op den bespieder gevestigd, welke allen, die hem omringden, met ongevoeligheid en betrouwen bezag. Hy verborg evenwel zyne ontsteltenis en sprak met eene schynbare gerustheid.

‘Indien hy het is, ben ik nieuwsgierig te zien, hoe hy zich van den schildwacht zal ontmaken....’

Een oogenblik later reed de brouwersgast voorby het verbrande huis. Hy wierp eenen blik in deszelfs binnenste; deed den echo een drietal zweepslagen herhalen, en naderde het kasteel.

Nu belastte de kapitein aen zyne mannen zich in gereedheid te houden om den aenval te beginnen, en speurde den brouwersgast, welke de brug opreed, met de grootste nauwkeurigheid na.

- ‘Gy komt zoo vroeg!’ riep hem de schildwacht toe met den kolf van zyn zinkroer op de poort stootende.

- ‘'t Is,’ antwoordde Pieter, ‘om dat ik weet dat gy dorst hebt, myn brave.’

- ‘Wees welkom! gy hebt gelyk, myn vriend; de Spaenjaerd, de echte Spaenjaerd heeft immer dorst.’

- ‘Ja, naer goud en bloed,’ dacht de brouwersgast.

- ‘Wie daer?’ riep na een oogenblik toevens, in het Spaensch, eene holle en heesche stem uit het binnenste van het kasteel.

- ‘'t Is de brouwer!’ antwoordde de schildwacht in dezelfde tael; ‘open opdat hy binnen kome!’

Zoodra hy deze woorden gesproken had, en terwyl de sleutel reeds in het slot draeide, greep de brouwersgast den schildwacht, welke nergens op verdacht was, by den middel, en stortte hem van de brug in de gracht van het kasteel. Op het oogenblik dat deze in het water nederplofte, ging de poort open, en een man van de wacht kwam half gekleed en al geeuwende ten voorschyn. Pieter deed hem aenstonds onder eenen steek zyns jagtmes ten gronde zygen.

Nu keerde hy zich om, en wenkte dat men zoude aenkomen.

- ‘Voorwaerts!’ riep de kapitein, en de kleine bende verliet haren schuilhoek, en liep regt op het kasteel, alwaer alles nog rustig sliep.

Alle de Spaenjaerden werden gevangen genomen door de krygslieden van Mauritz en het kasteel was zonder een' schot te lossen, zoo als het de bespieder voorzegd had, ingenomen.

Den zelfden dag werd de brouwersgast in de bende opgeschreven. Hy onderscheidde zich later by verscheidene gelegenheden door zynen moed en wonderlyke stoutheid.(*)

EUG. ED. STROOBANT.

Brussel, 1841.

(*) Hoewel de inneming van het kasteel van Turnhout, alsook diegene van het slot van Westerloo, en van eenige andere kleine sterktens in Vlaenderen gelegen, van weinig aenbelang schenen, hadden zulke overwinningen nogtans voor gevolg, dat zy de Spaenjaerden verslapten, en ten zelfden tyde hunne tegenparty aenmoedigden en verstouteden.

Vergiss-mein-nicht.
Op het album van Mejuffrouw V.B.

Er is een bloempje teêr van kleuren
Dat in de lent' der aerde ontschiet,
Het bloeit meest op de stille graven;
Het bloempje heet: vergeet-my-niet.

De vriendschap gaert het in een tuiltje,
Het kindje vlecht er kransjes van
Wen moeders droeve sterfdag nadert,
En hangt het aen een kruisje dan.

De minnaer biedt het aen zyn meisje,
Wen hy van teedre liefde gloeit;
En lieflyk siert het 't schuchtre maegdlyn,
Als zy het aen heur boezem boeit.

Men zegt dat dit zoo tenger bloempje,
Voor liefde en smart slechts is geteeld,
Dat het verkwikkend is voor droefheid,
En dat het de geliefden streelt.

Men zegt ook, wen het op een graf glimt,
Waer nooit een vriend zyn treden rigt
Of weent, dat het de droeve geest is,
Van dien daer binnen rustend ligt.

Geen eêler bloempje lokt de blikken,
Geen naem ook is zoo duer aen 't hart;
Doet soms de teêrste scheiding treuren,
't Vergeet-my-niet verligt die smart.

ô Bloempje, lief aen traen en lachje,
Het kwynend afzyn steeds ten troost!
Uw purpre kleur is 't hart een wellust
In de eenzaemheid die gy verkoost.

Ontsluit ook eens uw teêre blaedjes,
Daer waer het graf ter rust my wenkt,
En koost en droogt, ô vriendlyk bloempje,
Dan 't oog dat my een traentje schenkt.

EMM. ROSSEELS.

1841.

Zedigheid.

Waerom lieflyk,
Schoon viooltje
Spreidt ge uw' geuren
In dees velden?
Waerom, eenzaem
In de schaduw',
Toont ge uw' kleurge
Ryke blaedjes?
Zou er iemand
In deze oorden
Uwe schoonheid
Wel ontwaren?
Zie, in gindsche
Groene tuinen,
In het midden
Van de bloemen,
Zoudt gy schittren
Als vorstinne,
En eenieder
Zou uw' glansen
En uw geuren
Gullig loven. -
- Jongling, schittren,
Is de droefheid
En de tranen
Graeg beminnen!
Jongling, schittren,
Is het leven
Door de doornen
Henen leiden.
'k Laet aen andren
d'Eer der glansen,
'k Laet voor andren
't Prachtig leven.
Ik, hier eenzaem
In de schaduw'
Wil steeds zuiver
Myne dagen
Stil en zedig
Laten vloeijen.
En, als de avond
Van myn leven
My myn geuren
Doet verliezen,
En myn schoonheid
Ziet verwelken;
Denk ik zalig
Aen deez' dagen.
'k Scheid dan rustig
Van myn leven

En - 'k zink neder
In het stof.

EDUARD MICHELS.

Beveren. (*Waes*) 1841.

Aen den Heer Redacteur der Noordstar, in Antwerpen.

Laet mij toe, Mynheer, dat ik volgende bede tot u richte.

Met den eersten October zal onder myne Redactie eene hoogduitsche *Revue* te Brussel verschynen: *Die Grenzboten, Blätter für Duitschland und Belgien, zur Vermittlung ihrer gegenseitigen Interesse*, dat is: *De Grensboden, bladeren voor Duitschland en Belgiën, ter bemiddeling hunner wederzydsche belangen.* Deze Revue zal het zich tot eene hoofdopgave maken, over de beweging en voortgang der vlaemsche litteratuer regelmatige berichten aen het spraekverwante Duitschland overtegeven. Om dit in ononderbroken systematische ordening te kunnen bewerkstelligen, is het my van bezondere wichtigheid, van alle nieuwe litterarische voortbrengsels der vlaemsche schryvers in kennis gezet te worden. De, wat verwarde, toestand des hier te lande gebruikeliken boekhandels, wien het volstrekt aen een centrum ontbreekt, maekt het mij onmogelik op dezen weg het gewenschte doel te bereiken, daer zeer weinige vlaemsche boeken by de brusselsche boekhandelaers te vinden zijn. Ik zie my dus genoodzaekt aen de schryvers zelfs het vriendelik verzoek te richten, mij hunne publicatiën te willen doen kennen en, zoo mogelik, een exemplaer van het nieuw verschenen te doen geworden - wen ze namelik myn *Orgaen* weerdig kunnen opmerksaemheid houden.

Wilt gij de gedienstigheid hebben, vereerde Heer, dezen verzoeke eene ruimte in uw Journael te vergunnen; ben ik overtuigd dat alsdan ook de overige vlaemsche bladeren de *medebroederlike* vriendelikheid zullen hebben dezelve weder op te nemen.

Met hoogachting

Uw ootmoedige

J. Kuranda, *Doct. phil. Brussel, Handelstraet,* 29.

Kunst- en letternieuws.
- Wynmaend. -

- De eerste aflevering der vertaling van het *Burgerlyk Wetboek* door C. LEDEGANCK, is van de pers gekomen. Wy wachten om ons gedacht over het verdienstvol werk van den heer Ledeganck te uiten, dat het geheele werk verschenen zy.

- Een nieuw maendschrift getyteld: *De Byekorf,* zal eerstdaegsch te Brugge aenvang nemen. Elk nummer zal aldaer aen den prys van 60 centimen verkrygbaer zyn, en zal er 70 voor de andere plaetsen des ryks kosten.

- Het werk *over de Nederlandsche kunstschilders,* dat door de dood van den heer Immerzeel Junior scheen gestaekt te zyn, zal door zynen zoon Christiaen, worden uitgegeven.

- Verschenen te Lier: *Broeder- en Zuster liefde in vyf bedryven. De ware vlyt bekroond, in een bedryf door* P.J. BELLENS.

- Te Oostende van de pers gekomen by Van der Meersch: *Lodewyk van Male of misbruik van grootheid en magt, treur- en tooneelstuk in vyf bedryven, elk bedryf in twee tafereelen, door* AMATUS LIEBAERT.

- Te Gent uitgekomen by Snoeck-Ducaju en zoon: *Merkwaerdige land- en Zee reizen door* C.L.D.V. en Pr. V.D. - 2 deelen in 1 band. -

- Om te Antwerpen by de gebroeders De Wever te verschynen: *Dramata. Verzameling van vier oorspronkelyke tooneelstukjes door Albrecht van Bossche* - het werk inhoudende: 1.° *Hoon en wraek of de dood van Johan Zonderland,* twee dramatische tafereelen. 2.° *Karlina,* tooneelspel met zang in een bedryf. 3.° *Van Dyck te Saventhem,* tooneelspel in een bedryf. 4.° *Meester Spinael of heerschzucht en kindermin,* blyspel met zang in een bedryf. De

prys der inschryving is voor Antwerpen fr. 1»50 voor de buitensteden fr. 1» 75. -

- Te Gent aengekondigd: *Authentieke verslagen van 't Magistraet van Gent, nopens de Godsdienstige beroerten aldaer, loopende van de jaren* 1565 *tot* 1567, *uitgegeven door Pr. Van Duyse, archivist der stad Gent.* Een boekdeel van omtrent 270 bladz. tegen 4 franken - men schryft in by den H. Hoste, boekhandelaer te Gent.

- Een brief uit Berlyn is aen de vlaemsche maetschappy te Gent, dezer dagen toegezonden. De duitsche D.r Firmenich staet een werk uittegeven, getiteld: *Germaniens völkerstimmen,* waer in al de dialekten der Teuto-Germaensche spraek zullen verzameld worden. Ten dien einde worden de vlaemsche letterkundigen als deelmakende van dien ouden stam, uitgenoodigd het hunne ter volvoering van het werk bytedragen, en eenige sagen of vertelsels in de verschillende dialekten onzes lands vervaerdigd, te willen toezenden. Wy hopen dat die schoone uitnoodiging niet onbeantwoord zal blyven.

- Dezer dagen overleed te Brussel de heer Coene, leeraer der akademie aldaer en verdienstelyk Genre-schilder. Een ander pynlyk verlies heeft de kunst geleden in het afsterven van den heer Aloïsius Geefs, broeder van onzen vermaerden beeldhouwer.

- De heer Bön is door het Gouvernement, professor der vlaemsche tael aen het Athenaeum te Brussel benoemd. Wy wederhouden ons aenmerkingen op deze welvoegende daed vanwege het hooge bestuer, te maken. -

- Eerstdaegs zullen er prospectussen uitkomen van: *De verfranschte landmeisjes*, blyspel in een bedryf door EMM. ROSSEELS. en: *Antone Van Dyck of de reis naer Italiën,* blyspel in drie bedryven, door PR. VAN DUYSE - beide stukjes in eenen bundel, ten prys van fr. 1»50. -

- Een vyfde druk van het, met regt berucht, boekje: *Jelle en Mietje,* in gentschen tongval, door *Karel Broeckhaert*, is te Gent by den drukker Hemelsoet verschenen.

De Wraek van Alfried.
Een verhael aen mynen broeder Frans Michels.

I.
Verklaring.

‘.....**N**een, gy zult niet, en dit zwaerd zal myn gezegde staven.’

- ‘Wy zullen zien, Leonard; maer wee hem die my zal durven tegenhouden; myn vloek zy over hem en myne wraek zal hy tot in het merg der beenderen gewaer worden.....’

- ‘Een lafhartige kan niets, een die door bedreigingen het hart eener vrouw als Alida wil winnen, moet vroeg of laet het strydperk overwonnen verlaten.’

- ‘Ik weet het, gy zyt van haer bemind, Leonard; maer het hart eener vrouw is gelyk de vlinder in een bloemperk. Er kan ook wel eens een dag aenbreken dat zy u zal haten en dat ik hare geliefkoosde zal zyn.’

- ‘Nimmer, nooit; gy zyt van haer verstooten, gy zult verworpen blyven.’

- ‘Dan doe ik haer door myne mannen opnemen en in myn slot overbrengen.’

- ‘Ik ken u daer vermetel genoeg toe; maer weet dat ik over haer zal waken; weet dat, indien zulks moest geschieden, ik met myne mannen uw slot tot puin zou vergruizen en dat dit zwaerd uw hoofd aen twee zou klieven.’

- ‘Ik lach om uwe bedreigingen, ik ken het hart van Alida. Eens door geweld in myn bezit, zou zy zich zonder moeite aen mynen wil gedragen en dan, dan waren myne wenschen vervuld.’

- ‘Vermetele Alfried, gy zoudt de schoonste aller maegden zoo eerloos durven schenden! Gy zoudt de zuivere tot onzuiverheid durven bedwingen! Gy zoudt, om uwe driften te voldoen, de reine Alida zoo schandig durven bevlekken!’

- ‘Ik zal haer, heur gezegde doen herinneren.’

- ‘Heur gezegde?! Het woord eener vrouw, den dolk in de hand afgeperst, is geen woord.’

- ‘Ik zal nogtans van myn ontwerp niet afgaen, en wy zullen zien wie van ons beide hare hand zal verkrygen.’

- ‘Ik! Zy heeft my gisteren haer hart geschonken; gisteren gaf zy my en ik haer den kus die tot zegel van onze tedere liefde moet verstrekken.’

- ‘Gy?! Zy zal my haer hart moeten schenken, zy zal den liefdekus op myne wangen moeten drukken, zy.....’

- ‘Vermetele Alfried, ik zou niet hier moeten zyn indien gy uw doel bereikte..... Wilt gy wel doen? Ga van hier; want myn toorn stygt ten top.’

- ‘Ik vrees uwen toorn niet; doch ik ga;..... maer wee hem die my in myn ontwerp zal durven tegenhouden, myn vloek zy over hem, en myne wraek zal hy tot in het merg der beenderen gevoelen.’

En Leonard zag met starende oogen Alfried heensnellen, om welhaest aen het einde der lange dreef te verdwynen. In diepe gedachten verzonken, wandelde Leonard langs de lanen die rond Alidas slot gelegen waren. Nu ging hy met rasse schreden als of hem iemand om hulp riep; dan stond hy roerloos en staroogde op den loop eener beek of op het gewemel van het groen gebladerd; dan weêr sloeg hy de hand aen zyn wapen als of hy eenen vyand moest gaen bevechten; want de bedreigingen van Alfried klonken nog immer in zyne ooren.

In eens stond hy stil. Hy luisterde: hy hoorde eene harp in een jeugdig boschje van Alidas slot klinken. Hy trad nader en eene stem, zoo zacht, zoo zoetluidend als of zy uit de wolken kwam, zong:

‘ô Gy lente, die zoo teedre
Die zoo zachte kleuren spreidt,
Die het aerdryk kunt hervormen
Tot een oord van zaligheid.

Gy, het schoonst der jaergetyden
Gy, gy groene lentedos,
Gy gevogelt, gy, gy allen
Die hier leeft in 't geurig bosch;

Mag ik uwe schoonheid zingen?
'k Raek voor u de snaren aen,

Mag ik van uw' liefde tokklen,
Vooglenkoor, in deze blâen?

Maer, wat zeg ik, liefde zingen?
Zy, een strael van Godestroon!
Neen geen woorden zyn zoo krachtig,
'k Heb geen woorden voor dien toon.

Slechts in zoete harpakkoorden
Kan ik spreken aen het hart;
Kan ik tokklen van de liefde
Van myn lieven Leonard.'

Alida zweeg en hare fyne vingeren liepen lang nog bevend over de harpensnaren.....

ô Hoe zalig was voor Leonard dit oogenblik! Ja, nu gevoelde hy waerlyk dat geene woorden krachtig genoeg waren de liefde naer waerde te bezingen. Zyn hart klopte van wellust en blydschap; want het zacht harpgeluid, was voor hem eene liefdetael tot welker uitdrukking nooit sterveling woorden gevonden heeft.

Zy die deze toonen der snaren had doen ontspringen, scheen hem een engel; ook was zyne liefde en eerbied zoo groot dat hy byna voor haer niet durfde verschynen. Hy luisterde en de harpklank bleef by aenhoudendheid klinken. Hy stapte eindelyk traegzaem tot den ingang van het lustprieel, ging bevend tot by de beminnenswaerdige Alida, zette zich eerbiedig voor haer op eene knie en kuste hare tedere hand: 'Schoone Alida, sprak hy, schoone....' Zyne ontroering was zoo diep dat hy

geene woorden meer vond om zyne liefde te kunnen uitdrukken. Alida legde de harpe neder, nam Leonard by de hand en zeide: ‘sta op, myn welbeminde ridder, ik kan u in zulke smeekende houding niet zien; wy hebben immers malkanderen eene gelyke liefde gezworen? En zou dan dit zoden heuveltje aen u zoo wel niet als aen my tot zitbank mogen verstrekken?’

- ‘Myne beminde Alida,’ sprak de ridder, zich nederzettende; en eene onuitsprekelyke vreugd deed zyn hart poppelen.

- ‘Ik zong daer zoo even van onze liefde, myn Leonard, en de zangtoon kwam als zonder moeite van de snaren gerold.’

- ‘Ik heb dit gehoord, lieve, dit trof myn hart; want uwe stem was hemelsch en uwe harpenklanken schenen my nooit op aerde gehoord geweest te zyn.’

- ‘Gy vleidt my, ridder.’

- ‘Alida, ik verzeker u, uw harpgeluid scheen my niet menschelyk.’

- ‘Ik dacht aen u, Leonard, en ik gevoelde iets vurig, iets levendig in myn hart dalen: myne stem verkreeg meer helderheid, myne vingers werden zwakker, myn hart scheen aen de juistheid der uitvoering als te gebieden; het vogelenkoor zweeg, luisterde, en de galm myner harpe klonk met myn gezang tooverend in dit groene loover.’

- ‘Dit bewonderde ik, myne lieve.’

- ‘Leonard, wil ik nogmaels de snaren raken en ons toekomend heil bezingen?’

- ‘Neen, Alida, doe dit niet: heil zal ons niet ten deel vallen; een aterling zwoer my daer zoo even ver-

volging, en zyn herhaelde vloek voorspelde my iets schrikkelyks.'

- 'Wie was die vermetele?'
- 'Ridder Alfried.'
- 'En wat eischt hy?'
- 'U, myne lieve.'
- 'En wat zwoer hy?'
- 'Wee hem, vloekte hy, die my zal durven tegenhouden; myn vloek zy over hem en myne wraek zal hy tot in het merg der beenderen gevoelen.'
- 'Ydele vloek, myn Leonard, niets beduidende bedreigingen.'
- 'En hy zwoer u te bedwingen.'
- 'Ydele pooging om myn hart te winnen.'
- 'En ik zwoer u te verdedigen,' hernam Leonard eenen zoen op hare hand drukkende.

De zon daelde; hare bloedroode stralen vielen stervend op de velden en de mist zweefde over de uitgestrekte natuer....

Nu verscheen de maen met duizende starren aen het onbewolkte zwerk; 's nachtegaels helder gezang klonk statig door het vale loover, en arm aen arm geleidde ridder Leonard de schoone Alida tot aen de poort van haer slot, drukte eenen warmen liefdezoen op hare wangen en keerde op zyne stappen terug.

Nog lang wandelde hy eenzaem in de lanen van Alidas slot. Geluk en ongeluk, genot en derving, dooden of gedood worden, vloog hem gedurig onder de zwartste kleuren door de inbeelding. Alles was roerloos. Eene doodsche stilte had zich over de gansche natuer uitgespreid; de nachtezanger zelf had zyn lied gestaekt

en sliep. Nochtans waekte iemand op Leonard en bespeurde nydig zynen minsten stap. Het was Alfried; hy ook was in deze lanen; hem ook klopte het hart hevig; maer het was de klop der wraek. Middernacht sloeg en Leonard verliet Alida's slot. Dan stapte Alfried in de dreef terwyl eene luide verwensching zyne borst ontvlood; doch Leonard sloeg geene aendacht hierop. Dan weer vloekte Alfried luidkeels: wee, wee hem, riep hy, myne wraek zal hy gevoelen....

Leonard stond stil, zag om en drukte in eene onvrywillige spiertrekking het gevest van zyn wapen, doch zag niets en stapte voort.

II.
Bruiloft.

Het ridderlyke slot was rykelyk versierd; bloemkransen en boomtakken waren aen den ingang des tuins opgehangen; kostelyke tapyten waren langs den grond uitgelegd en het binnenste van Leonards verblyf was met schitterende luchters, ryke stoelen, in goud bewerkte borduersels en anderen prachtigen huisraed getooid. Een aental jonge knapen doorkruisten de zalen, haelden en droegen spyzen en dranken; anderen spreidden welriekende ververschende waters rond de kamers en buiten

dezelve verkwikkend fonteinwater; want de dauwdrop was reeds lang ingezogen en de zon schoot hare stralen uit eenen onbewolkten hemel brandend over de velden.

Het volk sierde de lanen, langs welke ridder Leonard met de onvergelykelyke schoone Alida moest doortrekken, met bloemen en zegebogen en de wyn stroomde gedurig voor eenieder in beker en bokalen. Alles was nu voltooid. - Het sloeg acht ure. - Het nieuwsgierige volk drong zich op den weg naer het slot, om den stoet te bewonderen en eene groote stilte heerschte onder hetzelve. Het edel paer kwam van het autaer en stapte schitterend en traegzaem naer het adelyke slot. Leonard was in stil en mannelyk gewaed; Alida was rykelyk: haer zyden hemelblauwe kleed, bezaeid met zilveren starren, sleepte zwierig langs den grond, en groote diamanten boekels hingen, met hare blonde hairlokken, levendig op de kanten die hare blanke schouders bedekten, te schittren. ô Hoe bevallig was zy nu! Geen hart onder geheel dit talloos volk dat haer niet beminde en voor haer niet klopte. - Ik fael, een hart zwoer haer ramp: dit van Alfried; want hy ook was onder de bewonderaers en herhaelde knarsetandend in zich zelven den angstbarenden vloek waer mede hy Leonard eertyds bedreigde. Aen de poorten van het slot waren jonge knapen en meisjes die het edel paer bloemtuiltjes aenboden en wanneer zy het kasteel binnentraden, werd er in herhaeld gejuich: ‘Leve onze jonge meester, ridder Leonard! Leve de schoone Alida!’ van het volk gehoord. Alfried alleen zweeg, en dit gejuich maekte zyne dolle wraek onwe-

derroepelyk. Eene hevige rilling greep hem aen en zyn verbysterd gelaet toonde duidelyk dat de toorn in hem ten top gestegen was. Inderdaed zyne ingewanden schokten van woede, en tusschen de tanden herhaelde hy, woonwaerts stappende; ‘vervolging tot den dood! vervolging tot den dood!’

Welhaest werd het middag; ridder Leonard met zyne bruid en de uitgenoodigden tot de bruiloft zetteden zich aen den disch, terwyl eene rei muzikanten deze wereld voor hen als in een Eden veranderde. Fluit, vedel, schalmei, bas, hoorn en meer andere speeltuigen deden allen hunne hemelsche welluidendheid hooren. - Dan weêr zacht en zoetluidend als de stem van Alida in het lustprieel; dan weer grootsch en daverend als 't gebral van den donder by nacht en stormorkaen. Lekkere spyzen, zeldzame gebraden, uitheemsch gevogelt versierden keer op keer de bruiloftstafel. Derzelver geur drong, als de wierook in den tempel, wellustig door de zael. De disch geeindigd, stroomden de vreemdste en kostelykste wynen in bekers met gouden boorden, en dikwils ledigde men die op de gelukkige toekomst van het lieve paer.

Lang nog duerde het feest, lang nog stroomde de wyn, lang nog zongen en dansten de verheugde dorpelingen.

Wanneer het middernacht was, nam het alles een einde. De dorpelingen trokken terug naer hun vreedzaem verblyf; de uitgenoodigden wenschten het edel paer eenen zaligen echt en allen begaven zich tot de rust.

III.
Overhaling.

Een jaer had nu het echtleven hun de zaligste vermaken geschonken. Beiden hadden zy den beker der wereldsche weelde aen hunne lippen gebragt en een frische telg had hun geluk ten toppunt doen stygen.

De oproep tot het vechten, de kreet: ‘naer Jerusalem, God wil het!’ klonk als de donder door de Kristenwereld. Ieder wilde kruisvaerder zyn; ieder wilde het graf van den God der kristenen den barbaren helpen ontrukken. Jong, oud, dochters, vrouwen, slaven en ridders, allen namen het kruis aen. Ontelbare benden kruisvaerders trokken door Vlaenderens beemden, zongen, schreeuwden; en hunne woeste vreugd boezemde den landaerd lust en moed voor dezen togt in.

Op eenen zomerdag klopte men aen de poort van het ridderlyke burcht. - Men opende. - Een tiental landbouwers, feestelyk uitgedost, traden binnen.

Zy groetteden Leonard en een het woord opnemende, sprak aldus.

‘De vrede zy met u, edele heer en meester. Wy komen uit naem van alle uwe onderdanen die in het dorp vergaderd zyn. Het graf van Kristus is in het bezit der Turken; Frankryk en onze broeders van over den Rhyn trekken naer Jerusalem. Wy allen zyn ook bereid tot zyner verlossing te snellen. Wy bidden u er

ons te geleiden. Wy verzoeken u het bevelhebberschap over ons te willen nemen. Gy bezit, waerde meester, eene edelmoedige dapperheid; en moogt verzekerd wezen dat wy ons waerdig zullen toonen uwe onderdanen te zyn....'

Leonard werd doodbleek en zyn adem verstierf op zyne verbleekte lippen. Niet de schrik voor het gevecht, noch de vrees voor te sterven, veroorzaekte deze verandering; zyne ziel was door de edelmoedigheid zyner onderdanen zoo diep getroffen dat de loop zyns bloeds er door verhinderd was.

Na eene kleine poos: 'Myne beminde landbewooners, antwoordde hy, ik ben innig getroffen over de achting die gy my waerdig oordeelt. Ik sta uwe vraeg toe; ik ken uwe dapperheid; morgen zullen wy te samen ter verlossing van Jerusalems bodem snellen.'

'Leve, lang leve onze bevelhebber, ridder Leonard!' riepen onophoudend de kruisvaerders het slot uitstappende; en zoo luid als de donder aen den gezigteinder rommelt, klonk dit herhaeld geroep door de uitgestrekte heerlykheid.

Leonard trad tot Alida: 'Achtbare vrouw,' zeide hy, 'onze onderdanen zyn in het dorp verzameld, - zy snellen naer Jerusalem, - eenigen komen my in naem van allen verzoeken hun geleider te willen zyn; - zy zyn dapper; - ik kan dit niet weigeren, - morgen beginnen zy den togt?'

'En gy met hun Leonard!' zuchtte Alida, 'en gy verlaet uw kroost en uwe vrouw! en gy waegt u op deze lange, misschien eeuwige reize!'

- 'Vrouw, zucht niet' antwoordde Leonard, 'ik zal

voor myne onderdanen als een vader weten te zorgen, ik zal, met hun, roem weten te verwerven; roemvol zullen wy Jerusalem binnen treden; de naem van Belg zal ten schrik der Sarazynen zyn, onze vaen zal op de vesting wapperen en dan, dan keeren wy juichend naer Vlaenderen weder.'

- 'ô Een doodelyke schrik bevangt my,' zuchtte Alida! en eene onvrywillige siddering doorliep hare lidmaten.

- 'Vrouw,' hernam de ridder, 'deze togt is de wil des Allerhoogste, gedraeg u hieraen, spreek deze niet tegen; de straffen zouden ontelbaer over ons kunnen nederstorten.'

- 'Ga dan, in Gods naem,' zuchtte Alida, 'gelukkig zal hy toch niet wezen!' - Zy zweeg, bittere tranen, verwekt door een hartscheurend voorgevoel, rolden van hare wangen. Leonard gevoelde dit ook, verdook deze innige pyn, omhelsde haer en maekte zich tot den togt vaerdig.

IV.
Kruistogt.

De zon rees aen de oosterkimmem en schoot hare gouden stralen blikkerend over de onmeetbare natuer. De velden ontdeden zich van den biggelenden dauwdrop die aen het groen gebladerd waggelde.

De dorpelingen verlieten de rust en bereidden zich tot den togt.

Van alle kanten der heerlykheid hoorde men gerucht, gejuich, geschreeuw, gezang, geschar der wapenen tegen een, geroep, geroffel der trommels, gery der wagens en oorlogskarren, geraes der vrouwen en dochters, geklank der bazuin, gebriesch der paerden. Alles was in verwarring, want de bloem der mannelyke jeugd, met het kruis op de borst, begaf zich naer het dorp.

Leonards zwart ros, rykelyk uitgedost, wachtte met ongeduld aen de poort des slots. De ridder zat by Alida. Een innig gevoel van onheil deed zich in hun hart gewaer worden. Alida weende bitterlyk; doch durfde Godes wil niet tegenspreken en Leonard poogde door troostende woorden deze hartscheurende tranen te stuiten. Doch te vergeefs, zy ontstonden uit eene al te hevige droefheid en deze droefheid vermeerderde namate het uer des vertreks naderde en zoo ook vermenigvuldigden hare tranen.

De kruisvaerders stonden gewapend in gelederen in

het dorp en wachtten niets dan den opperbevelhebber om voort te stappen. Leonard kon Alida byna niet verlaten, hare droefheidstranen troffen hem hevig; doch het geblaes van den hoorn klonk nu tot in het slot. - ‘Het uer genaekt!’ zeide de ridder. - ‘God zy met u,’ snikte Alida weenend, en de droefheid had beider gorgel als toegewrongen; doch Leonard weende niet, hy verkropte de smart dezer scheiding. Hy omhelsde Alida, hy omhelsde zyn jongen telg, sprong op het ros, poogde nog vaerwel te zeggen; zyne tong bleef verlamd, - hy vertrok.

Alida zag staroogend door het venster den gewapenden ridder dorpwaerts ylen, en als zy hem in de verte zag verdwynèn; zeeg zy magteloos ter neêr terwyl de luide zucht: ‘hy is verdwenen!’ haer droevig hart ontvlood. Zoohaest de ridder het dorp binnen kwam gereden, ontving de dappere jeugd den vaderlyken zegen van hunne ouders en, na een laetste vaerwel, trokken zy moedvol en zingend uit het dorp.

Juichend trok Vlaenderens jongheid met de dapperheid op het gelaet door de vreemde landen en overal weêrgalmde het vlaemsche lied. Als de zon verdween en als de avond over de aerde nederviel, sloegen zy eene tent, maekten een groot vuer, eenigen bereidden het groote mael, de kruisvaerders schaerden zich in kringen en zongen verheugd. Zoo vergaten zy gedurig hunne vermoeidheden, en des morgens als de zon aen de kimmen of in de vlakte verscheen, klonk de bazuin door het kamp; eenieder maekte zich bereid; men brak de tent op en men stapte kloekmoedig voort.

Drie maenden waren zy zoo moedvol voortgetrokken

door beemden en bosschen, over bergen en rotsen, door zandige vlaktens en over woeste puinen. Nu bevonden zy zich voor de poorten der hoofdstad van het turksche keizerryk, daer waer de vergadering der kruisvaerders was. Juichend trokken zy deszelfs poorten binnen en bewonderden de groote en vreemde gebouwen die deze stad versierden. Vele kruisvaerders uit alle landen der kristenwereld waren binnen dezelve. Groote schepen werden in hare haven voor hun bereid, en welhaest gingen zy in leger op den heiligen grond aenlanden. Honderd duizend kruisvaerders waren reeds binnen de stad aengekomen; de schepen waren uitgerust en men betrok ze kloekmoedig. De volkeren van den germaenschen stam schaerden zich by een en zongen dikwils, gezamentlyk de oude volksliederen die zy nog gemeen hadden. Een innig gevoel zegde hun dat zy broeders waren. Dikwils drukten zy elkander de hand en gulhartig deelden zy hunne spyzen onder elkaer. Dapperheid en krachten ontbraken aen geenen. De Vlaming was van gezag in dezen togt. Zyn oude moed was nog niet uit het geheugen der Franken en Romeinen vergaen. Hunne geschiedboeken getuigden hoeveel lauwers zy eertyds op het veld van eer hadden geplukt.

Reeds waren de kruisvaerders langs de Propontide, de Egeaszee, de Middelandsche zee, heengevaren; hunne vloot ging voor de kusten van het heilig Arabië verschynen. Zy ontdekten die welhaest, en juichend snelde het met moed bezielde leger naer de kust.

V.
Jerusalem.

De kruisvaerders landden aen tusschen Jaffa en Aker in eene onmeetbare vlakte.

Het weder was kalm; een koele noorderwind bewoog alleen de baren, het hemelgewelf was onbewolkt, en de zon blonk schitterend aen hare transen.

Zy waren nu allen op den heiligen grond en deze aenraking verdubbelde hunnen moed. Elk bevelhebber sprak zyne krygsmannen aen, om hen hunne pligten te herrinneren en hun het oogwit hunner reis nog eens voor oogen te leggen.

'Myne dapperen,' sprak Leonard tot de zynen, 'wy zyn nu in het land waer Hy van wien wy dit teeken dragen het drooge zand met zyne tranen en zyn bloed bevochtigde. Deze duerbare pand is in handen van eenen gevloekten volkstam. Het voorwerp onzer reis, dit waerom wy onze vrouwen, kinders, ouders en zusters, huis en erve verlaten hebben; is om met moed en deugd den heiligen grond zyne oude vryheid weder te geven. Doch, makkers, wederhoudt u van wreedheden, wederhoudt u van onregtveerdigheid, gedenkt uwe pligten. Een onzuiver geweten op dezen bodem zal op de boeken van den grooten Regter met eene dubbele straf gekenmerkt zyn. Zyt dapper, zyt deugdzaem;

want Hy die u zal oordeelen zal de misdaden hier gepleegd tot de grootste straffen verwyzen....'

'Zweert van deugdzaem en dapper te zyn,' riep Leonard, zyne regter hand naer den hemel heffende. 'Wy zweren het!' schreeuwden de kruisvaerders te gelyk, en de weêrklank herhaelde door de vlakte: 'wy zweren het!' Welhaest was de aenlanding door geheel Arabië bekend. Doch geene Araben waegden het dit ontzaglyk leger in de vlakte te komen aentasten. Somtyds zagen de kruisvaerders wel eenige krygsmanmen aen den gezigteinder in de vlakte verschynen; doch als de zon ophield de aerde te verlichten, sprongen zy op hun ros en verdwenen. Zy vreesden eenen aenval by nacht. Als de zon uit de wateren ontglom, verschenen zy weder, zwierden hunne vanen en halvemanen in de verte en bleven daer tot dat weêr de zon de vlakte ontzonk. Driemael daegs baden zy, en als hun gebed geëindigd was, riepen zy daverend door den hoorn: 'Allah is de ware God en Mahomet is zyn zendeling.'

Drie weken rustte het leger op de kust om zich van de vermoeidheden der reis te herstellen. Deze tyd was nu verloopen en men bereidde zich regt op Jerusalem te trekken. Op eenen schoonen morgend klonk de bazuin door het kamp; ieder was bereid en het ontzaglyk leger trok de vlakte door. Nu zag men geene Araben meer; zy hadden zich in de verte verscholen; maer als zy eenige uren voortgestapt waren, vertoonden zy zich weder. Zy verspreidden zich en vlogen aen den gezigteinder als de schicht rond het leger; terwyl zy door den hoorn den kruisvaerderen deden verstaen 'dat zy met

het bloed der kristene honden de woestyn zouden gemest hebben....' Zoo vliegen de zwaluwen in woede rond den sperwer die hun poogt te overvallen. Men naderde by Jerusalem. Het leger der Turken stond voor hen en bereidde zich tot het gevecht. De twee talryke met moed bezielde en voor Godsdienst vechtende legers brandden van woede. Langs de eene zyde zag men halvemanen, vaendels met spreuken uit den Alkoran die den vloek den lafhertigen en de eeuwige belooning den dapperen voorspelden. Rond het kristene leger zag men talryke kruisen en roodgekleurde vanen. Eene menigte priesters doorliepen de rangen en boezemden den kruisvaerders eenen onverdoofbaren moed in. Razend van woede zagen de heirscharen elkanderen aen, en onder het geroep: Leve Kristus! Leve Mahomet! wierpen zy zich schuimbekkend op een. Zoo valt de stier zynen vyand aen; zoo, zoo verdelgend rolt de donder voort.

De rompen bedekten welhaest het slagveld, de stryders waren met bloed bemorst en knarsetandend braken zy de zwaerden op elkanders borsten. Eenigen die geene wapens meer hadden, vochtten lyf om lyf, knelden zich in woede aen elkanderen vast, wierpen zich op den grond, rolden in het bloed, trachtten de een den andere te verworgen, wrongen hunne vingers in elkanders oogen en rukten in woede de oogappels uit derzelver kuilen.

Het leger der Mahometanen smolt weg als de sneeuw voor zonneschyn. Te vergeefs schreeuwde men: 'schep moed;' te vergeefs werd hunne oorlogskreet gehoord; te vergeefs wapperde de groene vaen: het kristene ver-

delgings heir stapte dapper voort en gaf den dood by elken stap.... Huilend van wanhoop vlugtten de Mahometanen, sloten vloekend Jerusalems poorten voor de vyanden en schaerden zich op de vesting om den aenval te wederstaen. Doch vruchteloos: de eerste proef der kristenen was een hevige schok. Op een oogenblik hadden zy de poorten vergruisd, waren zy in de stad en hunne vyanden legden schaemrood de wapens af.

Daer was nu Leonard met de zynen; zy allen hadden met dapperheid gevochten en veel aen den zegeprael toegebragt. ‘Onze vaen zal op Jerusalems vesting wapperen,’ zeide voortyds Leonard tot Alida. En ja, nu wapperde zy op de vesting, nu was het doel hunner reis gelukt; zy gingen met het gansche leger biddend langs de paden waer eertyds Kristus had gewandeld.

VI.
Eene euveldaed.

Ondertusschen was Alida onder het gewigt der droefheid die haer hart bezwaerde als weggesmolten. Vlaenderens verrukkelyke oorden, waerin zy eertyds zoo vreugdig wandelde, hadden niets dan verschrikkelyks

voor haer; het daglicht zelfs poogde zy te ontvlugten. - Groote voorspoed geleidde de stappen van Leonard; oneindige rampen vielen intusschen op Alida neder. - Een gerust gemoed en innige vreugd kenmerkten Leonard; hartscheurende angst en overgroote knagingen bleven Alida by. - Leonard zag de wederkomst lachend aen; Alida beefde by deze overdenking als of de dood haer schielyk den levensdraed afsneed. - Leonard was omringd van roem en eer; Alida van hoon en smaed! -

Alfried, de lafhartige Alfried had koelbloedig den kruistogt der Vlamingen zien beginnen. Hy zag Leonard aen hun hoofd optreden en by 's ridders afwezigheid vond hy gelegendheid om zyne wraek aen Alida, aen Leonard en aen hun jonge telg door den zelfden slag, hartscheurend te doen gevoelen....

Wie roemt zich nooit tegen wraek of vervolging te moeten worstelen hebben? - Wie? - Niemand. - Ieder heeft het norsche oog eens wrekers of vervolgers over zyne minste bewegingen zien zweven. - Zoo ook was dit huisgezin. Alfried bewaekte de vrouw van Leonard en hy wist dat zy zyne wraek vreesde. Niet eens had zy gedacht haren echtgenoot voor zyn vertrek den vloek van Alfried te herinneren, en nu, nu gevoelde zy maer al te pynelyk het schrikkelyke waerin deze haer kon stooten. Hare inbeelding folterde haer en alles kwam haer ouder angstbarende kleuren voor. - Door Alfried gedood worden; misschien opgesloten en van haer kroost gescheiden; in eenen kerker van honger moeten vergaen!... Neen, zulke wraek was haer niet voorbereid; eene wraek schrikkelyker dan door het zwaerd eens wrekers te moeten sterven, wachtte de ongelukkige.

Als zy, wandelend rond de lanen van haer burgtslot, Alfried ontmoette, vatte eene moedeloosheid haer aen. Meer dan eens dacht zy door smeekingen de woede die zy in zyne houding las te bedaren; maer als zy zyne strenge oogen op haer zag vallen, was haer hart als toegewrongen en hare spraek verdwenen....

't Was winter. - De laetste bloem was vergaen; het laetste blad was uit het bosch gerukt, de vorst doorkloof de aerde, de gure wind vloog snerpend door het dennewoud, de hemel was bewolkt, 't gevogelt zweeg en treurde: alles was stil en doodsch. Het fyn geschreeuw der gans klonk alleen over de vale natuer. - Alida zat diep ontroerd voor de aerdstede. Angstbarende gedachten vlogen haer door het hart, en overvloedige tranen rolden van hare tedere wangen. Op dit oogenblik zeide haer een innig gevoel dat iets rampzaligs voor haer nakend was. - Eene onvrywillige en hevige siddering doorliep hare lidmaten.

't Werd avond. - 't Werd nacht. - De nacht was zoo zwart als immer. De wind vloog schuifelend rond het slot en de vorst drong aerd en muren door.

Alida begaf zich tot de rust; doch te vergeefs poogde zy intesluimeren; de slaep genaekte hare oogen niet. Haer hart klopte als dit van eene misdadige. 't Was middernacht. - Diepe zuchten ontvlogen haer droevig hart. Eensklaps hoorde zy eenen sleutel aen het slot, - een gekraek, en de deur ging open: - een' gewapend, vermomde ridder trad binnen! ‘Zyt gy het Alida?’ sprak hy met eene zware stem. Hy nam het licht en kwam tot by het bed, - ‘Ik ben het ook,’ vervolgde hy; terwyl hy zyne mom nederleidde. God! zy erkende

Alfried.... Zy wilde om hulp roepen, zy wilde vlugten. ‘Blyf en zwyg; want hier is myn dolk’ voer hy voort, nam eenen zetel en zettede zich by haer.

‘Alida,’ zeide hy, ‘gedenkt gy nog den vloek die ik uwen echt toezwoer? - Gedenkt gy nog den hoon en de schande die uwe trouw my toeriep? - Weet gy dat deze vloek my op het hart weegt? - Weet gy dat ik dien wil volbrengen en dat ik naer het uer der wraek dorst? - Weet gy dat dit uer nakend is?’ Alida hoorde deze woorden niet; de droefheid en de vrees hadden haer in eene diepe bezwyming gestort, en 't koude zweet liep van haer verbleekte aengezigt. ‘Nu zyt gy in myne magt,’ vervolgde de vermetele, en naer de deur stappende, sloot hy dezelve, nam den sleutel, wierp zyne wapens bonsend op den marmeren vloer en Alida werd het slagtoffer zyner onzalige lusten.

Alida was nu van hare bezwyming wedergekomen. Alfrieds lust was verzadigd! - Wat wilde de rampzalige vrouw nu doen? Wilde zy vlugten? - hy wederhield haer. - Wilde zy om hulp roepen? - hy bedreigde haer met den dood... Neen, niets als zuchten bleven haer over.

Pas verscheen de eerste schemering van den dageraed in het Oosten, of Alfried vertrok. ‘Alida,’ zeide de echtschender, ‘vaerwel tot het einde myner wraek.’ Hy verdween. Troostelooze zuchten vervulden Alidas vertrek. De dag brak aen. Overgroote droefheid was in haer hart gedaeld; weenend doorliep zy de rampzalige kamer.... Alfried by zyn verdwynen had haer heuren echtring ontroofd! - Zy liep by hare dienaren, zy vroeg of zy dezen nacht niets gehoord hadden;

allen antwoorden: neen. Nogtans, de vermetelen, zy hadden Alfried de poorten des slots geopend. Zy sprak van verkrachting niet; dit was, eilaes, op haer aengezigt uitgedrukt. Dan dacht de ongelukkige dat misschien de ridder zich in het slot verborgen hield; zy doorzocht de zalen met hare dienaren; zy zagen niets, de dienaren zeiden niets; evenwel wisten zy dat Alfried daer niet was: zy hadden zyne vlugt begunstigd.

Wat al dagen van droefheid, wat al zuchten, wat al tranen volgden dezen rampzaligen nacht niet! - Doch alles was vrugteloos; de daed daer; - herstelling onmogelyk. Niemand der landbewooners repte of wist een woord van dit voorval; de dienaren van Alida zwegen en Alfried zweeg ook.

Eenige maenden waren nu voorby. Alida gevoelde met yzing dat zy bevrucht was! en nu, nu beelde zy zich reeds in de woede van Leonard en den vloek dien hy haer misschien ging toewerpen. Deze daedzaek was ras den onderdanen en geheel het omliggende bekend: ‘De vrouw van onzen meester heeft den echt geschonden, ik vrees voor haer.’ Deze woorden hoorde men uit ieders mond. Nu was het begin van Alfrieds wraek gelukt, nu bekroop eene wreede vreugd zyn laffe hart. Een nieuw heir van vlaemsche jongelingen begaf zich naer Palestinen, om zich ook in hunne oude dagen over dezen togt te kunnen roemen. Alfried nam nu ook het kruis en begaf zich naer Jerusalem; niet om den God der kristenen te gaen vereeren, niet om het zwaerd tegen de barbaren te trekken; niets had hy ten doel dan zyne wraek te voltooijen, niets kon hem verlustigen dan haet, dan vervolging, dan den dood zelfs op zyne

slagtoffers te beproeven. Alida beefde als zy zyn vertrek vernam; zy kende Alfried al te wel, zy wist de jongste gedachten van wraek des vermetele. - Zy dacht het burgt te verlaten en zich te verwyderen; maer waer henen, zonder ontdekt te worden?.... Ook hare eer gebood haer kalmte en veregtvaerdiging. Zy zond spoedig iemand naer Leonard; de wind wederhield de aenlanding des zendelings en Alfried landde aen.

VII.
Wraek.

Wat vreugd onder de beide vlaemsche legers, by het intreden van Alfrieds heir binnen Jerusalem! Wat al handen drukken, wat al nieuwsgierigheid: de eenen om den uitslag des togts, de anderen om de gesteltenis van Vlaenderen te kennen. Wat al gejuich! Leonards vreugd was overgroot by het gedacht van tydingen van zyne geliefde echtgenoot te ontvangen. Zyne blydschap liet hem geen vyand meer zien in dien die hem eertyds met den dood bedreigde, in dien die hem eertyds eene on-

verzoenbare wraek toezwoer. Hy zag niets als broeders. Verheugd, sprak hy Alfried aen en vroeg hem naer tydingen uit zyn geliefde vaderland en van zyne dierbare echtgenoot. - ‘Uwe echtgenoot,’ antwoordde Alfried met eenen helschen spot, ‘heeft reeds u en uwe min vergeten, en my, my alleen bemint zy. Ik ben het die hare gunsten geniet. Ja myn telg kweekt zy; zie daer 't bewys.’ En hy toonde den ring dien hy Alida ontroofd had. Deze woorden waren hevig en braken Leonards hart; zoo wit als de sneeuw die 's winters de oppervlakte der beemden bedekt, zoo wit was zyn gelaet. Het leger van Alfried bevestigde zyn gezegde. Leonard schaemtevol en brandend van woede riep vertoornd tot Alfried: ‘die ring aen my of op het oogenblik....’

- ‘Nooit zult gy dien hebben, hernam Alfried.’

- ‘De dood of den ring,’ schreeuwde Leonard die, reeds het zwaerd geheven, Alfried het hoofd ging klieven.

Beide legers vereenigden zich en beslisten dat het verschil tusschen de twee ridders met het zwaerd moest beoordeeld worden en dat zy onder de vanen van den overwinnaer zouden treden. Nu zonk lafheid in het hart des vermetele, het scheen dat berouw er in gedaeld was. Beide ridders bereidden zich tot het gevecht. De eerste aenval was schrikkelyk; de slagen volgden zich; dan van Alfried; dan van Leonard. Alfried gaf eenen zwaren slag op den helm van Leonard en zyn zwaerd heen en weder slingerend, deed hy dezen twintig stappen achterwaerts deinsen. Leonard, met nieuwen moed, sloeg krachtig zyn wapen naer Alfrieds hoofd; de zwaerden kruisten zich en Alfried

deinsde op zyne beurt twintig stappen achterwaerts. Doch deze zwierde weêr hevig met zyn wapen; Leonard was vermoeid en Alfried ging hem 't hoofd aen twee klieven. - Beide legers beefden. - Doch Leonard hief zyn zwaerd weder in de hoogte en met forsche kracht bonsde het daverend op de linker schouder zyns vyands. Zoo herschept de afgematte leeuw een' ongehoord geweld om het net dat hem aen zynen vervolger gaet overleveren, te ontspringen. Door harnas henen was de schouder verplet. Leonards zwaerd was door dezen slag gebroken; hy had geene wapens meer. Woedender dan ooit sprong hy op Alfried, rukte hem het zwaerd uit de handen, wierp hem op den grond en hield hem daer gekneld. - 'Welnu! vermetele, waer is de ring? Geef hem, haest u; want uw leven hangt van mynen wil af!' schreeuwde de ridder, het zwaerd over het hoofd van Alfried houdende.' - Daer is hy, Meester, 'hernam weenend de laffaerd,' wreek u op my toch niet; myne dood zal immers uwe schande niet uitwasschen? Het is Alida die my verleid heeft, zy is het die my tot het genieten harer gunsten aengelokt heeft; 't is zy die my tot het aenvaerden dezes ring gedwongen heeft; ja, zy alleen is pligtig....'

Wat durft een hater niet!... Hy verschoonde zich!.. Gedachten van wraek bezielden hem tot op dit oogenblik. - Hy ging misschien sterven; en nog poogde hy Leonards driften op te hitsen om zyne woede op de onschuldige Alida onherroepbare gevolgen te doen hebben. 'Welnu,' zeide de ridder, 'ik bezit edelmoedigheid zelfs voor u die het leven onwaerdig zyt; maer nimmer zult gy het bevel over deze dapperen voeren.'

‘Neen, nimmer,’ riepen de krygsmannen, ‘hy is onwaerdig?’ - ‘En gedenk, schelm,’ vervolgde de ridder opstaende,’ dat ik onverbidelyk zal zyn voor die, die u hare gunsten schonk, voor die, die in uwe euveldaed deelde....’ Alfried gevoelde hevige pynen en nog, als hy deze woorden hoorde, schilderde zich een wellustige grimlach op zyn gelaet. - Hy dacht aen den dood van die wiens sterven hy gezworen had.

Leonard gaf aen eenen der oudste en dapperste krygsmannen het bevelhebberschap over, en verzekerde binnen eenigen tyd weder te zyn; doch dit was zyn gedacht niet, en des anderendaegs, eer de zon aen de kimmen verscheen, was hy reeds eenige uren naer Vlaenderen afgezakt. Wie kan de woede beschryven die Leonard bezielde? Wie de onverduldigheid die hy had om Vlaenderens bodem te raken? Hoe dikwils benydde hy de vleugelen den arend niet die hy de vlakte zag doorklieven, even als de schicht die den boog ontspringt? Eindelyk raekte hy Belgies grond, eertyds door hem geliefkoosd, nu door hem gedoemd; en gelyk de banneling, die, zyn vaderland weder instappende, den grond met zyne voeten trappelt, terwyl hy vervloeking tegen zyne verdrukkers schreeuwt, zoo ook stampte de ridder den grond zyns vaderlands en luidkeels riep hy: ‘heden myn zwaerd door de borst van die die my ontrouw was!’ 't Was nacht als hy aen de poorten des slots kwam. Hy doorliep vloekend zyne lustpriëelen en lanen tot wêer de dag ontglom. Eene innige stem sprak tot zyn geweten: heb medelyden met uwe echtgenoot, zy is ongelukkig, zy kan onpligtig zyn;... Maer deze verdoofde hy ras onder de woede die alle zyne lidmaten deed beven.

De schande lag hem te zwaer op het hart om dezelve door te kunnen staen. Nooit had haer rood zyne wangen gekleurd en, eilaes! hy geloofde geene bewyzen tot het vonnissen van Alida meer noodig te hebben!... Zy zal sterven, riepen hem zyne driften, zoohaest verontschuldiging op zyne lippen zweefde, en dan werd zyne woede weder heviger en zyne vervloekingen schrikkelyker.

De dag brak aen. Leonard sloop in het burgt, en zonder van iemand dan van zyne dienstboden gezien geweest te zyn, was hy in Alidas vertrek.

Een oogenblik was pas voorby of men hoorde een angstbarend gegil!... De dienaren snelden naer de kamer en twee doorsteken lyken rolden rookend in hun bloed!...

Leonard en de bevruchte Alida waren niet meer.

By deze tyding moest Alfried verheugd zyn; zyne wraek was volbragt.(*)

EDUARD MICHELS.

(*) Dit stuk geven wy hier niet als een onberispelyk letterkundig gewrocht; maer wel als het werk van eenen hoopvollen jongeling, die met veel volbarding en een weinig aenmoediging, wel eens eene gunstige plaets in onze letterwereld kan veroveren.

Te Venetiën.

I.

De gloed der zon was weggezonken
In roode stralen, van de ree.
De duistere avond rees, en hulde
In bruin de koningin der zee.

De waters bruischten, en de baren,
Gekloven door de scherpe kiel,
Verdwenen dartlend in elkander
En leenden mymring aen de ziel.

Gondolen zweefden stil en prachtig
En pronkten op 't lagoenen nat,
Met duizend lichtjens rond de masten,
Met duizendkleurge zyde omvat.

En stemmen, ryk in zacht gevoelen,
Bezweefden 't al met melody.
By stillen klank der mandolinen,
Was 't alles vrolyk, gul en bly.

De jonkers schertsten; en der meisjes,
Door 't zoet der zuivre liefde ontroerd,
Terwyl zy met de jonkers stoeiden,
Werd menig warme zoen ontvoerd.

Geen schaemterood glom op de wangen,
De zwarte mom bedekte 't al;
- En toch het waren malle dagen,
Het was de dwaze Carnaval.

Het was de tyd der blinde driften,
Wanneer de Schaemte tranen stort;
En de Eerbaerheid met zwarten sluijer
Zich treurig, weenend 't hoofd omgordt.

Het was de tyd, wanneer de vrouwe
Haer huwlyksbedde laeg bemorscht,
Wanneer schynheiligheid onstrafbaer
Heur driften viert, verzaedt haer dorst,

Wanneer het meisje 't schoone sieraed
Der schuldelooze onnoozelheid,
Als rag versmaedt, en, diep verwaten,
Haer ziel besmeurt voor eeuwigheid;

Wanneer de jongeling, wiens harte
Tot dan der driften weêrstand bood,
Door 't mom bedekt, op 't vleesch verslingerd,
Zich nederstrykt in geilheids schoot.

Wen de echtgenoot, der trouw meineedig,
Zyn huwlyksheil en gâ bespot,
En aen de voeten der boelinnen
Voor geld gaet koopen vuig genot.

Ja, 't was de tyd der blinde driften,
Wanneer de Schaemte tranen stort;
En de Eerbaerheid met zwarten sluijer
Zich treurig, weenend 't hoofd omgordt.

II.

Vaert voort, gondoliers, mandolinen klinkt teder,
Verheft uwe stemmen, ô jongheid, houd aen!
Schertst jonkers, stoeit meisjes, verheugd u, maekt vreugde!
Bruischt baren, en kabbelt de ziltige baen.

Vaert voort, gondoliers, dat de stevige riemen
Het water doorsnyden in dartlenden gang;
De vreugd glimt ons tegen, wy hooren heur sprake:
Zy is in onze ooren een godlyke zang!

Vaert voort, gondolieren, en wendt uwen steven
Daer ginds naer die plaets, waer die leeuwen hun muil
Met grynzing ontsluiten, waer statig in 't midden
Zich heft tot den hemel die prachtige zuil.

Vaert voort, gondolieren! daer wacht ons de vreugde:
De plaets van *San-Marco* bevat ons geluk;
Daer schittert in glansen 't genot van het leven
En schaemtevol vlugt daer de angstvallige druk.

Vaert voort, gondoliers want het sein is gegeven,
De klank der bazuinen doordringt reeds de zael,
De dans reikt zyne armen, de disch lacht ons tegen,
De kelken staen vol op het kostlyke mael!

III.

De zael stond rood in licht te gloeijen,
De balzem van den bloementrans
Goot weelde en wellust in de zielen,
De melody riep 't al ten dans.

De juffers, aen den arm der jonkers
Gehecht, den waeijer in de hand,
Doorzweefden woelend heel de zale
En schaerden zich aen wellustband.

Heur zyden kleedren ruischten zachtjens
   En zoetjes krakend tegen een;
De jonkers kregen menig handdruk,
   Geen enkel jongling bleef alleen.

ô Zalig was hun de englensprake,
   Die zacht van onder 't masker kwam,
En 't driftvol, 't woelig boezemhygen
   Ontgloeide 't hart door liefdevlam.

De dans ontplooide nu zyn' rangen;
   En, even als een silfenkoor,
Vloog 't jufferschap in kronkelpaden
   Als op een glansend tooverspoor.

En dan weêr drukten zich de handen;
   En, de armen om den middel vast,
Doorvloog de jongeling de zale
   En zoende zynen lieven last.

En by 't gewoel der malle dansen,
   Steeg ook 't gevoel des drifts omhoog.
Des jonkers boezem klopte hevig,
   Wen 't matte meisje 't hoofdje boog

En 't ranke lyf op zyne borste
   Vermoeid liet rusten. ô Dan zag
De jongling onder 't zyden masker,
   Der wellust onbeklemden lach.

Hy die der liefde kracht kan kennen,
   Bereeknen kan hoe hoog de maet
Des vleeschelyken drifts kan groeijen,
   Stelt laffelyk dien stond te baet;

Want dan, dan is de vrouw ontwapend,
   Dan ligt haer zeegbaerheid versmoord,

Dan trapt zy schaemtloos met de voeten
Wat ze ooit van deugden heeft gehoord...

VI.

Wanneer de nacht was ver gevoorderd
En dat de vreugd op 't hoogste stond,
Zag zich een jongling zachtjes wenken;
En, uit een hemelzoete mond

Klonk hem een liefdetael in de ooren:
'Ridolfo, 'k zoek u uren lang
En dacht, myn lief, u niet te vinden.
Kom; want het harte klopt my bang.'

- 'Ja, lieve, gaen wy' was het antwoord
Des jonglings, by een minnezucht;
En, onbemerkt, nu gingen beide
De danszael uit in vrijer lucht.

Zy traden een gondole binnen,
De jonker stool een warme zoen:
Dan staken zy den boot van walle
En dreven op de bruin lagoen.

V.

DE JONGELING.
Kom, liefste, hier, kom in myne armen!
Kom rust hier aen myn brandend hart,
En laet de boot maer henen dryven.
't Genot is 't leven...

HET MEISJE.
Vriend, de smart
Doorknaegt my steeds den bangen boezem,
Sints ik,... ô schaemte!...

DE JONGELING.
ô, Myne ziel,
Wat wilt gy u den geest ontstellen?
Indien ik uwe min behiel
En dat het aerdryk op my stortte,
Ik vreesde niets. En weet gy niet
Dat myne liefde u is gezworen
En dat ik nooit myn woord verried?

HET MEISJE.
'k Geloof't, Ridolfo, maer de waerde...
De maegdenschat...

DE JONGELING.
Die is de loon
Van 't zalig minnen, en ik min u!
De liefde is boven alles schoon!

HET MEISJE.
ô 's Jonglings liefde is onstandvastig
En 'k vreeze steeds....

DE JONGELING.
Heb geene vrees!
Kom, leg dit masker af, opdat ik
Myn heil in uwe blikken lees!

HET MEISJE.
ô Neen, laet af, Ridolfo, 'k bid u:
De schaemte slechts straelt uit myn blik.

DE JONGELING.
Wat! schaemte, lieve! kent uw hart nog
Die laffe, kinderlyke schrik?
Kom, leg dit masker af, opdat ik
Uwe onbeklemde sprake hoor',

Opdat het zien uws englenwezens;
Met drift myn warme ziel doorboor'.

HET MEISJE.
Heb medelyden, ô Ridolfo,
Laet, ongezien, de zilte traen
Van naberouw myn oog ontvloeijen.
Wat heb ik, groote God, gedaen!...
ô, Myne moeder, ben ik waerdig
Nog langer uwen eedlen naem
Op 't eerloos voorhoofd rond te dragen?
ô Vader, 'k schond uw heilge faem,
Ik heb uw' blanken naem bezoedeld,
Ik doe u blozen.....

DE JONGELING.
Uwe klagt,
Myn engel lief, zyn kinderwoorden,
Zy doen my lachen.....

HET MEISJE.
Ha! gy lacht!
Laffe schelm en maegdenkrenker,
Gy moet lachen!... Ken my! daer,
Daer ligt 't masker! staer nu lafaerd!
Zie de moeder hier van haer
Die gy aen uw' vuige lusten
Hebt geslacht; hoor nu de spraek,
De onbeklemde stem der moeder
Die u donderend de wraek
In het oor doet klinken, monster,
Nu, nu ken ik 't snood verraed,
De oneer myner laffe dochter
En myn schande - doch te laet.

DE JONGELING.
Staek, Mevrouw, staek uwe woede;
'k Bid u, hoor my.

HET MEISJE.
Ha! gy beeft!
Wat!.. moet ik nog meerder hooren
Van den smaed die op my kleeft!
Zwyg, schynheilige! De laffe
Door uw vuige min verleid,
Die haer eedlen naem miskende,
Is een zware straf bereid.

DE JONGELING.
ô, Mevrouwe.

HET MEISJE.
Zwyg, verwaten!
Dat ik uwe tael niet hoor,
Dat uw vuige, helsche sprake
Nimmer naedre tot myn oor....
Gy moet lachen! maegdenkrenker!
Lachen met de heilge smart;
Zy, der deugden laetste sprankel,
Dien de maegd gevoelt in 't hart.
Dit bespot gy en dit noemt gy
Kinderwoorden; ha; de naem,
De onbevlekte naem der ouders,
Kinderwoorden! en de faem,
De ongeschonde faem des vaders,
Kinderwoorden! en de schat
Van het maegdlyn is belooning
Voor onreine liefde! wat,
Diepverwate schelm, zoo gy niet
Aen de deugd of eer gelooft;
My, my, klopt de boezem hevig,
Wordt my iets er van ontroofd.
Ik, ik voel het harte jagen
By den diepgesmaekten hoon;

En wie ooit myn eer bemorschte,
Heeft myn wraek en vloek ten loon!
En die vloek daelt op u neder,
En myn wraek is u bereid:
Daer, verleider, lig daer, monster,
Wees gedoemd in eeuwigheid!

VI.

De bruin lagoen was eenzaem,
De zefir liet geen zucht,
De nachtegael scheen spraekloos
En kalmvol was de lucht.

Alleenlyk in de verte
Zag me, uit een smallen boot,
Iets onbeweegbaer dalen
In 't diep des waters schoot.

En weinig dagen later,
Had me in dit oord ontdekt
Het aeklig lyk eens jonglings
Met wonden zwaer bedekt.

P.F. VAN KERCKHOVEN.

Taelcongres te Gent.
Aenmerkingen op het derde voorstel van de beslissing der commissie.

Redevoering, uitgesproken door den Heer de Laet, afgezant der Antwerpsche Rederykkamer, by het Taelcongres te Gent, den 23 October, 1841.

De Antwerpsche Rederykkamer, in welker naem ik de eer heb hier het woord te voeren, is, zoo als gy weet, M M. H H. eene dier weinige letterkundige maetschappyen die tot heden geweigerd hebben haer gevoelen over het werk der Commissie te uiten. Tot deze terughouding had zy meer dan eene rede welke haer gewigtig scheen, maer wel als de bezonderste kwam haer voor het karakter dat haer in onze pas herborene letterkunde te beurt viel. Zy bezit namelyk in haren schoot geene eigenlyk gezegde taelkundigen, dat is mannen die over spelling, woordvorming of taelgronden *geschreven* hebben, daer zy integendeel onder hare leden een aental mannen tellen kan, die, meer der letterkunde dan der letterkennis aengekleefd, tot den herkiemenden luister onzer vaderlandsche letteren, onloochenbaer het hunne hebben bygebragt. Den in België alombekenden

naem van Conscience, nevens die van Van Ryswyck en Van Kerckhoven te noemen, is, denken wy, voor de waerdheid van ons gezegde een voldoende bewys.

Krachtens dit karakter, M M. H H. had zy in onze verdeeldheden nopens de spelling eene dubbele zending te vervullen, en mogt zy noch den soms oppervlakkigen schoolmeester, noch den dikwils al te diepzinnigen philoloog, blindelings en zonder gegronde beweegreden byvallen. Indien het haer langs den eenen kant van groot aenbelang was, der tale meer regelmaet, meer zoetvloeijendheid en tevens meer kracht, vryheid en afwisseling in de wending by te zetten, was het haer onder een ander opzigt niet onverschillig de hiertoe noodige veranderingen, zonder te veel opspraek of wangunst, door het volk te zien aennemen. Wy zeggen veranderingen, M M. H H. want het is ongelukkiglyk maer al te waer, en wy zouden niets winnen met het te ontkennen, dat, sedert omstreeks eene halve eeuw, het zoo vreemd als taelverstyvend spellingstelsel van Des Roches, in meest alle scholen hier te lande geleerd is, en, tot voor een tiental jaren, by den grooten hoop als de normale spelwyze Belgiëns heeft doorgegaen.

Men weet, en dit M M. H H., zal ons ook niemand durven ontnemen, neen weet, zeggen wy, hoe vast onze landgenoten de door hun eens aengenomene gewoonten blyven aenkleven. Men denke aen de tegenkanting welke het voormalig staetsbestuer ontmoette toen het poogde de spelling van Des Roches met Siegenbeek's en Weiland's oneindig betere, te vervangen. En wy spreken hier niet van de luidruchtige tegenkanting van sommige mannen, die, zoo als het ware hemel en aerde zoeken by een te schreeuwen, om vroeg of laet, op het *ridiculus mus* uit te komen, maer van dien stilzwygenden tegenstand, van dit onverwinnelyk niet-willen, van die *force d'inertie,* zoo als de Franschen het noemen, waertegen zich alle levende krachten nutteloos komen vermatten.

De Antwerpsche Rederykkamer, in geene persoonlyke spellingtwisten gewikkeld, heeft zich dan ook over den waren stand onzer taelkwestie niet laten verblinden. Hetgene zy hoofdza-

kelyk wilde, was de opbouw onzer nationale letterkunde; al het overig was haer een middel. De hinderpalen welke zy tot het bereiken van dit heur doel, te bestryden had, waren velerlei, en alle van eenen zeer ernstigen aert. Langs eenen kant moest zy, in de zedelyke orde, den inrukkenden geest der verfransching te keer gaen, en deze had alles voor zich wat een vyand magtig, ja schier onverwinnelyk maken kan: de opvoeding, de dagbladen, het staetsbestuer, de alles bedwingende *mode,* en daerby den hoogst geringen prys tot welken de *contrefaçon* aen onze landgenoten de fransche boekwerken kan aenbieden. Dit nog was, en blyft tot heden een stoffelyke hinderpael, die voor onze letteren des te noodlottiger is, omdat zy den reeds zoo engen kring onzer nederduitsche lezers, als het ware nog meer en meer doet inkrimpen.

Tegen de ingewortelde, hoe zeer dan ook slechte gewoonten der natie, regtstreeks op te loopen, ware in dezen staet van zaken de vernietiging, of eerder het niet-bestaen eener nederduitsche letterkunde in België, verzekeren, en zulk iets deed ook geen der schryvers die eenigen luister aen onze maetschappy byzetten. De hoogstnoodige, en onder zeker opzigt durven wy zeggen de alleen noodige veranderingen dreven zy door; maer verder wilden noch mogten zy gaen. Zoo werd door hen de enkelvokaelspelling, de verbanning der accenten, voor zooveel als klankteekens, en de verbuiging met lidwoorden *de* en *een* in den eersten naemval mannelyk enkelvoud, eenstemmiglyk aengenomen. Zelfs maekten zy het oog des volks gewoon aen de tweeklanken ei, ui, ooi, aei enz. met eene enkele *i* in stede van met eene *y.* Doch het volk toonde zich wars van de opeenstapeling der eigenlyk gezegde en zuivere vokaelklanken, en *vleyen, schreyen, luyaerd,* met eene *y* of *ij* werd door hen gebezigd in plaets van het door den H. Willems aengenomene *vleien, schreien*, *luiaerd.* -

By het verschynen van de 8 taelregels door de Commissie voorgesteld, vonden zeven derzelve eenen algemeenen byval onder de leden der maetschappy; en zy ook had er onmiddelyk heur zegel aengehangen, had de derde regel in haer midden

niet vele tegenkanters, en, wy zeggen het M M. H H. omdat het mogelyk in uwen geest eenig gewigt te meer aen onze woorden zal mogen geven, en geenen enkelen voorstaender, aengetroffen. Echter werd er beslist het verslag van den H. Bormans aftewachten. Men zou, gaf het voor het gevoelen der Commissie alles afdoende en ligt te bevattene reden, hetzelve onbewimpeld bytreden; zoo niet zou men voor zulk eene kleinigheid, den byval onzer letterkunde niet weder tot een vraegpunt maken.

Nu hebben wy het door en door geleerd verslag, zoo als het toch ieder noemen zal, van den H. Bormans onder oogen; wy hebben 's mans redeneringen van proef tot proef mogen volgen, en de uitslag onzer overwegingen M M. H H. is dat wy langs de zyde der Commissie niet overtuigd zyn.

Doen wy onze opwerpingen nader kennen.

De 3de regel de Commissie luid aldus:

'Het vormen der tweeklanken *ei* en *ui* met de enkele *i*, ook in verlengde woorden, als *vleien, schreien, kruien*, *luiaerd.*

In de tweeklanken *ooy,* en *ay* of *aey* is de *y* noodzakelyk en de *a* wordt verlengd wanneer de *y* door geen klinker gevolgd is, als *strooy, strooyen, gestrooyd, drayen, draey, draey, gedraeyd.*'

Tot meer verstaenbaerheid zal men ons toelaten den eersten volzin van dit paragraf in tweeën te splissen, en te zeggen: het vormen der tweeklanken *ei* en *ui* met eene enkele *i,* wordt voorgesteld. En dit gedeelte van den volzin, zulks blykt reeds uit onze vorige woorden, is zonder tegenkanting door den Olyftak aengenomen. Het andere deel, zal aldus luiden: er wordt voorgesteld de enkele *i* te behouden in de tweeklanken *ei* en *ui* daer zelfs waer die onmiddelyk door eenen klinker gevolgd zyn en dit M M. H H. kunnen wy onmogelyk toestaen.

In zyn verslag beroept zich de H. Bormans, ter staving van den voorstel der Commissie, op het gezag der oude schriften, en beweert hy dat de woorden *vleien*, *schreien* en dergelyke meer, slechts by ellipsis uit *vleiden, schreiden* gevormd, geene *y* kunnen ontvangen.

Wy erkennen het gezag der oude schriften in zaken van spel-

ling, doch niet als een alles afdoende gezag, niet als een gezag zonder evenwigt. Zonder te zeggen dat de oude schryvers veeltyds by de taelkundigen van uiteenloopende gevoelens gebruikt worden even als de oude costumen by regtsgeleerden van verschillende meening, om het voor en het tegen te bewyzen, kennen wy der algemeene uitspraek, der welluidendheid, een even onwedersprekelyk gezag, toe.

Dus indien wy aennemen dat de ouden *vleien, schreien, luiaerd*, geschreven hebben, en mogelyk zou er hier of daer wel iets anders te ontdekken zyn, zal het niet te min waer blyven dat er niemand onder ons, zoo min als onder de Hollanders, Bilderdyk, de herinvoerer dezer spelling niet uitgezonderd, *vlei-en schrei-en* noch *lui-aerd* heeft uitgesproken; maer dat het steeds in aller mond *vleijen, schreijen*, *luijaerd,* geweest is. En anders was het ook niet mogelyk. Zoo de enkele *i* voor eene vokael staende heuren zuiveren en onvermengden *i*-klank behouden kan, dan kon er geen onaengenamer, geen stootender galm uitgedacht, en het woord daer zulks zich in opdeed, kon zonder geene gaping, wy zeggen meer, zonder geene stemverpoozing uit den mond. Wy denken dus M M. H H. dat er voor hetzelve eene onzydige letter, eene letter welke noch klinker, noch medeklinker ware, zou moeten uitgedacht worden indien ze niet reeds in de tale bestond. Doch deze letter bestaet, het is de, zoowel klinker als medeklinker zynde, *y.*

Maer, brengt men in, hoe wilt gy in de bovenstaande woorden eene *y* invoeren, daer die, slechts by uitlating gevormd, in het oorspronkelyk wortelwoord geene *y* hebben? Hier op zullen wy antwoorden, dat dit, behalven dat het voor alle woorden, zoo als voor *luyaerd,* geene plaets grypt, geene afdoende rede is. Om streng logisch te blyven moest men de woorden by ellipsis gevormd, niet *schreien, vleien,* maer *schreîn vleîn* schryven, en niet alleen de *d* maer ook de daeropvolgende *e* weglaten, zoo als in *teêr* voor *teeder, goôn* voor *goden, bereên* voor *bereeden.*

Wy hebben nog een andere reden aentestippen. De eerste dat zoogenomen de *y in vleyen, kruyen* enz. eene ingeslopene letter zy, wy ter harer behanding kunnen doen gelden wat het verslag

der Commissie aenhaelt ten voordeele der, volgens haer, ingedrongen *d,* in de woorden *beloonder*, *opstelder, speelder* enz. Namelyk: ‘dat zij er meer dan eens uitgeworpen is, doch nooyt wettiglijk is uitgezet.’ (bladz. 432.) De tweede dat volgens Bilderdyk en de Commissie zelve de woorden welke van vorm veranderen ook wel eens hunne oorspronklyke letter verwisselen. Dit blykt reeds uit het woord *oorspronklyk* dat ik daer zoo even gebruikt heb. Van oorsprong herkomstig, veranderd het de *g* in *k* zoohaest het den bywoordelyken vorm omkleedt. Meer zulke voorbeelden zou ik UEd. kunnen onder het oog brengen, doch alle zyn u even goed als aen my, beter welligt dan aen my bekend. Zoo men, als het blykt, de oorspronkelyke sluitletter der woorden *oorsprong, afhangen*, enz. welluidendheidshalve, in afgeleide woordvormen met een andere mag verwisselen, zal men ons dunkens, geene al te grove zonde bedryven met de enkele *i* te verwisselen tegen de aenleidende overgangsletter *y*, in de tweesylbige woorden, waerin de weglating dezer laetste het oog zoo wel als het oor zou terugstooten.

Zoo men inziet dat de tael in heuren breedsten werkkring niet het eigendom is van enkele philologen maer wel dat van de geheele natie, komt daer nog by, het bedenken dat de schryfwyze der Commissie, met de weinige spraek geleerdheid die men, eilaes! hier te lande vindt, door ettelyken nooit verstaen zal worden; en er noodwendiglyk een trema op de eerste letter der laetste lettergreep van *vleiën* zou behoeven, wilde men het lezen van *vle-ien* voorkomen. De spelling der Commissie is dus hier geene verbetering en ware zulks, dan nog moet men indachtig wezen dat het er ons niet om te doen staet *al het goede,* maer wel al het *goede mogelyk* intevoeren. En de H. Bormans zelf, schynt in deze denkwyze te deelen wanneer hy, op bladz. 570 van zyn verslag, zegt. ‘Indien wat volmaekter schijnt deswege in de tael behoefde ingevoerd te worden, waer zouden de verbeteringen ophouden, of wat tael zou dezelfde blijven? En de twisten zouden toch ook niet ophouden.’ -

De tweede volzin van het derde paragraf komt ons als even onaennemelyk voor. De H. Bormans heeft meer dan eene blad-

zyde van zyn zwaerlyvig verslag besteed om te bewyzen dat onze spraek de tweeklanken *ooi, aei* niet in heur bezit heeft, dat de twee eerste letters hier van eene verlengde vokael uitmaken en by gevolg de sluitletter geene *i,* maer eene *y*, geen klinker, maer een echte medeklinker wezen moet, en als zulk een gaet de *y* by den geleerden verslagdoener door. Het kwaertuers dat ons is toegestaen, is te kort M M. H H. is al te kort opdat wy het wagen zouden, den H. Bormans in zyne lange en ingewikkelde redeneringen stap by stap nategaen. Op het gevoelen van Kinker, Willems, David, en op dit van het algemeen, steunende, zien wy ons dus genoodzaekt te verklaren dat 's mans proeven ons niet als onwederlegbaer toeschynen, en dat, ware zulks nog, zy zich al te diep philologisch opdoen, om ooit door de menigte begrepen te worden.

Dat de *y* een volmaekte medeklinker zy, is wel zoo als wy het gezegd hebben, het gevoelen van den H. Bormans, doch wy bezitten des te meer grond om dit te ontkennen, dat hy zelve het met geene, wy zeggen niet voldoende, maer volstrekt met geene bewyzen kan staven. Het gebruiken der *y* in de tweeklanken *ooi* en *aei*, in onverlengde woorden komt ons by gevolg niet alleen als eene noodelooze onregelmatigheid en dus moeijelykheid voor, maer als een dier illogismi waervan wy tot den schyn toe moeten vermyden. In verlengde woorden geldt hier wat wy opzigtens de tweeklanken *ei* en *ui* hebben ingebragt en in *plooyen*, *naeyen* blyft de *y* als overgangsletter by ons gebruikt. Indien het erkend wordt dat *ooi* en *aei* beide tweeklanken met verlengde klinkers zyn en tevens dat de *y* voor geen volmaekten medeklinker kan doorgaen, valt ook van zelfs wat de H. Bormans zegt nopens het al of niet verlengen der *a* met *e* in woorden zoo als dra(e)yen, zwa(e)yen en zulke meer.

Eer onze spreekbeurt te eindigen, M M. H H. gelooven wy nog een oogenblik uwe aendacht te moeten inroepen op hetgene wy UEd. reeds gezegd hebben van den stand onzer letterkunde, voor welke de spelling toch immer slechts het werktuiglyke gedeelte blyven zal. Gy weet wat hinderpalen zy te bestryden heeft, hoeveel vlyt zy moet aenwenden om zich het

oog en het hart des volks niet te vervreemden, en gy zult beseffen, dat het meerendeel van hen die opzettelyk voor de menigte schryven, in eene spelling-verandering welke hen zoo wel met den Hollander als met den Vlaming in twist brengt, niet kan toestemmen. *Nooyt, strooy, draeyd,* is vóór de beslissing der Commissie, nooit met eene *y* geschreven, noch by ons noorderlyke taelgenoten noch by hen die onder ons de enkele *i* in de tweeklanken *ei* en *ui* hebben aengenomen; en nog eens, niet aen eene wiskundige, maer aen eene algemeene, duidelyke, eenvoudige spelling, aen eene volksspelling lyden wy gebrek.

Dit is alles wat wy nopens de acht voorgestelde punten, aen de achtbare vergadering te zeggen hadden. Deze punten, mogten wy ze buiten treden, dan zouden wy nog een en ander tegen de spelling van den H^{r}. verslagdoener hebben op te merken, zoo als onder anderen tegen zyne verlengde *uu* en zyne *ij* voor *y* als vokael. Doch daer ons dit ontzegd, is, bidden wy de achtbare vergadering onze reden tegen een gedeelte van het derde voorstel der Commissie, in overweging te willen nemen, en onzen hartelyken en persoonlyken dank te aenveerden, voor de aendacht, welke zy ons zoo goedwillig heeft verleend.

JOHAN ALFRIED DE LAET.

Belgies eed.

Men zal ons niet verfranschen
Zoo lang de dankbaerheid
Nog eer- of liefde kransen
Aen 't voorgeslacht bereid.

Men zal ons niet verfranschen
Zoo lang onze oude tael
Ons harte blyft verschansen
Voor vreemden zegeprael.

Men zal ons niet verfranschen
Zoo lang een Belg er leeft,
Wier oog ten hemeltransen
Met fiere vryheid zweeft.

Men zal ons niet verfranschen
Zoo lang ons bloed nog bruist,
En zwaerd, fusiek of lansen
Nog passen aen onz' vuist.

Men zal ons niet verfranschen
Met list of met geweld,
Zoo lang de zon zal glansen
Op 't waterloosche veld!

PR. VAN DUYSE.

Kunst- en letternieuws.
- Slagtmaend. -

- Wy lezen in het Kunst- en Letterblad: '*Lief, zoet en rein.* Zoo heet een, dezer dagen verschenen, lied in drie koupletten, van den heer *Boucquillon,* van Kortryk, in muzyk gebragt door den heer *F. Leblon,* van Audenaerde. Het accompagnement is voor guitar en piano. *Lief, zoet en rein* mag onder de bevallige romancen rang nemen.'

- By den kampstryd voor het koorgezang welk den 26 der maend September te Brussel heeft plaets gehad, heeft de maetschappy van Hingene (provincie Antwerpen) in het vlaemsch gezongen en den tweeden prys voor de gemeenten behaeld. Dit zy eene schoone les voor die onwetenden welke onzer tael de zangerigheid durven betwisten.

- Om te Antwerpen by de gebroeders DE WEVER te verschynen: FAUST, *eene tragedie door* GOETHE, *zoo goed als letterlyk en in een gelyk getal van verzen uit het hoogduitsch vertaeld: met aenmerkingen en ophelderingen door* L. VLEESCHOUWER. Het werk zal een boekdeel uitmaken van ongeveer 250 bladzyden in 12. In den loop der aenstaende maend zal het den inteekenaer toegeschikt worden tegen den prys van fr. 2» 50.

- Den 11 dezer maend heeft er te Antwerpen een provincieel Congres, uit name des heere Gouverneurs, en voorgezeten door zynen afgevaerdigde, den heer Verdussen, voorzitter der Provincie Staten, plaets gehad. Het voorwerp der vergadering was het beslissen over de geschilpunten in de spelling onzer tael bestaende en wel bezonderlyk voor de acht spelregels door de koninglyke Commissie ter aenneming voorgesteld. Het Congres was bygewoond door een veertigtal persoonen zoo wel van Antwerpen als van de geheele provincie, allen van verschillende gevoelens en aen verschillende spellingstelzels verkleefd. Wy denken het overbodig langdradige bemerkingen over deze ver-

gadering te maken: de lyst der stemopneming, welke wy hier laten volgen, zal genoeg ten bewyze verstrekken langs welken kant de meerderheid bestaet en welk het algemeen gevoelen over de spelling is. -

I^{ste}.	Artikel der Kommissie - (42 stemmen.)
	Voor de Kommissie 37 - tegen 3 - onthouden 2.
II^{de}.	Artikel - (44 stemmen.)
	Voor de Kommissie 38 - tegen 4 - onthouden 2.
III^{de}.	Artikel - (wordt verdeeld in 5 deelen.)
(1°)	Zal men *ei* of *ey* schryven (43 stemmen.)
	Voor *ei* - 36 - tegen 5 - onthouden 2.
(2°)	Zal men *ui* of *uy* schryven (43 stemmen.)
	Voor *ui* - 36 - tegen 5 - onthouden 2.
(3°)	Zal men *vleien* of *vleijen* schryven (43 stemmen.)
	Voor *vleijen* - 36 - tegen 6 - onthouden 1.)
	Zal men *y* of *ij* schryven in de verlengde woorden. (44 stemmen.)
	Voor *ij* - 25 - voor *y* 15 - onthouden 4.
(4°)	Zal men *ooy* - *ay* met *i* of *ij* schryven in de alleenklanken. (40 stemmen)
	Voor de *i* - 33 - voor de *ij* - 6 - onthouden 1.
(5°)	Zal de *a* verlengd worden of niet met *e* (40 stemmen.)
	Met *e* - 38 - zonder *e* - 1 - onthouden 2.
IV^{de}.	Artikel der Kommissie - (34 stemmen.)
	Voor 32 - tegen 0 - onthouden 2.
V^{de}.	Artikel der Kommissie - (in 3 verdeeld.)
(1°)	Zal men schryven *de* en *een* of *den* en *eenen* (38 stemmen.)
	Voor *de* en *een* - 31 - tegen 5 - onthouden 2.

(2°) Zal men de *n* euphonique mogen gebruiken voor vokalen (38 stemmen.)

Ja - 8 - neen - 29 - onthouden 1.

(3°) Nemen de byvoeglyke naemwoorden zelfstandiglyk gebruikt eene *n* aen in het meervoud. (38 stemmen.)

Ja - 37 - neen - 0 - onthouden.

VI^de^. Artikel der Kommissie - (37 stemmen.)

Voor - 36 - tegen - 0 - onthouden 1.

VII^de^. Artikel der Kommissie - (36 stemmen.)

Voor - 34 - tegen - 1 - onthouden 1.

VIII^de^. Artikel der Kommissie - (35 stemmen.)

Voor - 34 - tegen - 0 - onthouden 1.

Wandeling op de Maes.
Aen den heer Bestierder der Noordstar.

Brussel den 20ste September 1841.

Uu jour sans doute, ô Meuse, ô moderne Pactole,
On dira de tes bords la croissante splendeur,
Et tes bateaux fumeux et le char qui s'envole
Au souffle ardent d'un monstre enivré de vapeur.
L'auteur d'ALFRED-NICOLAS, Revue Belge 1838.

Over eenige weken hadden familiezaken my naer Oost-Henegauw, Philippeville en Dinant geroepen. In deze laetste stad aengekomen, vond ik op de straten eene ongewoone beweging. Het nieuwe dampschip van Luik was zoo even aengeland; een hoop vreemdelingen, gevolgd van pakdragende knapen, rigtten hunne schreden naer de twee of drie gasthoven der stad, terwyl eene menigte gapers de kaden, de markt en de straten oppropten. In 't hotel waerin ik logeerde, waren er Brabanders, Maestrichtenaren, Hollanders, enz., zeer weinige handelslieden, de meesten uit lauter vermaek reizende. Daer alle myne zaken denzelfden avond voleind waren, besloot ik, in plaets van den lastigen steenweg te volgen, 's anderendaegs vroeg met het

dampschip naer Luik te vertrekken en van daer langs de yzerenbaen naer Brussel terug te komen: en dit was, als my bleek, een gelukkige inval, want ik heb eene alleraengenaemste reize gedaen. Reeds meermaels had ik de Maesoevers gezien, maer nimmer, Gode en den stoomboote zy dank, had ik ze zoo goed en gemakkelyk kunnen beschouwen, als dezen keer. Ik wil u met korte woorden verhalen hetgeen ik gezien heb, hopende dat onze Vlamingen en Antwerpenaren die my lezen mogten, het niet zullen nalaten, een zoo schilderachtig land, welk thans, door dampwagens en dampschepen byna aen onze poorten ligt, te bezoeken.

Edoch zal ik u verklaren dat ik geene aenspraek kan noch wil maken op den, zoo in zwang, breed beschryvenden styl of *phraséologie descriptive.* Ik heb daertoe noch tyd noch talent en welligt zullen myne lezers het gemis hiervan niet beklagen.

Dus spreek ik u niet van de stad Dinant zelve, *nonchalamment couchée au pied du rocher,* gelyk de hedendaegsche Fransche schryvers plegen te zeggen; noch van de beroemde *Roche à Bayard,* zoo dikwyls door onze schilders afgemaeld, noch van het, (om zonder spreekwoord, maer niet zonder figuer te spreken,) in de lucht gebouwde kasteel. Ook zal ik met u geen uitstapjen maken naer de zoo bezochte grotte van Han of naer het koninglyk slot van Andenne. Ik haeste my te vertrekken.

Wacht echter toch een beetjen. Ik heb iets vergeten te zeggen en moet terug keeren. Nu, de schipklok luidt nog.

Boven deze loodregte rots zag men, over eenige jaren,

een zoo stout als gevaerlyk gebouw uitsteken; het was een houten huisjen op verscheiden te samen gebondene balken rustende en waermede, by middel van eene katrolle en keten, het water uitgeschept werd uit eenen put aen den voet der rots gegraven. Dit klein gebouw, op eene hoogte van vier honderd voeten tusschen hemel en aerde hangende, maekte eenen zeer schilderachtigen indruk. Ongelukkiglyk werd het afgebroken en door eene *pompe foulante* vervangen. Deze pomp wilde ik bezigtigen. Zy werkt by middel van een rad, welk door acht mannnen in beweging gebragt wordt. De soldaten van het strafbataljon worden beurtelings met dien moeijelyken dienst belast. Het water springt met zoodanige kracht in de langs de rots klimmende looden buis, dat deze meermaels gespleten werd en men eindelyk genoodzaekt was voor het lagere deel derzelver het koper te gebruiken.

Doch keeren wy tot ons dampschip weder. Het is half zeven, wy vertrekken. De eerste plaets, die der aristocratie, is door schoone damen en jonge *élégants* bezet; in de tweede zien wy soldaten, werklieden, boeren en eene hoop vrouwvolk. In deze wordt het Nederduitsch gesproken; zelfs een voorstaender des *flamand moderne belge* zou kunnen zeggen dat er Hollandsch en Vlaemsch gesproken wordt, want er zyn van den eenen kant drie hollandsche jonglieden die *wel te praten weten,* en van den anderen belgische kerels en meiskens, die over *affairens van heule komerschap* klappen. Ergo, twee hemelbreed verschillende talen. Edoch zonder zoo scherpzinnig te zyn als onze brusselsche spraekmeesters, geloof ik dat men hier gemakkelyk *vier* talen

zoude kunnen bespeuren. Er zyn namelyk hollandsche jonglieden, gentsche soldaten, limburgsche meisjes, en uw dienaer, die op zyn plat brusselsch spreekt, te samen vier dialekten. En er is geen groote scherpzinnigheid noodig om te zien dat het Limburgsch meer van het Gentsche afwykt, als dit van het Hollandsch. Wat meent gy er nu van, Mynheer de Redacteur? Hadde ik ook geenen leerstoel *de flamand moderne belge* kunnen verdienen?

Wy zyn reeds voor Bauvinje. Deze toren, die op de rots ligt, is het eenige overblyfsel van het slot Crevecoeur, waervan de beroemde *Chatelaines* met gelyk talent door Alfred-Nicolas bezongen en door Mevrouw Fanny Geefs geschilderd zyn geweest. Van deze heldinnen zal ik u niets zeggen, zynde hare historie van iedereen bekend.

Ettelyke minuten verder zien wy op den regter oever de puinhoopen van een ander slot. *Poilvache* was door zyne heerlyke lage en zyne sterk omschanste muren een der merkweerdigste burchten van het graefschap Namen. Volgens een aloude sage zou dat slot eerst door de vier Heemskinderen belegerd geworden zyn. Gedurende den oorlog tusschen Philips den goeden, hertog van Bourgonje en den bisschop van Luik, werd het in 1429 door de Luikenaers genomen en vernield. Daer heeft de schryver van den bekenden roman *l'héritière de Bruges* de schouwplaets van zyn drama gesteld. Alleen den naem van Poilvache waerschynelyk weinig poetisch vindende, heeft hy hem in *Welbasch* veranderd; hetwelk immers toch ook wat prosaïsch klinkt.

Anderhalve uer van daer ligt het door zyne oudheid

bemerkensweerdig slot van Spontin. Het dateert van de tiende eeuw en behoort tot den huize van Beaufort-Spontin. Dat dit slot in zyn geheel bewaerd en in goeden staet blyft, zal niemand vreemd vinden, die de loffelyke voorliefde dezer edele familie voor oude gedenkstukken kent. Ongelukkiger wyze heb ik het niet kunnen bezigtigen.

Van Poilvache tot Namen biedt het Maesdal de schoonste en meest afwisselende uitzigten aen. By elke kromming des vloets(*) ziet men een nieuw tafereel. Hier treft men digte bosschen aen, daer aengename dorpen en landgoederen, verder steile rotsen van verschillende kleuren en vormen. Trots de statige grootheid des Rhyns, is het onloochenbaer dat zyne oevers somwylen eentoonig zyn, vertoonende meestendeels grauwe rotsen en groene wynbergen. Zulke eentoonigheid wordt nooit op de Maes bemerkt. Zoo zien wy te Profondeville en te Dave zwarte en sombere rotsen, maer elders, gelyk by voorbeeld te Bouillon, biedt de *Roche aux Corneilles* (de kraeijenrots) witte en gele kleuren daer.

Ondertusschen ontdekken wy reeds het kasteel van Namen. Op den linker oevers des vloets bemerken wy eene rei schilderachtige huizen; de roode baksteenen, waermede zy gebouwd zyn, worden niet met eenen vuilen plaester bedekt; langs de vensters klimt een wyngaerd en op den voorhof belommert een linde of

(*) Men heeft het hier gewaegt, het woord *vloet* in de beduiding van *groote rivier* met eene *t* te schryven, om hetzelve van *vloed,* (*flux* et *torrent*) te onderscheiden. Het eerste komt met het hoogduitsch *fluss* overeen, het tweede met *fluth*.

kastanienboom den geheelen gevel. Na deze huizen treft men de schoone wandeldreef *la Plante,* aen.

De schipklok luidt; wy gaen onder de brug door. Het is acht ure; wy landen aen. Op de kade staet eene menigte nieuwsgierigen. Terwyl reizigers en gepakken in- en uitkomen, bewonder ik het heerlyk gezigt van het kasteel, op zyne rots gelyk op eenen troon, statiglyk zittende, tusschen de Maes - en de Samberbrug. Vergeef my dezen beeldvorm. De engelsche *staelsteken* of *gravuren* kunnen geen voldoende denkbeeld van dit schoon tafereel geven.

Eene menigte reizigers van allen rang en aert dringen in 't schip op en, gelyk men ligt denken kan, de Engelschen ontbreken er niet. Dezen keer is de eerste plaets heel en gansch met schoone damen in zondagskleederen opgevuld en, als eene noodwendige vergezelling, komen daer ook eenige officieren aen. Kortom, wy hebben hier alle noodige elementen om eene aengename overvaert te doen.

Nauwelyks heeft men het anker geligt (hetgeen echter, vereerde Lezer, niet al te letterlyk moet genomen worden,) of iedereen begint zich naer zyne voorliefde bezig te houden.

Ettelyke *fashionables* raken met de damen in gesprek, de officieren gaen rondom eene vierkantige reiskist, by wyze van tafel, zitten, en spelen met de dominos, twee Engelschen eten *beefsteacks,* een dikke leuvensche koopman slaept, de Hollanders rooken en kyken; de soldaten drinken eene druppel, de meiskens lachen en de wyven kyven. Wat uwen dienaer betreft, die trekt een boek uit zyne tesch en leest of gelooft te lezen.

Wanneer men op eene trekschuit langs eene eentoonige vaert reist, is het lezen eene zaek van volstrekte noodwendigheid; op een dampschip en langs een schilderachtig vloetdal is het zulks byna onmogelyk. Dat heb ik zelve op myn reisjen ervaren. Nauwelyks had ik drie of vier regels gelezen, of ik moest de oogen van het boek afwenden: wy waren voor de rotsen genaemd *les rochers des grands malades,* omdat er eertyds op deze plaets een pesthuis bestaen heeft Hoe weinig verheven zy ook zyn, doen nogtans deze rotsen eenen buitengewoonen indruk omdat zy gelyk een eindelooze muer, den stroom dwars indammen. Aen het oostelyk einde dezer zoetwaterkaep staet een ruiker eiken - en notenboomen die zich, even als de rotse, in den vloet afspiegelt. In eene voor die boomen half in 't water gelegene kroeg komen de *Namenaers* Maeswyn drinken van 75 centimen de flesch. Daer er nu, helaes! sedert 1834 geen wynoogst op de Maes mogelyk was, zoo hebben de vlaemsche, leuvensche en hoegaerdsche bieren den waelschen wyn schier overal vervangen. In het doorvaren voor gemelde rotsen, zien wy de aerdige St. Huibrechts kluis (*Hermitage St. Hubert.*) gelyk een zwaluwnest in eene rotsespleet aengekleefd. Wie dezen kleinen bouw nader wil leeren kennen, raedplege Jerôme Pimpurniaux.(*)

Reeds zyn wy de kaep voorby gekomen; ter onzer rechter stygen steile rotsen van eene zonderbare gedaente in de locht: zy gelyken op eene treffende wyze

(*) *Legendes Namuroises,* par Jerôme Pimpurniaux, ancien procureur au conseil de Namur, avec une notice biographique par A.B. (Orgnets.) Namur 1837 in 18.

aen de muren eens reuzenkasteels. Edoch, wat het schilderachtige betreft, moeten zy voor de heerlyke rotsen van *Marche-les-Dames* wyken. Deze hebben hare oorspronkelyke vorm en kleur behouden; hare door de winden afgebetene toppen schynen tydgenoten des zondvloeds geweest te zyn. Het dorp *Marche-les-Dames* biedt eenen vriendelyken indruk aen: op den regter oever een fraei lusthuis, op den linker het modern gebouwde kasteel van den prins en kanonik Paul Van Arenberg; achter hetzelve een eng en wild dal, waer eene beek in vloeit die verscheidene meulen- en werkhuisraderen doet draeijen. In het diepste dezes dals ligt eene abtdy, welke, volgens de chronyk, door de vrouwen der edele kruisvaerders zoude gestigt geworden zyn; zy waren honderd negen en dertig in getal.

Hetgeen maer eene tydelyke schuilplaets was, wierd, voor de meeste derzelver, na den dood heurer mannen een eeuwige, door heure godvruchtigheid geheiligde, ruststede. Eene oude nonne, de eenigste overlevende van de gansche congregatie, woont nog heden in dat ruime gebouw, welk, na heuren dood, den bisschoppelyken seminarium te Namen moet toebehooren.

Laten wy nu naer den anderen kant des vloets de oogen keeren. Onder deze hemelhooge rots kruipt eene grotte en in deze grotte vloeit een kwaertuers lang eene beek, welke nadien, ettelyke stappen verder, uit den berg ontspringt. Wen gy voor de bovennatuerlyke wezens niet bang zyt, zoo durft gy deze grotte bezigtigen; want gy moet weten dat zy door de *Nutons* bewoond wordt. Wie de vlaemsche Elfen kent, zal ligt een denkbeeld hebben van dit, wat de Nutons zyn. Voor

degenen die het niet weten, zal ik zeggen dat deze in den aert des menschen en der godheid deelachtige wezens, kort en dik, harig en zwart zyn en dat zy nacht en dag met het smeden des yzers bezig zyn. Wat dat yzer daerna wordt, kan ik u niet zeggen en ik twyfel zeer of de waelsche boeren daerover meer weten dan ik. Zeker is het, ten minste, dat er niemand op het dampschip zulks my heeft kunnen leeren.

Hoe magtig ook deze ondereerdsche halfgoden zyn mogten, hebben zy nogtans het op hunne rots gebouwde slot tegen den mensch niet kunnen verdedigen. Dit slot, welk waerschynelyk wegens deszelfs sterkte *Samson* heette, is sedert vele eeuwen verdelgd en er blyven maer ettelyke muren van overig. Men ziet er ook nog verscheidene kelders of hollen, die volgens de volkssage gevaerlyk zyn en met andere grotten, ten voete des bergs gelegen, in verbinding staen. Van dit slot moest men een heerlyk uitzigt hebben op een groot deel des Maesdals. Ware ik land eigenaer, ik zoude dit kasteel in zynen oorspronkelyken styl willen herbouwen.

Doch terwyl wy redeneren, gaet het schip immer voort. Wy zyn reeds voor het kleine nyverig steedjen Andenne, waervan eenige fabriek- en werkhuizen zich tot aen den oever uitstrekken. Het scheelde weinig of wy hadden hier een treurig voorval. Verscheidene damen waren van het schip afgegaen; het bootjen dat ze ontvangen had, was zoo klein en zoo ligt dat het door de beweging der wateren hevig slingerde en voorzeker zoude gezonken zyn, ware de schipper niet van pas aen boord gekomen. Hier op den regter oever ligt nog een belangvolle puinhoop van de middeleeuwen: het

slot *Beaufort* is, gelyk zoo veel andere, vervallen; er blyft maer een toren van over. De sage verhaelt dat de twee zonen des lesten heers van dit slot, in twist geraekt zynde, zich onderling dood staken en dat hunne ouders uit droefheid en wanhoop zich in een klooster opsloten.(*)

Ettelyke minuten verder beginnen de wynbergen zich te toonen en kondigen ons de stad Hoei aen. Daer op den linker oever is de Javaberg, *la côte de Java,* welke den besten Maeswyn voortbrengt. De Hoeijenaers verzekeren dat zy meer dan eenen Franschman met dien wyn bedrogen hebben, hem gevende voor Bourgonjer wyn. Gewis is het dat hy niet slecht is. Indien gy lust hadt, verheerde heer, om Hoeijerwyn te proeven, vraegt er niet na by de gastweerden; gy zoudt voor antwoord bekomen dat er geen druppel Maeswyn in hunnen kelder ingaet; hetgeen toch in dezen zin moet verstaen worden, dat zy geenen wyn onder den naem van Maes- of Hoeijerwyn verkoopen. Daervoor alleen kan ik borgen, maer voor de echtheid en *buitenlandschheid* van alle de wynen die in hunne gasthoven opgedischt zyn, wil ik niet instaen.

Om elf ure landen wy te Hoei aen. Het ander dampschip, van Luik komende, is hier ook pas aengekomen. Zyn verdek is, gelyk het onze, met eene menigte reizigers gevuld; maer deze menigte is niets in vergelyking van het gedrang waermede de kaden en de brug opgepropt zyn. Nauwelyks heeft men de veerplank geworpen, dat reeds drie of vier meisjens in zondagskleederen

(*) *De Vloek,* Novelle van den H.J.A. De Laet, in de Noordstar, in het tweede deel 1ste jaergang 1ste en 2d aflevering opgenomen, heeft de legende tot onderwerp.

met korven ooft in de handen op het schip toeloopen. Van alle kanten koopt men heur iet of wat: onze officieren nemen eene heele mande perzikken aen, welke waerschynelyk den inleg van hunne aenstaende domino party zal uitmaken.

De stad Hoei met heur kasteel en brug vertoont zich niet minder schoon en statig als Namen; doch de regte en vierkantige linien van het modern kasteel zullen eenen kunstenaers ooge nooit aenstaen. Volgens de volksspreuk zyn er hier drie zaken bemerkensweerdig: *le pontia, le rondia* en *le bassinia,* dat is de brug, de groote gothische roos in den voorgevel der hoofdkerk en de koperen kom der bronne die in 't midden van de markt staet. Van deze drie plaetselyke wonderstukken heb ik maer een kunnen zien, de brug, welke echter niet grooter en schooner is dan die van Namen. De hoofdkerk is, zoo men zegt, door hare snywerken van de middeleeuwen en hare glasmaleryen zeer werkweerdig. Het Houyouxdal, is wild en schilderachtig; men treft er oude bergsloten aen, waervan ettelyke, gelyk dat van Modave, nog in hunnen oorspronkelyken stand gehouden zyn. Daerheen zouden onze landschapschilders eenen kunstenaerstogt doen moeten.

Ondertusschen de damp gonst en huilt; wy hernemen onze vaert. De groote stroom, die over de brug bemerkt wordt, en welke in wintertyd zoo gevaerlyk is, sleept ons met bliksemsnelheid weg en in weinige minuten zyn wy voor het groote zinkfabriek. Doch keeren wy ons regts om. Daer, waer thans een modern en platte landhuis ligt, verhief zich, voor de fransche omwenteling, de prachtige abtdy van *Neuf-moustier.*

Zy wierd omtrent 1102 door den beroemden Pierre l'Hermite, die de eerste kruisvaert predikte, gestigt. Men ziet nog heden in den hof een grafkeldertjen waerin men op een twaelftal trappen afdaelde; daer lag, sedert zes eeuwen, het lichaem des eerweerdigen stigters, toen in 1793 de razende fransche *révolutionnairen* het graf weggevoerd, en in stukken geslagen hebben.

Laet ons op deze droeve herinneringen niet te lang denken; ziedaer op den linker oever roodachtige bergen; het zyn aluin-groeven. Ten tyde van het fransche keizerryk was deze nyverheid zeer bloeijend; nu is ze vervallen. Van hier bespeuren wy reeds het, op eenen afstand van drie uren gelegen, slot van Chokier.

In dit gedeelte des Maesdals ziet men geene bergsloten meer; Chokier is het eenigste, en wel half *gemoderniseerd.* Hier zyn de edele landheeren van de bergen afgedaeld en hebben hunne woonste in de vlakte gevestigd. Ook biedt hier het dal eene andere gedaente aen, als by de Oppermaes: het is breeder, de grond is vruchtbarer, de bergen zyn niet zoo steil en zoo wild. Die van den linker oever zyn meestendeels met wynstokken bedekt; men treft er by iederen stap fraeije landgoederen aen, waervan boom- en bloemgaerden hier zich in den vloet bespoelen, daer amphitheaterwyze langs den berg klimmen. Overal zien wy zwierige damen, door het nieuw schouwspel van het dampschip aengelokt.

Ik wil u de gansche lyst der dorpen die aen de Maes liggen niet geven; doch ik kan dat van Chokier niet laten voorbygaen. Het is niet alleen door zyn aloud bekende kasteel, maer ook door zyn haventjen en zyne

timmerwerf merkweerdig. Er wordt thans in de Maes voor Chokier een dwarse steendyk of *barrage* gebouwd, geschikt om het in deze plaets te groot hellen der wateren te verminderen. Of nu deze dyk, die naer een nieuw stelsel van den staetsbouwmeester Guillery ingerigt is, het gewenschte oogmerk zal bereiken, blyft tot nog onzeker. Van het heerlyk gelegene slot kan ik u geene beschryving geven: gy moet het zien.

Ettelyke minuten verder treft men den *val St. Lambert,* eene voormalige abtdy aen, welke thans in kristalfabriek verwandeld is. Zyne gewrochten waren in de tentoonstelling van dit jaer door iedereen bewonderd; dit fabriek zendt koopwaren in gansch Europa, zelfs in Turkyen.

Het gezigt der Maes te Seraing, Jemeppe en Tileur is verrukkend; deze drie dorpen liggen aen elkander op de beide oevers des vloets, welke derzelver huizen bespoelt. Het ontbreekt hun maer aen eene brug om een stedeken van 8 à 9000 inwooners uittemaken; die brug zal weldra gelegd worden, en wel in yzerdraed; dat is te zeggen dat men iets schilderachtig en niet lomp en zwaer, geven zal. Hier zyn de bergen en heuvels wyd afgetogen. Zy hebben der nyverheid de ruimte overgelaten, en de koningin der eeuw heeft van de beide oevers bezit genomen. Men kan echter, van den dampschippe uit, geen denkbeeld hebben van het beroemde Seraing. Maer een gering deel van deze reuzenachtige stigting, dat is het voormalige paleis der luiksche bisschoppen, ligt aen de Maes, de rest strekt zich in de vlakte uit; doch eene menigte andere groote fabrieken, hoogovens, steenkoolgroeven, enz. met hunne lange

en ranke schoorsteenen, dringen zich in op de beide oevers te Ougrée en Sclessin.

Ondertusschen draeijen wy voor den lesten keer. Wy beschouwen de nieuwe steenbrug van den yzerenweg. Zy is prachtig en sterk; doch wen het my toegelaten ware over die kunstwerk eene meening te uiten, zou ik zeggen dat men met onvoorzienigheid gehandeld heeft. Die brug heeft maer vyf bogen; om de onkosten van twee bogen te vermyden, is de bedding der Maes ingetrokken geweest en wel aen eene kromming des vloets. Komt nu een watervloed over (hetgeen in het Maesdal zoo dikwyls geschiedt) zoo zyn alle de hooger aengelegene landen overstroomt, want de aerdaenvulling des yzerenwegs maekt eenen ondoordringbaren dam uit.

De stad Luik vertoont zich wel van alle kanten doch nergens vindt heur de reiziger zoo prachtig en statelyk als by het afvaren der Maes. Hier de zwierige lusthuizen der voorstad Avroy die eene halve uer langs den rechter oever des vloets zich uitstrekt; daer de schoone en breede Maes; voor ons de torens en daken der stad boven welke het voormalige klooster St. Laurent en het staetsslot zich verheffen; verder de groene wynbergen; dit alles loopt samen om een heerlyk geheel uittemaken. Het is pas één uer; wy hebben, van Dinant tot hier toe, eenen afstand van 20 uren doorloopen. Van de stad zelve wil ik u heden niet spreken: er is te veel daerover te zeggen; dat zal misschien het onderwerp eens anderen briefs uitmaken, wen deze u niet te langwylig is voorgekomen.

Een van uwe Abonnenten.

Levensschets van Joannes Immerzeel J^r^.

By het pynlyke vernemen des inslapens van deez' onzen lettervriend, hebben wy eenige woorden over den verdienstelyken man en zyne werken geschreven in 't *Kunst-en Letterblad* (1841, bladz: 54.) Wy hebben destyds slechts onze herinneringen geraedpleegd. Sedert hebben wy omtrent hem nauwkeurige berigten ingenomen, die ons in staet stelden om eene volledige levensschets daer te stellen. Gaerne deelen wy de vrucht onzer belangstelling in 's mans eer op een nieuw mede. JOAHNNES IMMERZEEL werd te Dordrecht, de vaderstad van zoo vele uitmuntende dichters, staetsmannen, geleerden en schilders, den 2 July, 1776, geboren. Hy stierf binnen Amsterdam, na een gelukkigen echt van drie en veertig jaren met Louise-Adelaide-Françoise-Charlotte Liza, den 9.^en^ July, 1841.

Uit burgerlyk geslacht gesproten, kon zyne opvoeding niet aen zyne neiging beantwoorden, en het was aen zyne eigene vlytige studie en menig wakend doorgebragte nacht te danken, dat hy op zyn achttien jaren de fransche, engelsche, duitsche en italiaensche talen vloeijend spreken en schryven konde, terwyl hy de muziek gelukkig beoefende, en meer dan middelmatige verdiensten als schilder en teekenaer had.

Aenvankelyk werd hy tot de schilderkunst opgeleid en genoot daerin korten tyd onderwys van den Dortschen kunstschilder Hofman: zwakheid van gezigt deden hem evenwel dit kunst-

vak vaerwel zeggen. De vignetten in de minnedichtjes van Tollens zyn meest naer zyne teekeningen vervaerdigd.

In 1795 was hy secretaris van den krygsraed te Dordrecht, en nader door een gelukkig toeval met zyne excellentie den minister Goldberg bekend gemaekt zynde, werd hy deszelfs vertrouwde vriend en geheim secretaris en deed, voor Gouvernements rekening, met denzelven, vergezeld van de professoren Kops en Renard, eene negenmaendsche reize door de provinciën, ten onderzoek van den staet des landbouws en der fabryken.

Hy verzocht, by het aftreden van zyn vriend en beschermer Goldberg, in 1807, zyn ontslag, dat hem, slechts, na herhaelde aenvragen, eerevol werd geschonken. Zich alstoen te Rotterdam, als boekhandelaer, nederzettende, gaf hy aldaer een dagblad uit, hetwelk de party van Oranje voorstond en waervan hy de voornaemste schryver was, ook was hy de opsteller van de algemeene bekende proclamatie, op naem van den Schout-bynacht, Kikkert, verschenen en waerby de Hollanders te wapen geroepen werden. (Te vinden in het werk van den heer Lastdrager, I deel, bladz: 130.) Eene gewapende kanoneerboot lag alstoen te Hellevoet gereed om den yverigen vaderlander op te nemen, wanneer het den Franschen had mogen gelukken te zegevieren.

Dan de staetkunde verloor weldra belang voor zyne dichterlyke ziel. 't Ontbrak hem niet aen de moediging van kunstvrienden. Veel had hy in zyne letterkundige loopbaen te danken aen den wyzen raed van den vernuftigen Joh. Lascink, den bekenden vertaler van Young, en van een belangryk werk, letterkundige mengelstoffen bevattende.(*)

IMMERZEELS oorspronkelyke dichterwerken zyn de volgende.

Gedichten. 2 deelen in kl. 8°

Deze zullen altyd met waer genoegen gelezen worden, ook na de werken van schryvers beroemde vrienden en tydgenooten, waerin sterker vlugt van verbeelding en stouter wendingen

(*) Verhandelingen. 2 deelen in 8° door Immerzeel verzameld en uitgegeven.

voorkomen. Zy munten op vele plaetsen uit door fyn gevoel en smaek, en verraden den geoefenden kunstzin des dichters. Hy zelf onderscheidde, onder de hier voorkomende gedichten, de Elegie op den dood zyner oudste dochter, welke het 1^{en} boekdeel sluit, en getuigde dat het hem uit een verbryzeld vaderharte gestroomd was.

De algemeene vrede van Amiens.

De Godsdienst, steun der Burgermaetschappy.

Grootendeels opgenomen in Van Genabeth; *zede en letterk. lessen* (Brugge) blad: 457-467. In den lyrischen vorm, welken de schryver ons minder gelukkig dan andere dichtsoorten schynt te behandelen.

Hugo van 't Woud, in vier zangen. (Rott. 1813.) Er bestaet een 2de druk van.

In de voorrede leest men: ‘Myn oogmerk was om eene vertaling te vervaardigen van Göthe's Herman en Dorothea, doch... ik zag van dit voornemen af, en beproefde liever in de by ons meer gemeenzame alexandrynen (dan de hexameters) een verdicht verhaal zamen te stellen, oorspronkelyk, maar in den trant der Herman en Dorothea, en eenigzins, schoon minder, in den smaak der Louise van Voss.

Het Scheveningsche strand. 's Gravenhage 1826.

Brochuer van 14 bladz: uitgegeven ten voordeele der schipbreukelingen.

De overstrooming in 1809.

Uitgegeven ten voordeele der ongelukkigen.

Voor opgeruimden van geest. Rott. 1813.

Grootendeels oorspronklyk, en veelal geestig zonder trivialiteit.

Onze eed, Vaderlandsche Lierzang. 1830.

De lof der Belgische vryheid. 1831.

Een vinnig spotdicht,

Vaderlandsliefde. October 1829,

De onwenteling van België werd er half profetisch in voorspeld.

Tot zyne oorspronkelyke prozastukken behooren de volgende.

Een drietal Romans; *Balthasar Knoopius,* met karikatuerplaten door Bendorp. - *De blindeman. - Koenraad Rozendal, of de gewaande geestverschyning.*

Hollands Leeuw ontwaakt.

Eene verzameling van Brieven over de Belgische onwenteling van 1830.

Lofrede op Rembrandt. Amst. 1841.

Lofrede op Rubens. Antw. 1840.

Uitgegeven door de Rederykkamer de Olyftak, gezamenlyk met het prysvers van Jufv. Moens op *Antwerpen*, *verheerlykt door zyne groote mannen.*

Museum van den Haag. In 4°.

Verscheide artikelen opgenomen in dit nog onvoltrokken werk.

De levens en werken der Hollandsche en Vlaamsche Kunstschilders, Beeldhouwers, Graveurs en Bouwmeesters, van het begin der XV^{de} *eeuw tot heden.*

Daer over nader.

Ook heeft Immerzeel verscheidene vertalingen, in gebonden en ongebonden styl, opgeleverd.

Tot die in Poëzy behooren.

Goedertierendheid van Titus, na Metastasio.

Het Mededoogen, in vier zangen, na Delille.

De onsterfelykheid der ziel, Dithyrambe, na Delille, en *togt over den Gotharsberg,* na de hertogin Von Devonshire.

De Moederliefde, in vier zangen, na 't Fransch.

De vertaelde Proza bestaet uit.

Zevental Leerredenen van Massillon. Rott. 1823.

Nameloos verschenen.

Gedachten van Claudius.

Stalen van geestigen schryfstyl, na Paul Louis Courrier. Amst. 1839.

Immerzeel had eene byzondere studie van onze spreekwoorden en volksgezegden, dat hem by het overgieten van dergelyke werken niet weinig te bate kwam.

Hem ook viel de eer van in vreemde talen zyne gedichten te

zien overgieten: eenige derzelven werden in een engelsch gewaed gestoken door John Bowring, in een duitsch door Mauvillon, in een fransch door Clavareau.

Zyne bekroonde stukken zyn.

Het gedicht *de algemeene vrede te Amiens*, dat eene premie bekwam.

Het gene getiteld: *de Godsdienst, steun der Burgermaatschappy*, dat een buitengewoonen zilveren eerpenning waerdig werd gekeurd door de Bataafsche Maatschappy van Tael- en Dichtkunde.

Lofrede op Rembrand, met een dergelyken prys vereerd door de *Hollandsche Maatschappij van fraeije kunsten en wetenschappen*,

Lofrede op Rubens, om welke de zoon des schryvers, de kunstschilder Christiaen Immerzeel, in 1840 als bemagtigde zyns vaders, ten voorleden jaer, aen den voet van Rubens standbeeld zelf met den gouden eerpenning werd omhangen van wege de Antwerpsche Rederykkamer *de Olyftak.*

By deze gelegenheid werd de redenaer door die kamer tot eerelid benoemd; eene onderscheiding, die hem vroeger in 1820 door een ander Belgisch Rhetoryk (Koninglyke Maetschappy van vaderlandsche Tael- en Dichtkunde tot Oostende) werd bewezen; ook had het Antwerpsch Tael- en Dichtkundig genootschap hem in 1819 tot buitenlid benoemd. Wat Holland betreft, de Maatschappy van Nederlandsche Letterkunde te Leyden droeg hem, ten jare 1830, het lidmaetschap op.

Zyne letterkundige betrekkingen waren buitengewoon uitgebreid. Zyne byzondere briefwisseling beloopt tot meer dan acht duizend stuks, alle van de grootste letterkundigen en kunstenaers uit Europa, en waer onder alleen die van Bilderdyk tot boven de drie honderd beloopen.

Gedurende niet minder dan 21 achtereenvolgende jaren (van 1813 te beginnen) was hy verzamelaer en yverig medewerker van den *Nederlandschen Muzen almanak,* en een deel zyner er in opgenomen verzen, gaf hy weêr in 't werk: *Gedichten byzonder voor de Declamatie*, *verzameld uit hedendaagsche Dichters en ten deele vervaardigd door J. Immerzeel*, *Jr.* Amst. 1838.

Alle de handschriften dier Muzenalmanakken zyn door hem

bewaerd en ingebonden geweest, terwyl hy alleen der zelver kopy naer den drukker stuerde. Hetzelve gebuerde met de voornaemste werken, waervan hy de uitgever was, en die in zeer groot getal bestaen

Bevriend met al de voorname schryvers van zyn vaderland, was hy niet zelden voor hen een Meceen: hy wakkerde ze aen, gelyk Plantyn, en ondersteunde ze in hunne uitgaven.

Men verzekert, dat binnen eenigen tyd de Catalogus zyner kleine, doch uitmuntende bibliotheek het licht zal zien. Ik heb vroeger in gelegenheid geweest, om die van naderby te leeren kennen. Indien het waer is, dat men den mensch aen zyne genietingen kan waerdeeren, welk een schoon licht zal dan die verzameling over zyn karakter verspreiden! al de schoone kunsten zullen hier zusterlyk hand aen hand gaen.

Zyn verscheiden van deze wereld was dichterlyk en groot. Schoon een der vlytigste schryvers van Neêrland geweest zynde, vond men in hem, als in Vondel, geen afgeleefden, matten en van geest beroofden gryzaerd! Neen! zyn einde was gelyk aen die starren, welke men by donkere nachten waerneemt, wanneer zy aen 's hemels transen verschieten en overal lichtvonken en gloed verspreiden.

Bekroond in twee koningryken, na door zyne aenvallichtige en krachtige pen den roem der beide schildervorsten van Zuid- en Noordnederland gehandhaefd te hebben, gereed om de laetste hand te leggen aen zyn, reeds afgeschreven, uitmuntend werk dat den algemeenen roem der Nederlandsche beeldende kunstenaers toegewyd is; was zyn einde heerlyk, ja, maer treurig, dubbel drukkend voor zyne talryke kunstvrienden: even als den vorst der Italiaensche Dichteren, ontschoot hem de lauwerkroon, aen kunstzin, en jaren zwoegens verschuldigd, op het oogenblik, dat hy er de stervende hand naer uitreikte.

De uitgave van 't gemelde werk is besloten: reeds is er een beredeneerd prospectus van verschenen. Wy leeren uit hetzelve dat het zal geïllustreerd wezen, met 200 à 300 portretten, en de monogrammen der oude en hedendaegsche meesters.

Uit het woord dat er de heeren Mr C.H. Immerzeel, en de

heer Christiaen Immerzeel bygevoegd hebben, leeren wy, dat het aental der biographien door zyn vader bewerkt tusschen de 2 en 3000 klommen, en, gelyk wy zagen, het werk op het punt was van ter perse te worden gelegd, toen de dood hem belette om de vruchten van zynen arbeid in te oogsten.

'De overledene, zeggen zy, aen zynen arbeid de meest mogelyke belangrykheid, willende byzetten, was voornemens daaraan, ofschoon zulks niet in het (eerste) prospectus was beloofd, ook de monogrammen der vroegere en latere kunstenaren toe te voegen.' De uitgevers voegen er by 'dat zy dan ook zich in staat gesteld zien in dit door kunstliefhebbers zoo lang gevoelde gemis, op de meest gewenschte wyze te voorzien en daardoor aen het werk, vooral voor beminnaren der oude schilder - en Graveerkunst eene dubbele waarde by te zetten. En dat, daar Nederland zich thans in de tegenwoordigheid van den met roem bekenden houtgraveur Brown mag verheugen, zy zich van de medewerking van dezen bekwamen meester, tot het vervaardigen der benoodigde portretten hebben verzekerd.'

Er zyn proeven by dit beredeneerd prospectus gevoegd, zoo voor den styl als voor de portretten. Voor den styl, levenschetsen van de schilders Wynand Nuyen, P.P. Rubens, en J. Schotel. Voor de portretten hetgene van Rembrandt, met nog vier andere.

Moge de kunstnatie der Nederlanderen niet in gebreke blyven, om dit werk, welligt het voornaemste in zyn soort van alle die er tot dus verre by ons verschenen, te begunstigen. Mogt Belgie, dat zoo veel heeft toegebragt tot het levensgeluk van het laetste jaer des werkzamen en doorluchtigen gryzaerds, ook nu in zyn gewrocht zyne nagedachtenis eeren! Hy heeft zich daerin de schoonste eerezuil opgerigt. Deszelfs ontwerp en de bouwstoffen bestaen, en wy verheugen ons van er te mogen byvoegen, dat het een der zonen van den schryver is, namelyk de voorgemelde kunstschilder, die met de uitvoering dier Letterzuil belast is.

Moge aen de nagedachtenisse van Immerzeel een luttel van dat belang toegewyd worden, dat hy zoo levendig droeg voor den roem van Hollands groote letterhelden en kunstenaren, het-

zy die tot zyne tydgenooten of tot het voorgeslacht behoorden. Wy zagen onder andere dat zyne redenaerskunst Rembrandt huldigde; hy reinigde dat groote schilderbeeld van de vlekken, die er de partydigheid of domheid op hadden gesmeten. Hy liet het daerby niet berusten. Aen zyn yver zal Holland het te danken hebben, zoo het eerlang het standbeeld van den Shakespear der schilders bezitte. Men weet, dat er aen de oprigting van hetzelve gewerkt wordt, en het is aen Immerzeel dat er de eerste eer van toekomt. Reeds voor meer dan twee jaren, werden door hem de plannen daertoe overgeleid aen de stedelyke regering te Amsterdam. De dood stuitte dit grootsch voornemen van hem: alle de stukken daertoe betrekkelyk, zyn aen de Commissie overgeleverd, die niet geaerzeld heeft de waerheid daervan te erkennen en het in hare notaten op te nemen. Zoo dat zyn naem ook na zynen dood nog byzonder schitteren zal by de opregting des beelds van Hollands grootsten schilder, gelyk hy geschitterd heeft by de hulde onlangs toegebragt aen Belgiës homerischen schilder!

Ja, eerloof, door vernuft gewonnen;
En kransen aen de kunst gewyd,
Zyn onverwelkbare eerfestonnen
Om 't vliegend voertuig van den tyd.
Daar by 't herzien der wapendaden,
Weleer met lofspraak overladen,
De tombe eens helds vaak wordt geslecht,
Zien wy, by 't dankbaar wierook branden,
Door 't eigen volk, door de eigen handen
Eens kunstnaars standbeeld opgeregt.

Zoo zong Immerzeel op den stouten plaetsnyder Jan Luiken. Ook hem heeft de kunst onverwelkbare eerfestonnen gevlochten. Moge Amsterdam, die standbeelden heeft voor Hollands groote schilders, ook hem een nederig grafgesteente oprigten, die zoo veel voor den roem onzer landgenooten heeft gedaen!

PR. VAN DUYSE.

Overzigten van verschenen werken.

Jacob van Artevelde of zeven jaren uit de geschiedenis van Vlaenderen, historisch drama in vyf bedryven en zeven tafereelen door H. Van Peene. Vertoond voor de eerste mael te Gent, op het schouwburg der maetschappy *Broedermin en taelyver,* den 12 September 1841 - te Gent, algemeenen boekwinkel van H. Hoste.

Reeds hebben wy uit de twee voorgaende tooneelkundige werkjes van den heer VAN PEENE kunnen opmaken welkdanig zyne kunde in dit vak is en welke schoone baen hy zich geopend heeft. Dat hy dien weg waerdig zal bewandelen, lydt geen twyfel; doch dat hy nu ook in 't zigt houde dat de hoogte waerop hy zich zoo heerlyk gesteld heeft, aen het publiek regt laet zyne gewrochten met aendacht en zelfs met weinig toegevenheid te beoordeelen. Volgen wy in korte woorden het historische van *Jacob van Artevelde.*

Lodewyk, graef van Vlaenderen, is verliefd geworden op eene vrouwe welke hy in de kerk heeft opgespeurd. Hy doet ze door twee zyner vertrouwelingen achtervolgen en verneemt van hen dat het de vrouw van Artevelde is. Lodewyk om zich in haer huis

intedringen, verkleedt zich in monik, en onder voorwendsel eene aelmoes van Christina voor den arme te komen afsmeeken, doet by haer eene liefdeverklaring en maekt zich kenbaer. Christina laet een gil en op het gerucht komt Artevelde toegeschoten en eischt de rede harer bevreesdheid. Christina verklaert niets; want Lodewyk heeft haer met den dood haersechtgenoots bedreigd: ‘uw en zyn lot,’ heeft hy gezegt, ‘hangt van uw stilzwygen af.’ Op dit oogenblik en terwyl Lodewyk nog tegenwoordig is, komt het volk van Gent Artevelde verzoeken zich aen deszelfs hoofd te willen stellen om de vyanden des vaderlands te keer te gaen. Een boodschapper brengt de tyding dat *Seger de Kortrykzaen* aengehouden is en te Ruppelmonde in de gevangenis isopgesloten. Dit doet de gramschap des volks en van Artevelde ten top stygen. Lodewyk maekt zich bekend, het volk wil opstaenden voet zich van hem ontmaken; doch Jacob Van Artevelde beschermt hem, en de Graef mag gerust het huis verlaten.

Het tweede bedryf vertoont ons Van Artevelde in gesprek met Lodewyk. Deze heeft besloten den hoofdman te doen vermoorden; doch zyn opzet wordt verydeld door het geschreeuw van het volk dat buiten aen het paleis zynen hoofdman terugeischt. Een ander tooneel heeft er plaets tusschen Lodewyk en Christina. De vrouw van Artevelde komt genade smeeken voor haer grootvader, Seger den Kortrykzaen. Die genade kan slechts ten prys harer eer verkregen worden en Christina antwoordt: ‘ho 't is afgryslyk! 't is schande zoo de eerbaerheid eener vrouw op den toets te stellen. Het is dan zoo dat gy, vorsten der aerde, met de geregtigheid speelt. Eene grilligheid van een oogenblik kan ze aen haren vollen loop overlaten; eene vrouw die zich aen uwe lusten overgeeft, kan ze tegenhouden. Maer wat zult gy zeggen aen de genen die regt over den schuldigen zullen eischen? Zult gy zeggen dat de eerbaerheid eener vrouw den pligtigen heeft vrygekocht? Of dat gy hem om uw welbehagen bebt vrygelaten. Maer alsdan zal men u of een eerlooze of een dwingeland moeten noemen.’ (die diepe redeneringen van eene vrouw en op zulk een oogenblik schynen ons niet zeer natuerlyk.)

Het derde bedryf heeft plaets in het huis van Artevelde en

vangt aen met eene vergadering bestaende uit Artevelde, Vaernewyck en van Willade. Eene overeenkomst is tusschen Engeland en de gemeente van Gent gesloten. Artevelde wordt met de liefde van den Graef tot zyne echtgenoot bekend; men tydigt hem de dood van Seger en hy zweert nu haet en vervolging tot den dood aen den graef. De Gentenaers vereenigen zich en trekken in leger naer Biervliet.

In het vierde bedryf is het gentsche leger zegevierend, graef Lodewyk, teekent het verdrag, en doet zyne *blyde intrede.* Voor dat nog de geheele plegtigheid geëindigd is, verlaet Lodewyk den stoet om Chistina door zyne liefde te gaen vervolgen: haet en verachting vindt hy by de kuische vrouw. Eindelyk wil hy haer opvatten en wegvoeren, Christina roept om hulp en Van Artevelde komt toegesneld; doch hy doodt den Graef niet uit vreeze dat het volk hem met heerschzucht zou betigten.

Zeven jaren zyn er verloopen tusschen het vierde en vyfde bedryf. De dwingelandy is ten top gestegen. Van Artevelde wil Lodewyk van allen regt op Vlaenderen vervallen verklaren en den zoon van Eduard van Engeland ten troon voeren. De Leliaerts hebben eene samenzwering gemaekt en het volk opgehitst, dat Van Artevelde wil overvallen en hem ter dood brengen. Doch het krachtige woord van dezen laetste verbaest en bedaert de menigte voor eenen stond en hy stapt ongehinderd door het volk weg. De samenzwering echter blyft voortduren en des avonds ten tien ure wordt het huis van Artevelde overvallen, men rukt den hoofdman buiten en een bylslag velt hem ter aerde. Men poogt in het zelfde oogenblik Christina te schaken; doch zy ontvlugt de handen der booswichten en komt stervend op het lyk van Artevelde neêrstorten.

Dit is de algemeene gang des stuks, en die gang is goed; alleenlyk zullen wy doen opmerken dat de laetste tooneelen in vergelyking met het overige des stuks, niet uitvoerig genoeg behandeld zyn. Er was volgens ons nog meer dramatisch voordeel uit de dood van Artevelde te trekken. Iets dat ons nog getroffen heeft, is de herhaling welke Christina doet van hetgeen tusschen haer en den Graef heeft plaets gehad. Eerst ziet de aenschouwer

het gebeuren, en dan wordt het nog tweemael vertelt, eens aen Van Artevelde en eens aen de dienstmaegd Anna. Dit laetste is in allen geval overbodig.

Edoch zulke kleine dingen vergeet men ligt wanneer men tooneelen zoo als het volgende aentreft.

VAN ARTEVELDE

(aen den Graef sprekende.)

'Gy kunt het niet genoeg gelooven, heer! maer zy, die zoo lang tegen honger en gebrek hebben geworsteld, zullen nog genoeg krachten vinden om uwe beulen waerdiglyk weêrstand te bieden. - Denkt gy dat een volk, 't welk na negen lange jaren zieltooging nog een sprankje hoop van redding in de toekomst ziet, niet eene laetste pooging zal doen om dat laetste sprankje vlam te doen vatten. Denkt gy dat het niet liever zynen jongsten snik zal wagen in hope van nog wat zyn bestaen te verlengen, dan zich als een weerloos lam, zeker van de dood, aen het mes des slagters overtegeven? Neen! de worsteling der wanhoop zal verschrikkelyk zyn. Het leven van ons, van onze kinderen, misschien van een geheel geslacht zal er van afhangen. En bedrieg u niet heer! de Vlamingen hebben een afkeer van 't vreemde juk. Zy zyn vry geboren, zy hebben de vryheid met de moedermelk ingezogen, zy willen vry leven en sterven. Veertien eeuwen hebben hunne vryheidsliefde en heldenmoed nog niet kunnen verbasteren. Laet uwe legerbenden te velde trekken en in elken Gentenaer, in elken Vlaming zult gy nog eenen Breydel ontmoeten.

LODEWYK.

Neem u in acht! gy vergeet tot wien gy spreekt.

VAN ARTEVELDE.

Neen, heer! Ik weet dat gy graef van Vlaenderen, ons aller opperheer zyt, en dat gy gezworen hebt op het heilig Evangelie, voor God en al zyne Heiligen het geluk uwer onderdanen te bewerken.

LODEWYK.

En wie zegt u dat ik zulks niet pooge te doen? Wie zegt u dat ik my niet reeds, ten dien einde tot Frankryks koning gewend

heb, opdat deze zyne grenzen voor Vlaenderens koophandel zou openen.

VAN ARTEVELDE.

En wat kunnen wy daer by winnen? Wat baet het ons dat er uit dit land ons overvloed van graen komt, als ons het middel ontbreekt om het te koopen. Neen, Frankryk kan ons niet helpen; Frankryk zoekt steeds eigenbaet. Frankryk is eene rivier, die zich te eng in hare bedding besloten vindt en buiten hare oevers stroomt, om de naburige landen met hare waters te bedekken. Onze laetste hoop van behoudenis is elders gelegen.'

Iets schoon hebben wy nog bewonderd in het antwoord welk Christina geeft aen den bode van Lodewyk die haer een brief brengt waer in deze laetste haer de vryheid van Seger ten prys harer eer aenbiedt:

'Wat antwoordt moet ik dragen?' vraegt de bode.

CHRISTINA

(den brief tegen den grond werpende.)

'Dat ik slechts verachting gevonden heb voor zoo veel laegheden; en dat er eene plaets op den vloer myner kamer is, waer ik den naem van den eerloozen met de voeten heb getrapt. Ga; dat is myn antwoord.'

Nog meer zulke schoone tooneelen zouden wy kunnen aenhalen; want het gewrocht van den heer VAN PEENE lydt er geen gebrek aen; doch wy hebben liever onze lezers tot het werk zelf te verzenden, verzekerd als wy zyn dat zy ons om die aenwyzing dankbaer zullen wezen.

Eindigen wy nu met opentlyk te verklaren dat de heer VAN PEENE onze goede verwachting niet bedrogen heeft, en zich zoo wel in het hooge dramatische als in het fyne boertige eene schoone plaets mag toeeigenen. Met ongeduld zien wy het reeds aengekondigd kluchtspel: *Thyl Uilspiegel*, van onzen verdienstvollen schryver te gemoet.

DE BESTIERDER P.F.V.K.

De Willy.(*)

Wie zingt zoo treurig in de dreven?
Wie paert zyn stem aen 's onweêrs toon?
Wie doet van droefheid 't harte beven
En vliedt in angst der menschen woon?

- 't Is Halda 's schim - hoe lief en teder
Was 't meisjen in de maegdenrei!
Hoe zedig boog zy 't oog ter neder,
Wen Gudran stapte aen hare zy.

Ziet gy daer, door den wind bewogen,
De blonde lokken van die vrouw?
Een traen blinkt in haer lieflyke oogen,
Haer houding is vol angst en rouw.

- 't Is Halda 's schim zoo zwaer beladen
Met smart en leed - zy zoekt naer rust;
En eenzaem door de dorre bladen
Zweeft zy des nachts van kust tot kust.

(*) Het was een geloof by de oude Scandinaven dat de geest van de bruid gestorven voor het toewyden des huwelyks, eeuwig moest rondzwerven. - Men noemde ze Willys.

Sprak droever stem ooit aen uw harte,
Trof schooner schynsel ooit uw blik!
ô Zeg, wat baert haer toch die smarte,
Zeg, waerom toch die angst en schrik?

Doch zwygt, haer stemme komt ons nader:
Aenhoor der Willy droeve klagt;
Hoor hoe het noodlot, wreed verrader,
Haer liefdedroomen heeft verkracht:

‘Geen roozenkransjes lief en geurig,
Geen bloempjens op myn schedel meer;
Der Scalden zangen, immer treurig,
Der Scalden zangen immer teêr

Doorklinken nog der heemlen zalen,
Daer waer myn vader thans gebiedt:
Zy galmen door gebergt en dalen;
Maer hunne toonen hoor ik niet.

Zy drukken nog, myn' gezellinnen,
Des Hecla 's blanke sneeuwenbaen;
Of, vry van smart en gul van zinnen,
Verdwalen zy in d'eikenlaen.

Haer zoete vreugd mag ik niet deelen;
Het lief gekozel harer tael
Mogt myne ziel niet langer streelen,
By 't avondlicht, zoo rein en vael.

Ik mogt met haer niet langer zingen
Het volkslied voor der krygren schaer,
'k Mag nimmer toon der harpe ontwringen,
Geknield voor Odin 's hoog altaer.

Doch 't was niet slechts voor onz' banieren
Dat ik myn lied ten hemel drong;
't Was niet om hunnen roem te vieren
Dat myne zwakke stemme zong;

Voor hem die op de watervelden
Der Albionen heir versloeg,
Voor Gudran, vroomste van ons helden,
Was 't dat myn teedre boezem joeg.

Wat was hy schoon, wat was hy moedig,
Myn Gudran, in het strydens uer,
Wanneer de speeren kraekten, bloedig,
Hoe fonkelde zyn oog in vuer.

De vyand die zyn stael zag blinken,
Zei vaerwel aen zyn vaderland;
Hy voelde op eens zyn moed verzinken
En bukte 't hoofd voor Gudran 's hand.

Voor my alleen, ô myn geliefde,
Was liefde en teêrheid in uw mond:
Geen smarte die my 't hart doorgriefde,
Wanneer ik aen uw zyde stond.'

‘Wanneer uw blikken op my vielen,
Was ik door liefdegloed ontzield:
ô Alles mogt zich vry vernielen,
Wen ik maer slechts uw hart behield.

Geen hemel die my meer verzochte,
Wanneer uw stem myn ziele trof;
Geen vaedren band die my verknochte,
By u scheen my het alles stof.

De Alvader zag myn blinde driften
En blikte toornig op my neêr;
Op eens onttrok hy my zyn giften,
En - Gudran was voor my niet meer!

- Hoe lief steeg by des hemels transen
De dag die ons vereenen moest,
Hoe ryk verspreide hy zyn glansen
- Maer ach! hoe was ons de avond woest!

Welluidend waren ons de toonen
Die klonken voor het huwlyks feest;
Hoe schoon en groen der maegden kroonen,
Wat was er vreugd in ieders geest.

Geen windje suisde door de blâren,
De woeste stroom zweeg in zyn kolk,
De zee had geen onstuimge baren
En in de lucht was geene wolk.

Voor 's priesters voeten neêrgebogen,
Aen Gudran 's zy voor 't hoog altaer;
Van liefde en heil was 'k opgetogen!
Die stond, ô Goden, werd my naer.

De blyde droom was heengedreven,
Geen liefdedrank meer voor myn dorst;
't Geluk ontvloog my met het leven:
- Ik viel en stierf op zyne borst....

En nu moet ik voor eeuwen zweven,
Alleen en ver van 's menschen woon:
Myn Gudran 's blikken moet ik derven
En zyne spraek, zyn zoeten toon.'

Der schimme klagt versmelt in tranen,
In zucht die 't koenste hart doorboort;
De wind huilt rond en roept de orkanen,
En verder vliedt de schimme voort.

B. BOUCQUILLON.

Antwerpen 1841.

Bedrieg u niet.

Verheven grooten dezer aerd,
Hoe heerlyk is uw stand!
Hoe glansryk praelt uw trotsch gevaert,
Uw woonst, als diamant!
Hoe schittren al uw kostbaerheên
Die 't oog verrukkend ziet,
Ach! viel my zulk een heil ten deel,
Neen, meer verlangde ik niet.

Maer, ach! ellendig ben ik, ja,
In myn geringen staet;
Verachting lees ik, zoo men slechts
De blikken op my slaet;
Verachting is het, ja, en spot,
Die op my nederschiet.
Wat ben ik in myn needrig lot?
Een worm, ach! meerder niet....

Welhoe! waer heen verdwaelt uw geest,
Waer heen verzwindt uw wensch?
Denkt gy dat in een grootschen staet,
't Geluk heerscht voor den mensch?
Denkt gy misschien dat slechts het goud
Het grootst' genoegen biedt?
Dat het geen wensch meer overlaet?
Laet af, bedrieg u niet!

Bedrieg u niet! tevredenheid,
Der braven eenigst' loon,

Zoekt gy vergeefs in weidschen prael,
Een stulpje is meest haer woon:
Daer schenkt ze steeds het grootst' geluk
In milde en ruime maet,
Daer kust de lieve, reine deugd
U roosjes op 't gelaet.

Gezondheid waekt daer by uw spond,
Gy voelt een nieuwe kracht,
Wyl elke frissche morgendstond
U vrolyk tegenlacht;
Daer kruipt geen lage veinzery,
Vol list, uw woonplaets in;
Neen, 't harte voedt slechts daer een wensch,
Den wensch der trouw en min.

Geen momtuig kent de liefde daer,
Ge onwaert, wen zy u boeit,
Hoe onschuld, hoe tevredenheid
Haer op het aenzigt gloeit;
Ach, wensch niet om een beter lot,
Hoe gy ook schittren ziet;
Hem, die een gouden kluister drukt,
Ach, neen, benyd hem niet!

De trotschheid, in haer' wremelkring,
Mist vaek de rust van 't hart;
En eenmael sterft zy, afgeteerd
Door felle en wrange smart;
Dat zy dan vry uw lot veracht,
Heur banblik op u schiet:
Zy kent, by al des werelds pracht,
Uw vergenoegen niet.

P.J. BELLENS.

Lier, July 1841.

De Romeinsche baden te Trier.(*)

TRIER, oudtyds bekend onder den naem van *Trevirorum Civitas,* ook *Augusta Trevirorum,* was de hoofdstad van het tweede België, en reeds zeer vermaerd ten tyde der Romeinen. Ammianus Marcellinus noemde het een tweede Rome, uit hoofde der trotsche gebouwen die daer in den romeinschen bouwaert bestonden. Al wie maer een weinig met onze naburige streken bekend is, kent genoegzaem het oude kasteel *Arx Alba,* de Zwarte Poort en zoo menige andere oudheden, die men daer ontmoet. Onder andere ontdekte men er in 1816, onder de aerde der stads muren de zoo genaemde romeinsche baden, waerop wy hier, volgens eene beknopte beschryving dier vermaerde stad, eene nota mededeelen.

Deze grootsche met mosch en gras getooide en bewas-

(*) De gravuer welke wy verledene maend hebben medegedeeld, moet hier hare plaets vinden; zy verbeeldt het onderwerp van dit artikel.

sene puinhoopen zyn in verre na nog niet gansch opgegraven, en daerom is het moeilyk eene nauwkeurige grondteekening derzelve zoo wel als hunne regte bestemming optegeven. De heer Steininger heeft er over ettelyke jaren een plan van bezorgd dat niet zonder verdiensten is. Hoe schoon en schilderachtig toch de overgeblevene puingroep zy, is het moeilyk dezelve zonder grondteekening met eene bloote beschryving te doen kennen. Volgens Steiningers plan maken de hoofdmassen de volgende ruimten uit. In het midden vormt het gansche eenen langwerpigen regthoek; aen de zuidelyke zyde, in deszelfs lengte, ligt een groot, en aen ieder der beide zyden in de breedte een kleiner halfrond; voor het midden der noordlyke zyde in de lengte bevindt zich een klein vierkant, aen welks beide zyden, die regthoekig tegen over het groote vierkant liggen, twee kleinere halfronden, nevens eenige kleinere vierkantige ruimten en verwarmingtoestellen, aengebragt zyn. Het zuidlyk halfrond is nog in volmaekten staet van bewaernis, en heeft twee verdiepen; aen deszelfs beide zyden verheft zich een toren met eenen wenteltrap, die de bovenste verdiepen met de lagere vereenigt. Daerenboven zyn er nog vele overblyfsels van gewelven en gangen, een waterloop, een waterbak, duidelyke sporen van kleine kamerkens en hallen, verwarmingstoestellen, en de daertoe noodige holten, door kleine pilaertjes ondersteunde vloeren, en verwarmbuizen van gebakken aerde.

Het metswerk is samengesteld uit afwisselende tichelen en kleine kalksteenen; alleen bestaen de laetste in grooter getal in de onderste bedekte verdieping, de

eerste in het bovengedeelte; ondertusschen berusten er nog 15 of 16 voet metswerk in den bodem. Waerschynlyk stonden deze puinhoopen met het zoogenaemde paleis van Constantinus in verband.

De ouderdom van dit gebouw is even als die der overige gedenkstukken van Trier, moeilyk te bepalen; men mag het toch niet wel over den Constantienschen tyd terug brengen.

Ook zyne bestemming wordt van de oudheidkenners verschillend opgegeven. De meesten houden het voor romeinsche baden. Later heeft echter de H^{r} Steininger getracht te bewyzen dat hier een pantomimentheater bestaen heeft; en hy grondt zich byzonder daerop dat het kleine getal zoo wel als de aenleg en grootte der kamers de ontbrekende waterleidingen en de ligging der verwarmingstoestellen eene dergelyke bestemming tegenspreken. Intusschen hoe verschillend deze beide inzigten, waervan elk zyne goede gronden heeft, ook schynen te zyn, zoo ligt schynen zy ook te kunnen overeen gebragt worden, als men ze vereenigt; daer het dan ook bewezen is dat beide toepassingen zeer dikwyls ten nauwste in een gebouw vereenigd waren en dat de baden der ouden zoo wel voor gymnastische oefeningen en tooneelvertooningen, als voor enkele baden ingerigt waren.

F.H.M.

Taelcongres en Vlaemsch feest, *te Gent gevierd den* 23 *en* 24 *der maend October* 1831.

Wy zouden onze geëerde lezeren meenen onregt te doen, zoo wy hun over het vlaemsche feest en taelcongres, onlangs te Gent gehouden, niet eenige inlichtingen en bemerkingen mededeelden. Spreken wy ten eerste van het Taelcongres.

Ieder een weet hoe en op welke wyze het verslag van den heer Bormans ontkiemd is. Het Staetsbestuer, denkelyk, (wy zyn toegevend) moede van het aenhooren der oneindige twisten welke over de spelling bestonden, wist niet waeraen zich te houden in het vervaerdigen van sommige akten en afkondigingen welke het toch soms genoodzaekt was in de tael des volks te vervaerdigen. Men had dus eene oproeping aen de taelgeleerden des lands gedaen en ter zelfder tyde eene Commissie aengesteld om de werken der eersten te beoordeelen. De heer Bormans, lid dier Commissie, werdt met het verslag der ingezondene stukken belast. Die heer, wy bekennen het met genoegen, heeft zich meesterlyk van zyne pligt gekweten. Met dit alles echter was er niets beslist; want in zake van algemeene spelling kan niet een persoon de wet maken, maer moet de geheele natie kunnen aenhoord worden. Ten dien einde werd het Gentsche Congres ingesteld. Vleijend was het nu voor de taelcommissie te zien dat hare gevoelens met die der menigte overeenstemden; en het eenig artikel waeraen de menigte zyn zegel niet wilde hechten en dat in den schoot zelfs der Commissie meer dan een tegenspreker had gevonden, werd in zyne wyzigingen door de leden der Commissie openhartig toegetreden. Dit artikel en die wyzigingen hebben onze lezeren reeds voldoende kunnen kennen in de aenspraek van onzen verdienste-

lyken medewerker, den heer De Laet, in name der Antwerpsche Rederykkamer te Gent uitgesproken, welke wyzigingen aldaer in dien zin zyn aengenomen.(*)

Veel werd er in het Congres door de heeren Bormans, Conscience, en Willems, en anderen gesproken, grondig werden de taelkwestiën behandeld en met de grootste kalmte en wederzydsche toegevenheid werden de geschilpunten beslist. Zulke beslissing ook kan niet dan algemeen worden aengenomen, en zonder van de persoonlyke bytredingen te gewagen, hebben wy reeds twee groote lichamen gezien, te weten het antwerpsch gezelschap van onderwyzers ten platten lande, uit vyf en vyftig leden bestaende, en dit van het District van Leuven, welke de aengenomene spelling zyn bygetreden en zich aen de beslissing der Commisie ten vollen hebben onderworpen. Het landsbestuer, wil het met zich zelven *consequent* blyven, kan zyne bytreding ook niet weigeren en de vlaemsche akten en afkondigingen zullen in de goede spelling zyn vervaerdigd. Ambtelyks en onderhoorigerwyshalve kunnen de Stadsbesturen der vlaemsche provincien alsdan in die aenneming ook niet ten achter blyven. Te meer zal er nog uitvolgen dat men by 's ryks scholen en Athenaeums welke van het hooge bestuer, afhangen, genoodzaekt zal zyn de nieuwe spelling aentekleven, waer zulks nog niet gebeurd zou zyn. Schoone gevolgen zyn er van dit alles te verwachten en met regt mag men zeggen dat er een nieuw tydstip voor de vlaemsche tael, voor de vlaemsche kwestie is opgestaen, dat de grondsteen voor goed vastgezegeld is en dat wy veel, oneindig veel in nationaliteit gewonnen hebben.

Komen wy nu tot het eigenlyke vlaemsche feest. - Dit feest ving aen op 24 October zoo als de dagbladeren het reeds uitstrektelyk hebben doen kennen, en wel ten drie ure in de promotie zael der gentsche universiteit. Verschillende redevoeringen hadden er plaets en de bekroonde *stabat mater* van den heer *Ermel,* zoon, werd er by vol orchest uitgevoerd. De heer Jonglas ontving er ook eene medalie voor zyn romantisch werk over *Maria van*

(*) Ook het overig stemt met de beslissing van het Antwerpsch Provincieel Congres, welke wy verledene maend hebben medegedeeld, gansch overeen.

Burgonje. Ten vyf ure was die plegtigheid ten einde, en ten zes ure kondigde het kanon het banket aen dat in den *Casino* ging plaets grypen. Luisterryk en prachtig was dit banket. Op het einde stelde de heer Gouverneur der provincie de toasten in het Vlaemsch in en er werd op de gezondheid des konings gedronken: die feestdronk werd zoo als de andere met verrukking toegejuicht. Daer na leesde de heer Baron de Reiffenberg eenige verzen voor op het feest toegepast en werd gevolgd door de heeren: De Jonghe, Van Ryswyck, Van Kerckhoven en Adolphe Siret. Hier na liep het feest stil ten einde en ieder vertrok met het waer genoegen in het hart.

Heer doktor Snellaert heeft het op zich genomen het gepleegde der feest en den schoonen uitslag van het Taelcongres te vereeuwigen en beredeneerd in een bundel te beschryven. Wy laten hier een uittreksel van zyn prospectus volgen.

'Die twee merkwaerdige dagen' zegt hy 'te doen kennen in hetgene zy eigenaerdigs en byzonders hebben opgeleverd en tevens een algemeene blik op de vlaemsche beweging te werpen, zie daer het doel dezer uitgave. Daer toe zal schier voldoende wezen in eenen bundel te verzamelen wat er den 23 en 24 October jongstleden in de Promotiezael der Gentsche Hoogeschool en in het Casino verhandeld en verrigt is. Onder de opgenomene stukken noemen wy: de redevoeringen door den eerw. heer David en den heer Willems als voorzitters der maetschappy tot aenmoediging der moedertael, uitgesproken; het proces-verbael van het Taelcongres; het proces-verbael der antwerpsche vergadering van letterkundigen op den 11 October en in het Taelcongres voorgelezen, de aenspraken door de afgevaerdigden der antwerpsche en gentsche genootschappen gedaen; de schriftelyke protestatien en toetredingen tegen en aen de uitspraek der koninglyke Taelcommissie; de acht voorstellen door de Commissie voorgedragen; eenige dichtstukken op het banket voorgelezen enz.'

Dit verslag, wy zyn er verzekerd van, zal niets te wenschen overlaten.

P.F.V.K.

Stem-muziek.
Zes vlaemsche zangstukjes *door den heer* H. Cartol, *verkrygbaer by de heeren Schott, muziekhandelaren te Antwerpen.*

Om te zeggen dat de vlaemsche tael niet zoo als andere talen voor de muziek geschikt is, moet men nooit de gelegenheid gezocht hebben om een onzer oude vaderlandsche liedekens, welke wy in zulk eene menigte, ja, zelfs, in *grooter getal dan andere volken* bezitten, te hooren uitvoeren. Lang reeds is het eene beproefde waerheid, dat het Vlaemsch zoo wel als het *Duitsch* en het *Italiaensch,* en beter dan het *Fransch* voor de muziek geschikt is. Eenige aterlingen onzer aloude tael, te weinig met dezelve bekend, kunnen slechts het getal uitmaken van hen die deze waerheid niet erkennen. De fransche romancen en liedjes die sedert 1830 meer en meer in onze vlaemsche steden verspreid en uitgevoerd zyn geworden, zouden byna de vlaemsche stem-muziek in den nacht der vergetelheid begraven hebben; ware het niet, dat er zich nog in tyds eenige yverige taelminnaers hadden opgedaen, om derzelve haren ouden luister by te brengen.

De heer Hendrik Cartol, zoo is de naem van een onzer jonge

kunstenaren die, aengeport door vaderlandsmin, een dezer dagen het waegde, niettegenstaende de moeilykheid die er zich tot de verspreiding opdoet, eenen zangbundel, bevattende zes vlaemsche zangstukjes met begeleiding van *Piano*, in het licht te zenden.

De pooging van dezen jongen kunstenaer tot het invoeren der te lang verwaerloosde vlaemsche stem-muziek is ten hoogste prysbaer en wy hopen hem, na het korte overzigt welke wy over zyne werkzaemheid gaen geven, den welverdienden lof te kunnen toewyzen.

Het eerste zangstukje, getyteld: LIEFLYKE AVOND, woorden van Emm. Rosseels, is een fraei stukje; doch hier en daer moet de zanger, die min of meer met gevoel bezield is, zekere schokken ontmoeten die hem beletten zyn gevoel naer eisch te kunnen uitdrukken, door dat de breede gang der stem in eenige zinnen afgesneden wordt. De begeleiding is eenvoudig en komt zeer wel met de stem-muziek overeen.

Het tweede: DE GEUS, woorden van P.F. Van Kerckhoven, is een zangstukje dat beter gelukt is, slechts hadden wy den uitgang een weinig krachtiger en verhevener gewenscht.

Het derde stukje: VREEST GY 'T ONWEER NIET? woorden van Emm. Rosseels, is zeer natuerlyk; voor al de begeleiding is treffend geschetst. Te midden van dit stukje treft men eene verandering van toon aen die niet weinig aen de waerde deszelfs bybrengt; maer wy vreezen sterk dat er de zanger niet eene reeds bekende phrase in ontmoete; behalven dit is het een der besten uit den bundel.

Het vierde zangstukje, getyteld: BERTHA, woorden van Th. Van Ryswyck, is van geene mindere waerde, niettegenstaende, dat de heer Cartol de versmaet van den schryver niet al te wel begrepen heeft. De begeleiding zou ook wel een weinig minder eentoonig mogen zyn. Het is in den aert der oude vlaemsche balladen.

MYN MEISJE, woorden van P.F. Van Kerckhoven, is een dier zangstukjes welke men niet zeggen kan nogmaels gehoord te hebben, doch daer men verscheidene trekken in aentreft die reeds bekent en zeer oud zyn. Wy zouden derhalve den heere

Cartol aenraden, hoe verbloemd ook deze trekken zyn, dezelve zoo veel mogelyk te vermyden.

Het zesde en laetste stukje: DE GONDOLIER, geschikt voor twee stemmen, is allerliefst en komt ons als nieuw voor. Byzonder de aengename gang van 't stukje is onbetwistbaer.

Niettegenstaende de kleine gebreken die wy den heer Cartol hier hebben getracht aentewyzen, is en blyft zyn werk allerverdienstelykst. Wy durven ons verzekerd houden, dat, met eenige studie en een weinig aenmoediging de heer Cartol eens een goeden naem onder de toonkundigen zal verdienen. Wy wakkeren ook alle liefhebbers der stem-muziek aen die tot heden zich tot de fransche zangstukjes gewend hebben, om den jongen kunstenaer in zyne welmeenende pogingen te ondersteunen en op die wyze medetewerken om de zangerigheid onzer schoone moedertael voor allen onbetwistbaer te maken.

E.R.

De avondstar.

Lieve star, aen 's hemels transen,
By den nacht, zoo ryk en schoon,
Diep kan my uw schyn verrukken
In des werelds kouden woon.
Ja, uw glans is my een balsem,
Als ik ben door 't leed getart;
Gy verschaft my zuivre vreugde,
Gy verdooft de nare smart.

Geene van uw luchtgezustren,
Lieve star, is my zoo zoet;
Geene doet my meerder mymren,
Wen ik haren blik ontmoet.
U beschouwen, is my heilzaem:
Soms myn matte geest verblyd,
Klimt en zweeft door 's hemels ruimte,
Onderzoekend wat gy zyt.

Wat uw schikking was en wezen,
Welk uw lot voor eeuwen heen?
Of de zaelgen u bewoonen;
Die hier kwynden in 't geween?

Of de zefirs in uwe oorden,
Altyd kozen in de blâen?
Of uw bloemen altyd bloeijen
En bevryd zyn voor 't orkaen?

Ja, gy zyt het waer de ruste
Eindlyk 't bloedend hart bekroont;
Gy hebt wellust en genoegen
Voor hem hier op aerd gehoond.
Schoone star, zoo lief en lachend,
Blinkend in den duistren nacht,
Zendt gy my de blydste droomen,
Wyl gy 't hart van wee ontvracht.

B. BOUCQUILLON.

Antwerpen. November 1841.

Kunst- en letternieuws.
- Wintermaend. -

- Twee nieuwe letterkundige maetschappyen hebben zich in Vlaenderen opgedaen: Eene te Zomerghem; en eene te Huysse. Deze laetste heeft den tytel van het *Eikenblad* aengenomen.

- Verschenen te Gent by L. Hebbelynck: *oudvlaemsche gedichten der XII, XIII en XIV eeuwen, uitgegeven door Jonkheer* PH. BLOMMAERT, 2de deel.

- Te Brugge by De Moor: *Alouden staet van Vlaenderen voor en gedurende het leenroerig stelsel, gevolgd van eene beknopte, etymologische en geschiedkundige beschryving der steden, en van een groot deel der Parochien, gelegen in het oud graefschap van dien naem; door* P. LANSENS.

- Om by de gebroeders Dewever, te Antwerpen, te verschynen: *Poëtische luimen door* TH: VAN RYSWYCK. Een boekdeel in 8o. van 200 bladz: Prys - fr. 3» 00.

- *Taelcongres en vlaemsche feest, gehouden te Gent den* 23 *en* 24 *October* 1841, *beschreven door* F. SNELLAERT. Prys fr. 1» 50 voor Gent en fr. 1» 70 voor het geheele ryk, betaelbaer by de aflevering. Na den 1 December zal de prys verhoogd worden. - Men schryft in by den uitgever, Steendam No. 7 te Gent, en by alle boekhandelaren des ryks.

- De koninglyke Akademie van beeldendekunsten te Antwerpen heeft, by besluit van 5 November, eene verandering ondergaen. Een gedeelte nieuwe leeraers zyn er ten dien einde benoemd geworden. Onder deze laetsten is het ons aengenaem te kunnen opnoemen, den heer: HENDRIK CONSCIENCE als greffier der akademie benoemd; den heer, JOZEF GEEFS, als leeraer der beeldhouwkunde en den heer, DE JONGHE, als leeraer van de landschapschildering.

- Om te Leuven by Van Linthout en Van den Zande te verschynen: *Luimige poëzy, door J. Nolet De Brauwere Van Steeland.*

EINDE VAN HET TWEEDE DEEL, TWEEDE JAERGANG.